

In principio e. d. c. Non dicit in principio dixit deus: fiat celum et terra. sed dicit: fiat lux: et facta est lux. quoniam universaliter nomine celum et terra comprehendendū erat qd fecit deus. Deinde p ptes explicandū quomodo fecit. Unde sequit. Dicit deus. Fiat: et p verbum suū fecit: vel qd cū primū fiebat informis materia spūalis vel corporalis. non erat dicendum: dicit deus: fiat. incongruum em̄ erat a deo dici: fiat: qd formā verbi non imitab⁹ imperfectio: nisi cū generis sui conuersione ad creatorē fit perfecta creature. vt cum dicit: dixit deus: fiat intelligam? em̄ ad se imperfectionē creature reuocare. Cum ergo dicitur: In principio fecit deus celum et terrā. cōmemoratio filij fit: qd principiū est. Et cū dicitur: dixit deus fiat: cōmemorat: qd verbum est. Per principiū notat exordium creature existēris ab illo. per verbum. pfectionem creature ab illo ad ipsum resuocate: vt formetur imitando formā verbi incommutabilem. Nō em̄ habet vitam informē verbum tei: cui est esse qd vivere uno idem vivere qd beate vivere. Creatura vero spūalis habet informē vitā: cui nō est hoc esse qd vivere: nec viuē qd beate vivere. qd auia a sapientia tei: stulte et misere viuit.

In principio c. d. c. et t. Creationē mūdi insinuās scriptura: primo vero eternitatē et omnipotētiā tei ostēdit. Quē em̄ i principio temporū mūdi creasse: eundē ante tpa eternaliter significat extitisse: et quē in p̄ditōis initio celum et terrā creasse narrat-tanta celeritate opationis omnipotētiē esse declarat: cui voluisse facere est. Bene ergo dicit: In principio c. d. c. et t. Ut rūq; s. simul: quānū vtrūq; simul ab homine nō dicat. Vñ prophetā: terrā in initio factā ostendit dicens: Initio tu dñe t. f. r. c.

In principio c. d. c. et t. Celum nō visibile firmamentū: sed empirum: ignem: vel intellectuale: qd nō ab ardore: sed a splendorē dicit: qd statim repletū est angelis. Unde in iob: vbi eras cū me laudarent astra matutina. Et nota tria h̄ cōmemorari elemēta. Noī celi aerē intelligim⁹. Noī terrae ipsā et ignē qd in ea latet. Quarti: i. aq̄ i sc̄ntib⁹ fit metiō.

Cin principio Alc. Filio: quo būanato patuit qui esset celestes: qd terreni. **C**elum. Creatura spiritualis ab exordio pfecta et beata. Terra: corporalis materies adhuc imperfecta.

Celum. Informem materiam spiritualis vita: sicut in se potest existere nō conuersa ad creatorē in quo format. Terram corporalem: sine omni qualitate: que apparet in materia formata.

Scriptura ait: qui fecisti mundū de materia informi. Materia facta est de nichilo. Species mundū de materia informi.

Beda. Proinde duas res fecit deus ante omne tempus: angelicas creaturā: et materiam informē: quās salomon dicit: Qui viuit ingetnum: creavit omnia simul. Secundū originē trī informis materies antecedit formatā speciem. Itaq; mundū: et angelos: et animā: de nichilo fecit deus: hominē et creature ceteras de aliquo.

Beda. Septem sunt celi: quoy h̄ sunt nomina: aer: ether: olimpus: spaciū: et ignē: firmamentū: celū: angeloz: et trinitatis. Hie: aut dicit cēlum trinitatis primum. Secundū angeloz. Terciū firmamentū.

Mistice. In principio c. d. c. et t. eos: s. qd celestis imaginē portauerit: et terrā: i. eos qd postea supbiēdo terrā: i. tēni boīs imaginē portates se fecerit deformatē. Terra erat tānis: qd deposituerat formā bonā: et vacua boni opis fructū: et tenebre erat. Terri s. lumen p̄natō: sup faciē abissi. corda: s. supborz. Terra aut er. inq. et ha. Be. Qd vel quale celū i principio cū terra factū est: ostendit. Hoc em̄ de terra subdit: qd de celo intelligi voluit. Hoc enim superius celuz qd a volubilitate mundi secretū est: mox ut crestum est: sanctis angelis est impletum. quos in principio cum celo et terra cōditos testatur dñs dicens: Vbi eras cū me laudaret astra matutina: et

inbilarēt oēs filij tei? Astra matutina: eosde angelos et filios tei vocat. De celo cū in quo posita sit lumina: quoniam vñ quā faciū sit: postea dicit. **S**tra. Ina. et va. Inutilis: s. et infructuosa et incōposita. Oia em̄ elemēta cōmixta et confusa: et totū hoc acris spaciū aquis plenum: non quales nunc sit: sed sicut nebule tenues erāt: quales adhuc superelestes sunt. **E**t tene. et s. f. a. Angi. quia s. nō erat lux: qd si esset: etā superset et ligenderet: qd sit in creatura spūali: cum pertinet ad incōmutabile lumen: qd tens est.

Be. Lenebr. et s. f. a. Nō sunt audien di: qui reprehendendo dicit deū prius creat se tenebras qd lucem: quia nullas in aqua vñ aere fecit tenebras sed distincto ordine pudentis prius aq̄s cum celo creauit et terra: has cū voluit lucis gratia venustauit. Et notandum: qd cum celo duo elemēta mūdi creati sunt: quibus alia duo inserta sunt: aqua: s. et terra: quibus insit ignis et aer. Agant totā superficie terre tāta altitudine tegebat: et ad illos vñ qd locos pertingeret: vbi nū vñq; sup formam partim resit. Ipsa aut terra et aqua informis dicuntur materia: qd omnia qd videmus: vel ex istis sumpserūt exordiū: vel ex nichilo: et priusq; in luce venirent: nō erat vnde formā haberent.

Aug. Historice. Et spiritus domini ferebat super aquas. Siue totā corporalem materiam aquā appellauit: vt insinuaret vnde facta et formata sunt omnia: que ex humida natura per species varias in terra formari videntur. Siue spirituale vitā ante questionis formā quasi fluitantē. Spiritus dei supferet: qd subiacebat bone voluntati creatoris: qd formandum et p̄ficiendū inchoauerat. Dicitū est etiā: Spiritus dñi. f. s. a. Ne faciendo opera poti⁹ per necessitatē indigentis: qd p̄ abundantia bñficētē te amare putaret. cōmode em̄ prius insinuat aliquid inchoatum: cuius supereretur: nō loco: sed omnia superante potentia.

Et spūs. d. f. s. a. Hie. In heb̄go habet merephet: i. incubabat vel fonebat: more volucris ona calore animantis. Intelligimus ergo non de spiritu mundi dici: vt putant multi: sed de spiritu sancto: qui et ipse est omnis viuificator. Si aut viuificator: et conditor: si conditor: et deus. Emette em̄ (ait) spiritum tuum et creabuntur.

Et spiritus. In quo subsistentes reūceremus: flatti eius viuificati vnde baptisi abluti.

Et spiritus. d. f. s. a. Sicut deus: s. et p̄itor: herat fluitanti et p̄fuse materiei: vt distinguere qd vellet. Tota ergo trinitas hic opata intelligitur: deus: pater scilicet. Principiū: filius. Spiritus tei: spiritus sanctus.

Et spūs. Isi. Officiale. Corda: s. fluctuātia: qd metis quietē amiserat: qd illi spūs nō initebat: s. supferet: qd potes nās: et p̄fusioē i meli: reuocare. Deinde p̄ totū huī scripture textū sex qdā opolas etates videm⁹: liet quasi p̄ximis limitib⁹ distinctas: vt in septima quies speret: et eas bñe similitudinē sex diez: quib⁹ ea fca sunt: qd tēū fccisse scripture memorat. Primordiū em̄ generis humani quo ista luce frui cepit: compat̄ primo diei quo luce tei fecit. Hec etas tanq; infatia est toti sc̄li: qd tanq; vñ boīz: p̄ portione magnitudinis suę cogitamus. homo em̄ ci primo nascie in luce: infatia agit primā etatē: qd tendit ab adā vñq; ad noe generatōib⁹ deē. diluvii qdī vñq; huī diei ē: qd infatia nrā obliuīos diluvio telef.

Dixit Alc. p̄fecit: posuit: vt celentatē vñ facilitatē opis tei ostēderet.

Dixit. d. f. l. Lux primo die facta: spiritualis vel corporalis intelligit. Si spiritualis: nō illa patri coetera: per quā facta sunt omnia. Sed te qua dicit: prior omnū creatā est sapientia: i. intellectualis et angelica vita. qd informiter fluctuat: nisi ad creatorē conuersa: que potest esse prima creature: et celum dicta: cū dicit. In principio c. d. c. et t. Sed ad creatorem conuersa: cui dicit. Fiat lux: Et facta est lux. In qua luce spirituali forte

Genesis.

C. I.

divisio lucis a tenebris. distinctio rei intelligitur iam formata ab informi. Appellatio diei et noctis. significatio distributiois. qua significat nihil deum inordinatum relinquere. nec perfectus creaturaz sine supplemento vniuersi decoris esse. Vespera in triduo ante eis fuerint luminaria; consummati opis terminus. Mane futuri inchoatio. Si autem primo die corporalis lux facta est: congrue mundi ornatius a luce inchoata; unde cetera que creanda erant videbant. Si autem queritur: ubi est facta. cum abyssus omnem terrae altitudinem tegeter: partemque in illis partibus quas nunc illustrat solis diurna lux. Nec mirum lucem in aqua posse lucere. cum etiam nautarum operatione sepius illustrantur. qui in profundo mersi misso ex ore oleo aquas sibi illustrant. quod tunc multo raroeris quod sint modo. fuere in principio: quia nondum congregatus in uno loco.

Et vidit deus lucem quod esset bona. Et sicut filios lucis. tunc formatam. sicut quae operentur homines. sicut similitatem. peccatores. sicut quibus quiscerent. tenebras a tenebro dictas: tenent enim oculos.

Et divisit lucem ac tenebras: appellauitque lucem die. et tenebras no-

Dixitque deus. f. Aug. historice non temporaliter. Si enim temporaliter. et mutabiliter. Si mutabiliter. et per subiectam creaturam. Si per subiectam creaturam: non est lux prima creatura. Sed postquam quia iam dictum erat. In principio fecit deus celum et poterat per celestem creaturam vox ista temporaliter fieri: fiat lux. Quod si ita. ista corporalis lux facta est per subiectam creaturam quam ante fecerat: dicente domino: fiat lux. Quomodo per spirituualis creature occultum motum dici potuit divinitus. Non enim corporaliter sonuit vox dei: sicut illa. Tu es filius mens. Et quia enim lingua sonaretur: cum linguis diversitas nondum esset: nec lingua erat una et sola que loqueretur: nec erat quod oportet audire et intelligere. Bene ergo accipitur vox dei verbi: quod in sono vocis intelligit. Ad naturam enim verbi: quod omnia facta sunt. Huius pertinere dicitur. Eternus ergo est: quod dicit deus: Fiat lux. quia verbum dei patri coeternum. cum enim audiimus: et dixit deus: fiat: intelligimus in verbo esse ut fieret. Cum vero addit: et factum est ita: intelligimus factam creaturam non excessissimam in verbo terminos generis sui. Cum vero dicitur: vidit deus quod esset bonus. intelligimus in benignitate spiritus eius non quasi cognitum postquam factum est placuisse: sed in eadem bonitate placuisse ut factum maneret: in qua placuit ut fieret. Ideo enim diligit deus creaturam suam: ut sit: et ut maneat.

Fiat lux. Aug. Historice. ea conditione: quia cuncta subsistunt in temporaliter in dei sapientia: priusquam in se ipsis. Et facta est lux: et angelica et celestis substantia: in se temporaliter: sicut erat in sapientia: quantum ad eius incomutabilitate eternaliter. Vel notat huius creature informitas: et imperfectio: antequam formaretur in amore conditoris. Formata enim: cum conuerterit ad incomutabile lumen verbi.

Fiat lux. Aug. Si corporalis lux facta est: que nam illa est: quam cum sol occidens: videre non possumus: quia nec luna erat: nec erant stelle. Sed postquam in ea parte celi est: in qua sol: non solis lux: sed sic ei iuncta: ut discerni non possit. vel forte in ea parte lucem deus fecerat: in qua hominem facturus erat: ut cum ab illa parte lux discressisset: respera diceret. Sed quare factus est sol in potestatem dici: si lux illa faciendo dei sufficiebat: Sed forte lux prior: superiores tantum partes illustrabat: et ad illuminationem inferiorum sol leni fieri oportebat. Potest quoque dici autem esse fulgor: dici sole addito. Emissione vero contractionem illius lucis: si noctem et diem intelligimus: que causa redder. Nondum enim erant animalia: quibus haec visibiludo exhiberetur.

Et vidit deus lucem. Et Aug. Non quod incognita lucem laudauit: sed iam factam dignam laude declarauit. Sed quia non totas mundi tenebras lucem expulit: recte subdit: et divisit. et accepit: et divisit enim non solum qualitatibus: sed et locorum distantia: diffundendo lucem in superiori parte: inferiori in tenebris remanente. Appellanunt lucem diem. Nulla lingua hec appellatio facta est: quia apud deum purus intellectus est sine strepitu lingue. Sed appellavit: et appellari fecit: quod sic distinctit: ut discerni possent et nominari.

Et divisit. l. Et Aug. Hoc factum est ex quo lux facta est. Sed non potuit ab homine simul dici: sicut a deo fieri. Discretio autem lucis a tenebris. distinctio est inter perfectum cuiusque rei statum: et quem habet ex se defectum.

Deinde quippe in specie rei conditum intelligimus: noctem vero in eius rei pruatione vel defectu: qui rebus temporaliter conditis est: se inest: etiam si desit effectus. Vespera in omnibus perfecte conditionis terminus est. Mane exordium incipientis. Omnis enim creatura certis initiis et terminis continetur.

Nondum enim erant solares dies: ut ortus solis dies: occasus respera di-

ceretur: quod quarta die factum est: cum luminaria primum in firmamento ordinata sunt.

Strabus. Lucem et tenebras fecit deus. Unde benedicite lux et tenebre domino: cum ois creatura ad benedicendum invitatur.

Moraliter. Habet quisque in operibus et recta vita distinctos secundus post quos requiem speret. Primo die lucem fidei: quoniam primo invisibili bus credit: propter quam fidem dominus apparere dignatus est.

Factum est uero spere Aug. Occidete luce paulatim: et post spacium diu in longitudinis inferiores partes subeunte factum est respera. Sit autem nunc visum circumscriptum libe raliter. Intransgressibilis terminus. Huiusque superior pars in modum crystallini lapidis coagulata est: inferior in matrice redacta. Vaporaliter suspensum et per terram labentum.

Fiat firmamentum in medio aquarum.

Notandum vero quod non in illo triduo omnino tenebrosa fuit: que post crea ta sidera aliqua luce claruit. decebat etiam ut dies a luce inciperent: et in mane sequentis diei tenderent: ut opera dei a luce inchoata: et in lucem copula esse significarentur.

Factum est respera. Et Greg. Nequaquam in hac vita per exercitaciones iniuste peccatum delerit: ut in ipsa inexcusabile maneat: quia si culpam retributo eliminat: cogitationis nostrae foribus assidet: ut sibi aperiatur pulsat. Unde ait moyses: Facta est lux: et paulo post: factum est respera. Creator enim humanae culpae precessus: tunc expressus in tempore: quod nunc versatur in mente. Lumen namque rectitudinis sequitur umbra tentationis. Sed quia electorum lux tentatione non extinguitur: non nocte: sed respera facta memoratur: quia tentatio lumen iniustie abscondit: non intermitit.

Augustinus. Notandum quod ceterae creature: que infra lucem sunt spiritualia: sine eius cognitione non sunt. Idem dies ubique repetitur: ut eius repetitione tot fiant dies: quotiens distinguuntur genera rerum creatarum perfectione senari terminanda. Ita: s. ut respera primi dies sit sui cognitio: non se scilicet esse. quod deus est. Mane autem post hanc resperam: quo clauditur primus dies: et inchoatur secundus: conuersio eius: ut quod creata est: ad laudem referat creatoris: et cognitionem creature percipiat de verbo dei: que post ipsum fit: et firmamenti: quod prius per verbum in eius cognitione fit: post in natura ipsius firmamenti. Deinde fit respera huius lucis: cum firmamentum non iam in verbo dei sicut ante: sed in firmamenti natura cognoscitur: que cognitione: quod minor est: respera vocat. Post fit mane: quo clauditur secundus et incipit tertius. In quo similiter mane conuersio lucis est: et huius dici ad laudandum deum qui fecit firmamentum: et ad percipiendum de verbo eius cognitionem creature post firmamentum faciente: et sic usque ad mane post resperam sexte dici. Multum enim interest inter cognitionem rei in verbo dei: et cognitionem eius in natura: ut illud: s. ad diem pertinet: hoc ad resperam.

Fiat firmamentum. Et Greg. Angelicas virtutes: que in dei amore persistunt: hoc in retributione accepent: ut in contemplatione conditoris permanenti felicitate maneat: et in hoc quod conditum sunt eternaliiter subsistent. Unde apud moysen: celum factum dicitur: et idem postea firmamentum vocatur: quia angelica natura prius subtilis est in superioribus conditum: et post ne unquam cadere possit mirabiliter confirmata.

Fiat firmamentum. Et Aug. Queritur virum illud celum: nunc fiat quod excedit aeris spacia: an ipse aer vocet firmamentum. Asserunt enim aquas super celum sydereum esse non posse: cum earum pondus exigit hoc: ut supra terram fluant: vel ferantur vaporaliter in aere. Nec quisque dicat fieri hoc omni potentia dei. Quomodo enim deus naturas rerum fecerit queritur: non quod ex eis ad miraculam potentiam operetur. Qui vero negant aquas super celum esse posse: non tantum locis: sed et qualitatibus distinguunt elementa: pro quibus sortiantur propria loca: ut sit aqua super terram: aer super aquam: celum super aerem. Unde colligitur: quod si aer super celum maneret: pondere suo caderet: sic aquam super celum esse non posse. Unde quidam conantur demonstare aquas esse super celos: aerem hic celum et firmamentum accipientes: propter hoc tantum: quia internalum eius dividit inter quosdam vapores aquarum: et aquas que sunt in terris.

Fiat firmamentum. Et Aug. Historice. Notandum quod firmamentum non propter stationem: sed propter firmitatem et intrangressibile terminum super et inferius aquarum appellatum est. Quia celum intelligamus aereum: sive

distincta est creatura herbarum atque lignorum a specie terrarum et aquarum. ut in elementis numerari non possint. quia tamen fixa radicibus terre necuntur; ad eundem diem volvunt pertinere.

Herminet. t. cc. Beda. Patet in his verbis. quia vero tempore mundus perfectus est et ornatus: in quo solent herbe virentes apparere. et li-

gna pomis onusta. Similiter notandum quod non prima herbarum gemina. vel

arborum genera. de semine prodierunt: sed te terra. quia ad unam inmissionem

proditoris apparuit ari-

da herbis compta: ne-

moriibusque vestita: quia

sui generis ex se posse

prodixerunt et semina.

Portebat enim ut for-

ma rerum dei imperio

primo perfecta prodi-

ret: quomodo homo

aperte que omnia: in-

ueniliestate plasmat?

est.

Augustinus.

Sicutur etiam de spi-

nis et tribulis et quibus-

vam lignis in fructu-

osis: cur: vel quando

creata sunt: cum deus

dicerit: Herminet ter-

ra herbam. v. r. f. cc.

Sed fructus nomine

quedam veritas signa-

tur. Multe autem vi-

litates sunt manifeste-

vel occulte: omnium que terra radicibus alit. Possimus autem abso-

lute respondere: spinas et tribulos post peccatum terram domini ad labo-

rem peperisse. non quod alibi antea nascerentur: et post in agris quos homo cole-

ret: et prius et postea in eisdem locis: prius tam non domini: sed post. Unde

pariet tibi: et tibi nasci incipiatur ad laborem: que ad pastum tantummodo

alii animalibus ante nascebantur.

Facientem semen. Beda omnia creata sunt perfecta. et homo per-

fectus etate erat: et arbores cum foliis et fructu. Unde dicitur hic lignum pomiferum.

Et protulit. t. cc. Greg. Quod testatur historia: sic est veraciter fa-

citum: ut significaret aliud faciendum. Terra enim est ecclesia: que verbi pabu-

lo nos reficit: et patrocinij umbraculo custodit. loquendo pascit: opitulan-

do protegit: et non solum herbam refectionis: pferat: sed etiam arborum: pectonis

Lignum. cc. Greg. Lignum secundum speciem suam: semen producit:

cum mens nostra ex sua consideratione quod in alterum faciat colligit: et recti

operis germen parit. Hinc quidam sapiens ait: Quod tibi non vis fieri: alii

non feceris. Et alibi: Quocunq; vultis ut faciant vobis homines: et vos

eadem illis facite. Quali speciem vestra alterut respicie: et ex vobismet

ipsis cognoscete: quid oporteat vos aliis exhibere.

Sementem. Strab. Et sementis frugum et arborum. Semen hominum

et animalium. Semini vel sementum cuiuscum rei exordium.

Moraliter. Tercio die: quo mentem suam ad serendos bonorum operum

fructus preparat homo: separata labe ac fluctu carnalium tentationum:

tangit aridam habet terram temptationibus separatis: ut dicere possit: Men-

te sernio legi dei cc.

Et factum est uespera et mane. Si. Misticus. Mane tertius diei

incipit ab abraham: et succedit tercias etas: similis adolescentie: et bene copa-

ratur diei tertio: quo ab aqua terra separata est. Ab omnibus enim gentibus

quam error instabilis: et vanis simulacrum doctrinis: tangit ventis omnibus

mobilis (quod maris nomine bene significatur) populus dei per abraham sepa-

ratus est. tangit terra cum apparuit arida: et sitiens imbibit dominorum manda-

torum: qui vitrum deum colendo: tangit irrigata terra ut fructus afferat: san-

ctas scripturas acceptis et prophetias. Hec etas iam potuit generare populus

dei. et tercias etas: adolescentia: filios habere iam potest. Unde abraham

dicitum est: Datrem multas gentium posui te cc. Hec etas porrigitur ab

abraham: usque ad dauid: generationibus quatuordecim. Vespere in pecca-

tis populi: quibus divina mandata preteribant usque ad saulim maliciam.

Beda. Die tercia congregauit aquas inferiores et salsas: infideles: s-

concupiscentias et tentationum fluctibus sele quatiennes: et segregauit ab

eis aridam: et fideles: fontem fidei sitientes. Infideles vero coercuit: ne iniq-

tatis sui fluctibus aridam: et animam sitiensem teum conturcent: sed licet ei

germinare fructus bonorum operum: et diligere proximum: ut habeat in se semen

secundum similitudinem suam: ut scilicet ex sua infirmitate compatiatur alii

indigenti: et producat lignum forte fructiferum: et beneficium: eripiendo oppre-

sum: et pretendendo ei protectionis umbraculum.

Fiant luminaria. cc. Aug. Quia visibili mundo duo dies sunt attributi: suppreme: s. et infime: parti mundi. Visibilibus et mobilibus mun-

di partibus: que intra mundum creantur: tres reliqui reputati sunt. Et quod

celum prius factum: prius erat ornandum: quarto sunt sidera: quibus illustre-

tur inferior pars: ne esset habitantibus tenebrosa. Infinitati quoque hor-

um prouisus est: ut circum eunte sole.

dies noctisq; vicissitu-

dine: propter riglandi

et dormiendi vicissitu-

dine: poterintur. Et

ne nocte id est: rena-

neret: sed luna et sidere-

ribus consolarentur

homines: quibus opandi

nocturna necessitas i-

cumberet: et quodam

animalia sunt quelu-

cem ferre non possunt

Et autem dictum est

et sunt insignia cc. ita

dictum videtur: quasi

quarto die cepissent

tempora: cum prius

triduum sine tempore

non fuerit. Nam si ali-

quis motus corporalis

vel spiritualis condi-

tionem luminarum h-

cessit: ut aliquid a futura expectatione per presens in praeteritum transierit:

sine tempore esse non potuit. Ideo tempora que sunt per sidera: non spa-

cia moriarum: sed vicissitudinem affectionum celi debemus accipere: quia

dies et anni: quos visitate nonnumus: motibus tantum siderum sunt. Vel

forte circa speciem factae rei dies est appellatis: et circa priuationem noctis: ut

materia nondum per speciem formata sit noctis dicta: unde formanda erat

ecce. Vel potius in ipsa re facta atque formata: mutabilitas: id est: defi-

cendi possibilis noctis dicitur. Possunt enim res mutari: etiam si non

mutentur. Vespere autem et mane intelligentur: non per temporis praeteri-

tionem: et aduentum: sed per terminum: quo intelligitur usquequo sit natu-

re modus: et unde exordium. Quimodo quod dicit sunt in ligna et tempora: non su-

gna dicit: que observare sit vanitas: sed utilitas: que si nautae obseruantur

vel quilibet homines: ad praevidendas aeris qualitates. De sole quippe cer-

tim est: et circunuum compleat trecentis: lxv diebus et quadrante: qui est

annus solaris. Hic reliqui planetae: annos suos complementi bimodis et pro-

lixioribus. Est etiam sol ad distinctionem temporum: quia ab equinoctiali cir-

culo vernali ad solsticium estivum ascendens: et inde ad equinoctium autu-

nale transiens: atque inde ad solsticium brumale perueniens: tandemque ad

equinoctium vernale rediens: quattuor anni tempora determinat. Luna

post equinoctium vernale vespere plena procedens: paschalem terminum

facit: que regula usque hodie viget. De qua cum queratur utrum plena an

prima facta fuerit: respondentium est: deinde quotannis facta perfecta feci-

ta: quia (ut aiunt) non decebat deum illa die aliquid imperfectum facere.

Alii dicunt: debuit luna prima fieri non quartadecima: quod nemo sic incipit

numerare. Si tamen aliquid imperfectum fecisse deum dicatur: reprehensi-

bile non est. Quod enim ab illo inchoatum est: ab ipso non ab alio perfectum

est. Creditur etiam ideo plena facta: quod verba sic habent: lxix. Lunam factam

inchoatione noctis: quod fit: cum plena est.

Fiant: l. cc. Beda. ea scilicet divisione: ut sol diem: luna noctem il-

luminet: hoc enim factis sideribus ad augmentum primaria lucis accessit:

ut etiam nocte prodiret luminosa: lumen vel stellarum splendore radiata: que

bacterius tantum tenebras nonerat. Esi enim nocte tenebrosa videtur: et

scurato aere qui terris proximus est: superiora tamen aeris spacia semper

siderum fulgore sunt lucida.

Augustinus. Solet queri: vitrum hec luminaria corpora sola sint:

aut habeant rectores spiritus: et ab eis vitaliter insipient: sicut per animas

animalium carnes animantur. Sed de tua obscura re nichil temere credimus.

Et sunt in signa cc. Beda. Quia priusque sidera fuerint: ordo temporum

nullis notabatur indicis: vel meridiana hora: vel quilibet alia. Sunt ergo

luminaria in signa cc. non quod a 2ditione horum temporum ceperint: vel dies

vel anni: sed quod per eorum vel transitus: temporum diez annorumque signa: ordo

Vit luceant cc. Beda. Semper luminaria in firmamento lucent: sed

Genesis.

C. I.

Inferiorum in vnda labili; Superiorum in aura flabili. Illū natantibus
bunc volantibꝫ. Ex hoc elemento duo sensus animalibꝫ dant. Olfactus
vaporibꝫ. Huius explorandis liquoribꝫ. Quem tactu aquas ventosqꝫ sen-
timus. hinc eit; qꝫ solidā terra omnibꝫ elementis miscet, sed in his crassiori-
bus sentitur amplius.

G Sub firmamento zc. Et si immenso interiacente spacio. volat tñ
aues sub sidereo celo; que super terram volant, sicut homines qui in terra
sunt, sub celo esse dicuntur. Alio trāslato

Secus firmamentū
celi; quia vicina sunt
eterni spacia huius ae-
riae, qꝫ aues subuenit.

Augustinus.

Notandum quodam
philosophos ita sua
cuilibet elemento di-
stribuisse animalia. vt
terrena dicentes non

tñ que in terra re-
putant aut gradientes, etiaꝫ
aues, que in terra re-
quiescent. Aeria ani-
malia temones esse.

Celestia deos; quoꝫ
nos partē luminaria
partem angelos dici-
mus. Idem tñ aqꝫ

pisces, et generis sui
bestias distribuit; vt
animalibꝫ suis nullū
varet elementum.

Augustinus.

Demones aere dicuntur animalia; quoniā corporū

aerōꝫ natura vigent. Nec p morte dissoluuntur; qꝫ qualet in eis elemen-

tum aptius ad faciendū; qꝫ ad patiendū. Ad patiendū em̄ humor et hum?

ad faciendū aer et ignis.

Transgressores vero angeli cū principe suo nunc

dyabolo tūc archangelo si fuerūt ante transgressionē suā in puriore aeris

parte. Quidā em̄ nostri nō putant eos celestes; vel supercelestes angelos

fuisse. nō mir. si post peccatum in hanc caliginem tētrū sunt; vbi tamē aer

est. Si saltem ante peccatum celestia opa gerebant).

Neꝫ hoc mir est. si cō-

uersi sunt ex pena in aereā qualitate; vt possint ab igne. i. elemento supio-

ris nature pati. Caliginosa tñ aeris loca tenere tñ pmissi sunt; qui eis qua-

si carcer sit vscqꝫ ad tempus iudicij.

Et omne. q. u. Ad differentiam hominis qui faciendū ad imaginē

dei. eti pcepta seruaret; perpetua immutabilitate maneret. Cetera vero ani-

malia sū facta sunt; vt alia alijs in alimonīa cederent; vel senio deficerent.

Crescite et. m. Ad virūqꝫ genus animantium te aquis factor. i. pisces et

aues p̄tinet. qꝫ sicut oēs pisces nō nisi aqua viuire possint; ita plurime aues

que sū in terris aliquā requiescent; scilicet faciunt nō tñ de terra; sed de mari

vniūt; et libentius mari qꝫ terra vniūt.

Qd vero subiungit; auesqꝫ multipli-

centur sup terrā. Ad virūqꝫ genus auiū: que sū de aquis; vel de terra vniūt

respicit. qꝫ etiā aues que sine aquis nō vniūt; que etiā in p̄fundo sepe sicut

pisces latēt; nō nūnqꝫ sup terrā egredi solēt; matēc cū fēc faciunt et nutrūt

Mistice. Die quinta facta sunt in aquis reptilia animaz viuaz. i.

homines in vitam renouati per sacramentum baptismi facta sunt volati-

lia. i. anime volantes ad superna.

Moraliter. Incipit pœcta mens quinto die in actionibꝫ turbulēti

seculi. tanqꝫ in aquis manis opari. ppter vtilitatem fraternitatis. et de

corporalibꝫ agitacionibꝫ. qꝫ ad mare. i. ad hanc vitam pertinet; pducere ani-

mari viuaz reptilia. i. opa q̄te p̄lunt animis viuis. et cetos magnos. id ē

fortissimas agitaciones. quibꝫ scilicet seculi dirumpunt et contemnunt. et vo-

latilia celi. i. voices celestia p̄dicantes.

Et factū est. u. et. m. Isid. Mistice. Mane transmigratio in babi-

lonia: cū ea captiuitate p̄plus leuiter in peregrino ocio est collocatus. et por-

rigitur hec etas. vscqꝫ ad aduentū xp̄i. id est quinta tecclinatio. sū de iunen-

tute vscqꝫ ad senectutē. nondū senect. nec iā iunent. sed senioris etas; quā

greci p̄b̄itē vocant. Nam senior apud eos nō p̄b̄itē sed geron dicit.

Et reuera sic ista etas a regni robore est inclinata et fracta in populo iudeo-

rum: ut homo a iuuentute senior fit. Que bene comparat dei quinto: quo

sunt animalia in aquis. et volatilia celi. postquam inter gentes tanqꝫ

in mari viuere coperunt: sedem incertam et instabilem habentes. sicut aues

volantes. Abi ceti. i. homines magni. qui magis dñari fluctibꝫ seculi: qꝫ in

captiuitate seruire potuerūt, nullo em̄ terrore ad ydolatriā tēpauati sunt

Vbi aduertendū qꝫ benedixit de aialia dices. Cresci et mul. qꝫ gens iude-
orum. p gentes dispta. valde multiplicata est. Huius diei. i. huī etatis q̄li
vespera est multiplicatio peccatorū in populo iudeo p. qꝫ sic excecati sunt: ut
nec possent christum cognoscere.

Producat t. xc. Post celū repletum sideribꝫ et aērem volatilibꝫ.
qui ppter viciniā celū nominat. post impletas animalibꝫ suis aquas; que

aci vicine sunt. psequens erat terrā aialibꝫ suis impleri. Ipa em̄ cognatōez
habet cū aqꝫ: sine qꝫ

lucu et irrigatōne nec
fructificare potest: nec
subsisteret. Juxta er-

go de terrā pducere
iumenta et reptilia. et
b. t. In bestiis. qdqd
ore leuit vel vnguibꝫ
pter serpentes comp̄-
bendit. In reptiliis
bus etiam serpentes.

Nomie iumentoz. q
in vsl boz sūt aialia
designant. Cōditōz
vero ceteroz qdrupe-
dū: vi ceroz et huī
modi. p indomita fer-
ritate int̄ bestias nu-
meram. Juxta anti-

quā translatoez qua-
scriptū est. quadrupē-
dia et reptilia et besti-
as terre secundum species suas.

I. Veda. ne homo vacuā domū intraret.

Factumqꝫ est ita. Et fecit deus

as et reptilia: sive domita: sive fera et agrestia.

Producat. t. Aug. Historice. Cōsequens erat ut terrā iam ornaret
suis animalibꝫ. Ter dicendo iuxta genus suū: tria genera significat. Pri-
mo iuxta genus suū: quā adimpedita et reptilia. Vbi potest intelligi: qꝫ qua-
drupedia dixerit: s. que sunt in genere reptiliū. vi lacerti et bīndi. Vbi in re-
petitione quadrupēdiū nomina nō iterauit: qꝫ reptiliū vocabulo ea intelle-
xit. Ideo non simpliciter dixit reptilia: sed omnia reptilia terre. Sunt em̄ et
aqua. Ideo omnia: vt comprehendet ea qꝫ quattro: pedibꝫ gradientur
Bestias te quibꝫ item ait iuxta genus suū: intellectu quidqd ore leuit aut
vnguibꝫ: ppter serpentes. Pecora vero te quibꝫ tertio dixit iuxta genus
suū: que neutrō ledunt: vel cornibꝫ. Qlate pateat quadrupēdium nomen:
numero pedū potest facile dīosci. Et nomine pecorū et bestiarū omne irati-
onale animal solēt comprehendēti.

In genere suo. Aug. Nec forsitan secundū genus dicunt: qꝫ ita orta
vt ex eis nascant alia. et originis formā successione pseruent. De hoīe autē
b. dictū nō ē: qꝫ virū siebat: de qꝫ feminā ſea. nō em̄ multa genera hoīm ſea
ſunt: ſic herbarū et lignoz: vt dicat secundū gen̄ suū. ac si dicere generatiz
ut inter se ſimilia atqꝫ in vna origine ſem̄ p̄tinētia distinguere a ceteris.

Aug. De quibusdā minutis aialibꝫ quæſtio est. vñqꝫ in primis p̄ditōibꝫ
creata sunt: an ex rebz pdictis? Pleraque em̄ de humidoꝫ corporoz vicijs vñ
exalationibꝫ vel cadaveribꝫ gignunt. Quedā etiā de corruptōe lignoz et
herbarū et fructuū. et deus auctor: omnī est. Potest autē dici minurissima
que ex aquis et ex terra nascunt: tūc ēſſe creata: in quibꝫ et illa intelliguntur
que nascunt ex eis qꝫ terra germinante orta sunt. Que vero de corporibꝫ
animaliū maxime mortuoꝫ absurdū est dicere cū aialibꝫ ipſa creata ēſſe;
nisi qꝫ potentisliter in ipsis et materialiter erant preseminata.

Aug. De venenosis et p̄niciosis querit: vñqꝫ post peccatum hoīs ad vindictā
creata ſunt: an potiſ ſeata innoxia peccatoribꝫ nocere ceperūt. Po-

tuerunt ergo creata nil nocere: ſi cauſa nō fuisset: vel terrendoꝫ punitendo
rūqꝫ vicioꝫ: vel pbande et pſciende virtutis. qꝫ et exempla virtutis et pati-

entia alijs danda. et homo tentatus certi ſibi innotescit: et iure ſalū illa tur-

piter p voluntate amissa: p dolorē fortis est recuperanda. Bestiis tñ bestiis
nocēt: que peccatum nō habent: vt nec vindicta dicat: nec tali exercitio reci-

piant virtutē. Et alie ſunt ciby aliarū: nec ideo recte non effici quibꝫ alie
reſcuntur. Habent em̄ omnia qđiu ſunt mensuras numeros ordinēs
ſuos: que cuncta merito considerata laudantur.

Aug. Illud etiā mouet: Si aialia noxia viuos ledūt penaliter: exercent
ſalubrit̄: aut ignoranter docent: cur in eis mortuos lacerat. Quasi quicqꝫ

intersit: caro tā examinis p quos iā tranſit̄ ear: qꝫ mirabilē potētia est refor-

ma. Quis et hinc doceat: ppter inanes curas examinatorum corporoz
ſuorum nulla genera mortuum efforrenda.

Genesis.

AAug. Sic quis & hinc fiat quedam prudentib⁹ admonitio. ut ita se comendent creatori omnia maxima & minima occulto nutu administrati. cui etiā nostri capilli numerati sunt: ne ppter manus curas examinatiorum suorum corporum vlla genera mortis perhorrescant. sed p̄q fortitudinis numeros ad omnia preparare non dubitet.

AAug. Queritur quare hic non sit additum. qd dictum est de animalibus aquarum. Benedixitz ei deus dices. Crescite & m̄. Et forte qd te prima creatura animale viventis dictum erat: de secunda subintelligendū reliquit maxime quia in huius dicto openbo alia plura dicturus. Herbas autem atque ligna quia non habent generandi affectum: huius tenectionis forsitan in dignitate indicavit. Qd necessario repetitū est in hoc: ne quis putet in officio gignendi filios esse peccatum: sicut in fornicatione sine coniugio.

Bestias terre &c
Beda. Ordinis mutationis nichil curandum in nostra loquela. qd prius in creaturarum ordine nominemus: cum deus creauerit omnia simul.

Mist. Bed. M. Sexta die producit terra animam viuam: quādo caro nostra ab operibus mortuis abstinentis viua virtutum germina parit: secundum genus suum id est: vitam imitando sanctorum. Unde. Imitatores mei estote &c. Secundum genus nostrum viuimus: quando sanctos quasi proximos imitamur. Producit terra bestias: id est: homines ferocitate superbientes & pecora & simpliciter viventes. & serpentes astutos. & et bonum a malo discernentes & quasi reptando scrutantes terrena per quae intelligent celestia.

Faciamus hominem ad &c Aug. Insinuatur pluralitas personarum p. & f. & l. & statim unitas trinitatis cum dicitur. & fecit deus hominem ad imaginem dei. nō pater ad imaginem tantum filii: non enim vere dicetur ad imaginem nostram. Sed ita dictum est. Fecit deus hominem ad imaginem dei: ac si diceretur ad imaginem suam. Cum autem dicitur ad imaginem dei: cum superioris dictum sit ad imaginem nostram: significatur: qd non s̄ agit pluralitas personarum: vt plures deos credamus: sed & patrem & filium & spiritu sanctum unum deum accipiamus.

Beda. Faciamus hominem ad &c Aparet quare dictum sit vt cetera fierent: iuxta genus suu⁹ & species suas. erat enī homo creandus: qui nō solum generi suo & speciei congrueret: sed ad imaginem creatorum fieret. cuius dignitatis magnitudo ostenditur: cum quasi consilio creaturarum. nec simpliciter dicitur sicut de ceteris: fiat homo: sed faciam⁹. b. a. i. & s. n. In quo unitas trinitatis ostenditur & commendatur. Trinitas enim in p̄fecto cedentibus insinuatur: cum dicitur: deus fiat & fecit deus & videt deus qd esset bonus: sed manifestius cum dicitur. Faciamus hominem ad i. & s. n. Dum enim qui doceretur non erat: occulta fuit predicatione trinitatis. Vbi creari cepit homo: fides & dogma veritatis emicuit. In eo enī qd dicitur faciamus: una operatio trium personarum ostenditur. In hoc vero ad imaginem & similitudinem nostrā: una & equalis substantia trinitatis. Angelis enim a deo non dicitur. Faciamus b. a. i. & s. n. Dei enī & angelorum non est una & eadem: imago vel similitudo. Nō autem secundum corpus: sed secundū intellectū mentis ad imaginē dei creatus est homo: quanq̄ in corpore quandā proprietatem habeat qd hoc indicet: quia est erecta statuta secundū quā corp⁹ anime rationali p̄gruit: qz in celū erectū est.

Querit quomodo immortalis factus sit homo p̄z alijs animantibus & cum illis cōmune acceperit alimoniam: Sed alia est immortalitas carnis quā in adū accepimus: alia quā in resurrectione p̄ xp̄m speramus. Ille factus est homo immortalis: vt non posset mori: si non peccaret. Moiceretur autem si peccaret. Filii vero resurrectionis equalis angelis: nec poterunt ultra peccare: nec mori. Caro ergo nostra post resurrectionem non eget ciborum refectione: qd nec fame: nec lassitudine: nec alia infirmitate adest defecatio: vel poterit corrumphi. Caro ade ante peccatum ita immortalis creata est: vt per alimoniam adiuta esset mortis & doloris expersa: donec corporibus incrementis productus ad statem que conditor: i placet: multiplicata progenie iplo iubente sume: et etiā de ligno vite: quo perfecta immortalis

C.

I.

factus: cibi vltius adiumenta non requireret. Sic ergo immortalis & in corruptibilis condita est caro hominū: vt suam immortalitatem & incorruptionem per custodiam mandatorum dei custodirent. In quib⁹ & hoc erat: vt de illis lignis coēssis manducaret: ab hoc interdicto abstineret. Per hoc eduliu⁹ immortalitatis dona conservarent: illius tactu mortem inuenient. Sic vero incorruptibilis & immortalis erit in fine caro nostra: vt sicut angelii: in eodem statu semper maneat: & corporalibus cibis (qui ibi non erunt) gere nō possit.

Nā qd angelii cū pa-

triarchis māducaue-

runt: non indigentia

sed benignitate factū

est: vt hoībus fami-

liarū congruerent.

Christus quoq̄ post

resurrectionem man-

ducant: non vt cibo

indigeret: sed vt ve-

ram post mortem se

carnem recepisse mō-

straret.

Et presit. Aug.

Notandum etiā quia

cū dixisset ad imagi-

nem nostram: conti-

nuo subiunxit: & pre-

sit piscib⁹ maris & v-

c. Ut scilicet intelligamus in hoc factum hominem ad imaginē dei: in quo irrationalibus antecellit. Id est aut ratio vel mens rei: intelligēria vel si alio nomine cōmodius vocetur: in quo scilicet contemplande veritati inharet.

Et creauit d. b. Qui non quenlibet sanctorum imitando: sed ipsā veritatem intendo operatur iusticiam: vt ipsam veritatem intelligat & se quatur. b accipit potestatem super omnia: quia spiritualis quisq̄ effectus & deo similis omnia indicat: & ipse a nemini indicatur.

Et creauit &c Aug. Notandum qd sicut in creanda luce dicitur: fiat lux. & statim sequitur: & facta est lux. sic cum dicitur faciamus hominem: interfur: & fecit deus hominem ad ymaginē dei. quia ista natura intellectu⁹ est: sicut illa lux. et hoc est ei fieri: qd agnoscere verbum per qd fit. Si enim diceretur: & factum est ita: & adderetur: & fecit deus: quasi prius intellegetur factum in cognitione rationalis creature: & tandem in creatura qd rationalis non esset. Quomodo autem homo immortalis factus sit: & alimoniam vel escam: cum alijs animalibus acceperit: herbam afferentem semem. &c difficile est dicere. Si enim mortalis peccato effectus est ante non indigebat his cibis: quia non posset fame corrumpi. Qd enim dicitur est. Crelecte & multiplicamini & r. t. qd nisi per concubitum posse fieri non videatur. Unde hinc quoq̄ mortalium corporum extitit indicium: potuit tandem alijs modis esse in corporib⁹ immortalib⁹: vt charitatis affectu: nula corruptionis concupiscentia filij nascerentur: nec mortuis parentib⁹ successuri: nec ipsi morituri: donec terra hominib⁹ implerentur: & si in studio sancto populo: qualē post resurrectionē futurū credimus: nascendi etiā modulus fieret. Quidam suspicuntur sunt nūc interiorē hominē factū: corpus autē cū ait: & finxit deus hominem de limo terrae: nec attendunt masculū & feminā secundū corpus tm̄ fieri posuisse. Ne putaretur enī solū spiritū esse fēminā: qd secundū enī solū ad imaginē dei sit factus: addit. Masculū & f. c. e. vt corpus factū intelligatur. Rursus ne in uno homine vtrq; sexus deputaret: sicut quos androgenos vocat: pluraliter subiectū fecit eos: qd nūlī nōdūlū esset a viro dimisa: sed materialiter p̄seminata.

Masculū & f. & c. Aug. Postea plenus & vnde & quomodo homines facti sunt: exponit. Sed nūc breviter creati referuntur: vt sexti diei operatio & septimi dedicatio cū ceteris explicetur. Masculū vnum & f. minam vnam in principio creauit deus: non vt cetera animantia: que in singulis generationibus creauit deus plura: vt humanum genus firmiori copula constringeret: cum se ex uno oītū meminisset. Unde cum subiungeret. Masculū & feminā creauit eos: noluit addere ad imaginē dei. qd unitate coniunctionis etiā in feminā intelligendum reliquit. Bene autem in hoc loco creati dicuntur: etiā modus creationis non explicatur: vt congrue inducatur diuina benedictio: qua dicitur. Crescite & multiplicamini. Multiplicatio enim hominum: coniunctione maris & feminē perficitur. Non igitur damnandē nuptiæ: quas ad propagationē superna benedictio instituit: etiā virginitas preferatur.

Mistice. Bed. Ii. Post hę fecit deus hominem ad imaginem & similitudinem suā: virum. & perfectū: qui ipsam veritatem contemplando:

Genesis.

C. II.

operatur iusticiam. hic accipit potestatem piscium maris. et volatilium celi pecorum ferarum. atq; repentium: quia spiritualis similitudine deo factus. omnia indicat: et ipse a nemine indicatur. **D**esculum et feminam. c. e. q; sicut viro mulier: sic spirituali et perfecto viro minus perfectus obediens debet. dicitur enim eis. Crescite et multiplicamini et r. t. In spiritualibus scilicet dominis. ut ratio dominetur carni: quasi insensato animanti: et perturbationibus eius. Per herbam seminalem et lignum fructuosum in escam hominibus datum: intelli-

gimus oblationes sanctorum. Unde paulus. Seminamus spiritualia vobis: ma-

gnim est si carnalia vestra metamus. **E**t dominamini p. m. Qd prius qsi p. s. u. l. e. n. d. o. d. i. c. e. r. a. t. d. e. e. i. s. n. u. n. c. d. i. c. i. t. i. m. p. e. r. a. n. s. v. t. h. a. b. e. a. n. t. s. l. e. c. t. s. d. o. m. i. n. i. u. s. o. m. n. i. u. c. r. e. a. t. u. r. a. u. z. i. n. i. f. e. r. i. o. r. e. p. a. r. t. e. m. u. n. d. i. q. d. p. e. r. s. u. g. u. l. a. e. x. e. q. u. i. t. u. r.

Et dominamini p. m. Beda. Queritur qua utilitate homo dominatum inter cetera animalia percepit: et ad quos usus que ne solacia sunt: et creata homini si non peccaret. Qd em ad escam. sed herbe tñ. et arborum fructus primo peccata sunt. Sed forte quia peccatum presebat deus hominem: et sic futurum mortale: que creauerat immortalem ea primordialiter instituit: quibus se iam mortalis posset tueri. habens scilicet ex his alimentum: et indumentum: et laboris adiumentum. Postq; autem conditoris subiectus esse noluit: iure domini um perdidit. In testimonio vero patrum creationis legimus aues viris sanctis seruisse: et rictus bestiarum: et serpentum venenum cessisse.

Ecce dedi u. o. h. Bed. Patet q; ante peccatum hominis terra nichil novum protulit: non herbam venenatam: non arborem sterilem. Omnis enim herba et ligna data sunt hominibus: et volatilibus: et animalibus terre in escam. Unde patet q; tunc animalia animalium esu non vivent: sed coquuntur herbis et fructibus vescabantur.

Et factum est ita. Aug. Notandum q; ubi datur potestas homini herbas et fructus edendi: subinfertur: et factum est ita. in quo significatur: quia hoc dicente deo: hec sibi in elum concessa cognovit homo: non q; statim ederit. Si enim ad omnia supradicta referimus q; ait et factum est ita: consequens erit: ut dicamus eos iam multiplicatos sexta die: qd post multos factum est annos.

Viditq; deus. c. q. f. z. Aug. Queritur cu singillatiz cetera bona dicantur: cur homo ad imaginem dei factus cum ceteris hoc dicatur. Sed forte presebat deus eum peccatum: nec in perfectione imaginis mansuum. Qui enim singillatim bonus est: magis cu omnibus: sed non convertitur. Lautum est ergo ut diceretur qd in presenti verum esset: et priscientiam futuri significaret. Deus autem sic omnia ordinavit: ut si quis singillatim fuerit de iniquando deformia: semper tamē cum eis universitas sit formosa.

Et factum est v. et. m. Dif. Si. Mane sexti diei fit predicatione euangelii per christum. Finito vero quinto: incipit sextus: in quo veteris hominis appetere senectus. Hac enim etate velxemeter attritum est illud regnum: quando templum delectum est et sacrificia cessauerunt: et nūc gens illa quanti ad vires regni: quasi vitam extremam trahit. In hac tamen etate tanq; in veteris hominis senectute: nascitur nouus homo: qui spiritu aliter vivit. Sexto enim die dictum est: producat terra animam viventem z. quia in quinto die dictum erat. Producant aquae: non animam vivam: sed reptilia animalium vivarum. Quomodo enim corpora sunt reptilia: sic corporali circumcisioni et sacrificiis tanq; in mari gentium populus ille serviebat. Istam vero animam vivam dicit: quia vita iam incipit eterna desiderari. Serpentes vero et pecora: que terra producit: gentes significant euangelio stabiliter credituras: de quibus dicitur petro: Macta et māda: et cum illa immunda diceret: audiuit: Quis deus mundavit: tu immun-

da ne dixeris. Tunc fit homo ad imaginem et similitudinem dei: sic in sexta etate nascitur christus: de quo dicitur: et homo est: et quis cognoscit eum? Et sicut in illa die masculus et femina: sic in ista etate christus et ecclesia. In illa die preponitur homo pecoribus et serpentibus et volatilibus celi: et in hac etate christus regit animas sibi obtemperantes: que partim de gentibus: partim de iudeis venerunt: ut ab eo domit manuuercent. carnali scilicet concupiscentie teneantur: sicut pecora: vel tenebrosa curiositate ob-

tenebantur: quasi serpentes. vel subbia elati: quasi aues. In il-

la die pascitur homo et animalia que cu ipso sunt: herbis semi- nalibus lignis fructiferis: et viridibus herbis. In ista quoque etate homo spiritualis quicunque bonis minister est christi: et eis pro posse imitatur: cu ipso populo spiritualiter pascitur scripturæ alimentis et divine legis: partim ad concupiscentiam secundatatem rationum atque sermonum: tanq; herbis seminalibus: partim ad utilitatem morum et humanæ conuersationis: tanq; lignis fructiferis: partim ad vigorem fidei: spei: et charitatis in vitam eternam tanq; herbis viridibus: et virginitibus: que nullo estu tribulationi arebat. Et spiritualis sic pascit: ut multa intelligat. Carnalis autem parvus in Christo tanq; pecu de te ut credat: et si non intelligat: cosde tñ cibos omnes habent. Huius etatis vespere est te qua dominus ait: putas veniens filius hominis inueniet fidem super terram? Post illam vesperam fit mane: cu christus veniet in claritate: tunc requiescent cum christo ab omnibus operibus suis: quibus dicit: estote pfecti: sicut et pater vester celestis pfectus est. Mihi facit opera valde bona: post que requiescent in die septimo: qui vespere non haberet.

Moraliter. Sexto die producit terra animam vivam: et homo te stabilitate sue mentis: vbi habet fructus spirituales: et bonas cogitationes: oes motus animi sui regit: ut sit in illo anima viva: et ratione et iusticie seruies non terrenitatis et peccato. Ita fit homo ad imaginem et similitudinem dei masculus et femina: et intellectus et actio: quorum copulatione spiritualis factus terram impletus: et carnem subiectus: et cetera que iam in hominis perfectione dicta sunt. In istis tanq; diebus vespere est ipsa perfectio singulorum operum: et mane inchoatio sequentium.

Igitur perfecti. s. c. et. t. Al. Nullomodo dicit potest: quomodo fecit deus celum et terram. Sed hec exppositio per ordinem diez indicat tanq; by storiam factarum regum: sed maxime obseruat predicationem futuro. Si que monet q; in etatibus seculi due prime tenet generationibus explicant: tres sequentes singulare: vñq; sexta vero nullo numero generationi diffinit: facile est videre etiam in unoquoq; homine infantum et puenciam quinq; sensibus corporis inhydrere. Quinarius autem duplex (q; duplex est sexus humanus) Unde generationes tales sunt. Denarii facit. Ab adolescentia vero vbi ratio preualere incipit in homine: accedit quinq; sensibus cognitione et actio quibus vita regitur et administratur: ut sit septenarius: qui duplicatus propter duplex sexu: xiii. generationibus eminet: quas habent tres etates adolescentis: iuuenis et senioris. Senectus vero nullo anno termino finitur: sed post illas quinq; etates quantum quisq; vixerit: senectuti deputatur. In hac quoq; etate seculi non apparent generationes: ut etiam occultus sit ultimus dies: que dominus utiliter latere monstrauit.

Igitur perfecti. z. Al. Post illos quasi sex diez opera valde bona: speret homo requie perpetuam: et intelligat quid sit requie: deus die septimo ab operibus suis: quia et ipse in nobis haec bona operat: qui iubet ut operemur: et recte quiescere dicitur: quia post haec omnia opera requies nobis prestat. Quomodo pater familias communis edificat cum servientibus facere imperat: et post ab operibus requiescere: cu perfecta fabrica iubet quiescere.

Gloria. Moraliter. Habet unusquisque nostrum in nostris opibus et recta vi tanquam distinctos istos sex dies; post quos debet quiete sperare. Primo die lucem fidei. quando primam visibiliter credit; propter quam fidem dominus visibiliter apparere dignatus est. Secundo die factum est tanquam firmamentum disciplinae. quod discernit inter carnalia et spiritualia opera; sicut firmamentum inter inferiores aquas et superiores. Tercio die quo mentem suam ad operendos bonorum operum fructus preparat et erigit; separata labe et fluctibus temptationum carnalium. tanquam aridam terram habet mente videlicet tanquam a perturbationibus maris. ut iam possit dicere. Mente seruio legi dei. carne autem seruio legi peccati.

Compleuitque deus secundum Aug. Alia translatio. Consummavit deus die sexto opera que fecit; que nichil questionis affert; quia manifesta sunt quae in eo facta sunt. Sed secundum hebraicam veritatem querendum est quomodo dicatur deus septima die opus suum compleuisse. in quo nichil nouum creasse dicitur. nisi forte ipsum tunc fecisse. et in eius factura opera compleuisse dicatur; quod eo facto mensura numerique pfectit diez. quoz circuitu oea secula voluntur. nam in revolutione idem est octauus qui et primus. Complevit igitur die sexta opus suum. addito. vii. que sabbati dicitur et esse volunt et mystica per ceteris benedictione et sanctificatione donavit. Unde et dies iudicij. quia post septimam sabbati ventura est. octaua in scripturis dicta est. quasi septe tantum precesserint. dies quoque resurrectionis domini. cum post diez milia ventura esset. octaua dicta est. Potest dici compleuisse te una die septima opus suum. quod ipsius benedit et sanctificauit. opus enim est benedictio et sanctificatio; aliqd enim opus fecit salomon. cu templo dedicauit.

Nie. In hebreo habet die septima. Artabimus ergo iudeos. qui te ocio sabbati gloriantur. quod iam tunc in principio sabbati solutum est; dum deus operatur in sabbato compleps opera sua in eo.

Compleuitque deus secundum Aug. Quenam virtutem illi sex dies præterierunt; et addito septimo nunc per volumina temporum non re sed nomine repertur? In toto enim tempore multi venient posteritis similes; nullus idem. Unde dubitatur virtus illi sex dies præterierunt; an istis visitatis quotidie transcurrentibus illi maneat in regi conditionibus; ut non solam in tribus ante lumina maria. sed etiam in rei quis tribus intelli gamus die in specie rei que creata est: nocte in defectu vel priuatione. cu si amittitur species aliquam mutationem. quae omni creature

sive possibilitate. cu de sit effectus; sicut in celestibz corporibus. sive actu. ut in terrenis et mortalibus. Vespera autem in omnibus perfecte conditionis terminus sit. Mane incipientis exordium. Omnis enim creatura certis initiis et finibus continetur. Sed sive hoc sive ille. sive aliud. probabiliter dicatur; perfecto numero diez. i. senario. perfecte deus opera sua. que mensura. et numero diez. et pondere disposuit. i. in se. qui est mensura. omnis rei modum prefigens; et numeros prefigens et speciem. et pondus. quia omnia ad quietem et stabilitatem trahit. omnia enim terminat. format. ordinat. Vel sic disposuit omnia; ut haberent mensuram. numerum. et pondus. sicut dicitur deus corpora in coloribz disposuit. non ut colores in se prius haberint. sed ut ipsa colores haberent. Nec senarius numerus 10 perfectus est. quia sex diebus tens opera fecit. sed ideo perfecte opera sex diebus; quia senarius est perfectus. Sine his ergo perfectus esset. qui nisi esset perfectus. secundum eum perfecta non fierent.

Et requieuit deus. Beda. Non quasi operando lassus. sed ab universalis ope requieuit; quod nouam creaturam facere cessauit. Requiescere enim cessare dicitur; ut in apocalypsi. Requie non habebat dicens. sanctus. sanctus. sanctus. i. dicere non cessabant.

Beda. Altius quoque intelligitur requiescere ab universalis ope suo. i. non opus habuisse illis operibus. in quibus requiesceret; cuius requies in se met ipso vera est semper sine initio et fine. sed sola bonitatis causa fecisse opera. que in ipso requiescerent. humana vero indigentia quotidie laborat; ut in operibus suis requiescat. dicente deo. In sudore vultus. t. re. p. t. Deus autem non habuit necesse in creaturis suis requiescere; sed creaturis rationalibus in se requiem tedit.

Aug. Et requieuit deus secundum. Non laborauit deus in opando; qui solo verbo fecit omnia. dicendo fiat. Nec homo dicendo fiat. laborat. Sed forte dicere laborasse cogitando quid fieret. A qua cura perfectis rebus; qui eius se dicitur. Sed hoc sapere. desipere est. Unde ergo requiescere est creatura rationali in se requiem prestitissime. ut illuc. s. desiderio feramur; quo requiescamus. i. nichil amplius requiramus. Sicut enim facere dicitur. quod ipso in nobis operante facimus. et cognoscere. cu cognoscimus. sic requiescere. cu eius munere requiecamus.

Aug. Non est mirum. si diem quo Christus erat in sepulchro quieturus. modo prenuncians dixit; die septimo requieuit. deinceps operatus ordinis secularium.

Aug. Potest autem intelligi. deum requiescere a faciendo generibus creaturarum; quod nostra non condidit. vobis nunc tamen operari administrationem eorumdem generum; que tunc instituta sunt. Creatoris enim virtus causa subsistendi est omnis creatura. Quod enim dicitur. Pater meus vobis modo operatur universaliter creaturam continuam administrationem ostendit. die septimo requieuit; ut nouam creaturam veterius non ficeret. sed vobis nunc operatur; ut quod condidit. continere et gubernare non cesset.

Aug. Dens autem nec creando defessus. nec cessando refectus est. sed per scripturam suam ad quietis desiderium nos hortat. dicendo se diem sanctificasse in quo requieuit. ceteros enim non legitur sanctificasse; tanquam apud ipsum plus quiesceat operatio valeat.

Augustinus. Vici quoque anima est. ita suis operibus electari; ut potius in ipsis quod in se requiecat ab eis. cum in ipsa vel anima vel ratione aliquid melius sit quo fecerit; quod ipsa sint quae fecerit. Ideo ostendit tensum cum dicitur requiescere. nullo labore sic electatus; quasi faciendo eguerit. Vel minor. si non fecerit; vel beatior. cu fecerit. Quod ei illo ita est; ut ei debeat quod est. ipse autem nullus; quod ex ipso est quod beatus est. Se ipsum rebus quas fecit; diligendo preponit. Ideo non sanctificans diem quo ea facienda inchoauit. nec illum quo fecit ea; ne illis faciendo vel factis gaudium ei convenire videatur. sed cu quo ab ipsis in se ipso requieuit; qui nunquam requiecat. Sed eam nobis per diem septimum ostendit. significans eam non dari nisi perfectis; cui deputauit diem. qui perfectionem rex omnium sequebatur. Qui enim semper quietus est. tunc nobis requieuit; cum se requiescere monstrauit. et requiescit in nobis. cu in se requiecat tribuit. Requies ergo dei est quia nullius indiget bono. et ideo certa est nobis in illo; quia beatificamur bono quod ipse est. non ipse bono quod nos sumus. porro nec villo fieri se alio bono egeri; qui bono quod fecit non eget. Hec est enim requies eius ab omnibus operibus quae fecit. quia bono quod fecit non eget; nec egeret si non fecisset. Nam sic potest dici. nullis egens bonis; non a faciis requiescedo. sed nulla faciendo. Sed facere si non posset nullala potentia esset. Si posset et non faceret; magna esset inuidia. Sed omnipotens et bonus. omnia valde bona facit. Quia vero

[†] Huius semet ipso. quod post nichil nouum fecit. suum. Et requieuit deus die septimo

se ipso bono perfecte beatus est; a bonis quae fecit in se ipso requieuit; ea requiecat. a qua nunquam recessit.

Aug. Si autem dicetur requiescere a faciendo; intelligeret tantum non fecisse. Si a factis. forte ipsis factis egere videaretur. nos autem non in nobis. sed in illo requiescamus. nec ita velut in similes esse deo. ut in nobis requiescamus; sicut ipse in se. Sed sicut non requieuit nisi in se ipso; quia beatus est se ipso. ita in ipso nos quieturos speremus; qui non nostro bono. sed ipso beati sumus.

Aug. In se autem requieuit deus semper. In diebus vero quibus rerum consummatio narratur. in septimo tantum requieuit; qui rerum sequitur perfectionem a perfectis enim requiescit. qui perfectis non eget; ut beatior sit.

Aug. Opera eius videmus bona. quietem vero eius post bona opera nostra videbimus. Ob quam significandaz. una diem sabbati precepit observari. quod in tempore gratiae oblatum est; in qua perpetuum obseruat sabbatum. qui spiritu futuri omnia bona operatur. nec in bonis operibus suis. quasi non accepit. gloriatur.

Aug. Apud illum quieti eius nec mane nec vespera est. quia nec appetitur initio. nec clauditur fine. In perfectis autem operibus mane habet. et non vesperam. quia perfecta creatura incipit conuerti ad quietem creatoris. sed illa non habet finem suam perfectionis. et sic requies dei non ipse deo sed rerum perfectioni inchoatur. et habet in eo mane. quod ab ipso perficitur. sed in suo genere tanquam vespera terminatur. quod in deo vesperam non habet. quod nichil erit perfectius ipsa perfectione.

Aug. In illis autem diebus. quibus omnia creabantur. vespera est terminus conditio creature. Mane initium alterius conditio. et sic quinti diei vespera est terminus conditio in eo creature. Mane post ipsam initium faciendum sexta die. quia conditio terminus est vespera. et quia nichil condendum restabat. ita post illam mane factum est. ut non esset initium alterius creature conditio; sed quietis omnis creature in creatoris requie. Intelligitur enim completo sexto die post eius vesperam mane. quo significat initium manendi et quiescendi; que quies dei nec initium habet nec terminum. Creature habet initium; sed non finem. Ideo enim septimus dies caput a mane; sed nullo terminatur vespera. Si autem in ceteris diebus. vespera et mane vices temporum

Genesis.

significant· qualia quotidie peraguntur; nichil prohibet septimum diem vespere manez concludi. Ut mane post vesperam septimi diei sit initium octauum· te quo silendum fuit; quia idem primus ad quem reditur. Unde probabilius est· hos septem dies sub ilorum nominibus sibimet succedentes tempora peragere. Illos autem primos in usitata nobis specie in ipsis rerum conditionibus explicatos permanere. qd de tribus fateri cogimur; qui conditi ante luminaria memorantur.

Aug. Queritur quomodo dicatur in die septimo in se ipso requiesce deus· cu scriptum sit· et requie uit deus die septima quasi non in se ipso? Quid est ergo dies septimi? creatura· an temporale spaciun? qd et ipsum creature

ab ynuerso opere qd patrarat.
Et benedixit diei septimo· et sancti ficiuit illum; qd in ipso cessauerat

Nota

temporali concreatum est· et sic creatura? Nulla enim tempora sunt; que a deo creata no sint. Sex autem dies cu quibus et in quibus creaturis creati sunt: superioris dicti est. In septimi qn creavit? In ipso em nichil fecit; sed ab his q fecerat requieuit. Quomodo ergo requieuit in die quem no creavit? Aut quomodo cu post sex dies creavit· cu sexto die oia consummaverit; nee aliquid in septimo creauerit? Forte vnu tantu diem creauerit deus; ut ei repetitione multi preterirent. nec opus erat· ut septem crearet; quia illius quem creauerat septima repetitio bunc faciebat. Lucem enim discrevit a tenebris· diem q vocavit; et tenebras nocte. Unius diei repetitionem scriptura appellat secundum diem· deinde tertium· et deinceps usq ad sextu quo consummavit opera. Cuius repetitio septimi diei nomen accepit vel contraxit· et ita dies septimus· nullus dies· nulla creatura; nisi illa que prius condita· et dies vocata.

Aug. Sed quomodo circuere poterat lux· ad exhibendam diurnam nocturnamq viciitudinem· non solum ante luminaria· sed ante factum firmamentum· in uno ante speciem terre vel maris; que circuitum lucis admitteret? Hac difficultate compulsi superadiximus lucem factam prius esse spiritualis creature consummationem vel confirmationem. Noctem vero adhuc formandam in ceteris operibus materiam· que fuerat instituta; cu primo fecit deus celum et terram et omnia cetera.

Aug. Sed facilius est ut nos ignorare fateamur· quomodo lux· que dies dicitur· circuitu suo si corporalis est· vicem dici noctisq egerit? Si spiritualis est· condensis omnibus presentata sit suis praefentia diem· absenta noctem; Vesperam initio absente. Mane initio praesentia sua fecerit; q contra nativitatem diuinam scripturam conuenit· dicendo alium diem esse septimum; q illius diei quā fecit deus· septimā repetitionem. Alioquin aut non creavit deus diem septimum; aut septimus post illos sex. falsumq erit eum sexta die consummasse omnia opera sua.

Aug. Sed quoniam lux corporalis ante q fieret celum· quo circuitu noctem diem· exhibuerit; non innenimus; sic questionem terminamus. Lux prius creata non corporalis· sed spiritualis· sicut post tenebras facta id est· a sua informitate conuersa ad creatorē ita post vesperam habet mane· cum post cognitionem proprię nature· qua non est qd deus· refert se ad laudandam lucem que est deus; cuius visione formatur· et quia creaturę inferiores sine eius cognitione non sunt; unius dies ubiqz repetitur. cuius repetitione tot dies sicut· quotiens distinguuntur rerum genera senarij p fectione terminanda. ut vespera primi diei sit sui cognitio· qua scit se non esse qd deus. Mane post vesperam quo clauditur dies unius· et inchoatur secundus; conuersio eius· ut q est creata ad laudem referat creatoris· et cognitionem creature percipiat de verbo dei· que post ipsam fit· i· firmamēti. qd in eius cognitione fit prius· cum dicitur. Et factus est ita· post in natura firmamenti· cum additur; et fecit deus firmamentum. Deinde vespera lucis huius· cum ipsum non in verbo dei sicut ante· sed in ipsius natura cognoscitur; que cognitio tanq minor vespera dicitur. Postea fit mane· quo clauditur dies secundus; et incipit tertius· in quo itidem est in mane· conuersio huius lucis ad laudem dei· quia fecit firmamentum ad percipiendā de verbo dei cognitionem post firmamentum faciendę creature. Et sic cetera usq ad mane post vesperam sexti diei. Multum enim interest· inter cognitionem cuiusq rei in verbo· et in ipsius natura. Unde h ad diem· illud pertinet ad vesperam. Reluet enim que in verbo conspicitur cognitione· et illa qua creatura in se ipsa noscitur recte vespera dicitur.

Aug. Quia vero angelī creaturam in se ipsa sic scīunt; ut preponant qd eam in veritate scīunt; per quā facta sunt omnia· per sex dies non nomi natura; sed post vesperam et mane dies unus· et sic p cetera. Dei ergo cuius vespera et mane secundū predictam rationem accipi potest· senaria

C. II.

repetitione· facta est omnis creatura· factumq est mane; quo finetur dies sextus· et inciperet septimus sine vespera. qd dei requies non est creatura· qd per ceteros dies aliter in deo· aliter in se facta cognoscit; cu cognitionis quali decolor species vesperam facit. Non ergo forma opis dies· termin⁹ vespera· et alterius operis initium mane debet intelligi· ne cogamur dicere preter sex dies septimi conditam creaturam; aut ipsum non esse creaturā· sed dies idem per omnia opera repetitur; no circuitu corporali· sed cognitiōne spirituali. cu an-

geli prius contemplātur creaturam in verbo dei· deinde in sua cognitione· et post in se ipsa; qd significat vespera facta. Et hāc cognitionem ad ipsi⁹ veritatis laudem refert; qd mane significat.

C intelligitur etiam ut non creature· sed sibi requies dei diei septimi habuerit mane sine vespera· i· initium sine termino. Si enī diceref: Requieuit die septimo· nec adderet ab opibus suis; frustra initii quietis quereremus. no em̄ incipit requiescere. Requies autem ab operib⁹ ex eo cetera est; ex quo illa perfecta. Neq em̄ ab operibus suis eoz no egendo requiescit· priusq essent; quibus nec perfectis egisset; et qd eis nunq omnino egit; nec beatitudo qua eis non eget tanq perficienda perficietur. Ideo septima die nulla vespera accessit.

Aug. Nec putet quis qd de luce spirituali dicta est· et de die spirituali condito in spirituali et angelica creatura· de contemplatione quā habet in verbo dei· et de cognitione qua in se creatura cognoscit· eiusq relatione ad laudem veritatis· non iam pprie; sed figurate et allegorice conuenire ad intelligendū diem vesperam et mane. Sed aliter qd in consuetudine hui⁹ corporali lucis· non tñ hic tanq pprie; ibi figurate. Vbi em̄ ce: tio: lux; ibi verior dies· cur ergo no verior vespera· et verius mane?

Aug. Dies ergo ille primus angelica· s· creatura est presentata omnibus operibus dei hoc ordine presentis quo scientis· qua in verbo facienda prescribet; et in creatura facta sciret· non per interualla temporis; sed prius et posterius habens in coniunctione creaturarum· in efficientia creatoris omnia simul cognovit. Sic em̄ fecit deus futura· ut non temporaliter temporalia; sed ab eo facta currenerit per tempora. Lux em̄ creatura spiritualis omnibus operibus dei presentari potuit per senarij perfectionē· atq inde septimi requiem dici mane habere· non vesperam; ut no sit deo hoc requiescere septima die· tanq ipso eguerit ad requiem· sed qd in conspectu angelorum requiererit ab omnibus operibus· no nisi in se ipso; qui non factus est· i· ut creatura angelica· que cognoscendis operibus in ipso et in illis tanq dies cu vesperra presentata est· nichil post omnia bona valde melius cognosceret· qd illum qui ab omnibus operibus in se ipso quiesceret· nullo eoꝝ egentem quo sit beatior. In qua cognitione non habente vesperam benedici et sanctificari ob hoc meruit.

Beda. All. Unde dicitur. Memento ut diem sabbati sacrificies. h̄ aut benedicō et sanctificatio maiorem benedictionē et sanctificationem significat· sicut em̄ crebris victimis sanguis xp̄i semel fundendus significatur; ita per requiem diei septimi post opera sex diez sepe celebratam signabatur ille dies sabbati· quo xp̄s semel in sepulcro quietus perfectis sexta die omnibus operibus· quibus mundū sex dieb⁹ perfectum restaurauit. In qua antiqui memor operis saluationē mundi se perfectasse declarauit. Dixit em̄ consummatus est· et inclinato capite· e. f. Hoc sacrificatio et benedictio et requies post opera valde bona significat nos post opera bona (que in nobis operatur ipse) peruenturos ad requie celestis vite· fructueros eterna sanctificatiō et benedictione. Ideo hec dies vesperā habere no scribit.

Iste sunt generationes. He. Eos tangit q mundū sine initio dicunt semper fuisse. Vel qui a deo factum putant; sed ex materia quā non fecerit; sed coegerit ei. In die quo fecit celum et terrā zc. Diem ponit pro omni tempore· quo primordialis creatura formata est· non em̄ in quolibet sex diez celum factum vel siderib⁹ illustratum· et terra ab aquis separata· ariboibus herbisq consita. Sic apls dicens. Ecce nunc dies salutis· significat totum tempus quo hic viuimus. Sed difficile est intelligere quomodo fecit deus in hac die· c. et t. et omne virgultum· nisi dicamus· qd in materia informi pariter omnis creatura formata est. iuxta illud. Qui viuit integrarum· creavit omnia simul. Si ergo in hoc die tempus intelligimus· quo ante omnem huius seculi diem facta sunt omnia simul. Parte q herba et omnis arbor in via substantia causaliter facta sunt; priusq visibiliter oriuntur et germinarent. Si vero hūc diem pro illo tempore accipimus· quo mundus per sex dies ornatus est· possumus intelligere· quia protulit terra

Genesis.

herbam virentem non sicut modo cum irrigatione pluvia p. vel industria hominum multa procreantur sed aliter prima herbarum et arborum facta est creatio; solo s. dei imperio sine pluvia et ope humano. Unde sequit. Non enim pluerat dominus deus super terram. **M**istice. Isid. Ita sunt generatores c. et t. Numerati sunt sex dies quibus universitas seculi a capite usque ad finem quasi brevis imago figurata est. Unde pars libri liber generatiois celorum et terre dicta est. In hac vero conclusione unus dies dicitur quo fecit celum et terram. In quo tempus significatur. His ergo paucis verbis insinuata est omnis creatura ante peccatum anime. In celo et in terra omnis visibilis creatura. Non mine diei omne tempus; quod simul facta sunt eis et temporalia. Non mine virgultum et herbe creatura innobilis; propter vigorem vite immortalem si non peccasset. Ante hanc orationem in terra i. paulus peccaret i. terrenis cupiditatibus se subderet. Unde sequit. Non enim pluerat deus super terram. Et est nondum prophetias vel euangelicis nubibus umbrae verbi misso anima vivere fecerat. Et hoc non erat qui operaretur. t. quod post peccatum homo laborare cepit in terra et necessarias habuit nubes illas; unde virgultum i. anima virebat. Irrigabat eam fons vita p. inundatio veritatis loquens in intellectu eius; ut pluvia de nubibus non egeret antea peccaret. Hic erat status hominis ante peccatum.

Augustinus. Alio translatio habet. hic est liber creature celum et terra. Cum factus est dies fecit deus celum et terram et omne viride agri z. Firmior fit sententia qua dicitur unius diem fecisse deum; unde illi sex dies vel se ptem. bini? vii? repetitione numerari potuerunt. quando scriptura conclusa cuncta que ab initio hucusque dixerat. ait. hic est liber creature. c. et t. cum factus est dies. Non enim memorata sunt celum et t. sicut in principio antea fuerit dies; cum tenebras erant super abyssum. sed quomodo factum est celum et terra. cum factus est dies. iam distinctis s. et rex generibus; quibus omnis creatura composita est in hanc speciem. que mundus vocatur. hic ergo celum memoratur quod est firmamentum. cui omnibus que in illo sunt. et terra illa que cu abysso unius obtinet locum cu omnibus que in ea sunt. Cu enim dicitur cu factus est dies. sive superioribus nectari. ut sit una sententia; hic est liber creature celum et terra. cu factus est dies. sive inferioribus. ut sit plena sententia; Cu factus est dies. fecit deus celum et terram. cogit sic intelligi. celum et terra quomodo s. facta sunt; cum factus est dies. Cum vero addit. et omne viride agri. quod tertio die factum est. plane appareat. illum esse diem unius quem fecit deus. quo repetito. factus est secundus et tertius dies. et ceteri usque ad septimum. Cum enim nomine celum et terre omnem creaturam vellit accipere. super posuit omne viride agri; ut hunc diem apertius significaret. Cu enim conditorum ordinem recolimus. innenimus viride agri tertio die creatum; ante solis presentia dies quotidiani perageret. Quando etiam audiimus. cum factus est dies. fecit deus omne viride agri. admonemur ipsius diei; que sive corporalem lucem nobis incognitam. sive spiritualem in societate angelica intelligimus. Item cu dicitur fecisse deum. c. et t. z. cum factus est dies. simul omnia fecisse signat. et cum sex diez ordine creata memoriaantur. et nunc ad unum reducuntur. hunc septies repetitum. et illa senariam vel septenariam repetitionem non intercallo temporis factam intelligimus. Scriptura enim altitudine superbos irridet. profunditate attentos tenet. magnos veritatem. parvulos nutrit affabilitate.

Augu. In prima mundi conditione cu deus omnia simul creavit. homo factus est. qui esset ratio creandi hominis: non actio creati. Sed aliter hec in verbo dei. ubi ista non facta sunt. sed eterna. aliter in elementis min. vi. ubi omnia simul facta sunt futura. aliter in rebus. que iam non simul. sed tempore suo queque creatur. aliter in seminibus. in quibus rursus primordiales cause repetentes te rebo deducuntur. que secundum causas quas primum condidit extiterant. velut herba ex terra. lumen ex herba.

Omne virgultum z. Aug. Intelligit terra causaliter. pruduisse herbam et lignum. i. producendi virtute accepisse. In ea enim tanquam in radicibus facta erant. que per tempora futura erant. fecit ergo antea essent super terram secundum formabilitatem materie. que formanda erat verbo eius. procedens

C. II.

formatione non tempore. sed origine.

Non enim pluerat z. Aug. Quasi non fecit deus sic tunc. sicut nunc cum pluie et homines opantur. et pro moras temporum sunt que non erant. cu fecit omnia simul. tempora enim non fuerant ante creaturam. sed cum creatura et ipsa creatura. Motus enim si nullus esset vel corporalis vel spiritualis creature. quo per praesens fieris futura succederent. tempus omnino non esset. nec creatura moueri posset.

Sed fons z.

Bed. Huius fontis qualitatem irrigatio. iam terra herbis et lignis vestita superuenit. Fons unus ascensus dicitur. p aliquo in terra simili unitate. vel singularis positus est. p plurali.

Sed fons z.

Augu. Hic intumare videtur que sicut secundum tempora interuersa. ex prima conditione ubi sunt omnia simul. incipiens ab elemendo. ex quo omnia nascuntur germina ani

malium herbarum vel lignorum. ut agant temporales numeros propriis naturis distributos. Primordia enim omnium seminum humida sunt. et ex humido concrecent. Si dicatur. quanto libet fonte non posse faciem omnium terrarum irrigari. et si montes irrigaret. diluvium esset. Respondetur. quod vicissim fieri posset. sicut nilus plana egypci irrigat. Possunt et per unum fontem intelligenti multi fontes regiones proprias irrigantes. et omnis terra facies irrigata. sicut omnis vestis facies colorata. et si non continuatim sed maculatim ab hoc fonte que narrantur. per moras temporum sunt non simul. Cu ergo aliter sint creature rationes in verbo dei. aliter opera quibus die septima requieuit. aliter que ex illis usque nunc operatur. ultimum virtus corporis sensu et consuetudine cognoscimus. duo remota a sensibus nostris et humanae cognitionis usu. prius auctoritate divina credenda: post per hoc que nota sunt virtus noscenda.

Formauit igitur dominus z. Aug. Mistice. Latior de homine figurate explicat narratione. ut querentes instruantur et exerceantur. hic formatio non est noui opis inchoatio. sed diligens retractatio. Si hic hominem et corpore et anima ita factum intelligimus. bene ista commixtio limus dicitur. Sicut enim fit limus commixtione pulueris et liquoris. sic anima corporis materia vivificando unita nec patitur dissolui. Inspirauit in faciem eius spiritum. Si corpus tantum erat. hic anima corpori adiuncta intelligimus. Si vero homo factus iam corpus et anima erat. anima hac inspiratione sensus est additus. cu factus est homo in anima vivente. non quia illa sufflatio respiratione sit in animam viventem. sed operata est anima vi. Non dum tamen hominem spiritualem telem intelligere sed animalem. qui tunc spiritualem factus est. cu in paradi si beata vita est constitutus. Unde prius animales sumus. de illo post peccatum nati. donec per spiritualem adam spirituales renascamur. Paradi si vero nomine beatitudine in qua homo positus est significatur. Sed quia in nemoribus deliciosa quies hominem est. et corporeis sensibus te oriente lumine oritur. celumque consurgit. quod est superius corpore nostro atque excellentius his verbis spirituales deliciae. quas habet beata vita. explicant. Intelligimus autem gaudia nostra spiritualia significare omne lignum formosum. ad aspectum intelligentie. et bonum ad escam. que non corruptitur. ut est omnis ratio et virtus spirituialis. que cibis est anima. Productum est hoc lignum de terra. quia gaudium spirituale debet superesse terre. Lignum vitrum plantatum in medio paradisi. quia debet anima intelligere se ordinata in medio regni. ut cu sub se habeat corpoream creaturam. sive se tamen intelligat esse naturam dei. ut nec contemnet quod est. nec arroget quod non est.

Aug. Formauit igitur d. b. z. **P**ans de limo terre formatum est corpus animale. quale nunc habemus. non spirituale. cum qualiter resurgentur. Unde queritur quomodo reformemur. si non ad hoc per christum reformamur. quod in adam fuimus. non autem immortalitatem perdidit. si prius animale fuit. neque animale corpus erit. sed spirituale cu incorruptionem induerit. Unde quidam putauerunt hominem corpore fuisse animalem. sed mutatum cu in paradiso poneretur. sicut mutabitur in resurrectione. Sed si ita est frustra conamus paradisum et illas arbores et fructum secundum gestorum proprietatem accipere. Non enim cibi et arborei pomis immortalibus corporibus sunt necessarii. Ista quoque mors hominis quam peccato meruit. indicat enim non

Genes. C.

moritum si non peccasset. Sed quomodo sine morte mortalis? Aut quomodo si corpus animale non mortalitatem? Unde putant enim non corporis mortem; sed anime peccato meruisse. credentes propter corpus animale exitum fulisse de hoc corpore ad requiem quam nunc habent sancti; et in fine seculi idem corpus immortale recepturum. Contra quod apostolus. Corpore quod mortuum est. propter peccatum. et sic non moreretur etiam corpore. si non peccasset. anima le tamē posset esse ante peccatum; et post vitam in paradiso iustificata. cum deus vellet fieri spirituale. Sed autem. Quomodo renouamur. si non recipimus? quod perdidit homo prius. Recipimus quod ammido. et non recipimus? Non enim immortalitatem spiritualis corporis recipimur? quam nondū habuit homo. sed iusticiam. a qua pro peccatis lapsus est homo. Renouabimur a reu state peccati. non in corpus animale in quo fuit. sed in melius. i. spirituale. Renouamur mente secundum imaginem dei. qui peccando est perdita. Re non abimur carne. cum corruptibile et mortale induet incorruptionem et immortalitatem in quam mutandis erat ad aliam. nisi mortem corporis animalis peccando meruisse. Non ait apostolus. corpus mortale. propter peccatum sed mortuum. Illud enim ante peccatum mortale et immortale. quia poterat mori et non mori. Aliud est autem non posse mori. aliud posse non mori. Quodammodo creatus est homo immortalis. quod erat ei te ligno vite. non de condicione naturae. Mortalis erat condicione corporis animalis. Immortalis beneficio conditoris. Non enim immortale quod mori omnino non possit erit nisi spirituale. Ideo factum est per peccatum non mortale quod erat. sed mortuum. quod non fieret. nisi peccasset. animale est enim hoc corpus. sicut prius hominis. Sed iam tererius. habet enim necessitatem moriendi.

Aug. Stola prima aut iusticia est. te quod lapsus es. vel si corpore immortalitate ligat hanc amissio. cum peccando ad eam punire non potuit. Dic ergo ad alium corpus animale habuit. non modo ante paradisum. sed et in paradiso quoniam in interiori homine fuerit spiritualis. quod amisit peccando. et meruit corporis mortem. qui non peccando mereretur in corpus spirituale mutationem.

Aug. Formauit et. Videndum est virtutem recapitulatio sit. ut dicatur quomodo homo factus sit. quem sexta die factum legimus?

An tunc cum fecit omnia simul. et hominem in his fecit. ut accessa temporis etiam modo fieret quo in hac perspicua forma vitam gerit. si cut seruum factum. antequam exiret. accedente tempore et fontis irrigatione exstinxit. et super terram esset.

Aug. Secundum recapitulationem prius videamus. Forte factus est homo die sexto. sicut ipse dies prius factus. sicut firmamentum terra et mare que non sunt dicenda ante in primordiis iam facta latuisse. et post in hac factum quia mundus est instructus accessu temporum tanquam exorta claruisse. Nec sidera in elementis prius facta et recordata accessu temporis in has formas emicuisse. sed senario perfectionis creata simul omnia. cum factus est dies. Sic forte sexta die hac visibili forma de limo factus est homo. sed tunc non commemoratur est. quod nunc recapitulando insinuat. Sed hoc scripture congruere non videt. Scriptum est enim cum adhuc sexta die opera narrarentur. Faciamus h. a. i. et s. n. Jam ergo de limo homo factus erat. et mulier ex eius latere. non enim sexta die factus masculus. et post accessu temporis feminam. Inquit enim. Masculum et femine. Quomodo ergo iam in paradyso homine constituto (sicut sequitur) facta est mulier? Sed forte hoc preternit. sum scriptura recolit. Nam secundum hoc sexto die paradisus plantatus est. ubi locatus homo soporatus est. ut formaret eua. quia formata. enigilavit. nomenque imposuit. Verba vero hominis cum animantibus vel cum miseri nomen imposuit. vel cum dixit. poter hoc relinquet. h. p. et m. non nisi temporalis mora fieri potuerunt. Non ergo hec facta sunt. sicut creata sunt omnia simul. Aut igitur non omnia opera sex dies simul. sed per moras temporum facta sunt. Aut si simul facta sunt. secundum illud. Qui vinit in eternum. creavit omnia simul. non est dubium quod homo de limo terre formatus est. et quod formata vixit ex latere. non ad conditionem quia simul facta sunt omnia pertinere. sed ad eam quae fit per tempora. quia deus nunc usque operatur. Quod his verbis innuit. plantauit deus paradisum in eden. et elecit adhuc de terra omne lignum et. Cum enim dicit adhuc. aperte. quod aliter nunc ejicit. aliter tunc. cum forte tertio die. p. duxit terra herbam vires et. tunc. s. potentia. et causaliter. sicut creantur omnia simul. nunc visibiliter temporis accessu. Nisi dicat. non omne genus ligni tertio die factum. sed aliquod dilatit quod sexta die formaret. cum factus est homo. et in paradyso positus. Sed frustra per singulos dies distincta sunt opera omnia. si remaneret permittio vela. Masculus ergo et feminam aliter sexta die. aliter nunc creati. nec enim tunc. et non posset. aut postea. et non tunc. nec alij postea. sed ictem ipsi aliter tunc.

C. II.

aliter posset. s. visibiliter. non tamen de parentibus. sed ille de limo. illa de costa. tunc autem invisibiliter potentia. et causaliter. quomodo sunt futura non facta.

Beda. Formauit et. Factura hominis. qui sexta die factus est. latius describitur. quod factus sit corpore. s. et anima. et corpus de limo. anima vero de nichilo deo inspirata creaturam est. et femina de latere dormientis. Et ne carnaliter putemus deum corporis manus formasse corpus. vel fancibus inspirasse animam vel vitam. Quod enim dictum est. Manus tuus. d. f. et plas. me tropica locutio est. Spiritus enim est deus. nec liniamentis membrorum compositus. Formauit ergo de limo hominem. i. verbo suo de limo fieri insit. Inspirauit in faciem eius spiritus. vi. Substantia. s. anima et spiritus in qua viveret. creauit.

Aug. Querit virum deus repente hominem in etate virili fecerit. an perficiendo etates angendo. sicut nunc format in matris utero? Sed quidquid bonum fecerit. hoc fecit. quod deus omnipotens et sapientem decuit. Ita enim tempore leges generibus qualitatibusque rex distribuit. ut voluntas sua super omnia sit. Potentia enim sua numeros creature dedit. non ipsam eis alligauit. nec expectati sunt dies. ut virga moysi verteret in draconem. Nec talia contra naturam sunt. nisi nobis. quibus alter nature cursus immotuit. deo autem est natura quod fecit. Sic adam in etate virili continuo factus est. quem tamē fecit secundum causalem rationem in qua prius factus est. alioquin enim eum in sex diebus opibus non fecerat. Neque enim contra dispositionem suam faceret. erat enim in prima causay conditione. sic hominem fieri posse. sed non ibi erat necesse. Hoc enim non erat in condicione creature. sed in beneplacito creatoris. cui voluntas necessitas est. Nos autem in rebus temporaliter ex ortis scimus quid cuiusque natura sit. quod experimento accipimus. sed virum futurum sit. ignoramus. In natura innatis est. ut senescat. sed virum in dei voluntate sit. nescimus. hoc enim necessario futurum est. quod vult et prebeat. Multa vero secundum inferiores causas futura sunt. sed in praesentia dei futura non sunt. Si autem ibi aliter sunt. potius futura sunt. sicut ibi sunt. vbi prescribit. qui non potest falli. Futora enim senectus est in iuvene. Sed futura non est. si ante moriturus est. Nam secundum quasdam inferiores futuroz causas moritur erat Ezechias. cui deus ad didit. xv annos. quod ante oīa se factus esse prescribat. Non ergo fecit quod fumrum non erat. Hoc enim magis futurum erat. quod prescribat. Secundum ergo inferiores causas iam finierat vitam. sed secundum dei voluntatem et prescientiam. qui ab eterno nouerat quod futurum erat. tunc finiturus erat quando finiuit. Esti enim oranti concessum est. et iam orando meritus ille prescribat. et ideo necessario futurum erat.

Et inspirauit et. Aug. Sine dubitatione flauit vel sufflauit dicendum est. non quod fancibus sufflauerit. vel hominis anima de sua substantia forma uerit vel creauerit. sed flauit. et flatum hominis. s. animam fecit. Flare enim est flatum facere. flatum facere est animam facere. Unde omnem flatum ego feci. Agnitus autem virum animam ex nichilo fecerit. an ex re quae iam facta erat. s. anima non erat. Si enim dicimus deum aliquid ex nichilo non creare. postquam omnia simul creauit. non credimus adhuc ex nichilo animas creare. Et si fuit materies unde anima fieret. vel adhuc anima fuit. quid est ipsa. quod nomen. quam specie. quem usum in rebus conditis tenerit. vivit an non? Si vivit. quid agit? Quid in uinculitate agit vel efficit? Beatam vitam gerit. an miseram. an neutram? Unificat aliquid. an non? Si nulla vita erat quomodo erat future vita incorporea nec uiva materia. aut falsum est. aut latet nimis. Si uiuebat. nec beatum. nec misere. quomodo rationalis erat? Si tunc rationalis facta est. cum ex illa materia natura humana anima facta est. irrationalis vita materia erat anime rationalis. i. humana. Quid ergo a pecoris anima distabat? Dicendum est ergo deum in illis primis operibus que simul omnia creauit. animam etiam humanam creasse. quam suo tempore corpori inspiraret. Quod enim dictum est ad imaginem suam. in anima. masculum et feminam in corpore intelligit. Credatur ergo hominem ita factum ex die ut corporis humani ratio causaliter in elementis mundi. anima vero iam ipsa crearetur. sicut prius creatus est dies. donec eam suo tempore formato corpori insereret. Sed si iam facta erat anima. vbi ei melius esset quam ibi. Quare ergo innocentem uiuens carni inserta est. in qua creatorum offendere. et merito perire? Sed forsitan ad corpus regendum voluit inclinari. vbi et iuste et inique uiuere posset. et quod elegit. hoc habuit. vel de iustitia premiu. vel de iniqtate suppliciu. Cur ergo non credit quod dei iustitia ad corpus uenerit. vbi si obediens uellet. vitam eternam acciperet. penam si contemneret.

Genesis.

AAug. Dicendum est animam non sic creatam: ut p̄ficia esset opis futuri iusti vel iniusti. Non em̄ credibile est eam sponte inclinari ad corporis vitam. si se ita sciret peccaturam: ut supplicio puniretur perpetuo. h̄ac creaturam qui sic vult esse: contradicit dei bonitati. Qui vero nō vult eā pro peccatis penam luere: inimicus est veritati.

AAug. Non sunt audiendi qui putant animā esse partem dei: Si enī ē esset: nec a se: nec ab alio recipi posset: nec ad malū faciendum vel patēdum compelli: nec in melius vel tēterī imputari. Flatus autē quo hominē anima/uit factus est a deo: nō de deo. Nec flat⁹ hominis pars ipsius est: quē facit nō de se ipso: sed aero anheli tu assumpto et effuso. Deus vero potuit de nichilo viuū et ratio/nabilē facere: qđ nō potest homo. Quidā tñ estimant non tunc animatū hominem quād deus insuffla/vit in eius facies. et fa/crus est in animam viuentem: sed spiritū sanctū accepisse. Animā vero ex nichilo factam dubitare fas non est.

AAug. Querī solet: vtrum si n̄c̄l̄t̄ incorp̄r̄l̄ compellat? Sed melius traditur h̄ naturaliter velle: i. sic creari ut velit: sicut naturale nobis est vel le vivere. Male autē vivere non natura: sed voluntatis peruersio. Si quis autē nō vult eā existimare factam: nisi cū formato corpore est inspirata: qđ respondeat cū queritur vnde facta sit: aut ex nichilo dicer deum fecisse ali quid post illā confirmationē oper̄. aut de iam existente factam: et labora/bit querendo quē illa natura sit. Qd̄ si vitare voluerit: dicendo sexta die de limo terre factum esse hominem: sed recapitulando postea memoratum videat: quid de muliere dicat: qđ masculū et feminā fecit eos.

AAug. Sed forte anime sexta die facte: vbi imago dei relinet: vt postea corpora formarentur: sed b̄ credere scriptura nō permittit: tum ppter senāriam perfectionē oper̄: tum qđ sexus mas: et femineus in corpore tantum sūt. Si quis secundū intellectū et rationē vtrūq; sexum in anima vna accipē/dum putauerit: quid dicet de his que ad escam tempore illo data corporib; bus tantum congrua sunt. Si vero figurare acceperit: recedat: a ppteritate geste rei: que preponenda est in huīsimodi.

Plantaauerat autē d̄. v. Ab illo principio plantauit para/dīsum: quo terrā omne remotis aquis herbas et ligna. producere iussit. Vn quo hominem sexta die formatū posuit: qui et si p̄ḡlēt̄ ecclēsī vel futu/re patriū tipū tenet. Ad literā tñ intelligendū est esse locū amēnissimum: fructuosis arborib; magnū: et magno fonte secundū. Qd̄ dicimus a principio: antiqua translatio dicit ad orientem. Unde volunt in orientali parte esse paradīsum: longo interaccidente spacio: vel maris vel terre: et regionib; bus quas incolunt homines secretum. vnde nec aque diluvij illuc peruenient. Qualiter plantat̄ sit: exponit dices: p̄duxit d̄ns deus te humo omne lignū z̄. hoc codem intelligit̄ die factum: quo cuncta ligna fructifera deo iubente terra. p̄duxit. sed hic repetit̄: vt qualis sit locus paradisi no scatur. et qđ de ligno vite et scientiē boni et mali erat specialiter dicturus.

AAug. Et plantauit d̄. p. in eden ad orientem z̄. Tres generales sententie de paradiſo sunt. Una eorum qui corporaliter tantum intelligi voleunt. Alia eorum qui spiritualiter tantum. Tercia vero eorum qui vtrōq; modo paradiſum accipiunt. Terciā michi placere fateor: vt homo factus ex limo: qđ corpus humanum est: in paradiſo corporali locatus intelligatur quomodo adam: et si aliud significat: quia est forma futuri: in natura propria homo accipitur.

AAug. Plantauit autē dominus paradiſum in eden: i. in deliciis. Deinde hoc recapitulat: vt ostendat quomodo paradiſum deus plantauit. Et eicit deus de terra omne lignū z̄. Jam em̄ tunc p̄duxerat terra omne lignū: de s. tercio. Sed cū ex his generib; sunt ligna instituta in paradiſo produxit in manifesto et in tempore suo: que iam causaliter tertio die terra produxerat.

Stra. Quidam codices habent eden ad ortum. Et quo possum⁹ coniū/cere paradiſum in oriente situm. vbiq; autē sit: scimus eam terrenū esse: et interiecto oceano: et montib; oppositis: remotissimā a nostro orbe: in alto situm: pertingētem v̄sq; ad lunarem circulum. Unde aque diluvij illuc minime peruenierunt.

C. II.

In quo posuit. Aug. Si quis putat animas corpore etatas locis corporalib; contineri: cum sint sine corpore: nō deerunt qui suaeant: et dum sitientem in loco corporali fuisse contendat: ipsamq; animam omnino corpoream: ppter arenem linguā et stillam de lazari digito capitam. H̄ melius est dubitare de occultis: qđ litigare de certis. diuitiez in suppicio pauperem in refrigerio esse non dubito. Sed quomodo intelligat flama inferni sinus abraz et huīsimodi: vix a mansuetis: a contentiosis nūc inuenitur. Si autē corporalib; locis continent animē etiā corporib; exīt: potuit latro in paradīsum in duci: ubi fuit pri⁹ corpus primi hominis.

Sapientia vero nō est corpus: et ideo nec lignū: s̄ potuit significari per lignū. Hoc quoq; addo quanq; corporalem: talem m̄ cibū: illā arborem p̄fessissimē: quo corp⁹ hominis stabili sanitate firmaret: non s̄ ex alio cibo: sed non nulla inspiratione salubritatis occulta. Quāuis em̄ visitatis panis plus habuerit: cui vna collirida de hoīem a fame qđraginta dieb; liberavit. Lignū etiā vite. Aug. De sapientia dicit. Lignū vite bis est: qui apprehenderint eam. Sed est hierālm̄ eterna in celis: est et ciuitas illā significans condita in terris. Sarā et agar sunt duo testamento: duū tñ mulieres erant: et cū xp̄s per lignū passionē aqua spirituali nos satiet: erat tñ petra qđ ligno percussa aquam p̄ebuit. Aliud erat qđ significabatur: sed ipsa corporaliter erant: et quando narrata sunt: non erat figurata locutio: sed rerum expressa narratio. Erat ergo lignū vite: sicut petra xp̄s: nec sine mysteriis spiritualiū rerum corporaliter p̄fessatis: voluit hominem deus in paradīso vivere. Erat in ceteris lignis alimentum: in illo sacramentum. Ipse etiā christus ouis est qđ immolat̄ in pascha: cum illud non tantū dicendo: sed etiā faciendo figurabat. ouis em̄ vere erat: occidebat: māducebatur: non sicut vitalius saginatus renentem filio occasus. ibi em̄ narratio figuraz: non figurata significatio gestoz. Nō em̄ hoc evangelista: sed dominus narrat: qđ narrauit euangelista: etiā factum est: dñm s. talia dixisse: domini narratio parabola fuit: de qua nunq; erigit: et ad literā mō strettur. Christus est lapis a iacob virtus: et reprobatus ab edificantibus. Sed illud vere factum est: hoc in figura predictum. Dic sapientia: i. xp̄s lignū vite est in spiritualiū paradiſo: quo misit de cruce latronem: s̄ lignū vite est creatum in paradiſo corporali: sicut dicit scriptura: que res suis te poib; gestas narrauit.

Beda. Lignū etiā vite z̄. In altero hominis signū obedientie: quā debet. In altero sacramentū vite eternae: quā obedientie mereret. lignū vite dictum: qđ diuinus accepit: vt qui ex eo manducaret: corpus ei⁹ stabilis sanitatem firmaret: nec vlla infirmitate: vel ḡtate in deterius vel in occūsum laberetur. **S**trabus. Lignū vite h̄c naturaliter virtutē habebat: vt qui ex eius fructu comedenter: perpēta soliditate vestiretur: nulla infirmitate: vel anxietate: vel seniū lassitudine: vel imbecillitate fatigandus.

Lignūq; scientiē: b. et. m. Aug. Erat corporale: sicut aliae arbores: nec cib⁹ noctū: qui em̄ fecit omnia bona valde: nichil mali in paradiſo statuit. Sed mala transgressio p̄cepti. Postebat autē vt homo sub domī no positus: ab aliquo prohiberet: vt esset merendi obedientia: que sola verissime virtus est rationali creature degenti sub potestate dei: sicut primū et maximum viciū tumoris: velle vti sua potestate: qđ est inobedientia: nō em̄ erat: vnde homo se habere dominū cogitaret: nisi ei aliquid inberetur. Arbor ergo non erat mala: sed scientiē dicta noscendi bonum et malum: qđ post prohibitionem erat in illa transgressio futura: qua homo experiencingo disceret: quid esset inter obedientię bonū et inobedientię malum: nec de fructu qui nasceretur inde: positum est nomen: sed de ipsa re que transgressio nem̄ secura est.

Mistice. Lignū scientiē: b. et. m. Animē medietas et ordinata integras signatur. Qd̄ in medio paradiſi plantatū: et scientiē boni et mali dictū quia anima que debet in deum extendi: si deo deserto ad se conuersa fuerit: et potentia sua sine deo frui voluerit: pena sequente expiendo dicit: qđ sit inter bonum qđ deseruit: et malum quo cecidit: et hoc erit ei gustasse de ligno scientiē boni et mali.

Et fluminis egrediebatur. **B**ed. Ad irrigandū paradisum ligna. s. pulcra & fructuola. que omnē illam regionē tecor; abant; sicut nūlū plana egypti irrigat. **V**oluit em̄ teus in nostro oīte haberi similitudinem celestis patrī ad quā possidēndā creati sumus; vt ad redeundū vicino nos monerer exemplū. **L**ostat aut̄ fluminū que de paradiso exire ferunt̄ in nostra terra notos esse fontes. **P**hison em̄ qui & ganges. in locis caucasi mōtis. **H**eon qui & nūlū. non p̄cul ab ablatante; qui est fons africæ ad occidentem. **T**igris & eufrates ex armenia. **F**erunt̄ historici tigrin & eufraten; in nūlū plerisq; locis terræ absolum; et paulo post emergētia solitū agere cursum. **A**ug. **A**lia trāslatio. **F**ons exit de eden. q̄ irrigat paradisū z̄c. **H**ec flumina gentib; per quas fluunt̄ notissimā lūna sūt; duob; rētūstas mutauit nomina: **H**eon em̄ nūlū nunc vocat. **P**hison ganges. **T**igris & eufrates antiqua nomina seruauerūt. debemus hęc prius ad litteraz accipe. nec figurataz tñm locutionē putare sed & res esse & aliquod significare. **S**z aliorū fontes noti dicuntur: aliorū omnino ignoti. Ideo non videatur ad litteraz ex uno fonte diuidi: quia & locus ille paradisi remotus est a cognitione homin̄: q̄ in quattuor partes aquarum diuidunt̄. **S**z flumina quoꝝ fontes noti ēc dicuntur. sub terras eunt. & post longos tractus erumpunt; vbi tanq; suis fontib; nota esse phibent. sicut sepe faciunt flumina. **E**xibat ergo fluminis de eden. & de loco teliciꝝ; & irrigabat padifū. ligna. s. pulcra & fructuosa. **I**si. **M**istice. Fluminis de paradiſo egrediens. affluentia est eternio conditatis. de qua dicit̄. torrente voluptatis tug. p. z̄c. Quattuor flumina quattuor principales virtutes. **P**hison. qui mutatio oris interpretat̄ est prudentia; que ad capacitatē auditoz mutat verba sua. **V**nde omnibus omnia factus sun. hic circuit terram: que habet optimū aux. & viuendi disciplinam a terrenis sordib; decoctam. que niteſit in aux. optimū. nec fastidate vincit: sicut carbunculus: nocte non obscurat. **H**abet quoꝝ species vite eternae. que viroꝝ prassij significat; ppter viroꝝ qui nō arescit. **H**eon interpretat̄ hyatus terre. qui significat temperantiam: que illicitis morib; resistit. qui ethiopia circuit: q̄ terros mores & incentiuia libidinis absorben do consumit. **T**igris a nimia velocitate fortitudinem significat: qui vadit contra adversos: q̄ impiḡ aduersus eos qui consilijs prudentijs resistunt exercet actionē. assūt̄ em̄ sepe p̄ aduersarijs ponunt̄: q̄ iſſititas sepe expugnauerunt. **E**ufrates frugifer interpretat̄. nec contra quos vadat dicitur q̄ iustitia ad omnes anime partes pertinet. q̄ & ordo & equitas anime est: qua sibi copulante prudentia. tempantia. foritudo. **J**ustum est em̄ vt paup̄ens sit anima: veritatem contemplando. temperans. concupiscentiā refrendando. fortis. aduersa tolerando. **G**regō. **M**oraliter. Quattuor fluminib; de paradiſo egreditib; terra interrogat̄. Solidum rationis nostre edificium prudentia. temperantia. fortitudo. iusticia continent. q̄ his quattuor virtutib; tota boni opis stratura consurgit. Quattuor flumina paradiſum irrigant: q̄ dū bis quatuor virtutib; cor infundit: ab omni desiderioꝝ carnaliū estū temperat̄. **E**uīlath. Regio inde que post diluvium possessa est ab euīla filio ethan filii beber patriarche hebreoz. **E**uīlath. Interpretatur parturiens: quia aliquis loquens veritatem magis parturit q̄ pariat. **P**linius. Dicit regiones indig p̄ ceteris venis aureis abundare. **B**dellū. Secundū pliniū arbor est aromaticā. magnitudine oleagina cui lacrima lucida. gustu amara. boni odoris: s. odoratior. infusione vini. **D**nit̄. Est lapis preciosus. sic dictus: q̄ p̄mitū habet candorem ad humani similitudinē vnguis. q̄ vnguis grēcē dicit̄ onix. Antiqua trāslatio habet carbunculū. & prassij. carbunculus est ignei coloris: & dicit̄ illū.

strare tenebras noctis. **P**rassius est viridis. **V**nde grēcē a porro. qd̄ prassion dicitur: nomen accepit.

Tulit ergo. d. d. z̄c. **A**ug. **D**ominem in paradiſo positum iam dixit. **N**unc recapitulat ad quid positus est: vt operaret̄ z̄c. **D**ō est em̄ credibile q̄ de cū ante peccati ad latrū dāmnauerit. sed videm̄ quosdā ex voluntate agricolare: que tunc amplior erat: cū nichil aduersi accidebat de celo vel de terra. tēderat aut̄ homini facultatē opandi q̄stum volēdi sat̄is esset: nō q̄stum in dignitā cogere. **H**e mina est enim puidēt̄ opatio. **N**atura lis & voluntaria. **N**aturalis. per occultam dei administrationē. **V**oluntaria. per angelos vel hominū operatōz. **S**ecundū primā arbusta & animalia habet cōcipi & nasci. celestia & terrena ordinari. **S**ecundū illā fūt̄ que interior & naturali motu geruntur. **S**ecundū alterā habet hoīes docere. discere. agricolare. et bñdō. **I**n humano quoꝝ corpe natural opatio agit. secundū quā & humanū corp naturaliter fit. crevit sensit. **P**er voluntariā vero curat. **A**nimā quoꝝ naturaliter vivit. sentit. **V**oluntarie dicit. sentit. **D**e aut̄ om̄is creaturas bonas creat om̄is voluntates instas ordinat̄. Credibile est ergo hoīem in paradiſo positiū: ut operaret̄ nō laborioſe. s. delicioſe. & mentē prudētis magna & utilia cōmonerēt̄. Et custodiret̄. s̄ est forte. vt qd̄ faceret̄ i terra p agriculturā. custodiret̄ in se p disciplinā. vt siuit ager obtparet colēti. ita ipse deo p̄cipienti. vt s̄ scripto p̄cepto obediet̄. fructū. nō spinas inobedientē redder̄. **S**z q̄ s̄ noluit̄. s̄ milē sibi agry dānat̄ acceptit̄: q̄ s̄ spinas & tribulos reddidit. **V**l custodir̄ paradiſū: ne cōmitteret̄ vnde expelli deberet. **V**n acceptit̄ & p̄ceptum. quo custodito i. quo seruato nō perderet. **R**em em̄ sūnā nō custodisse dicit̄. qui sic agit vt perdat. & si alijs sit salua. **S**z p̄cipue dicendū est. vt ipsum hominē operetur deus & custodiret̄. operatur homo terram: non vt faciat eā esse terram. sed cultam & fructuosam. et deus hominem quem creauit vt eset homo operatur vt iust̄ sit: si ab illo p̄ superbiam non discesserit. In iūtū enim superbis hominib; est apostatare a deo.

Gregō. In moz. li. xvij. **T**ulit ergo. d. d. b. & p. e. i. z̄c. **P**ensandum est quia bona prodesse nequeunt: si mala nō cauentur: que surgeant̄ perit enim omne quod agitur: nisi sollicite in humilitate custodiatur. **V**nde vt operaret̄ & c. z̄c. Operatur enim: qui agit bonum qd̄ p̄cipitur. s̄ quod operatur non custodit̄: cum hoc surrepit quod prohibetur. **V**nde oportet semper bona agere. & nos ab ipsis bonis operibus caute in cogitatione custodire. ne si mentem eleuent̄ bona non sint: que non auctorū militant. sed elationi. **D**e libris quoꝝ non canonicis. sed ad edificationem editis testimonium proferimus. eleazar in p̄glio elephantum feriens struit: sub ipso vero occubuit. **S**unt euīm qui via superant: sed sub ipsis superbiendo succumbunt.

Oile. Et sumpsit dominus deus. b. & p. z̄c. **P**ro voluptate in bebeo habet eden. Ipsi ergo. lxx. nunc eden interpretati sunt voluptatem. Si machus vero. qui paradiſum florentem ante transtulerat. hic amenitez̄ vel delicias posuit.

Et posuit̄ e. z̄c. **I**sid. **M**istice. Ex eo qd̄ additum est. & custodiret̄ innuitur qualis operatio effet. quia in tranquillitate beate vite ubi mors non est: omnis operatio est custodire qd̄ tenet̄. **D**ānū est p̄ceptum: ut te omni ligno paradiſi sumeret̄ sed non de ligno scientie boni & mali: id est. non si eo frueretur: vt integritatē naturę sūpādo vītū violaret.

Precepit̄ ei. z̄c. **A**ug. A ligno prohibitus est. qd̄ malū nō erat. vt ipsa p̄cepti conservatio bonum illi esset: transgressio malum. nec melius considerat̄. q̄stum malū sit inobedientia. cum ideo reus factus sit homo quia prohibitus rem tetiḡit: quā si nō prohibitus tetiḡisset: non peccasset.

Genesis.

Si enim venenosam herbam phibitus tetigeris pena sequitur; et si nemo perhibuerit similiiter sequeretur. Si vero phibetur res tangi que non tangenti sed phibent obest sicut aliena pecunia. Ideo phibitio est peccatum; quod probibent obest damnum. Sed cum tangit quod nec tangenti obest si non phibetur nec cuiuslibet si tangatur quare phibetur nisi ut per se bonum obedientis et malum inobedientis monstretur. A peccante autem tamen appetitum est non esse sub dominatione dei: quando admissum est a quo debebat sola iussio dominantis dehortari et dei voluntas humanae proponere tur: deus iuberit quod inbet seru faciat. Magna est utilitas homini per teo seruit qui inbendo utile facit. Grandi ruine patet voluntas propria: si dei voluntatis extollendo preponat hoc expostus homo didicit quod sit inter bonum obediens et malum inobedientie.

Tde ligno autem scientie boni et mali ne comedas. In quoque die consumachus melius mortalis eris. Nam prius vita beata.

Mederis ex eo morte morieris.

Aug. Queritur si viro soli vel etiam feminis precepit? Scriptum est: Precepit dominus adeo dicens: Non dicitur precepit eis. Et subditur: Ex omni ligno paradisi comedere non comedite. Te ligno autem scientie boni et mali ne comedas: non dicitur ne comedatis. Postea pluraliter alloquitur: In qua cunctis diebus ex eo in multis forte quod facturus erat mulierem: sic precepit. ut per vires ad mulierem puerit. Unde apostolus. Si quid discere voluerint: domini viros suos interrogent.

Precepito ei dices Ex omni. Et si queritur quomodo ista locutus sit: non propter a nobis potest comprehendendi. Certe est enim aut per suam substantiam loqui: aut per creaturam subdantem sibi. Sed per suam substantiam non loquitur nisi ad creandas omnes creaturas: et ad spirituales illuminandas. cum iam possunt capere locationem que est in verbo dei. His autem qui capere non possunt: per creaturam loquuntur: aut per spirituale sicut in extasi. vel in somnis. similitudine corporalium regnorum: aut etiam per corporalem: dum sensibus corporis appareat aliqua specie vel insonante voce. Si ergo ad hanc poterat capere locationem dei: quia per substantiam suam habet angelis: mentem eius ad horum mouit modo et ineffabiliter. Si autem adhuc necessaria erat fictionis creature auctoritas: qua cognoscet iussionem dei: sicut nobis propterea et angelis. Locutus est ei deus per aliquam creaturam vocibus quas intelligeret. Postea vero audierunt voces dei in paradyso teambulantibus: non per ipsam substantiam: sed per subdividam sibi creaturam.

Aug. Queritur quomodo loqui potuerunt: vel loquentem intelligere: qui non dicuerunt inter loquentes credendo: vel magisterio? Sed eos deus tales fecerat: qui possent loqui et discere ab aliis.

Aug. De Christo dicitur: Proclus sciat puer bonum aut malum: contemnet malitiam: et eligat bonum: quomodo quod nescit: aut temerit: aut eligit: hec duo aliter sciunt per prudentiam boni: aliter per experientiam mali: per prudentiam boni malum sentit: et non sentitur: tenet enim bonum ne sentiat malum. Per experientiam mali sentit bonum: quid enim amiserit: sentit: cui amissio bono male fuerit. Puer ergo ante ipsum sciret per experientiam bonum quo careret: aut malum: quod bono amissio sentiret: contemptus malum: ut diligenter bonum: et noluit amittere quod habebat: ne sentiret amittendo: quod amittere non debebat.

De ligno. q. s. b. et. m. Aug. Lignum ex eo quod secutum est: nomine accepit. Nota videlicet tracta. Aug. Malum enim nisi experimento non sentirem: quod nullum esset nisi fecisset: quod materiali natura non est: sed amissio boni sic vocata est. Si autem obediens essent nec contra preceptum peccassent: lignum tamen scientie boni et mali diceretur: quod si accideret: si usurparetur. Sed inquit quomodo intelligeret homo lignum esse scientie boni et mali: qui usum mali nesciebat omnino. Sed ex contrariis contradictionibus noscuntur: ut ex plenitudine inanitas: et auditus ex silentio iudicamus sic ex vita que inerat: potuit cognosci priuatio vita: que mors modo vocatur. Vita autem dulcis erat: quam amittere temerabat: nec peccatum persuaderet nisi quod ex illo non essent morituri per dicere: et quod amabat non amissiri.

Contra quocumque enim. dicitur. Non ait si comederas mortalitas eris: sed morte moriens. Mortuus est enim homo in anima: cum peccauit: quod recessit ab illo deus: qui est vita anima: quam secuta est mors corporis: descendente ab illo anima que est vita corporis: que adeuenit: cum presentem vitam finiuit. Potest ita intelligi: quod si peccauerit: statim morte illa puniri sunt: de qua dicitur: Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huic? et alibi: corpus mortuum est propter peccatum: non aut mortale: sed mortuum: quod quis mortaliter: quod moritur: non credendum est ante peccatum ita fuisse illa corpora sed licet animalia nondum spiritualia: non tamen mortua: que scilicet necesse esset

C. II.

mori: quod in die purificationis factum est.

Morte. m. Duplex mors significatur. Animus deo discende: qui est eius vita. Vel corpus quod in fine vite accepit. Sed statim necessitatem moriendo incurrit.

Dicitur quoque dicitur. Aug. Vel forte in mente ipsius hominis dicitur: sicut loquitur quibusdam sanctis in ipsis. unde audiam quid loquatur in me. dicitur: aut aliqui ipsi homini per angelum sua est renelatio: aut in lonis: aut in extasi.

aut aliter sicut per phibis

Vel per corporalem cre-

aturam vox sonuit: sic

te nube hic est filius

meus dilectus. Sed si

modum nescimus: tamen

tamen dixisse non dubita-

mus. Si autem vox

corporei: vel temporaliter

expressa similitudine

corporis dicitur: non per

substantiam suam: sed per

similitudinem. Hinc

vulnus est albo capite

sicut lana: et inferius

sicut auriculum. Intelligamus ergo quid dixerit: quia adiutorium hominis simile fuisset eternae veritas habet: et in illa audit qui potest cognoscere: quid quare creatus sit. Erat autem faciendum adiutorium propter filios creandos: sicut adiutorium femini terra est: ut virgultus ex virtute nascatur. Unde crescite et multiplicamini et regnate. Hec ratio conjunctionis nec post peccatum praecepit. secundum quam terra hominibus plena est. Emissi quidem de paradyso puererunt et genuerunt. Sed potuerunt in paradyso eis esse nuptias honorabiles et thorus immaculatus sine ardore libidinis: sine labore pariendi: non ut morientibus patriis succederent filii: sed in aliquo fornicatus statu: et de ligno vite vigoribus sumentibus: et filii ad eundem producerent statu: donec impleto numero sine morte animalia corpora in aliis qualitatibus transirent: in qua omnino regenti spiritui deseruerent: et solo spiritu vivificante sine corporeis alimentis viverent. Cur ergo non coierunt in paradyso: quod muliere creatura: mox transgressio facta est: et electi sunt de paradyso.

Quantum enim fuerit inter eos factos et natum cayn: scriptura non exprimit. Ut quod deus nondum iusserrat ut coirent: et poterat diuina expectari autoritas: rabi perceptientia non agebat. Deo autem non iusserrat: quod casu eorum pasciebat. Unde ergo humanus mortale propagandum erat. Si autem parentes filios cederent: ut per successiones certus numerus exploraret: potuerunt genitis filios: perfectaque humani officij iusticia: ad meliora transirent. non per mortem: sed per aliquam mutationem: aut per illam summam: quia receptis corporibus fuerent sancti: sicut angeli in celis: aut per aliquam inferiorum: quod haberent meliorem statum quam habent corpora. Vel quod facta sunt: viri ex limo terre: mulieris ex viri carne. Non enim putandum est: helia esse sicut sancti erunt accepta retributione. Vel sicut homines: qui adhuc vivunt. Si quis autem putat: quod helias hoc mereri non possit: si morte durisset: et filios pereasset. Credit enim non habuisse: quia scriptura non dicit. quod nisi de celibatu non dixerit aliquid. Enoch genitus filius deo placens: non mortuus: sed translatus est. Similiter adam et eua transi ferri possent. Nam si enoch et helias in adam mortui: et gestantes in carne: paginem mortis: unde credunt ad hanc vitam: ut moriantur reduti: nunc tamen in alia vita sunt: rabi ante resurrectionem carnis: ante ipsum corpus animale fiat spirituale: nec morbo: nec senectute deficiat. quanto magis primis hominibus darentur: si non peccassent: ut in meliore statu filii genitis cederent. Unde de finito seculo cum omni posteritate in angelicam formam: non per mortem: sed per dei virtutem mutarentur: facta est ergo mulier generandi causa: quae non est subtrahenda. Apud deum enim excellit virginitas: quod cum ad implendum numerum sanctorum largissima suppetat copia: libido sibi non vendicat: quod iam supercede prolixi necessitudo non postulat. Infirmitas quoque prona in ruinam turpitudinis: excipitur honestate nuptiali. et quod sanis est officium: ergo istis est remedium. Incontinentia quidem malum est: sed non ideo conubium non bonum: quo incontinentes copulantur: nec propter illud malum culpabile est ipsum: sed propter hoc bonum veniale illud malum. Bonum enim nuptiarum non potest esse peccatum: hoc est fides: ples: sacramentum. Fides: ne propter vinculum coniugale cum altero vel altera coeat: Proles: ut amator suscipiatur nutritur: religiose educetur. Sacramentum: ut coniugium non separetur: et dimissus vel dimissa nec causa prolixi alteri coniungatur. Hec est regula nuptiarum: qua natura secunditas decoratur: incontinentia primitus regitur.

Aug. Qui sentiunt ad gignendos filios in paradyso miseri non licere forte putant omne conubium peccatum esse: quod qui non faciunt: sed secunditatem carnis propter successionem mortalitatis diuinatus datum sentiunt: primos homines concubere potuisse non consentiunt nisi post peccatum.

Sed si recte possunt queri successores morituri; rectius queruntur socii vivi. Illi autem animales quidem sed non morituri nisi peccassent; accepti sunt angelicam formam; celestemque qualitatem; rabi peccaverunt; mox membris eorum eritudo letalis concepta est; et si enim nondum spirituale sed animale corpus erat; nondum huius mortis erat; de qua et cum qua natu sumus. **C**ur ergo non credamus illos ante peccatum genitalibus membris ad procreationem impare potuisse sicut ceteris que in qualibet ope anima sine mole stia illa et puritas vo luptatis habet? **C**ur etiam incredibile vide atur teum fecisse talia corpora; et si non peccassent illis membris sicut pedibus imparerent; nec cum ardore lenimenta rent; vel cum dolore parerent? **S**ed post peccatum motu legis illius quod repugnat legi mentis meruerunt; quam nuptias ordinant; continentia prohibet; ut sicut te peccato factum est supplicium; sic te supplicio fiat meritum. **F**actam ergo viro feminam et viro; in eo seru in ea forma; et ea distinctio ne membrorum qua feminis notae sunt; que perenit cayn et abel qui dubitat cogitat omnia mutare que credimus. **Q**uid autem iustus; hac pena quod ut non ad omnes nutrit seruatus corpus quasi famulus anime; sicut domino noluit ipsa seruire? **S**ive virtus ex parentibus fiat corpus ex corpore; anima ex anima; sine alio modo fiat anima.

Adduxit ea et. **N**on sicut venatores vel auxiles; nec iussionis voti mire facta est; quia rationales anime intelligere solent; hanc enim natura liter non intelligunt bestie vel aures; sed per ministeria angelorum; qui capiunt in verbo eius; quid quando fieri debet. **O**mnis enim anima etiam irrationalis mouetur iussis. **S**ed rationalis voluntatis arbitrio consentit; vel non. Irrationalis que hoc non habet pro suo genere iussa tanta; prellitur. **C**um autem iussa per angelos ministrantur; peruenit iussio dei non solum ad dominem; pecudes; aures; sed etiam ad pisces; sicut ad cetum qui glutinuit ionam; nec solum ad ista maiora; sed etiam ad vermiculatum. **D**e piscibus non dicitur; quod eis ad am imposuit nomina; sed credibile est paulatin cognitis pro diversitate gentium imposta esse. **N**otandum autem quod non dicitur. **F**ormatis volatilibus de aquis sed de terra; secundum universale appellatorum terre; qua dicitur. **D**eus qui fecit celum et terram et secundum quod; quecumque sive de arida sive de aqua crea tua sunt; et terra esse creata intelligunt.

Note. **V**ideatur prima lingua humano generi fuisse hebreorum; quod nomina que visus ad divisionem linguarum in genere; legimus. **P**stat esse illius. **A**ppellauitque et. **A**ug. **M**istice. **S**ignificans gentes que salutem fierent in ecclesia per christum; nomine christi accepturas quod prius non habebant. **V**nde. **V**ocabo seruos meos nomine alio. **A**dam vero non i. q. et. **A**ug. **V**identur est quod facta sit mulieris formatio; que misericordia dicitur edificatio. **A**ngeli nullam possunt creare naturas; ergo nec formare costitutum in mulierem; nec carnis supplementum in loco coste non quod nichil agat ut aliquid creetur; sed non ideo creatorum sicut nec agri colae segetum aut arborum. **S**olus enim deus; trinitas est creator. **F**acta est ergo femina a deo; etiam si costa ministrata sit per angelos; sicut viri factus ex femina nullo concubitus; cum semen ab aliis dispositum est per angelos in manu mediatoris. **S**ed queritur an ratio quod primis opibus deus concreavit id haberet; ut secundum ipsum ex viri latere feminam fieri necesse esset; an tantum ut fieri posset. **V**it autem ita fieri necesse esset; non ibi iam conditum; sed in deo absconditum erat; omnis natura iustissimum cursus habet naturales leges; secundum quas et spiritus vite qui creatus est; habet appetitus suos quodammodo terminatos; quos etiam voluntas mala non possit excedere; et elementa mundi corporis diffinitam vim qualitatemque suam; quod quodque valcat; vel non; quid de quo fieri; vel non. **S**uper hunc naturalem cursum creator habet apud se posse de omnibus facere aliud quod est naturalis ratio habet; ut virga; s. arida repente floreat; fructum gigiat; et in iumento sterilis femina in senectute pariat; ut asina loquatur; et huiusmodi. **D**edit autem naturis deus; ut etiam ex his hec fieri posse; non ut in naturali motu haberent. **H**abet autem in se absconditas quozundam futurorum vel factorum causas; quas rebus conditis non inseruit; easque implet; non opere prouidentie quo nature subsistunt ut sint; sed quo illas administrat ut volvunt; quas ut volvunt condidit. **O**mnia ergo que ad gratias significandam; non naturali

motu rerum; sed mirabiliter facta sunt; eo per abscondite cause in deo fuerunt. **Q**uo vnu erat; quod mulier facta est de latere viri dormientis; que per ipsius firmam facta est; ex osse eius. **I**lle propter ipsam infirmus; quia non consta; sed caro suppleta. **N**on habuit prima regis conditio; quodam lettera die dicta est masculi et fe. c. e. ut femina sic fieret; fed ut fieri posset; ne contra causas quod dens voluntarie insitum; mutabili voluntate aliquid ficeret. **E**xstasis ergo recte intelligitur ad hoc immissa; ut mens ade particeps angelice curie et intrans sanctuarium dei nouissima intelligi geret. **V**n enigmas alphabeticum spiritu erat; **H**oc nunc os ex ossibus. m. et. ca. d. c. m. que verba cum ade scriptura fuisse dicat xps in euangelio deum dixisse declarat; ut intelligamus quod illa extasim adam diuinum habet dixisse.

Ade non in me. a. Nullus fidelis iustus christo equari potest Speciosus enim forma praefabo. **N**emo

enim poterat genus humanum liberare; nisi ipse. **V**nde nemo inuenit est genus aperire libet; sol. sig. e. et. **M**istice. **A**de vero et. **F**acta est mulier in adiutorium viri; quod ad hoc erat quod fieret; ut non solum anima corporis dominaret; sed etiam virilis ratio subiungaret sibi animali partem suam; per quod adiutorium impat corpori. **A**d huius exempli femina facta; quia ratio viro subiungavit; ut quod in duobus planis appareret; in masculo et femina in viro consideretur; ut appetitum anime per quem de membris corporis operamur; mens subiungatum habeat; iuste regat adiutorum suum. **D**emonstratur etiam domini quanto melior sit pecoribus; que adducta nominatum distinguit; et iudicio rationis discernit. **S**ed hic intellectus facilis. **I**lle vero difficilior; quo intelligit aliquid esse rationale quod regit; aliud animale; quod regitur. **I**n quo datum est ei irrationalis motus discernere; et dominio rois cooperante grata subiungare.

Immisit. d. et. **I**si. **M**isti. **N**on possit haec corporis oculis videri. **S**ed quanto quis a visibili ad secreta intelligentia quasi obdormiendo secesserit; melius et sincerius videt. **I**psa ergo cognitionis quia cognoscit aliud esse ratione que imperet; aliud animalitatem que obtemperet; quasi effectio mulieris est de costa viri propter coniunctionem significanda. **V**it huic parti quisque dominet; et fiat quod pinguis in se ipso perfecta sapientia indigeret; cum contemplatio secreta est; et a sensu corporis remota; que per soporem intelligitur. **L**unc enim ordinatissime caput mulieris est vir; cuius viri caput christus est. **I**n loco coste carnem posuit; non ut caro carnalem concupiscentiam significet; sed affectum dilectionis; quia quisque animam suam diligit; et non est virus ut eam contemnet; quod diligat quisque cui prebet. **V**ocavit ergo adam vocem suam; tanquam potio; inferiorem. et dicit; hoc nunc os ex ossibus meis et. **O**ps de ossibus; propter fortitudinem. et caro de carne; propter temperantiam. **H**ec duae virtutes ad inferiorem animi partem pertinent; quia patientia rationalis regit. **V**nde haec pars anime virago dicta; tanquam a viro derivata. **Q**uid autem sequitur; propter hoc relinquit homo patrem et matrem et. **P**rophetia est; ad sacramentum christi et ecclesie referenda.

Aug. **Q**ui putant animam ex anima; sicut carnem ex carne fieri; dicunt deum unam fecisse animam sufflando in faciem viri; ut ex illa cetero crearentur; quoniam primo adam formatus est; deinde eua. **E**t unde corpus et animam ille habuit; dictum est; sed non de illa quod flatu dei sit animata; tanquam de viro utrumque dictum sit; qui iam fuerat animatus. **S**ed si propterea putant animam mulieris ex anima viri; quia scriptum non est; quod eam deus sufflando animauerit; cur ex viro animata credunt; cum et hoc scriptum non sit. **S**i vero deus omnes animas sicut primam fecit; ideo de aliis scriptura tacuit; quia quod in una factum est; de ceteris intelligi posset. **N**az si aliud fiebat in femina quam in viro; ut ex carne animata anima duceretur; non sicut viri; aliunde corpus; aliunde anima; quod aliter fiebat; scriptura tacere non debuit; ne ita factum putaremus; sicut iam didiceramus; quod ergo non dicitur ex anima viri factam animam mulieris; innuit nichil aliud putandum quam de viro fuerat dictum.

Aug. **S**i queratur unde accepit animam xps; mallem audire meliores et doctiores; tamen pro meo capitu litentius respondeo non de adam quam de adam. **S**i vero non secundum animam; sed tamen secundum carnem dicimus leui fuisse in abraham; ibi erat christus; qui secundum carnem ex abraham; et

Genesis.

ipse ergo decimatus est. que est ergo differētia sacerdotij christi et leuiticū
¶ leni decimatus est a melchisedech: ¶ Nisi quod necesse est aliquo modo
nō fuisse ibi xp̄m. Nam secundū carne ibi fuit; secundū animā non fuit.
Non est ergo anima xp̄i de traduce pr̄euaricationis. Sed dicendum est.
quoniam nullius anima sit in lumbis patris secundū carne: tamen in lumbis
abrahā decimatus leui: christum nō decimatum. quod secundū rationē seminale
ibi fuit leui. qua ratione per concubitum venturus erat in matrem: secun-
dum quā nō erat ibi
christi caro. quāvis
secundum ipsam fue-
rit marie caro. leni ei
de carne concupisen-
tia nascit. christus se-
cundum carnalem so-
lam substantiaz. In
abraaz decimabatur
qd̄ curabatur. non il-
lud unde curabatur
Sed si dicitur. sic po-
tuit esse secundū car-
nem. et non decimari
ita secundum animā
Respondeatur. Si po-
tuit te anima fieri qd̄
de carne dictum est:
ita est de traduce anima
christi. ut labem pr̄e-
uaricationis nō con-
traxit. Si autem sine
reatu non posset inde
esse. non inde est. Ce-
terae autem anime vtruz
de parentibus. an de
super sint: vincat qui
poterunt. ego adhuc
inter utrosq; moueoz
aliquando sic. aliquā

† Christū scilicet. ¶ S causa mysterii nō de ter-
ra plasmatur mulier sicut vir.
in adam. Cunq; obdormisset tu-
† Eccelesia uero christo est fortis. ¶ S qz christus
pro ecclēsia infirmus. S Aliu. posuit carne pro
ea. S christus moriendo pro ecclēsia.
lit viua de costis eius: et repleuit
† Eccelesia templū dei est p sacramēta de eius
carnem pro ea. Et edificauit dñs
latere excentia generata.
deus costam quā tulerat de adam
¶ per fidem. ¶ Eccelesia.
in mulierem: et adduxit eam ad
† Christum. ¶ Quia in ceteris adiutoriū si-
mile sibi nō inuenit. et qz nō ex sua substantia. sed
ex aquis et terra eē nouerat. S qz ecclēsia corpus
† adam. dixitq; adam: Hoc nunc
xp̄i est. secundū aplin. ex carne eius. costans. i. ex
infirmis. et ex ossibus. i. tortibus membris
† S in extasi propheticō spiritu intellexit costam
sibi esse subductam: et mulierem formatam.
os ex ossib⁹ meis: et caro de car-
† Similiter in hebreo congruit. qz ab is qd̄ est
vir. issa. i. femina dicitur. Theodosio aliā ethi-
mologiam suspicatus est dices: et hec vocabit
assumptio: qz ex viro sumpta est. issa enim secun-
dū varietatem accentus etiā allumptoz sonat.
ne mea. hec vocabitur virago. qz
† Christi latere sicut a christo christianū ho-
men datū est ecclēsiae.
de viro sumpta est. Quā obrem

Moraliter Gregorius in mox. lxx. Immisit. do. d. so. zc. Culme contemplationis non attingimus; si non ab exterioris curie oppressione cessemus. nec nos ipsos intuemur. ut sciamus in nobis aliud esse rationale quod regit; aliud animale quod regitur; nisi ad secretum silentij recurrentes. ab exteriori perturbatione sopiamur. Quid bene adam dormiens figuravit: de cuius mor latere mulier processit. Qui enim ad interiora intelligenda rapitur: a rebus visibilibus oculos claudit. et tunc intelligit in se ipso aliud esse quod regere debet: tanquam vir. aliud quod regatur: tanquam femina.

Et edificauit zc. propter hoc relinquet h. zc. Hisd. Misticus Quid per historiam completum est in adam. per prophetiam significat christum. qui reliquit patrem. id est. non sic apparuit hominibus. sicut apud patrem Et matrem. id est. sinagogę carnalem obseruantiam: de qua natus est secundum carnem. et adhuc virgine. id est. ecclesie: ut sint duo in carne una est enim caput ecclesie; et ipsa corpus eius. qui soporatus somno passionis ut ei coniunxit. id est. ecclesia formaretur. Unde ego dor. et so. s. zc. ergo forma est ecclesia de latere eius. id est. fide passionis et baptismi. quia de latere eius exiuit sanguis et aqua. Factus est autem ex semine dauid secundum carnem. tanquam de limo terre: cum homo non esset qui operaretur in terra. quia nemo in virgine operatus est: de qua natus est christus. Fons ascebat et terra et irrigabat faciem terre. Facies. i. dignitas terre. in domini. quam irrigauit spiritus: ut de luno tali ille homo fieret: qui constitutus est in paradiiso. i. in voluntate patris ut operaretur. et custodiret. impleret. s. et conseruaret. preceptum enim nos accepimus in illo qui ait: Quid vni ex minimis meis. f. michi fecistis. Lignum autem paradisi spirituales significat telicias. fructus spiritus est gaudium. pax. et bui simodi. Lignum scientie boni et mali non debemus tangere. id est. de natura que nobis est media non debemus superbire: ne decepti experiamur inter bonum et malum scilicet inter catolicam fidem et fallacias hereticorum. Ita enim peruenimus ad noticiam boni et mali. Oportet enim hereses esse: ut qui probati sunt manifesti fiant. Serpens enim heretico et venena presignat.

C. III.

Erat autem uterque nudus. **A**ng. Si tei verbis vel cuiuslibet p
plicte aliquid dicitur. qd ad literam absurdum videtur; et ideo figurate
dictum. ob significationem tamen dictū esse non est dubitandum. **C**orpora
vero duorum hominū in paradiſo nuda erant. nec erubescabant; quia nullā
legem in membris senserant legi mentis repugnantem. qui inobedientiam
secuta est. Nichil putabant velandū; qd nichil senserant refrenandum.
Si. Nistice. Erat autem uterque nū. **T**u nudi erant nec erubescabant.

Seruum caro factum est. **S**formam serui accipiens. **S**exiuit a patre et venuit in mundum. **I**n sinagoge obseruantia: que est mater christi secundum carnem. **T**relinquit homo patrem et matrem et **I**hesus est ecclesia. **I**n christus et ecclesia. **A**dherebit uxor sua: et erunt duo **S**quia unum corpus christus et ecclesia. **I**n carne una. **E**rat autem utrumque **S**velamine duplicitatis. **N**udus adam scilicet et uxoris eius. **S**quia nullum motum carnis sentiebant. **S**quia sine macula et ruga nec terubescerat. **S**implicitatem anime et castitatem significat. **V**nde despodi enim vos vni viro vero casto exhibere christo. **L**imeo autem ne sicut serpens seduxit euam: ita cor rumpantur sensus vestri et. **S**erpens dialolum significat. qui non est simplex. **V**nde sequitur. **S**erpens erat callidior cunctis et in quo significatur versutia eius. **P**ara-

Secundum C. All-dyabolus vel hereticus error.
Ed et serpēs
† Squia plenus demonio Squia filii tenebrarū sapientiores sunt filii lucis in generatione sua.
S hiero-in hebreo habetur arom qd theodo cto et aquila-nequā-vel versipellellem interpreta ti sunt.
erat † callidior cunctis animantibus terre que fecerat dominus † sū xp̄in s̄ xp̄ianū fallit d̄ abolus vel hereticus deus. Qui dixit ad mulierem:

viro. Si cupiditas mota est; persuasum est mulieri. Si ratio cōsentit sua
denti libidini; a beata vita tanq̄ a paradiso expellitur homo. et imputat
peccatum. etiā si nō sequat factū. q̄ in consensu rea tenetur conscientia.

Sed et serpens erat callidior zc. Aug. Alij prudentissimus: trās latine dictum. Quidam codices habent sapientissimus. nō pprie: sicut in bono solet accipi sapientia dei vel angelorum vel anime rationalis. S3 sicut apes vel formicas dicimus sapientes: pppter ope sapientiam imitatio. q̄uis serpens nō rationali anima: sed spiritu dyabolo possit sapiētis simus dici. qr mali angeli superbia deieci. natura sunt excellentiores omnibus bestijs: pppter eminentiam rationis. Nō ergo mirum. si dyabol⁹ spiritu suo implens serpentem. sicut vates implebat: sapientissimum reddidebat omniū bestiarum. secundū animam viuam & irrationalem viuentium. Ita tamen sapientia dicitur in malo. sicut astutia in bono: cū latine sapiētes pprie in bono accipientur. astuti vero male cordati. nec putandū est q̄ dyabolus serpentem per quē tentaret eligeret: sed cuī decipere cuperet. nō potuit: nisi per qd animal posse permissus est. Nocendi em̄ voluntas inest cuiq; a se: sed potestas a deo.

Strabus. Sed et serpens sic. Sic dyabolus loquebatur pro serpentem ignorantem. sicut per energuminos vel fanaticos. quenamcumque enim arripit intellectum et rationem tollit. Spiritus vero bonus quoscumque gratia replete uerit; uidet et intelliget facit. unde spiritus propheta subiectus est prophetis.
Qui dixit ad mulierem sic. Aug. Inexcusabilis est prevaricatio mulieris. quod memor erat precepti dei. Oblivio tamē unius precepti et tam necessarij culpa esset negligenter damnabilis. Inde autem maior transgressio quia memor precepti erat. et deus in illo tanquam presens contemnitur.
Talem iniquiunt faceret hominem. qui nollet omnino peccare. Concedimus meliore naturā esse quam omnino peccare nollet. Concedat non esse malitia que talis facta est. que posset non peccare si vellent. et iuste punita; quam voluntate non necessitate peccauit. Cum ergo hoc bona sit illa melior; cur non utramque fecerat. ut ruerius laudaret de utraque? Illa enim in sanctis angelis. hoc de sanctis hominibus est.

Genesis.

C. III.

Guis autem sanus dicat; melius non crearet quem presebat et alterius iniuste corrigit; quod quem presebat pro sua iniustitate damnari; hoc est dicere; Melius est non esse qui alterius malo misericorditer bene vidento coronet; quod esse malum; qui pro suo malo in iste puniat.

Aug. Sic autem monentur quidam quod deus adam tentari permisit; quia si non videant omnes dyaboli insidijs quotidie tentari; quod deus permituit; forte quod probatur ex exercitu virtutis; et est glorioius non consensisse; quod tentari non potuisse; cum etiam consentientes per-

beant exempli iustis cupiditatem tenetum
di- et timorem superbi
endi. frustra ergo di-
citur Non crearet deus
quos presebat ma-
los futuros. Sciebat
enim bonis profuturos
et iuste pro mala vo-
luntate puniendo.

Dicit aliquis. Si deus vellet; et isti boni essent. Sed melius voluit; ut quod vellet essent. Sed boni non in fructuose; mali autem impune non essent; et eo ipso vtile essent. Sed presebat quod eorum futura esset mala voluntas; presebat sane; quod et falli non potest enim presencia; non ideo ipsi. Sed illo est. Cur ergo creauit quod tales futuros eum presebat? Quia prouidit quid boni de malis eorum esset factus. **H**ic enim fecit eos ut relinqueret eis unde aliquid facerent; et si culpabiliter aliquid facerent; illi de se laudabiliter operantem innenirent. Ne habent voluntatem malorum; ab illo naturam bonam; et iustam penam; et sibi debitum locum. Alij exortationis admiculii; et timoris exempli.

Posset inquit voluntatem eorum revertere in bonum; quod omnipotens posset; cur non fecit; quia noluit; cur noluit ipse non uit. Non debet enim plus sapere quod oportet; puto autem non pari boni esse rationalem creaturam; que malorum comparatione cauerit malum. quod genus bone creature non esset; si deus omnes voluntates in bonum reverteret; et nulli iniuriant penam infligeret; et esset solum genus; quod nulla peccati et supplicij compatione; pliceret; prouidet bonos; et malos futuros; et creat se ipsum ad frumentum prestantis bonis; multa etiam largiens malis.

Cur precepit et. Strabo Ideo callidus hostis; interrogat hoc; et manu datu dei memorat; ne cui peccaverit; excusatione habeat quasi oblitio.

Drego. In morte li. xxvij. Cur precepit et. Idem quotidie agit hostis humani generis; verba dei te cordibus hominum mollescuere; et minas leuiare; et ad credendum quod falso promittit; innitat. Inuidit enim ad tempalia ut leuet quod deus minet eterna supplicia. Spondens siquidem gloriam presentis vite; dicit; gustate et eritis sicut dei. et tempalem concupiscentiam tangite et in hoc mundo sublimes apparete; et cum timore diuine sententiae conat amorem; quod ammodo dicit. Cur precepit vero deo.

Aug. Querit. Cur deus hominem tentari permisit; quem recipiendus esse presebat. Sed non esset laudabile homini si bene vivere possit; quod non male vivere suaderet; cum in natura posse; et in potestate haberet velle non consentire; deo innante. Recte ergo tentari fuit presumptus; qui facit erat propria voluntate aliquid per culpam; et ordinandus dei equitate per penitentiam; ut ostenderet animo superbum ad eruditio futuro; quod recte reveretur animorum malis voluntatibus; cum ille bonis naturis periret reverenter.

Quidam alienare conant naturam dyaboli a creature dei; et alterius dare ei principium contra deum; qui non intelligunt omne quod est bonum esse; et ab alio esse non posse; malam voluntatem inordinate moueri bona inferioria superioribus ponendo; qua potestate rationalis creature spiritus delectat; tunc inuit; et cecidit; et inuidia tabescit. In quo tamen bonum est quod vivit et vivificat corpus; sive aerum; ut dyabolus; sine terrenu; ut hominis.

Aug. Nec putandum quod homo deisceretur; nisi precessisset in eo quedam clatio comprehendenda; ut per humilitatem peccati sciret quod falso de se presumperit; et quod non bene se habet natura; si a faciente recesserit. Comendatur enim quale bonum deus sit; quod nulli bene est ab ipso recedere.

Dicit quistio de beata vita; utrum habuit ea; cum incertum sit an sit per mansuram; an succedat miseria; potest de primo homine fieri. Si enim peccati et penitentie presens erat; beatus esse non poterat; ergo in paradiso beatus non erat. Si enim presens erat; per hanc ignorantiam eiusdem beatitudinis incertus; quomodo vere beatus? Si falsa spe certus; Quomodo non stultus? Sed hominis in animali corpore constituti cui obedienti videntur erat confitum angelorum; et mutatione corporis ex animali in spirituale; possimus quodammodo intelligere beatam vitam; etiam si non erat presens futuri peccati; sic nec illi de quibus dicit; vos qui spirituales estis; instruite homini in spiritu lenitatis et; beati erant; quod spirituales erant; non corpore; sed iusticia; quanto magis autem beatus erat homo ante peccatum; quod quis incertus sui casus; Qui

gandebat de premio futura mutationis; sic ut nulla esset tribulatio; cum potentia militare. Quoniam enim non vana presumptione de incerto certus; vel inuit stultus; sed spes non infidelis; beatus esse poterat; minus quod in vita sanctorum angelorum.

Dicit frustra putari potest ab initio tempis dyabolus cecidisse; nec cum sanctis angelis pacatum aliquando viruisse et beatum; sed mox apostatasse. Vnde ille homicida erat ab initio. In veritate non stetit; ut intelligam?

quod in veritate non stetit ex quo creatus est

qui staret; si noluerit

Quomodo enim beatus inter angelos fu-

it; qui futuri peccati

atque supplicij presens

non fuit. Querit autem

cur non fuerit? Propter

enim sancti angeli bea-

titudinis sue eternae sunt

inscripsi; neque eternae vi-

tae sunt incerti. Forte de dyabolo reuelare noluit; quid facitur vel passus est; ceteris vero reuelare voluit; quod in veritate malum. Sed hic non equaliter beatus; immo non plene beatus; quod plene beati de beatitudine certi. Sed queritur discernere a ceteris; ut de ei quod ad ipsum pertinerent non reuelaret; cum non prius vult; quod peccator. Non enim damnat innocentes; an de alio genere angelorum sint; quibus non dedit deus prescientiam de se ipsis? Quoniam modo autem beati esse possunt; quibus est incerta sua beatitudo? Quicquid enim senserunt non fuisse dyabolum in illa sublimi natura angelorum; que supercelestis est; sed eorum qui inferius in mundo facti sunt; per officia distributi; tales enim fortasse posset aliquid illicitum delectare; quia delectationem si peccare noluerint; libero arbitrio coheribent. Sicut homo; maxime primus; qui peccati penam; nondum habebat in membris?

Dicit autem quagrandis est; ut ab initio sua potestate delectatus discesserit ab illa societate et charitate bonorum angelorum; an in sancto enim fuerit; aliud quod angelorum iustus et beatus? Dicit enim ideo cecidisse; quod inuidit homini factum ad imaginem dei; sed inuidia sequitur superbia. Inuidit enim causa est superbia; quod est amor proprius excellentiae. Inuidia vero odium felicitatis alienigenae. Qui enim amat excellentiam; vel paribus inuidet; qui equant; vel superioribus; quibus non equat; vel inferioribus; ne cogitantur. Quando autem dyabolus superbia dicieret; ut natura sibi bonam prava voluntate peruerteret; scriptura non dicit; sed ex hac homini inuidisse ratio ostendit.

Dicere autem de angelis quod in suo genere beati esse possunt damnatos vel sanctis incerti; quibus nec spes esset; quod aliquando in ipsa mutatione in melius certi futuri essent; nimis presumptione est; nisi forte dicatur ita creatos mundanis ministeribus distributos; ut pro recte gestis accipiant vitam beatam de qua possent esse certissimi; et eius spes dicitur beati; de quibus si dyabolus cecidit; simile est ei quod cadunt homines a iustitia fidei superbia simili. Sed afferant duo genera angelorum qui possunt; vnum super celestium; in quo nunquam fuit qui cecidit. Alter mundanorum; in quo fuit. Nichil autem unde afferant; non occurrit.

Aug. Sed non frustra putandum est ab ipso creature exordio; et ab initio temporis vel conditionis sua cecidisse; et nunquam in veritate stetisse. Vnde quidam in hanc maliciam libero arbitrio non esse flexum; sed in hac quoniam a deo putant esse creatum. Secundum illud; hoc est initium figuramenti dei quod fecit deus; ut illudatur ei ab angelis eius; et alibi. Draco iste quem formasti ad ille; et tanquam primus factus sit malus inuidus; et dyabolus non voluntate depravatus. Sed fecit deus omnia bona valde. quoniam non in docere contentus ostenderet non tam prima conditione; sed etiam nunc; de praeparatis tot voluntatibus et auctoribus que omnia creata in summa bona valde esse; non quod mali sint boni; sed non efficiunt malitia; et sub dei imperio ordo viuenteritatis in aliquo rumpatur; cum etiam malis voluntatibus sint certi limites potestatum; et pondera meritorum. Sed quod iniustus est; ut nullo merito hoc in aliquo deus damnet; quod creauit non naturam; sed voluntate malam puniendam esse eredendum est; nec eius naturam significatam cum dicitur; hoc est initium figuramenti dei et. Sed corpus aerum quod tali voluntati aptavit; vel ipsam ordinationem in qua enim iniustum fecit villem bonis; vel quod presens malum voluntate futurum; fecit tamen eum prouidens; quoniam de illo sua bonitate esset facturus. Initium autem figuramenti dicitur; non quod primus conditus; vel in principio maius conditus; sed cum sciret enim voluntate malum futurum; ut bonis noceret; creauit eum; ut de illo bonis prodesset. Sic enim luditur; cum sanctis proficit temptationis eius. Initium ad illudendum; quia et mali homines; quos deus futuros presciuit; vel prouidit; creauit tamem ad sanctorum virilitatem. Si militer luditur; cum prestatur sanctis eorum coparatione cantela; et sub deo humilitas; et exercitatio ad tolerandos malos; et probatio ad diligendos

Genesis.

inimicos. Sed ipse initum: quia procedit antiquitate et principatu malicie. Hoc autem per sanctos angelos facit: sicut creatas naturas amministrat: sub tens eis angelos malos: ut non quantum nituntur: sed quantum sinuntur possint sicut et homines malos. Quod ergo putat dyabolus? nunquam in veritate sterisse: nunquam beatam vitam duxisse: sed ab initio non cecidisse diceretur. Non enim cecidit si talis factus est: sed factus statim a veritate se auerterit: propterea potesta te delectare. Beatus ergo vita dulcedinez non gustauit: quoniam non accepta fastiduit sed nolendo accipere amisi. Hui ergo causis pascuus esse non potuit: quia sapientia pietatis fructus est. Contumuo autem cecidit: non ab eo quod accepit: sed quod acciperet: si subdidi voluisse. Quod autem etiam elias ait. Quomodo cecidisti lucifer qui mane ore. et etez. In signaculo similitudinis tu. Quendam in eum plura in corpus eius pueriuit.

Bre. Paimen per tenet dyabolus tribus modis temptauit: gula: vana gloria: avaricia: et superauit gula. Libum veritum comedendum suauit. Vana gloria cum dixit: eritis sicut dei. Avaricia cum addidit: scientes bonum et malum. Avaricia enim etiam aliquid est: cum supra modum sublimitas ambieatur. unde non rapinatur: est esse et quod est deo. Sed etsi modis a secundo virtus est homine quibus primus se videlicet gloriantur. Grego. Tribus modis culpa perpetravit: suggestione: delectatione: et consensu: primo per hostem. secundo per carnem. tertio per spiritum. hostis enim prava suggerit. caro subiecta delectationi: tandem spiritus delectationi consentit. unde et serpens prava suggestus. Una quasi caro delectatioi se subdidit. Ad vero velut spiritus suggestione et delectatione supatus: assensit. suggestione ergo peccatum agnoscimus: delectatione vincimur: consensu ligamur. **Eritis sicut dei.** Strabius. Artificiali tolo verba coponit: ut si inobedientie contemptu subuertere nequiverit: saltu in hoc quod fidem corrumperit: et ad ydolatriam susserit: victor se gloriatur. Si autem inobedientie contemptu securerit in vitroque victor existat.

Misticus. Interrogata mulier respondit quid perceptum sit. At ille non morte. **Sicut enim dicitur.** Patet his verbis per subgiam puerum esse peccatum: quia dictum est. eritis sicut dei. **Sicut enim dicitur.** ubi nota tantum puerum esse: ut sub deo nollent esse: sed in propria potestate: ne eius legem obtemperando seruarent: qui iniuderent ne se ipi regerent: non indigentes interno lumine eius: sed ventes propria pueritia: quasi oculis suis ad videndum bonum et malum: quod ille prohibuerit. sic puerum est: ut potestate suam nimis amarent: et quia pares deo esse voluerunt: medietate sua: quia deo subiecti corpora habebant subiecta: tanquam fructu arboris constituta in medio parvissime ventes: amiserunt quod acceperant: quia usurparuerunt quod non accipiant: et per suam potestatem deo non regente beati essent. Quillo enim regente per suam potestatem solus deus beatus est.

Vidit igitur. **Is.** Quomodo videbant: si clausi erant oculi. Sed dictum est: ut intelligamus eos oculos aptos fuisse postquam de fructu comedunt: quibus se nudos videbant: et dispicebant: i. oculos astutie: quibus simplicitas displicet. **Cum quis enim ceciderit ab intima luce veritatis.** nichil est unde superbia placere vellet: nisi fraudulentis simulacribus. hinc enim ipsa crux nascitur: in quam multum vident cordati: qui decipe potuerunt: quem voluerunt.

Bre. Videlicet igitur mulier **z.** De in lubrica cogitatione persemper non detemus intueri: quod non licet concupisci. ut enim munda mens in cogitatione seruerit: a lascivis voluptatis suis seruandi sunt: et reprimendi oculi: quia si quidam raptore ad culpam. Non euia lignum tergisset: nill prius incaute repperisset. penitentiam ergo: quantum ab illicitis visum. debemus restringere: qui mortaliter vivimus: sed etiam mater viventium per oculos ad mortem venit: hinc sub iudege voco: quod exeriora videndo concupiscens bona interiora pudi-

C. III.

terat). pplexa dicit: oculus meus deputatus est anima mea. Concupiscens enim visibilia: invisibilis virtutes amilis: et per oculum corporis puluis predat cordis. Ad custodiendam ergo cordis mundiciam: exteriorum quoque sensuum disciplina seruanda est.

Is. **Myst.** Deditque viro suo qui comedit: et a. sunt oculi. et te quibus dicitur est. **Lunc** viderunt quondam essent oculis scilicet pueris: quibus nuditas scilicet simplicitas erubescerat: ut ergo non essent simplices: fecerunt sibi succinctoria: pudentia regentes: i. similitudine occultantes.

Ter quia per delectationes carnalis concupiscentiae ratio seducitur.

Dicitque viro suo qui comedit: et ap-

pueris: quod similitudines pudenda videbantur: sed concupiscentia et cogitationes bestialis monus.

Ter sunt oculi amborum. **Lunc**

Ter sentientes bestiale motu: i. gratia dei.

Ter faciendo: i. fingendo.

Ter hereticorum fidei similitudine se esse nudos.

Ter cognovissent se esse nudos Christi

Ter opimenta mendacia que pruritus canus: et libidinis ardorem significantur.

Ter erunt folia ficus: et fecerunt sibi

Ter succinctoria vel bracas: sed quibus se succidere: i. defendere queruntur: i. per predicatorum.

Ter perizoma. **E**t cum audirent

Ter quia in eis precepto non steterunt: i. non stantib; vel habitatis: i. per subiecta creaturam.

Ter vocem domini dei deambulantibus

Ter ecclesia: i. frigescente charitate: et luce de-

Ter clante et appropinquatibus tenebris eorum.

Ter in paradiso ad auram post meridie-

Ter quia per delectationes carnalis concupiscentiae ratio seducitur.

Ter de q. erubescerat astuta superbia: folia fieri: pruritum significantur: quia patitur animus cupido: et delectatione mentiendi: vnde falsi dominus qui iocari amat: quia in iocis presidet simulatio. **Cum ergo** dominus ambularet dominus in paradiso: i. cuius ad eos iudicandos veniret: ante penitentem bulabat: i. mouebat in eis dei presentia: quia stabiles in precepto non erant. **A**d auram post meridiem: vnde secundum alios ad vesperam: cuius scilicet sol eis occidet: et lux interior veritatis. Audierunt vocem eius et absconde-

Ter Ille se abscondit a conspectu domini: qui ipsum describit: et quod suum est amare incipit: iam habebat opimenta mendacij. Qui autem loquitur mendacium: de suo loquitur. Ideo ad arbitrii dicuntur abscondere se: quia est in medio paradisi: i. ad se: qui infra terram et supra corpora ordinati erant. Ad se ergo se absconderunt: ut turbarent misericordia erroribus: relicto lumine veritatis quod non erant ipsi. Particeps enim potest esse humana anima: sed ipsa veritas deus incommutabilis est super illam: ab ea quisquis aversus: et ad se aversus est: nec de rectore deo et illius fratre: sed de suis moribus quasi liber exultat: tenebrat mendacio. Qui enim loquitur mendacium de suo loquitur et turbat. scilicet illud. Ad meipsum turbata est anima mea.

Aug. Qui comedet: et a. sunt o. e. z. Ad concupiscentium: i. inuidem ad peccati penitentem morte scilicet carnis concepta: ut esset corpus non tantum animale: sed et mortis: in quo lex membrorum repugnat legi mentis. Non enim ceci erant facti: aut prohibitos fructus palpantes: tessererant: sed sicut in fractione panis apti sunt oculi discipulorum: et cognoverunt quae cognoscere non valebant: sic apti sunt oculi eorum: ad quod ante non patabant: quod anima rationalis bestiale motu in carne sua erubuit: et pudore habuit: non solus quia sentiebat quod ante non sentierat: sed etiam quia motus ille pudendum de transgressione veniebat. Ibi enim sensit: vbi gratia nesciebatur: cum in nuditate nichil indecens pariebat. Ibi completum est dominus in voluntate et per te. Aug. Tueristi facies tuas a me: et factus sum conturbatus: per hoc turbatus: ad focus vel scilicet folia concurrens: et sibi succinctoria pueris et qui gloriosa reliquerat: pudenda texerunt. Nec puto eos in foliis partasse aliquod quo congruerat: tegi membra prurientia. **S**ed occulto instinctu ad hoc conturbatione impulsu sunt: ut talis pene significatio a nescientibus fieret: que conuinceret peccatorum factum: et doceret scripto lectorum.

Consenserunt fons Alci. Quia gloriam simplicis castitatis amiserunt: ad duplice libidinis pruritum configerunt. vnde. **Cum** esses sub foco videtur: et descendis sub ardore liberare te.

Aug. Et cum audirent z. Ea enim hora tales conueniebat visitari: quia defecerant a luce veritatis: fortassis enim intrinsecus vel ineffabiliter vel ineffabiliter modis deus illis antea loquebatur: sicut angelis: immutabiliter veritate illustrans mentes eorum: vbi est intellectus: nosse si quecumque per temporam non sunt simul: forte inquit sic eis loquebatur: et si non tanta principatone diuinae sapientie: quam capiunt angelorum: per humano tam modulo minus. scilicet in ipso genere locutis: fortassis etiam illo qui fit per creaturam: sive in extasi spiritus corporalibus imaginibus: sive ipsis sensibus corporis aliqua specie presentata ad videndum vel ad audiendum: sicut solet in angelis fieri: et in nube audiiri. Nec tamen quod de te deambulantis vocem audierunt: non nisi per creaturam factum est: ne substantia inuisibilis et ubique tota: que est patris et

Genesis.

odium felicitatis alienae. Qui enim amat excellentiam. vel parvum innidet. q̄ equatur. vel superius; quibus non equatur. vel inferioris; ne coequentur. Quādo aut̄ dyabolus superbia teiecerit: ut naturam sibi bonā prava voluntate peruerteret; scriptura non dicit. sed ex hac homini inuidisse ostendit.

Alc. Peccatum angeli tacitum: dominis patefactum. quia illud incurabile: hoc curatum.

Strabus. Videlicet

igit̄. Aperte inex-
cusabilis ostenditur;
cui licuit sub tali teli-
beratione dolos ini-
mici aduertere.

Et agit d. d. z. Lo-
ta h̄ sententia figura-
ta est. Ubi credendū
tamen omnia dicta
esse. Serpens nō in-
terrogatur quare fe-
cent; q̄ non ipse pro-
pria voluntate et na-
tura fecit; sed te illo
dyabolo et per illum
et in illo. qui iam pro
impietate et superbia
eterno igni destinat.
fuerat. Ad ipsum er-
go refertur qd̄ serpen-
ti dicitur. et qualis hu-
mano generi futurus
sit ostenditur.

Misticus. Et ait
d. d. a. s. Serpēs nō
interrogatus prior ex-
cipit penam: qui nec
cōsideri potest. nec ha-
bet q̄ se excus. Sup-
pectus t. g. z. Secū-
dum alia editionem.

Pectore et ventre re-
pes. qd̄ in colubro aduertitur: et ipso ad inimicum inuisibilem locutio-
nem significatur. In pectore superbiam significat: in quo impetus animi dominat.
Carne desiderium in ventre: qui mollior pars in corpore. et quia his ser-
pit quos vult recipere. dictum est: pectore et ventre repes. et t. co. cun. d. v.
t. id est: omnibus quibus habes potestatem ante ultimam iudicij penam. te
hac em̄ vita gaudet et gloriatur. Et terram. c. duplicitur intelligitur. Vel
ad te pertinebunt: quos terrena cupiditate recipies. Vel tertium tentati-
onis genus figuratur qd̄ est curiositas. Qui enim terram manducat. pfun-
da et tenebrosa penetrat: et tantum temporalia atq̄ terrena. Nō ponunt ini-
micius inter serpentem et virū. sed mulierem: q̄ a dyabolo nō tentamus.
nisi per animalē partē: que mulieris imaginem. et exemplū in uno homi-
ne ostendit. Inter semen dyaboli et mulieris inimicis ponunt. Demen-
dyaboli. p̄ana suggestio. Mulieris. fructus boni opis quo suggestioni re-
sistit. Ideo obseruat plantam mulieris: vt si in illicita labat: delectatio il-
lam capiat. Illa obseruat capit eius: vt ipsum initium suggestionis ma-
le excludat.

Supra p. t. g. z. Hie. Ventre. lxx. addiderunt: sed in hebreo habet
pectus tantū: vt calliditatem et versutiam cogitationis. et spirer: id est: et q̄
omnis gressus eius nequitas est et fraudis.

Hre. In mo. li. xx. Pectore et ventre re. Malū luxuriā aut cogitati-
one perpetrat: aut ope. Hostis enim cī ab effectu operis expellit: secreta co-
gitationis polluere molit. Ventre repit: dū lubricus q̄ membrā humana si-
bi subdita luxuriā exercet in ope. Serpit pectore: dū polluit in cogitatione
z. q̄ p̄ cogitationē ad opa venit: p̄ pectore et post vētre describit: repe-
nit. Inimicicas ponat inter t. z. Hiego. in mo. p. Caput serpentis co-
terere est initia suggestionis manu sollicite cōsiderationis a cordis adiutu-
exirpare. qui cī ab initio teip̄bendit: p̄cutere calcaneo molit. q̄ queru-
prima tentationē nō peccat: tecipe in fine tendit. Si aut̄ cor in tentationē
corruptis sequentis actionis medietas et terminus ab hoste possidetur. q̄
totā sibi arborē fructū ferre cōspicit: quā veneni dente in radice viciavit.
Hie. Ilsa seruabit ca. t. et tu seruabis ei calcaneū. Meli. in hebreo
habet: Ilsa conteret caput tuū: et tu conteres calcaneū eius. quia et nostri
gressus prepediūtur a colubro: et dominus conteret satan sub pedib⁹ a⁹.

C. III.

Mulieri quoq̄ z. Aug. Histo. Hec figurate et prophetice melius
intelligunt. Sed quia dolor et gemitus parturientis de corpore mortis est: q̄
transgressione concepta est. refert et hec p̄na ad appetitatem littere. H̄ qd̄
dictum est: Sub viri potestate eris: et ip. d. t. Vidēndū est quomodo pro
p̄ne possit accipi. Sic cī et ante peccatum facta est: vt vir ei dominaretur. et
ad eum conuerla seruiret. Sed potest intelligi hanc servitutē potius esse
condicionis q̄ dilectōis. vt etiā talis servitus qua postea homines servi-
rent hominib⁹ de pe-
na peccati orta repa-
tur. possunt igit̄ coin-
ges p̄ charitatē serui-
re invicē. H̄ mulier
in virum dominari n̄
p̄mitit: qd̄ nisi can-
atur: deprauabit na-
tura: et angebit clpa.

Multiplicabo
erūnas z. Da-
mifelū est multiplicata
tēs esse dolores mul-
ieris atq̄ suspiria. H̄
sacramētū magnū
est. Nemo em̄ a vo-
luptate carnali absti-
net: qui nō patiat in
exordio dolores: do-
nec cōsuetudo verte-
tur in melius. H̄ cū
ad hoc patuerit: na-
tus est quasi filius: i-
ad bonū patut affe-
ctus p̄ consuetudinē
bonā: sed prius rela-
ctum est cū dolore
consuetudini male.
In laborebus co-
medes ex ea cunctis diebus vite
victoriū. punctiones tortuosaū questiō-
num: et cogitatiōes de p̄nitione huius vite.
tuē. Spinas et tribulos germina-
bit tibi: et comedes herbas terre.
In sudore vultus tui vesceris
f. donec finias hanc vitam.
pane tuo: donec reuertaris i terrā

rit: difficultatē et dolore passa: et bonā pepererit: cāntius obtempabit viro
i. rationi: et libenter seruit intenti: ne in perniciosem cōsuetudinē deflu-
at. Sententia vero in adam dātam patet: q̄ nemo euadit. Maledicta. t.
in. o. t. Hoc em̄ ipm q̄ quisq̄ in hac terra natus difficultatem patit: unne-
niende veritatis: ex corruptibili corpore habet. Corpus em̄ qd̄ corruptum
aggravat animā. hinc dolores et tristitia. h̄c profert homini terra. Spina
et tribuli: punctiones tortuosaū et questionū: et cogitatiōes de p̄nitione hu-
ius vite. que nū extirpatae projiciant: suffocant verbū: ne in homine faci-
at fructum. h̄c patit qui colit agrum suum: donec in terrā de qua sumpt̄
est redeat: i. donec hanc vitam finiat.

Maledicta terra z. Aug. Histo. Nos esse labores humani generis
in terra nemo ignorat: et q̄ nō esset: si felicitas q̄ erat in padiso teneret: in-
dubitante constat.

Hre. Terra maledicit nō adā: vt cuncti ppter quos h̄ scripta sunt terre-
rent: ne similia faciētes sūl p̄na plecterent. Ip̄e vero cayn: q̄ primū p̄na
ratiōi fratricidiū addidit maledictū: cū dicit: Maledict⁹ eris sup̄ terrā z. z.
Alc. Terra maledicit nō aquis: q̄ h̄ de fructu terrę p̄tra vētitū mandu-
cauit: nō te aq̄s bibit: et in aq̄s erat p̄ctū ablūndū de fructu terrę p̄ctū
Malia quoq̄ terrestria pl̄ maledictōis habet: q̄ aq̄tilia: q̄ pl̄ vñiat de
maledicta. t. In xp̄s p̄ resūrectōe: q̄ p̄sce māducauit: n̄ de terrestri aīali
Hre. In mo. Maledicta. t. i. o. t. De maledictū hōi peccati: et hō mā-
ledicere pb̄t. H̄ maledictū duob⁹ modis dī: aliud pb̄t: aliud imp̄ba-
tur: aliud em̄ ex iudicō iustici: aliud ex liuore vindicte. Maledictū in iudi-
cio iustici est: maledicta. t. in. o. t. et qd̄ ab: aā dī: Maledictā maledicētib⁹
tibi. De eo vero qd̄ sit liuore vindicte: dī. Nolite maledicere: et alibi. ma-
reg. d. n. p. Viri quoq̄ sancti maledicēt nō desiderio vindicte: h̄ vltōe iu-
stici. Int̄ em̄ sublimē desideriū ap̄cūt: et mala fōris exurgētia q̄ male
dicto tebat ferī p̄gnoscit: et n̄ peccat: q̄ ab int̄no dei iudicio nō discur-
dant. Hinc petr⁹ ait: Pecunia. t. t. s. i. p. qd̄ em̄ nō ait: est: h̄ sit: nō indica-
tio h̄ optatio mō se dixisse indicavit. hinc belias. Si hō dei sūl descedat
ig. de. c. et p̄sumat vos. quoq̄ tñ sūl rōe veritatis. platā exīt̄ mōstrauit.
Simō em̄ eterna dānatōe interiūt: et duos quinq̄genarios flama p̄bussit.
In laborebus z. H̄ Spina ante erant: sed non vt labore hominū

Genesis.

inferrent. cui post peccatum fuerunt ad laborem et afflictionem. sicut serpentes. et quecumque noxia ante erant innocua. Et notandum quod adeo extrinseca pena imponitur. maledicta. et i. o. et mulier vero intrinseca. cum dicitur: Muli plicabo. et. zc. quia seducta. seduxit virum.

Puluis es zc. Grego. Homo ita conditus fuit: ut manente illo. deciderent tempora; nec cu temporibus transiret. Stabat ergo in momentis tecum. nec ad vitam terminum per diem incrementum tendebat. quia semper stanti habebat. ubi vetitum contigit. offenso creare. ire cepit cu tempo: e. Vitera es: et in terram ibis.

Statis scz immorta. litatis amissio: cursus enim mortalitatem ab sorbit. et ad mortem transiit didicit: stando quid fuit. cu

ius radicis amarit. dinem quasi in virgul

to tenemus: quia ei cursus nascendo sor

timur. ut ipso momen

to quo vivimus a vi

ta transeamus. dum

infantia ad puericiam. puericia ad adolescenciam. adolescencia ad

inuentum. inuenit ad senectutem. sene-

citus transit ad mortem.

Et uo. n. v. s. e. zc.

Aug. Verba primi

hominis hec fuerunt

qm huc est mater om

vientum. tanq reddat causam nominis a se impositi. cur. s. ena vocauerit

Mistice. Post peccatum et iudicis sententiam vocavit adam uxores suam. quod sit mater viuorum. cum mortem et mortales fetus parere meruerit. Sed illos fetus scriptura attendit: quos in dolore cum peperit. ad vitam convertitur: ut ei dominetur. Sic enim est vita et mater viuorum. vita in peccatis mors dicitur. Recte ergo pars animalis cum per rationem te verbo vita affectum recte vivendi concepit: vita appellatur. et mater viuorum. i. bonorum. qm in dolore et gemini male consuetudini resistens. bona consuetudinem ad recta facta peperit. quibus contraria sunt peccata: quia mortua solent appellari. Mors autem quae debetur natura. post peccatum in tunics pelliceas figuratur. tandem autem in paradiiso fuerunt. qm sub sententia damnantis dei: donec ad tunicas pelliceas ventum est. huius vite. s. mortalitate. Bene autem mors qua in corpore sentimus. in pellibz exprimitur. quae mortis corporis detrahuntur.

Fecit quo. d. d. zc. Aug. Hoc quoque significatio causa factum est.

et in factis queritur. quid factum sit: et quid significet: et in dictis. quid dicuntur: quid ne significet?

Stra. Ipsi fecerunt sibi perizomata: ut peccatum suum absconderent. de

vero tunicas pelliceas. quibus totum eorum corpus induit. quia et in corpore

et in anima eos insiste damnavit.

Stulta vero questio est: qualiter vel quo

operante pelles ab animalibus deducere sint: querere qui em te nichilo oia

condidit: quomodo et qualiter voluit hec fecit.

Et ait Ecce a. f. e. q. zc. Aug. Hi. Propter trinitatem pluralis numerus ponitur: sicut et ibi faciamus ho. zc. Replicatur igitur in caput supbi ad quae venerit exitum: quod a serpente est suggestum. critus sicut dicitur. nec sunt verba insultantis dei: sed a superbia deterrentis alios. videntes hominem non esse factum qualem voluit: sed amissus quod factus sit. Videte ne forte sumat de ligno vite zc. Superiora verba dei sunt. hoc autem factum est propter verba dei secundum. alienatus est a vita. non soli quia cum angelis erat accepturus si persistisset: sed ab illa quia in paradiiso habebat quasi excommunicatus a ligno vite. quod erat ei pro sacramento. sicut in ecclesia solent homines a sacramentis visibiliter ecclie disciplina remoueri.

Aug. Virum est si adam spiritualis erat mente qm non corpore: quo

modo creditit serpenti. dum diceret deum lignum prohibuisse: quia scie-

bat eos si concederent futuros ut deos propter scientiam ho. et ma.

tanq hoc solum: creator creature innideret. Sed nullo modo. credendum est: spi-

rituali mente preditionem hoc credere potuisse. Unde adam non est seductus zc.

et per mulierem scilicet vir preuaricaretur. secundum illud in similitute

C.

III.

dinem preuaricatiois ade. Seductus tamen non est. Unde non ait: Nullus seduxit me zc. Sed ipsa dedit michi: et comedti. Illa vero inquit: serpens seduxit zc. Ita salomon vir quidem tantum sapientie non in similitudine ceterorum cultu aliquid viriliter credidit esse: sed mulieris amoris resistere non valuit: et quod siebat non esse faciendum fecit: ne mortiferas delicias contaret. Si uxorem quae iam seducta manducaverat: noluit adam cotri-stante. quia credebat a se alienatam tabescere: et sine solatio interire: non qui-

dem carnis concipi-
scientia: sed amicabi-
lementia: qua se-
pe de offenditur: ne
offendat amicu. Alio
ergo modo deceptus
est qd mulier: quae fal-
sum veni putauit.

Domi. Ecce adā
f. e. q. v. zc. Dupli-
citer intelligi potest.
Quasi unus ex no-
bis id est: te: quod
pertinet ad insultati-
onem. sicut dicitur:

Unus ex senatoribz
id est: senator. vel q
deus esset: non natu-
ra: sed creatoris sui
bñficio: si sub eo ma-
nere voluisse. Sicut
bo: et ma: quasi potes-
statem dei pena sua
discer esse inenitabi-
lem: quam pati nolu-
it beatus et consenties
et habebit scientia p
pena: quia de habet

retur terram de qua sumptus est

Quasi excommunicatum.

Ecce adam: et collocauit ante

splendidum scientie et charitatem.

paradisum voluptatis et cherubim

Spem tempore alienam: et transitoriam.

qua in aduentu filii remouendus.

et flameum gladium atque versatilē

Quia reverti non possumus nisi per hec.

ad custodiendam viam ligni vite.

p sapientia.

Nunc ergo ne forte zc. Simile dicit apostolus. Ne forte tet il-
lis teus penitentiam ad cognoscendam veritatem. Videlicet homo
dimissus esse in labores huius vite: ut aliquando porrigit manus ad arbo-
rem vite: id est: ad crucem: per quam vita regatur eterna. Prohibitio quo
qz intelligi potest: ut iusta pena post peccatum interclusus sit ad sapientiam
aditus: donec dei misericordia renuiscat: qui mortuus fuerat.

Emisit eum zc. In locum sibi congruum: sicut plmz malus cum in-
ter bonos vivere ciperit: si in melius mutari noluerit: de bonorum congrega-
tione pullit pondere praeceps consuetudinis sua.

Ecce adam. Hiero. Lx. Et eicit: et habitare fecit contra para-
disum voluptatis: et statuit cherubim et flameaz rumpheaz: que: veritatem ad
custodiendam ligni vite viam. Alius sensus est in hebreo. Ait enim et eis:
c. dominus adam: s. et habitare fecit ante paradisi voluptatis. cherubim
et flameum gl. zc. non q adam habitare fecerunt contra paradisi vol-
ptatis: sed illo electo ante fines paradisi. cherubim et flameum posuit gladii
um: ne quis posset intrare.

Aug. Histoi. Et collocauit zc. Hoc per celestes potestates etiam in
paradiso visibili factum esse credendum est: ut per angelicum ministerium
ibi esset quedam ignea custodia: non tamen frustra: sed quia aliquid de
paradiso significat spirituali.

Grabus. Collocauit zc. Hoc est: per ministerium angelorum igne-
am custodiad constituit. Flameus gladius tribulationes et dolores: et la-
bores huius vite: quibus nos exercemur. Vel sententia iste: damnatio-
nis: que homini est data: qui ita damnatus est: ut christi passione redimi-
posset. Unde gladius versatilis dicitur: quia potest remoueri. Remotus
est enim Enoch et belie: et quotidie remouetur fidelibus de hac vita ad su-
pernam beatitudinem transiuntibus: nec dicit flamam et gladium: s. fla-
meum gladium: qui enim ad paradisum redent: necesse est ut igne spiri-
tussanci omnes concupiscentias huius vite exurant: et gladio verbi dei
omnia noxia precidant.

Isid. Histoi. Et collocauit zc. Cherubim plenitudo scientie: huc est
charitas: que plenitudo legis est divina. Gladius flameus: pene tempora-
les: que versatiles sunt: quoniam tempora volubilia sunt. Ad arboris igitur vite: non redditur nisi per cherubim: id est: plenitudem scientie: i. cha-
ritatem: et p gladium versatilem: i. tolerantiem temporealem.

Genes. C.

C. **III.**
Adam uero **z.** Aug. In paradiſo virginitas extra nuptias fuit etiam in paradiſo honestum coniugium: niſi prius inobedientia meruisset exilium: qd̄ tens induxit carnale conſortium. Ideo in lumbis adegit adam nata est morti tota posteritas: quia ante prenancitatem non est in loco vite de massa separata: sed post in exilio generata.

Concepit et peperit **z.** Cain et abel de una matre geniti: signa sunt omnia boim qui te radice peccati in hac vitam appagantur: et alij terrenaz ciuitate et mortiferas telicias sunt amaturi: et qd̄ tu in se est ambitio posſet: sicut quis significat cain: qui interpretat possit. Alij futuram ciuitatem quiescunt: et de huic habitationis miserijs lugentes: ad futuram gloriam toto desiderio transiunt: quos significat abel: qui interpretatur luc. Et est posterius qd̄ non prius est qd̄ spirituale: sicut qd̄ animale: binc cain dicitur agricola: et terrenis operibus incutens: abel vero pastor: ouium et cain agricultura.

Consumptus peperit fratrem eius abel. Fuit autem abel simplicitatis et innocentie cultor: et strenuus incubans. **T**unc dicens: Possedi hominem per deum. **R**ursumque peperit fratrem Christianum populum.

trem eius abel. Fuit autem abel simplicitatis et innocentie cultor: et strenuus incubans.

Tunc dicens: Possedi hominem per deum. **R**ursumque peperit fratrem Christianum populum.

Factum est autem post multos dies quod iuda sic in multis dei offendentes putant facultatibus et oblationibus dei placari.

Vt offerret cain de fructibus terre fides noui testamenti grata ex innocentia dei laudat et terrenis opibus veteris: et anteponitur munera domino. Abel quoque ob

siderat charitate: sive qua anima arida et languida spuus.

Tadipibus eorum. Et respexit spater. Qui mente offerentis non oblationem attendit: que placet ex mundicia mentis.

Theobaldum caput Christianum populi. Post oblationem crucis.

Tdominus ad abel et ad munera

Cl. All. Duo filii ad duos populos exprimit: iudaicum: sicut natu maiorem: et christianum minorum. Massoris sacrificium de terris opibus repbat. Quoniam enim iudei carnalia sacrificia recte fecerunt: tempore noui testamenti a tempore veteris non distinxerunt. Unde iuxta lxx. Si recte offeras et recte non diuidas: peccasti: quiesce. Recte offerebat quia deo: sed non recte diuidebat: quia exteriora dabat: se in nequitia confirmabat. Junioris sacrificium approbatur: vel secundum theodocionem inflamat: qd̄ p dilectio quia Christus dilexit nos non exteriora: sed se ipsum patri obtulit: quem caput junioris populi maior natu: iudeicus crucifixit in calvaria loco. Sicut cain minor fratre natu occidit in agro. In confusione vultus cain inutilis iudicetur: notatur verecundia: qui repbatis a deo carnalibus adhuc nitunt statuere ea: et blasphemantes nomine Christianum qd̄ tu interficiunt: tñ si resipuerint: premia promittunt. Alioquin pena predictur. Nonne si bene egens z̄ quas aut contra primam suggestionem ratio vires habere debet: significat cū dicitur: Sub te erit appetitus ei: quasi non permittat ratio motu prauis ad effectum venire: sed studeat subiugare.

Fuit abel p. o. z. In quo significant: qui te terrena habitatione lungent: abel namque luctus interpretat: vel vapor: quia luctus fuit parentibus vel tanq; vapor: cito dispernit.

Factum est z. Offert cain de fructibus terre sacrificium: qd̄ terreno amato ibus cum deo in multis offendat: largitione facultatum placari putant. Cōtra quos dicit. Si distribuero in cibos pauperum: o. f. m. cha. autē nō habent nichil michi prodest. Omne enim qd̄ dat: ex dantibus mente pensat.

Abel quoque ob. z. Quia iustus in omnibus que agit per fidem et charitatem: de quibus ceterae virtutes oriuntur: et sine quibus nichil possunt: deo placere contendit. qd̄ significat in adipibus oblatis. Unde sicut adipes et pigiedine repletar: a. mea: sine charitate macilenta est anima: et languida: et in nullo deo placitura.

Eterresperit d. a. z. Hier. Unde hoc potius scire cain: nisi vera es

C. III.

set interpretatio theodocionis: et inflamauit dominus super abel et super sacrificium eius: super cayn et sacrificium suum non inflamauit. Ignē autem de celo venire solitum ad sacrificium deuorandum: et in dedicatione templi sub salomone legimus: et quando belias in monte carmelo construxit altare. **D**icitur d. a. e. quare concidit iul. z. Hier. Nonne si recte offeras: non autem recte diuidas: peccasti. Quiesce: ad te puerus ei: et tu dominaberis illius. In hebreo aliud sensus est. Quare irasceris: quare concidit vultus tuus? Nonne si bene egens: dimittetur tibi? et si male egens: ante fores peccatum tuum sedebitis? ad te societas eius: sed tu magis dominare eius: quasi quare irascis: et iudicia crucifixus: vultus in terra remittis: nonne si bene egis: dimittetur tibi omne delictum? Vel secundum theodocionem acceptabile erit: hoc est munus tuum suscipiam: sicut suscepimus fratrem tuum: si male egens: illico peccatum tuum ante vestibulum tuum sedebit: et tali iudice comiteris. **S**ed quod si liberi arbitrii es: moreso ut peccatum non tibi: sed tu peccato domini.

Concidebas: Nonne si bene egens: Grego. In moralibus li. xxxi. si recte offeras: recte autem non diuidas: peccasti: recte offetur cum recta intentione agitur: sed recte non dividitur: si non qd̄ pie agitur: subtiliter discernat. Oblata enim recte diuidere: est bona studia sollicite discernendo pensare: qd̄ qui agere dissimulat et recte offerens peccat. Sepe enim qd̄ bono studio agimus: dum discernere caute negligimus: quo iudicetur fine nescimus: et fit reatus criminis: quod putatur causa virtutis. **I**lli. Si recte offeras et non recte diuidas: peccasti: quia et si antea iudicabat illa offerebant: in eo rei sunt: quia nouum testamentum a veteri non distinxerunt. **I**n foribus aderit Alc. i. intrantem te et exentem peccatum comitabitur: nec dominus custodiet introitum tuum et exitum tui. **D**ixitque cain. z. Hier. Subandis que locutus est dominus. Super flumen est ergo qd̄ in samaritanorum et nostrorum reperitur voluminibus transseamus in agrum. **I**lli. Dicitur cain z. Non acquiescit domino dicenti: quiesce: sed fessus ad fratricidium. Sic iudei agrestia et terrena cogitantes: si quiescerent a perturbatione: et tempus gratiae cognoscentes audissent. Si filius vos literauerit vere liberi eritis: et huiusmodi ad se peccatum convertisset in confessione dicentes domino. Sana anima mea: quia peccati tibi: et sic peccato dominarentur. Nec vero ignorantes tei iniuriam: et querentes suam constituere: non humiliati te peccatis: sed gloriantes te operibus legis: in lapide offendenter: et medicum sui occiderunt: cuius opera domino placere videntes: ceca mente doluerunt: occiditur ergo Christus iudeorum populi: caput a maiore natu.

Et ait d. a. c. Ili. Interrogat dominus cain: non ignorans ut discat: sed iudex ut puniat. Usque hodie iudei cum per scripturas eos interrogamus de Christo: respondent se nescire que dicimus. Mendax cain ignoratio iudeorum est falsa negatio: essent vero Christi custodes: si corde crederet: et ore fateretur.

Genesis.

Dicitur a. e. z. Isid. Sic ergo arguuntur in scripturis iudei. habet magnam vocem sanguis christi in terra. cum ipso accepto ab omnibus gentibus responderetur amen. hanc exprimit ipsa sanguis ex ore fidelium. quos redemit.

Vox sanguinis z. Nunc igitur z. Magna virtus iustitiae. quae vincit. dictam expedit pro sanguine innocentis.

Nunc igitur. m. e. z. Ra. Notandum quod in peccato ade terra maledicatur. quod laens damnatione primi purgationis fratricidii addidit.

Ibid. Nunc igitur. m. e. z. Per locum quod in loco sunt significatur. quasi maledictus eris ab his qui sunt super terram. qui apuerunt os suum in confessione peccatorum accipe sanguinem qui effusus in remissionem eorum de manus procuroris. qui non luit esse sub gratia. sed sub lege. ut esset maledictus ab ecclesia. qui intelligit et ostendit esse maledictum. qui enim ex opibus legis sunt. sub maledicto sunt.

Lu operatus. f. z. Ad vocem non ad intellectum sit relatio. quod aliter hic terra. alter supra accipit. ibi per ecclesia. hic per operationem terrena quam ad huc iudicii exercent. carnalis circumcisio. pascha. sabbatum. et similia. qui habet occultam virtutem intelligendam gratiam dei. sed nondant iudicis fructum nolentibus transire ad christum. Prosternitur in terra caro christi intelligi. in qua salutem nostram iudei crucifigendo sunt operati. Mortuus est enim propter delicta nostra et surrexit propter iustificationem nostram. que quod negauerunt. iustificati non sunt.

Clagus et profugus z. Isi. Dispersus in gentibus. profugus a iherusalem. Ixx. gemens et tremens. Gemens. dolore amissi regni. Tremens sub multitudine christiani populi. ne occideret. Maior est iniurias mea z. Culpa exaggerata. sed superba confiteretur. nec venia flagitatur.

Maior est iniurias mea. Isi. Peccata peccatis adiiciens despat. nec credit se veniam posse adipisci. quod est blasphemia in spiritu sanctu quo non remittitur in hoc seculo. nec in futuro. quod putat deum aut nolle dimittere. aut non posse. tanquam omnia aut non possit. aut inuidet salutem.

Non deum sibi iratum graue putat. sed timet ne inueniatur et occidatur.

Dominus igitur qui z. Stra. Quia ex tremore corporis et agitatione furia mentis. quicunque inuenierit me. cognoscet me reum mortis.

Neque igitur ita fiet. Non morieris cito. sicut vis pro remedio tui crucis. sed puniet imponaliter. et punio fiet te te septupli. quod viues in cruciatur vobis ad septimum generationem. in qua a lamech occideris. ergo ois qui occiderit (sub andis) liberabit te ab illo cruciatu male conscientie. hic se fessus evidenter pater. secundum Ixx. omnis qui occiderit cayn septem vindictas ad septimum generationem. excludet te a cruciatur pro mortem. qui vobis ad tempus illud reseruandus es in vita. tamen ad peccatum. quod pena cito finire. si cito interfectus es. ita quod indeos visibili morte puniret. septem vindictas ab eis auferret. quibus obligati sunt. propter reatum occisi christi. quod miseras et dispersas eorum leuiaret. quas patiuntur.

Omnis qui occidit. z. Septem vindictas excludet aquila septem pliecer. simachus septupli. theodocion per hebdomadē interpretat. in quo significatur. quod diu et perfecte puniet. ne quis homicidium audeat iterare.

Pie. Qui interfecit. ca. f. p. Si quis te interficerit. septupli puniatur. et gravissima ultione puniet. non debuit homo occidere eum. cui deus reservauit.

C.

III.

uit vitam. vel ad peccatum ipsius. vel ad correctionem aliorum.

Isi. Sed omnis qui occidit. per eclipsim legendum. qui occiderit cayn. hic distinguendus. de hinc annectendus. Septupli puniet. non cayn. nec occisor. quod imponaliter posuit. ut eundem sensum habeamus quod continent verba. lxx. interpt. s. septem vindictas excludet. Historialiter vobis ad septem generationes in dispersione iustitiae erat. quod peccata statim esset soluta. si tunc interficeretur. ita qui indeos visibili morte puniret. septem vindictas au-

ferret. quibus sunt obligati pro morte christi.

Miserias enim et dispersionem eorum leniaret. quam in hoc tempore patiuntur. quod septenario volvit. et impletum est. ludus. disperge illos in virtute tua.

Hiero. Et aquila posuit septempliciter et simachus hebdomada sua septimus vobis. maiores ita intellexerunt. quod cayn et lamech septima generatione est interfecitus. Alij quod septem plenus numerus et perfectus est. ita dicunt quod cayn ab ingenti pena et omni transienti supplicio liberabit eum. Alij te sepius peccatis cayn variis suscipiantur. prius peccatum dicunt. quod non recte diviserit. Secundum quod fratri inuidit. Tercium. quod dolose egreditur. dices. transeras in agro. Quartum quod occidit. Quintum quod procaciter negavit. Sextum quod se dabanit. Maior enim est iniuriam. quod utrumque. Septimum quod nec datum penitentiam egerit. Inde dicunt illi a deo vobis ad septimum generationem dilatum. ut saltem malis compunctionibus ageretur. et ab olivi mereretur.

Disputat q. d. s. z. Isi. Lu omnes gentes a romanis subiungate transierunt in ritus eorum. gens iudea sine sub gentibus suis sub christianis regibus non reliquit signum circumcisionis et carnalis obseruantis. quod distinguunt a ceteris gentibus. et quicunque eos in regno suo cum hoc signo inuenierit. non occidit. non efficit ut non sint iudei ab oibis. pro signo discreti. Quicunque vero eorum transierit ad christum. iam non inuenit cayn. nec exit a facie domini. nec habitat in terra iudei. quod interpretatur conformatio. vel instabilis. fluctuans et incertus sedis. quod patiuntur. quicunque excentur a facie domini. et a misericordia dilectionis eius. et habitant in prurbatione carnali contra eden. quod interpretatur epulatio. ubi plantatus est paradiisus.

Habitavit profugus. Hier. Ixx. Habitavit in terra iudei. In hebreo non dicitur. et instabilis. et fluctuans et incertus sedis. non est terra iudei. ut vulgo nostri putant. sed expletum simili domini. dum hoc atque illuc vagus a proposito aberrat. **L**ognouit autem cayn. z. Isi. Figurate progenies impiorum. in ipsa mundi origine fundamentum querens in hac uita. cunctate extruit. quia vocavit enoch. quod interpretatur dedicatio. quod in primordiis se dedicavit. dum in hac vita quam ante est radice cordis plantavit. ut hic ad uotum floreat. et a futura gloria arescant. Abraam vero in casulis habitabat. quia sancti hospites et peregrinos se esse cognoscunt. expectantes cunctatem habentem fundamem tum. cui artifex deus est.

Et edificauit z. Aug. Queritur quibus adiutoriis eam edificauerit. si plures homines non fuerint. quod scriptura dicit. Sed scienda est multo plus. res fuisse tunc. quod diu vivente plures poterant generare. nec mirum cum filii israel per quod ringentes annos sic multiplicati leguntur. ut non possit numerari exercitum. quod anno inveniatur.

Porro enoch **z.** Hier. Non de omnibus his certa mysteria excul-
puntur. nec inuenientur: nisi prius quedam radices historie iacerent: nec
veram arborum fructus legeres nisi truncos antea plantas.

Ill. Notandum quod generationes ab Adam per Cain vndenario ter-
minantur: in quo transgressio signatur. Lamech namque septimus est.
eui tres filii et una filia adduntur: ut vndenarius implete per quem pecca-
tum significatur. nam et a feminis clauditur generatio. quod initus perccati fuit
per quod voluptas
carnis qui resistit spiritui.
Vni noema vocatur
i. voluptas. In hac
progenie Lamech pater
mus contra mortem contra naturam. per bigamiam adulterium conu-
misis.

Henuitque Adae
Iabel **z.** Hiero.
De bigamia nascitur
Iabel habitans in
tentoriis. qui mutabili-
ta instabilitate et co-
rum figurantur. qui circum-
feruntur omni vento doctrine.
Nascitur et
tubal. qui fuit in
uentoribus musicus. qui
dicitur: aures per cano-
ra musica tentat. quod
pertinet ad voluptatem
aurium. Nascitur tubal
cayn. qui per opa eris
concupiscentiam oculo-
rum inuitauit. et arte
ferraria crudelitate et
bello et excitauit. per cuius
sororem qui noema
i. voluptas vocatur
carnis concupiscentia
signatur. Notandum
quod hebrei locutio-
partim intelliguntur
per nominum interpretati-
ones. sic enoch et noe
ma. Partim per homini-
actores bonis moribus
obniantes. sicut iabel
tubal et tubalcayn.
Et nomen f. e. t.
Ra. Hunc scribit iosephus: musica scri-
plisse in diaboli colu-
nis. Una lapidea.
Altera latericia. qua-
rum altera non dissol-
ueret diluvio: altera
non dissolueret incendio
que duo iudicia advenia-
menta predixerat.
Tubalcayn. Ra.
Qui secundum iosephum res bellicas exercuit. et decenter artem ferrariam
docuit. quodam etiam que ad oculorum pertinent concupiscentiam inuenit.
Dixitque lamech. Ra. Aliunt hebrei Lamech dico viuendo caliginem
oculorum incuruisse. et adolescentem duce et rectorem itineris habuisse. ex-
erens ergo venationem sagittam dixit quo adolescentis indicauit. casus
cayn inter fructuam latenter interfecit. et hoc est quod dicit: occidi virum in
vulnus meum. i. vulnere quod infelix non bestiam sed hominem occidi. Unde
et furor accensus occidi adolescentem.

Occidi virum **z.** Et id est cayn. in vulnus meum. quia pro illo
vulnerabili. i. occidit. et adolescentem in luto. m. q. per illo quoque damnabili.
Septuplum ultio. q. **z.** All. Alc. Peccatum lamech (qui interpretatur
humiliatus) significat detractionem humani generis. quod peruanante adam
coruit. nec per legem vel circumcisionem. nec per suam iusticiam surgere pos-

mit: donec post lxxij. generationes secundum lucam Christus in mundum
veniens: effusione sanguinis peccatum teleuit. Unde non dico tibi septuaginta
vslq septuagesima est inde recipiendu esse. post septuaginta epice vindictas. si
resipuerunt: et christi indulgentiam quiescerunt.

Septenarii vniuersitatē significat: per quem ducto vndenario. sit lxxvij
in quo oioda transgressio signatur. quod in euangelio penitenti dimitti patitur.

Nero. Aliunt ab adam viij ad christum generationes esse. lxxvij

secundum lucam. Si
cuit ergo septima ge-
neratione. peccatum
cayn solutum est. non
enim inuidiebat deus his
in idipsum. et qui se-
mel receperit in vita
sua non cosde crucia-
tus patietur in morte
quos passus est in vi-
ta. ita et lamech. i. to-
tius mundi peccatum
christi solutum aduenit.
Referebat michi qui
dam hebreus. lxxij.
animas existere de la-
mech. quod omnes in-
teriere diluvio.

C. **V.**
Dic est liber
generationis adam
tempore. i. qui clau-
ritate plementationis redditus
in die qua creauit
intellectu voluntate et memoria.
deus hominem. ad similitudinez
i. qui hoc in vitro seu factu est.
dei fecit illum. Masculum et feminam
creauit eos. et benedixit illis. et vo-
cavit nomen eorum adam: in die
quaque creati sunt. Clirit aut adam
sue iste exceptus.
xxx. annis: et genuit filium ad yma-
ginem et similitudinem suam: vo-
cavitque nomen eius seth. Et facti
sunt dies adaz postque genuit seth
octingenti anni. genuitque filios et
filias. Et factum est omne tempus
homo. vel rubra terra
quod vixit adam non ingentitriginta
ta anni: et mortuus est. Clirit quoque

licet plerique hebrei arbitrentur. quod tunc primus in nomine domini. et in summi
litudine ei fabricata sunt ydola.

Dic est liber hebrei. Adā ad similitudinem dei fēs est. alij ad similitudinem ade. et
est quod pellit a superiōrum cum recapitulatōe. in die q. c. d. b. In die enim crea-
tus est: quod in charitate diuina plementationis constitutus. Ad similitudinem dei quod
rōe et tedit: quod intelligēdo bona et mala discernet. intellecta diligenter
et dilecta obliuionē nō tradaret. et in hō dei similitudinē retineret. Et postquam
per inobedientiam hāc similitudinem teleuit: factus terrenus terrenos generavit.

Unde qualis terrenus. tales terreni.
Clirit aut adā **z.** Hieroni. Scindū quod vslq ad diluvium ubi in rīs
codicib⁹ ducitor. et quod excurrit anno per genuisse quis dicitur. In hebreo
habent. c. annos et reliquos qui sequuntur.

Et genuit **z.** Quali et ille portauit imaginē terreni. qui pro abel iusto

repositus est. et interpretatione nominis xp̄m significat. Sed om̄s prius portant imaginem terreni hominis; q̄s celestis. licet multi ante aduentū christi p̄ fidem eandem gratia habuerūt. qua salvant christiani.

Stra. Ferunt post mortem abel voulisse adam se uxori nō vt tra cognitum. nec filium generatur. Sed deo iulēte fregit votum; vt te filiū te eo nasceretur; et homo redimeretur. Et stirpe em̄ cayn nasci nō debuit. Unde ante seth nullū legit̄ genuisse. post eā vero dicit̄; q̄r genuit filios et filias.

Ec computatio genealogiarū quasi ramos spargit histōriā; de quib⁹ suis locis colliguntur fruct⁹ mysteriorū. Et notandum q̄r in generatōe seth nulla femina ponitur nominatim. sīc in generatione cayn. Iustorū em̄ est om̄ia viriliter agere; nichil feminū; nichil fragile vspare. procedit em̄ hec generatio per tenariū vslq ad noe in quo p̄ceptorum si gnat impletio; sicut p̄ vñdenariū in generatione cayn trāgredit̄.

In generatōe iustorū primus enoch ponitur; qui tēdaciō interpretatur; q̄r re probi in p̄sentī vita sc̄i sui radicem firmiter agere; nichil feminū; nichil fragile vspare. procedit em̄ hec generatio per tenariū vslq ad noe in quo p̄ceptorum si gnat impletio; sicut p̄ vñdenariū in generatione cayn trāgredit̄.

Resurrectio. vel positio. i. homo. i seth. cv. annis; et genuit i enos. **C**lxitq̄ seth postq̄ genuit enos octingētis septem annis; genuitq̄ filios et filias. **E**t facti sunt om̄es dies seth nonagētorum duodecim annorum; et mortuus est. **C**lxit vero enos nonaginta annis; et genuit caynan. post cuius ortū vixit octingētis quindecim annis; et genuit filios et filias. **F**actiq̄ sunt om̄es dies enos nonagētorum quinq̄ annorum; et mortuus est. **C**lxitq̄ caynan. lxx. annis; et genuit malalebel. **E**t vixit caynan postq̄ genuit malalebel octingētis quadraginta annis; genuitq̄ filios et filias. **E**t facti sunt om̄es dies caynan nonagētidecem anni. **M**ortuus est. **C**lxit aut̄ malalebel sexaginta quinq̄ annis; et genuit iared. **R**obozatus. **E**t vixit malalebel postq̄ genuit iared octingētis triginta annis; et genuit filios et filias. **E**t facti sunt om̄es dies malalebel octingētis nonaginta quinq̄ annis; et mortuus est. **C**lxitq̄ iared centum sexaginta duobus annis; et genuit enoch. et vixit iared postq̄ genuit enoch octingētis annis; et genuit filios et filias. **E**t facti sunt

requies interpretat̄. et decimo loco numeratur. q̄r p̄ impletionē mandato nū possidentur regū celoz.

Ambulauitq̄ cū d. z. **I**l. Enoch septimus ab adā placens deo

qui et translatus est. septimam requie sūgnificat. ad quā trāfertur qui tanq̄ sexta die. i. sexta etate secu li p̄ xpi aduentū for matur. transactis autem sex milib⁹ annis factō iudicio. et renouato celo et terra. trāferentur sancti in vi tam eternā. **O** aut p̄ seth ab adā vīz ad nos denariū numerus insinuat̄. com plementū mandato rum in ecclēsia in opibus figurat̄. cui numero si addātur vel adiūcuntur duo filij noe medio repbato: duodenariū p̄sumatur. qui i patriarchā rum et aploz numero insignis habet. ppter partes septenariū altera. a p̄ alteram multe plicata. nam ter quaterni ip̄m faciunt.

Alc. Enoch tanto tempore seruat̄ a morte. in quo ostenditur q̄r homo semp viret; si nō peccasset.

Clxitq̄ mathusalem centū noctua ginta septē annis; et genuit lamech. **E**t vixit mathusale postq̄ genuit lamech septingētis octuaginta duobus annis; et genuit filios et filias. **E**t facti sunt om̄es dies mathusalem nonagētis octuaginta nonū annū; et mortuus est. **C**lxit aut̄ lamech centū noctua ginta duobus annis; et genuit filium; vocauitq̄ nomen eius noe dices;

Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuū nostra rum in terra cui maledixit dominus. **C**lxitq̄ lamech postq̄ genuit noe quingētis nonaginta quī annis; et genuit filios et filias. **E**t facti sunt om̄es dies lamech septingētis septuaginta septē anni

Or matusale iusta. lxx. v̄tra diluui um numerat̄ anni. inde est; q̄r significat christū. cui⁹ vita nul lam sentit etatem; vt in maioribus quoq̄ sensisse diluum videtur.

Et facti sunt o. d. **N**ier. Et fuerunt om̄es dies matusalem quos vixit anni nō gentiles. sexaginta nonū et mortuus est. **J**uxta diligentem supputationē. xiiij. annis post diluum vixisse refertur. **C**um em̄ esset. clxxij. annorum. genuit lamech. rursus lamech cū esset. clxxij. annorum. genuit noe. sūt vslq ad diē nativitatis noe a matusalem. ccc. lv. **S**excentisimo autē anno vite noe diluum factum est. nōgentesimo. s. l. v. anno matusale, cū aut̄ supra nō sexaginta nonū annis vixisse dictus sit. patet enim quartuordecim annis vixisse post diluum. **S**ed octo animi tñ in arca salutē facte sunt. est

Genesis.

C.

VI.

Id est. suprema hominum et animalium hostium. ubi bicamerata et tricamerata iun
gebantur. inter apothecariam et bestiarum habitationem.

Aug. In prima habitatione in inferioribus semel camerata erat arca.
In secunda super inferiorum habitationem bicamerata. In tercia vero super
secundam tricamerata.

Aug. Dicunt alii in inferioribus duas fuisse mansiunculas. et sic arcum
fuisse bicameratum. harum inferiorum stereorae suscipiebat. secunda escas. quod
apothecaria dicebatur.

In superioribus tria
merata erat. ubi ho
mines et animalia co
grua distinctione co
tinebantur.

Il. Arcam constru
xit noe de lignis im
putribilibus. et christus
ecclesia de victuris i
sempiternam hominibus
quod sicut arca natat
in fluctibus. Arca de li
gnis quadratis. eccl
esi de sanctis. quorum
stabilis vita ad omnes
opus bonus parata.
sicut lignum quadratum
ab omni parte firmum.
stat. Ex bitumine co
glutinantur ligna in
trinsecus et extrinsecus.
vt et compage unita
tis significet toleran
tia charitatis. ne con
cussa eccliesia ab his
qui intus sunt. vel ab
his qui foris; cedat
a fraterna iunctura.

Ecce enim bitumen feruentissimum et violentissimum gluten. et significat
dilectionis feruorem. vi magnitudinis ad tenendam societatem omnia
tolerantem. Quod series longa ad latitudinem. et tecies ad altitudinem
humani corporis instar ostendit: in quo Christus apparuit. Corpus longitudo
a vertice usque ad vestigium series latitudinem continet. quod est ab uno latere us
que ad alterum. et tecies altitudinem. quod est a dorso ad ventrem. quod l. cubitis
longitude expanditur. latitudinem significat cordis: quod fit chancate spirituali
Vnde charitudo dicitur in corde. v. p. f. s. quod equasimmo die post resurrectionem. Christus
spiritum misit: quo corda credentium dilatauit. Trecentorumq. cubitorum longitu
do series quinquaginta continet. sicut sex etatis omne tempus seculi exte
ditur. in quibz non destitutus predicari christus: in quibz propletatus: in sexta
enangelizatus.

Trecentorum cubitorum z. Il. Potest in trecentis cubitis lignum cui
cas ostendi. huius enim numeri littera tau: crucis signum ostendit. quo socii pas
sionis per baptismum effecti longitudines vite eternae adipiscimur. Altitude
xxx. cubitus surgit: quem numerus tecies habet longitudine in. ccc. cubitis. quia
xxx est altitudo nostra. qui. xxx. anno evangelium consecravit. contestans
quod non venit legem soluere. sed adimplere. lex vero cui in tecie perceptus agno
scitur: in tecies tricentis cubitis arce longitudine perficitur. Vnde et noe tecum
ab adam computat. Centenarius solidus quadratus tenario in se ducto
multiplicatus. significat electos per instificationem perceptorum glorificandos.
Vnde homo qui habebat. et oves: una perdita. reliquit nonagintanonem: et
quæsivit eam quod perierat. et innuita. vt centenarii reformaret: reposuit. qui
triplicatus gratia immortalitatis. a patre per filium et spiritum sanctum suscepit
apud eos. qui per gratiam trinitatis augentur: et qui ex centenario lapsi per agn
itionem trinitatis eidem reformantur. latitudo quinquaginta cubitorum remis
sionem significat. quod quinquefimus annus. i. inibile. seruos liberabat. pos
sessiones restituebat. debitorum indulgentiam dabant. exilium patria. Christus ergo
in eccliesia sua quinquagesimum numerum collocauit in latitudine: nisi enim
peccatorum remissionem donasset eccliesia per orbem dilatata non esset. tricentarius
in altitudine numerus. simile tricentarius continet sacramentum. ad unum autem
summa reuocatur: quod unum de ex quo oia. et una fides. et unum baptisma.

Dore. Arca que trecentis cubitis fieri in latitudine iusta est. quinqua
ginta in latitudine. triginta in altitudine. uno cubito plumbata est. ecclias
nam significat: que inferius ampla. superius angusta. quod ab ea latitudine
qua adhuc in membris infirmantibus habet. parumper angustata et in altum
perficiens. ad unum tendit. Ratio enim exigit. ut in arce longitudine. omnes be

stic quadrupedia et reptilia in inferioribus fuerint: homo et volatilia in super
ioribus. Iuxta superiore partem fenestra fuit in latere: de qua columba vel cor
num dimisit homo. Homo ergo et volatilia iuxta unum cubitum fuerunt.
In multis enim carnibus suis eccliesia lata. in paucis spiritualibus angusta.
et quod ad unum hominem qui sine peccato est. colligitur: quasi in uno cubito
plumbatur. Videm multos in eccliesia superbire. lasciare. et terrenis rebus in
biare. irasci. et ritari. et proximos ledere. Sed quod eccliesia tolerat eos ut co
vertantur: quod si arce

latitudine testis fuili
se dicunt. Videntur
alios aliena non rapere
illata iniuria equani
miter tolerare. rebus
propriis contentos esse.
humilis vivere. Sed
quod iam pauci sunt: angu
statur arca. Alios vi
dem etiam possessa re
linquere. terrenis re
bus nullum studium da
re. inimicos diligere.
carnem comedere. omnes
motus ratore pergit
per celeste telicerium
per templationis pennam
subleuantur. Et quod val
de rari sunt: iuxta arca in
alta cubitum ducit: ubi
boves et volatilia perti
nentur. Sed quod nul
lus sine peccato est.
nil illi qui conceptus
est sine peccato. in uno
cubito arca plumbatur. quod unum est auctor
et redemptor eccliesie si
ne peccato: ad quem et per quem omnes perficiuntur: qui se peccatores nouerunt.
In cubito. c. s. e. Sic eccliesia in unitate collecta sublimatur atque perfici
tur. Unde qui non colligit mecum dispergit.

Nostri autem a. p. z. Nemo enim intrat eccliesiam nisi per sacramentum remis
sionis peccatorum: quod de latere apto emanavit.
Enacula et tristega z. Lxx. Bicamerata et tricamerata. ex omnibus
em gentibus vel bipartita multitudine congregat eccliesia: ex circuione et per
puno. vel tripartita ex tribus filiis noe: quorum progenie repletur orbis.
inferiora autem arce distincta sunt: quia in hac vita terrena est diversitas
gentium. In summo autem omnis plumbatur in unum: quod oia et in omnibus Christus.
Alc. Longue arca in summo velut tecto quadam angusto cacuminata
est: ut imbricinas diffundatur: et una in aquis stabilitate quadrata pli
stens. nec impulsu ventorum. nec impetu fluctuum. nec inquietudine animalium
um que intus erant: inclinari posset aut mergi.

Gregorius. Arca in inferioribus ampla. in superioribus angusta. in summi
tate ad unum cubitum mensuram extenuit. Inferius enim quadrupedia et reptili
a. Superius vero aquas et homines habuisse creditur. Ibi lata: ubi bestie
Ibi angusta. ubi homines. quod in carnibus ampla. in spiritualibus angusta.
Ibi enim bestiales tolerantur: sinum laxat: ubi rationales habent: ad sum
mum ducuntur. Lata est quippe vita: quod ducit ad punitioem: et multi vadunt
per eam. Angusta est porta: quod ducit ad vitam: et pauci veniunt ad eam.
Arca in summis angustatur: usque ad unum cubitum. quod in eccliesia: quanto san
ctiores tanto pauciores: qui in summo ad illum perducuntur: qui solus ho
mo sine operatione sanatur: nam est sic passer vincitur in edificatioem. Tanto ergo
magis mali tolerandi sunt: quanto plures sunt: quod in areo trititura: panca sunt
grana: que in horreis servantur: grandes acerui palcarum quod ignibus comburuntur.
Obre. Mora autem qui se ab amore mundi querit in corde edificat ar
cam salutis. habens in se longitudinem. et trinitatis fidem. ac longitudinem
vite et immortalitatis. Latitudinem. in charitate: qua potest benefacere etiam
inimicos. altitudinem in spe: qua se erigit ad celéstia et summam actionem suo
rum ad unum referat.

Et ex cunctis. q. z. Aug. Querit te minutissimi animantibus: quas
les sunt mures et stelliones: quales et musce et scarabaei et pulices
et numerus servatur. Sed quod non de coitu generatur: sed de terre humo
re vel cadaverum vel aliarum rerum corruptione nascuntur: non sunt necel
se in arca esse: quod innuitur cum dicitur te volucribus iuxta genus suum: et te
iumentis in genere suo. Illa quoque que in domibus versantur sicut pulices:

Genes. C.

mures-musce; nō fuit necesse secundū numerū esse. que intelliguntur tunc in domibꝫ plura fuisse. Quę aut̄ ex cōmītione diuersi generis nascuntur: sicut multi burdones. Ibi mō est dicendū in arca fuisse. Quę aut̄ in aquis et in terris cōmūniter viuunt. si luteris vituli marini extra arcā habebat loculos sp̄aratos. quibus se possent recipere velut in aridis. te aibꝫ quoq; marinis et fluvialibꝫ idem sentiendū. Et cuncta animalia genera inclūduntur in arca. significat qđ ex omnibꝫ gentibꝫ et nationibꝫ congregatur ecclesia. sicut in disco petri munda et immūda sunt animalia. sic in eccl̄ie sacramētis versant̄ boni et mali.

Tolles igitur. zc. Soler quen de animalibꝫ qđ tñ putant̄ vesci carniibꝫ ut p̄ter numerū ibi fuerint sine trāgressione mādati qđ alioꝫ alendo rum necessitas coegit set includi. vñ qđ magis credendū est p̄ter carnes alimēta eē p̄tuerunt. qđ oibꝫ conuenirent. Multa em̄ animalia quibꝫ caro ab eē fructibꝫ pomis. qđ vescunt̄ maxefi co et castaneis. Potuit ergo vir iustus et sapiens et diuinitus admonitus. qđ cuiq; p̄grueret. alimoniam p̄ter carnes repire. et condere. et oibꝫ vesci cogit famē. et nichil ē qđ dē suave et salubre facere nō pos sit. qui etiā vt sine ci bo vineret. divina facta donaret.

Ex oibꝫ a.m.t zc. Non geminatum septenariū. i. xiiij sed tñ septem tebimus accipe. Similē duo et duo nō quatuor. sed tñ duo. masculum et feminam. Sed et de voluntibꝫ celi septena et septena. masculum et feminam. Notandū qđ munda animalia impari numero. i. septenario introducunt̄. Immunā vero par. qđ impar numerū virtutis speciem p̄tendit. par vero infirmitatē. plura sunt munda. vt egressus noe de arca. haberet qđ immolaret. et mādicaret. **I**si. Ex omnibꝫ a.m.t. zc. Non qđ plures sunt boni qđ mali. sed qđ boni servant̄ vnitatem spiritus in vinculo pacis. qui septiformi opatione commendatur. Sapientie intellectus. conscientię fortitudinis scientię. pietatis. et timoris domini. Unū quinquagenarius numerus ad aduentū spiritus sancti pertinens. in septies septē consumatur. qui sunt. xlii. vno addito. Unde solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Mali vero. in binario continentur. tanq; diuisibilis. et ad scismata faciles. Noe vero. cū suis octau⁹ numerat̄. qđ in christo sp̄es resurrectionis apparuit. qui octau⁹ die. i. post sabbati septimā resurrectus. qui dies a passione tertius. in numero diez qui p̄ omnē tempus volvunt̄. et primus. et octau⁹.

Ang. Auguratur ut tam magna arca centum annis potuit fabricari a quattuor hominibꝫ. i. noe et filiis eius tribus. Sed si non potuit. non erat magnū alios fabrios adhibere. qđ nō opis sui mercede adepta. nō curauerunt vitrum noe sapienter. an inaniter faceret. et in eā non intrauerunt. qđ non crediderunt qđ ille creditidit.

C. VII.

Ego pluam zc. **I**si. Quia omnis reatus cōtra decalogum cōmittitur per universum orbem. qui partibꝫ quattuor dividit. Quater vero decem et. sunt. sine reatus contrahatur ex prosperitate. qđ pertinet ad dies. sine ex aduersitate. qđ ad noctes. in baptismo abluitur.

Eratq; sexcentorū annorū zc. **I**si. Quingentoꝫ aut̄ erat noe cū precepit ei dominus ut arcā faceret. et sexcentoꝫ cū iam ingressus esset. Unū colligitur p̄ c. annos arca fabricata. Centū vero anni significant sanguinas etates seculi.

Vnde sexta cōpletis

quingētis vñis ad sex

centos. significat ī ma

nifestatōe euāgeliū ec

clēsī construi. Qui

ergo vult vitā. sit li-

gnūm quadratū. pa-

ratus ad omne opus

bñū. et intret in fabri

cam sanctā. Secundū

quoq; mensis sexēte

lūni anni. significat

septuātē etatē. duo

em̄ menes sexagena

rio concludunt̄. A se

nario autē sexaginta

nuncupant̄. et sexēti

et sex milia et sexenta

milia. et trencips in

maioribꝫ summis dñ

p̄ eundem articulum

numerū p̄sligunt̄. Qd

vigesimus et leptim⁹

dies memoratur. ad

quadratūrā pertinet

de qua supra scriptū

est. H̄z et hic aptius

dicendū; qđ nos ad

omne opus bonū pa-

ratōs trinitas efficit.

Memoria qua deus

recolimus. intelligentia

qua cognoscim⁹.

et amore quo diligim⁹.

tria enī ter et b̄

ter. sunt xxvij. qđ est

ternarius quadratū.

Ingressus est

noe zc. et uxor zc

Rab. Notandum qđ

scorsū ingreditur in

arcā noe cū filiis suis

et uxores eoz leo: sui

Ideo distincte dicunt̄.

Ingessus est noe et

fili⁹ eius. et distincte

addit⁹. uxor ei⁹ et uxo-

res filioꝫ eius. Dixi-

tim aut̄ vir cū mulie-

ribus egressi sunt. Sic em̄ scriptum est. Egressus est noe et uxor eius. Tempus em̄ amplectendi. et tempus abstinenti.

Luḡ transiſſent̄ zc. **I**si. Quia in spe future quietis. quā significat leptimus dies. baptizamur. omnis caro extra arcam diluui consumpta est. qđ extra eccl̄ie aqua baptisi qđ suis eadem sit. non valeat ad salutem sed ad perniciem.

Anno sexcentesimo. All. Notandum qđ sexcentesimo anno inunduerunt aquę diluui. quia terra grata mundi primo commendatum est sacramentum baptismi. et hoc septimadecima die secundi mensis. quia tenorū decalogum significat. Septenāriū propter sabbatum septimam regnum significat. et quia in decalogo renunciatio viciorum videtur. quicq; qđ in baptismo iniiciatur propter eternam requiem. omnibus intrus se ab renunciare proficerunt.

Catharacte. Fenestre. nubes. s. que sunt aperte. vt inde i. isolite et mātores pluiae fundent̄. Catharacte vero p̄p̄e hostia nulli. sed abusine p̄ omnibꝫ fenestris ponuntur.

Genesis.

Cur arca solet queri ut tanta capacitate quanta describitur anima
lia oia que ingressa dicuntur? et estas eorum ferre potuerit? Qd cubito geometrico
soluit origenes: alterens nō frusta dictū esse mox omni sapientia
egiptiorum fuisse eruditū: qui geometriā dilacerant: et cubitum geometricum
quantum sex nostros continere.

Bina et bina zc.

Ang. Precepit superius septem et septe
na de mundis duo et duo tolli de immuni
dis. Quomodo ergo nūc dicit dno et duo
intrasse: siue de mun
dis: siue de immundis:
sed hoc referit nō ad
numerū mundorum et
immundorum: sed ad
masculū et feminam.
In omnibus em̄ duo
sunt: masculus et fūia.
Notandum vero qd
dicatur. In qua erat
spiritus vite: nō solū
de homī: sed et de pe
corib⁹ dictum: qd qui
dam de spiritu sancto
voluit intelligi: quod
scriptū est: inflauit
in faciem ei⁹ spiritus
vite. Sed quidā co
dices habent melius
flatum vite.

Quadragesima diebus. zc. Alcii.
Quadragesimario nu
mero pluia inundauit: qui tribulationē
pri⁹ ostendit. Post
xl. dies nos fenestras
aperit: significas i.e.
iunctibus celū apri
ri. Unū moyses belis
as: et ipse saluator qd
dragenario numero
iunctua consecravit:
tangit tribo tempore
necessaria ante leges
sub lege: sub gratia.
Quindecim. c. a
zc. Si terra olimpi
montis (vt tradit hi
storia) potuit inuade
re spaciū tranquilli
aeris: vbi dicitur nec
nubes videri: nec vē
tus sentiri: cur non et
aque crescendo. Se
ptima vero requies:
cum octava resurre
ctione iungitur. Red
ditus enim corpore san
ctorum requies nō fi
nitur: que post hanc
vitam datur. Hoc to
tus homo non iā spe
sed ipsa re corpore et
spiritu pfecta et inoz
tali salute renouatus
in eternam vitā assu
mitur. hoc ergo in sacramento regenerationis nostre i.baptismo altū my
sterium est: altū qd. xv. cubitis excrevit aqua super omnem altitudinem
montium. Septem em̄ et octo quindecim sunt. Septenarius quiete: octo
narius significat resurrectionē. Hoc igitur sacramentum resurrectionis et

C. VIII.

quietis: transcendit omnem sapientiam sibi: ut non possint indaga
re scientie sua altitudine resurrectionis quietem: et quia. lxx. a. viij. et lxx. ab
viij. nominatur: coniuncto utroq. numero. cl. dieb⁹ exaltata est aqua: co
mendans et confirmans eandem baptismi altitudinem in consecrando no
vo homine: ad tenetam quietem et fidem resurrectionis.

Quindecim. c.

Sunt qui putat: nec
terre qualitatē: nec
altitudinē montium
tantam ante diluvium
fuisse: qualis et quan
ta est hodie.

Deleta sunt de t.
Alc. Ideo magister

rena animalia per
runt qd aquatilia: qd
maledicta terra vi
vunt. **C VIII.**
Adduxit. zc. Alc.
De illo spiritu intel
ligi potest: de quo di
ctum est. Spiritus tei
ferebatur super aquas
tunc ferebatur: ut co
gregatis in suū locū
terra appareret: nunc
adducit: ut ablatis
aquis diluvij faciem
terre reuelaret. **Do**
test per spiritū vent⁹
intelligi: iuxta illud:
et stetit spiritus pcel
le: cu⁹ scilicet statib⁹
aqua recederet.

Reuerseb⁹ sunt.

zc. Alc. Videntur qd
omnis flumiorū decur
sus p occultos meat:
ad abyssum redeant
Iuxta illud ad locū
suū unde exēt flumi
na revertentur.

Requieuit arca
m. zc. Si. Septena
ria requie significat:
et qd pfecti requiecat
ibi: supradicte quoqz
quadature numer⁹
iteratur. Nam vices
ma septima die secū
di mensis cōmemorat
sacramentū: et rursus
vicesima septima die
septimi mensis: cōfir
matur: cu⁹ arca requie
uit: qd em̄ promittit
in spe: exhibet in re.

Aug. Ut post
cl. dies hacten sunt:
aut p recapitulatōe
omnia memorata: que
post. xl. dies pluiae
ceperunt fieri: ut hoc
solū ad cl. dies per
tineat: qd vsq; ad ip
sos montes aqua ex
altata: aut de fontib⁹
abyssi iā cessante plu
nia: aut qd mansit in
altitudine nullo spiritu siccante. Letera vero que dicta sunt: non post. cl.
dies omnia facta sunt: sed cōmemorata: qd ex fine. xl. dieb⁹ ceperunt.

Decimo enim. m. Notandum qd decimo mense apparuerunt cacumina
montium: que. xv. cubitis excederant aquae diluvij: quia sacramēta eternae

facta est pluia super terrā qua
draginta diebus et. xl. noctibus.

In articulo illius diei ingressus
est noe: et sem: et cham: et iaphet fi
lii eius in arcā: et uxoris eius: et
uxores filiorum eius cū eis. Ipse
et omne animal secundum genus
suum. vniuersaq; iumenta in ge
nere suo: et omne qd mouetur sup
terraz in genere suo. cunctaq; vo
latile secundū genus suū. vniuer
se aues: omnesq; volucres ingre
se sunt: ad noc in arcā. bina et bina
ex omni carne: in qua erat spiritus
vite. Et que ingressa sunt mascul⁹
et feminā introierunt: sicut p̄cepere
rat ei deus. Et inclusit eū domin⁹
qd homo facere nō poterat: ne aqua introiret
deus exterius bituminauit.
desorū. factumq; est diluvium
quadragesima diebus sup terram
Et multiplicate sunt aquae: et ele
uauerunt arcā in sublimē a ter
ra. vehementer em̄ inundauerūt:
et omnia repleuerunt in superficie
terre. Porro ferebatur arca su
per aquas: et aquae preualuerūt
super terraz nimis. Operiq; sunt
omnes montes excelsi sub vniuer
so celo. **Quindecim** cubitis alti
or fuit aqua super montes quos
operuerat. **Cōsumptaq; est omnis**
caro que mouebatur sup terram:

volucrum. animantiū bestiarum
omniumq; reptiliū que reptant

sup terram. vniuersi homines: et
cuncta in quibus spiraculaq; vite
est in terra: mortua sunt: et deleuit
omne substantiam que erat su
per terraz: ab homine usq; ad pe
cis: tam reptile qd volucres celi:
et deleta sunt de terra. Remansit
autem solus noe: et qui cū eo erāt
in arca. obtinuerūtq; aquę terraz
centumquinquaginta diebus.

C. VIII.
B post inundationē. cl. dierum.

Ecordatus ē

antez deus noe. cunctorūq; ani
mantum: et omnium iumentorū
que cum eo erant in arca. et addu
stancū. vñ ventū cuius flatibus aqua recederet
xit spiritum super terram. et immi
nute sunt aquae: et clausi sunt fon
tes abyssi. et catharacte celi: et

prohibite sunt pluiae de celo.
videtur qd fluuiorū et riuorū decursus p ve
nas terre ad matrem abyssum redeant.
Reuerseb⁹ sunt aquae de terra. cun
tes et redeentes: et ceperūt minui
post. cl. dies. **Requieuitq; arca**
mensē septimo: vicesima septima
die mensis sup montes armeni⁹.
At vero aquae ibāt: et decrescebāt
vsq; ad decimum mensem. **Deci**
mo enim mense prima die mēsis
apparuerunt cacumina montium

altitudine nullo spiritu siccante. Letera vero que dicta sunt: non post. cl.
dies omnia facta sunt: sed cōmemorata: qd ex fine. xl. dieb⁹ ceperunt.

Genesis.

C. VIII.

quietis et gloria resurrectionis quam nescivit sapientia siborum; intellectus eminentia sanctorum per impletionem preceptorum. Unde a mandatis tuis intellexi. Et alibi. Abscondisti huc a sapientibus et prudens et reue. e. p. Egressebatur et non re. Isi. Q post xl dies coru? non rediit. aut aq's interceptus. aut cadavere natante illeitus; figurat immundicia cupiditas teterimos. et ideo his quis foris sunt in mundo nimis intenses. aut rebaptizari aut ab his quos ppter aegam. i. ecclesia baptismus occidit; sed duci et teneri.

Aug. Queritur utrum coenus mortuorum sit. an aliquo modo vivere potuerit? Si enim fuit terra ubi resurreceret; simili columba requiem inuenisset. Non coniunctur quod cadaui potuit coenus insidere; quod naturaliter refugit columba.

Emisit quoque c. Isi. Emisit columba. nec inuenta requie reuersa: significat per non um. t. requiem sanctis in mundo non esse. promissam. post xl enim dies emissa est: quo numero vita quam in mundo agit designatur.

Strabus. Arca continet coenam et columbam. et ecclesia bonos et malos. Cuius emisus non reuertitur; quod reprobri illecebros seculi inharentes percunt. Columba rediit; portans ramum olim viri tibi foliis in ore suo. quod sancti simplicitate gaudentes munus pacis in ore portant; decentes. cum his qui odrunt pacem et pacifici. c. c. l. i. Z.

Reuersa est. q. e. Questio est. quomodo columba non inuenit ubi residere; cum iam nudata essent camina montium. secundum narrationis ordinem quod recapitulatione potest solvi. et posterius narrata intelligitur quod facta sunt prius aut potius. non dum siccata fuerant.

Expectatis z. Post septem dies alios dimisit columba. propter septem narram operationem spiritalem; olim fructuosum surculum retulit. signans multos extra ecclesiam baptizatos. si pinguedo charitatis non defuerit; posterioriter tempore in ore columbe tangit osculo pacis ad unitatis societatem reduci.

Portans ramum. Alc. Columba ramum olim expulso tertimo alite.

ad noe post diluvium portat. quod columba spiritus sancti ad chaschum post baptismum veniens. ramo refectionis et luminis pacem enunciat.

Expectauitque nichilominus z. Isi. Post alias septem dies dimissa columba. nec reuersa. significat finem seculi: quando requies sancto erit. non in sacramento spei. quod nunc ecclesia glorias. quod diu biberit quod de late-

re christi manavit. sed in perfectione salutis. cum tradet regnum deo et patri. et in illa propria contemplatione veritatis. nullis egeam ministerijs.

Excenteluno. p. Isi. Virgo noe. i. pactis sexcentis annis. aperit arce

tectum; quod finita sera etate seculi. reuelatur sacramenta.

Vicesima septima die secundi mensis. dicitur siccata terra; tanquam finita sit baptizandi necessitas.

Mense secundo.

Strab. i. maio. Noe

annum fecit in arca; et

ipsa die qua ingressus

fuerat egressus est

Ingressus est enim. se

ptimadecima die me

lis secundi. Nunc di

cit. quod egressus est se

ptima et vicesima die

eiustunde mensis. Sed

sciendu est. quod si presen

ti diei addatur. tamen quis

luna hodie est talis erit

post annum ipsa die.

Non ergo noe ingres

sus est septimadecima

luna. vi. septimadeci

ma dies mensis secundus.

Ideo post an

num. xi. additis. fuit

vicesima septima di

es. et vicesima septima

luna.

Misti. Mese secundu

do z. Sicut supra

dicu est tecum a septi

ma die sexcentimi

anni aq's diluvii ter

ra madefacta est. sed

vicesima septima secunda

mensis aucta est. quoniam

cepit est. ut de arca

egredierentur. et paci

acciperent: ne ultra

aq's diluvii perirent.

In quod intelligi potest

quod p. x. et. vii. sicut sup

pra status inchoantur

significari potest: quoniam

vici is abrenunciatur. p. xx

vii. p. motio pectorum

in plenitate virtutum.

Si enim tecum et septem

tecum addas. sunt vi

gintis septem.

Si enim p. x.

cepit quibus pecca

to renunciat: euangelio

ca perfectione adjicias

qua p. caput ne solus in

irasci. sed etiam inimicos

diligere. et similia. ad

illam etatem p. perfectionis

quenam. in qua nec

sacramentis predictis

egeas: et de arca exies

id est. de spe ad spem

perueniens. requiem in sacramentis promissam inuenies.

Egressere de arca. z. Isi. Hunc exirent: qui disiuncti intrauerunt quod nunc caro p. cupit aduersus spiritum. et spiritus aduersus carnem. Et in resurrectione istorum perfecta pace spiritui corporis adhucabit nulla mutabilitatis indigentia vel concupiscentia resistente.

Et tol. z. Aug. Ingressus est in arca munda et immunda animalia: sed p. egredi non offerunt deo nisi munda. Quod hoc ait: non p. cutiā oīm animalia. v. sic feci. et ad didic. quod largitatem bonitas donat dignis. forte noui. et indulgentia figurata est: ut p. terita vultus ad legis p. tineat severitatem. hoc ad gratias bonitatem.

Sensus enim z. Grego. in mo. li. xxxviii. Demo sibi attribuat: si cogitationes vicerit. quia corruptionis malum quod quisque ab ortu carnalius

Genesis.

C.

IX.

Desideriorum sumpit
exercet in pueru etia
tis, et nisi h[ab]it[u]m d[omi]ni
fortitudinis reprimat
manu[m] omne bonu[m] na
ture culpa vorati, p
fundit. Neq[ue] q[ui] plan
tat est aliqd. neq[ue] q[ui]
rigat; sed q[ui] i[ste] dat.
deus. // C. // IX.

Crescite et multi
plicamini. H[ab]o in
trōz ceteris q[ui]lib[et]
ponit in solatiū trās
acte uide[re]; et ne pau
ci hoies a plurib[us] be
stias oppriment[ur]; et sci
ant se irrationalib[us] b[ea]tū
nō rōabilib[us] dñani

Et terror ac t.
Bregi. Homo nō ra
tionabilib[us] b[ea]tū ab
ilis p[ro]lat[us] est natura
ideo dicitur ei: vt ab
q[ui]lib[et] nō ab hoie ti
meat. q[ui] contra natu
ra supbire est ab e[st]o
li velle timeri. Unde
antiq[ue] p[re]s nō reges
hoim; b[ea]tū pastores pe
corum fuisse dicunt.

Dom[us] ergo hoies na
tura eq[ue]les genuit. b[ea]tū
p[er] varijs me[di]cīnis alijs
alios dispensatio dei
iusta. b[ea]tū occulta p[ro]p
nit, vt humana for
midine peccare metu
ant. q[ui] diuina iudicia
nō formidat. Nō au
tem p[ro]positi ex h[ab]itu
re supbriat; in quo nō
suā gloriā b[ea]tū subdito
rum querat iusticiā.

Nō em[er]it hoib[us] sed te
stis dñante; q[ui] ex qua
pte bestiales sunt: ea
formidini lib[er]tati sūt

H[ab]o ergo humili
me p[ro]sideronis p[re]c
mend[us] est tumor cla
tionis. Si eni apud
semet ip[s]a mens de
scēderit d[omi]ni cul
minis inueniet plani
ciem naturalis equi
tatis ut nō p[er]esse gau
deat; sed p[ro]desse.

Carnē cū s. Ii.

Dant eis cūcta aia
lia in escā. q[ui] in uoca
tione gentiū ad fidē
nulla distātia est; q[ui]
in disco petri figura ē

Sanguine māducere
phitent[ur]ne vita pa
stina quasi suffocata
in p[ro]scieta teneat; sed
effundat p[er] p[ro]fessionē

Esus carnium p[ro]ces
sus videt post diluni
um. p[ro]p[ter]e infecunditatē terre, et hominis fragilitatē.

Ecce ego statuā. zc. Lestāmentū posuit deus inter se et homines, et

scorporali iudicio.
percutiam omnē animā sicut feci
cunctis diebus terre. sementis et
messis et frigus et estus estas et hy
s seruendo homini.

// C. IX.

Benedixitq[ue]z
deus noe et filiis ei.
et dixit ad eos: Crescite et multi
plicamini. et replete terram. Et ter
ror ac tremor vester sit supra cu[m]
h[ab]o hominibus s[ed] irrationalibus preponitur
homo.
cta animalia terre, et sup omnes
volucres celi: cum vniuersis que
mouentur in terra. Omnes pisces
sporelati.
maris manui vestre traditi sunt:
et omne q[ui] mouetur et viuit erit
vobis in cibum. Quasi olera vi
rentia tradidi vobis omnia: exce
ptio q[ui] carneg cum sanguine non
comedetis. Sanguinem em anima
marum yestrarum requirā de ma
nu cunctarū bestiarū: et de manu
hominis. De manu viri, et de ma
num hominem fratrem omnis hominus vult
nu fratis eius requiram animas
intellig: quia ex uno omnes
hominis. Quicunq[ue] suderit san
guinem humanum: fundetur san
guis illius. Ad imaginez quippe
dei factus est homo. Clos autem
crescite et multiplicamini: et ingre
dimini super terras, et i[m]plete ea.

H[ab]ec quoq[ue] dixit deus ad noe et
ad filios eius cū eo: Ecce ego sta
tuam pactum meum vobiscum. et
cum semine vestro post vos, et ad
omnem animā viuentem que est
vobiscum, tam in volucribus q[ue]

in iumentis et pecudib[us] terre,
cunctisq[ue] que egressa sunt de arca
et vniuersis bestiis terre. statuas
pactum meum vobiscum. et nequa
q[ue] interficietur omnis caro ab aq[ue]s
diluuij: neq[ue] erit deinceps diluui
um dissipans omnē terrā. Dixitq[ue]
deus: Hoc est signum federis q[ui]
do inter me et vos: et ad omnē ani
mam viuentem que est vobiscuz
in generationes sempiternas. Ar
cum meum ponam in nubibus:
et erit signum federis inter me et
terram. Unq[ue] obduxero nubib[us]
celum. apparebit arcus meus in
nubibus. et recordabor federis
mei vobiscum. et cum omni ani
ma viuente que carnem vegetat:
et nō erunt ultra aquæ diluuij ad
delendā vniuersam carnem. Erat
ceruleo colore designans p[re]teritū diluvium
igne futurum iudiciū.
q[ue] arcus meus in nubibus. et vi
debo illum. et recordabor federis
sempiterni q[ui] pactū est inter deū
et animam viuentem vniuersē car
nis que est super terram. Dixitq[ue]
dominus ad noe: Hoc erit signū
federis quod constitui inter me et
omnem carnē super terram. Erat
igitur filij noe qui egressi sunt de
h[ab]o nomē vel nominatus et scallidus et lati
udo. arca semicha[er]z et iaphet. Porro
chā ipse est pater chanaan. Tres
isti sunt filij noe: et ab his dissemi
natum est omne genus humanū
super vniuersam terrā. Cepit aut
schallidus homo factus.
Noe vir agricola exercere terrā.
h[ab]o vinea nisi sabaoth domus israel est.
et plantauit vineā. et bibēs vinū

omnen animā vinā:
ne perdat eam di[u]s
uio, arcu[m] s[ed] qui appa
ret in nubib[us]: q[ui] nūq[ue]
nisi te sole resplendet
H[ab]i em non percunt
diluuij separati ab ec
clesia. qui in prophetis
et in oib[us] sanctus scri
pturis tanq[ue] i[te]r nū
bib[us] agnoscunt gloriam
christi: nō suā gemit
Sed ne adoratores
h[ab]i solis i[te]r nū
sciant ita christum si
significari p[er] solē: scut
p[er] leonem. p[er] agnum
p[er] lapidem. similitud
dñis causa: nō p[ro]p[ter]e
tatis substantia.

Arcu[m] meū. zc.
Alc. Arcu[m] tedit de
in signū securitatis.
Nelhōes formidolo
si timerent altero di
lūuio teleri plūia[er]
iūndatōes lepe cer
nentes. H[ab]i celo po
litus est. vt ab oib[us]
videri possit. et p[er] qua
cūq[ue] tribulatione ad
eū attollam[us] oculos
cordis: q[ui] habitat in
celis. q[ui] vero arcu[m] nō
est: nō ex radiis solis
et humida nube. vide
tur q[ui] ante diluvium
nō fuissent pluiae. po
terat aut ex rore et fo
tūz inundatione ter
ra secundari.

Stra. Arcus duos
habet colores cerule
um. et igneum. Qui
duo iudicia expūt
Vinū aque q[ui] p[er]te
rit. Aliud ignis q[ui]
ventur credit in fine
seculi. Vinū ceruleus
color extrisec. Ignie
us vero intrinsecus.

Eran igitur filii
h[ab]iez. S[ecundu]s. lxx. nō
valentes habet litteraz
q[ui] duplē aspiratio
nem sonat: in grecis
vertebre chi greci ad
diderunt. docētes in
h[ab]moi vocabulis esse
aspirandum. Unde
chām transfluerūt p
eo q[ui] est ham. a quo
egiptus v[er]g[ine]s hodie si
guia egyp[ti]orum dici
tur ham.

Bibens uinum
Christus quoq[ue] in
biatus: duz passus.
nudatus: dñi crucifi
xus. In tabernaculo
suo. et inter domes
cos sanguinis sui: tūc nudata est mortalitas carnis: inde scandalū. gen
tibus stulticia. ipsis autē vocatis indecū et gentib[us] quasi sem. et iaphet. dei

Genes. C.

virtus et dei sapientia. quia quod stultum est dei sapienti est hominibus.
Alc. Post diluvium noe inebriatus est; quia forte nesciebat vino posse
 inebriari. nec enim ante diluvium leguntur homines vino usi. Ideo de noe spe-
 cialiter dicitur. et plantauerit vinea. Nudatio femoris sequitur ebrietatem
 sicut libido sanctetatem.
Quod cu[m] uidulset zc. Isi. Iudei christi mortem videntes subsannau-
 erunt. Nem vero et iaphet duo populi ex p[ro]prio et circuncisione credentes
 queri openuerunt. nec
 viderunt. quodammodo
 lameto passionis Christi
 tegimus. et sacramen-
 to honoramus. cuius
 quod mystice rationem
 reddentes. a iudeo et
 retractione opinus.
Dilectum est mihi
 significat sacramentum;
 dorsa memoriam p[re]te-
 ritorum. Passio enim
 est tractata; non expe-
 cratur futura. Cham
 vidit; quod in nece domini
 consenserunt. Foris nun-
 ciauit; quod per eum est ma-
 nifestum; quod erat in p[ro]p-
 heta secretum. Ideo
 fit seruus seruorum fra-
 trum suo; et quod genitilis
 la christiano et leina-
 ria. bainat legem et
 prophetas in testimoni-
 um ecclesie; ut hono-
 remus p[ro]lamentum
 quod illa littera nunciat.
Quod cu[m] zc. H[ab]et
 retia in maledicta me-
 dictate reputantur; quod
 nec in pariete qui ex
 circumcisione creditur
 agnoscentur. de quo
 apostoli. Nec in illo
 qui ex p[ro]prio ex quo
 gentes in unitate fi-
 dei tanquam in pace an-
 guli concurrentes.
At uero sem zc.
 Gregorius in mox. Amer-
 sani dicimus quod rep-
 bamus. Quid est ergo
 quod filii vereda pa-
 tri superiectis dorso
 palliis auersi venien-
 do operueruntur nisi qua-
 bonis subditis sic p[ro]p-
 positoy siuorum mala
 displicantur; ut ab aliis
 nota occultent. operi-
 mentum auersi defe-
 rentur. quod dijudicantef
 factum et venerantes magistrum nosunt videre quod tegunt.
Maledictus c. Gregorius in mox. li. xxvi. Non summis tenuerunt se
 peccata; sed ita iudicium in nostra correctione incipit; ut in reprobo et damnatione
 quiescat. Incipit enim iudicium a domo dei. Quis ergo finis eorum qui non cre-
 diderunt; qui temporalia flagella non sentiunt, et in eternum peribunt quod
 nequitas chama peccante figurata est. Cui dicitur. Maledictus chanaan
 puer zc. Patre peccante filius sententia accepit. quod reprobo et nequitia non
 proficit; sed perit in posterum.
Benedictus deus sem. Cum deus sit omnium gentium. quasi p[ro]prio
 vocabulo etiam in ipsis gentibus dicitur deus israel. quod est ex benedictione iaphet.
 quod in populo gentium orbem terre occupauit ecclesia. quod pronunciabatur
 cum diceretur; dilatet deus iaphet.
Chanaan. Strabon. A quo chanaei. qui hac maledictione prophetane
 expellendi de loco habitationis.

X.

Dilatet deus. i. zc. Hier. De sem hebrei. de iaphet gentiles. Quia
 igitur lata est multitudine credentium a latitudine que iaphet dicitur. latitu-
 do nominatur. qui autem habet in tabernaculo sem. de nobis. p[ro]phetatur
 qui in eruditio[n]e et scientia scripturarum electo israeli versamur.

Cui dilatet deus zc. Sem maior natu ipse est iudaicus populus. ex quo
 patriarche et p[ro]phetae et apostoli. Iaphet pater gentium est. qui latitudo inter-
 pretatur. Iatitus est enim gentilis populus. qui cum p[ro]phetis et apostolis
 hereditatem accipit.

Et in tabernaculo sem
 translati habitatio[n]i iaphet. hoc est in domo
 legis et prophetarum ecclesiam iustificari.

Minor est enim tem-
 poris etate; sed mai-
 or est lege grecorum. Chas-
 vero quod interpretatur calidus. tanquam me-
 dius est ab vitro et

scutus; nec in primis
 iudaicis. nec in plenitudine gentium.
 significat non so-
 lum iudeos; sed etiam
 hereticos callidos. non
 spiritu sapientie. sed
 impudentie; quo so-
 lent primo feruere et
 sanctos perturbare.

Significat etiam omnes
 falsos christiani
 nos. qui passionem christi
 annunciant. profi-
 tendo; sed in honore male
 vivendo. a fru-
 citibus eorum cognoscere
 eos. Non in se; sed
 in filio suo maledi-
 cens est; tanquam in fru-
 ctu. i. in opere. Chama-
 naan namque interpreta-
 tur motus eorum. i. opus eorum.

Co. X.
De sem. Bene-
 dictus duobus filiis
 noe. et medio maledic-
 to; generationes eo-
 rum texuntur. et qui
 bus septuaginta duabus
 generationes sunt or-
 te. Quindecim de iaphet. triginta de chama-
 naan. vigintiseptem de sem.

Ad quas misit dominus. lxx. duos disci-
 pulos.
Csem. Alc. ut esti-
 mant asiam. chama a

fricam. iaphet europeam sortitus est.

Iaphet. Minoris filius. de quo nati sunt septem filii. qui tenuerunt se
 per tritona[m] regionem a thauro et amano. montibus ciliacis et sirig. usq[ue] ad
 flumen thauum. In europa vero usq[ue] ad gadira. Nomina vero lo-
 cis et gentibus relinquentes. ex quibus plurima mutata. cetera per-
 manent.

Somer. Hi sunt galathae secundum iosephum qui latine gallogreci
 dicuntur.

Tubal. Hiberes qui et hispani. a quibus celtiberia. licet quidam itali-
 cos suscipiuntur.

Chamaan. Hi obtinuit terram. quam inde postea possiderunt. ei-
 cies chanaeis.

Regma et Sabathaca zc. Hieroz. Paulatim antiqua nomina
 perdiderunt. et que nunc pro veteribus habeant. ignoratur.

Saba. Alia q̄ su
periori, et differt i scri
ptura. Illa enī p̄ sa
mech. hec per syn scri
bit. vbi enī dicim⁹ re
ges. a. v. s. d. a. in be
bgo habet saba et sa
ba.

Nemroth. Qui
ultra naturā celū pe
ntrare voluit; signi
ficat dyabolum, qui
ait. ascēdā sup̄ astra
celi.

Nemroth. secundus
iosephū noua regna
cupiditate et tyraanni
de arrupit. et fuit au
ctor edificand⁹ turris
q̄ tangeret celum.
Ipse egip̄t esse potēs.
vel gigas secundum
alios. Sed anteā gi
gantes natos scriptu
ra cōmemorat. Sed
forte post diluvium no
uitas generis huma
ni reparandi memo
ratur. q̄ ipse egip̄t eē
gigas sup̄ terrā.

**Robustus ue
nator.** Aci. hoīm
opressor et extincor
quos allerit. vt turre
contra deū constre
rent.

Babilon. Est con
fusio. q̄ ibi facta est
lingua dñis. Allur. Imperiū al
sirioz. qd primū fuit
sub nino. qui edifica
uit niniuen. q̄ ppter
penitentiā pulcrā ap
pellatur.

At vero z. hiez.
Exceptis laabim a q
bus libies postea no
minati sunt. qui p̄
phuthei vocabantur
et cellum. qui postea
philistim dici sunt.
q̄ nos corrupte pa
lelios dicimus. ce
terz sex gentes nobis
ignotē sunt. q̄ bello
ethiopicō subuersi. pos
sederunt aut̄ terraz a
gaza. v. p̄ ad extre
mos fines egip̄t.

Lu. a. n. phe. ca
Hec noīa ignorante
vel q̄ teletē sunt gē
tes bello ethiopicō.
vel q̄ ignorat q̄ no
mina nūc habeant.

De sem. De hoc
nonissime loquit̄; q̄
ei⁹ generationē et ge
nerationis lineam p
sequitur.

Heber. Qui tñ
quint⁹ a filio noe se

† Sarabia. † Sēthiōpē ultima regio.
Fili⁹ regna Isaba. et dadan Por
ro chus genuit † nemroth. Ipse
† post diluvium † vel gigas.
Icepit esse potens in terra: et erat
† fanum deceptor: q̄ cogebat homines ignē
adorare. † q̄ nō ignorante vel contra om̄.
robustus venator corā domino

Fuit autem principium regni ei⁹
† confusio. † edisa mesopotamie ciuitas.
† Smisib⁹.
Babilon. et arach. et achath. et
† Seleucia a seleuco rege aīe nūc dicta.
† babilonia: vbi p̄te: babilonius.
Ichalanne in terra sennaar. De
† sennaar. † Secundū hebreos: q̄uis nūc
filius beli ediscant et niniuen appellant
terra illa egressus est assur: et edi
ficiavit niniuen. et plateas ciuita
† que hebraice roboth.
tis. et chale. Resen quoq̄ inter ni
niuen et chale: hec est ciuitas ma
gna. At vero mesraim genuit lu
dim. et anamum. et laabum. neptu
im. et phetusin. et chesluin alias
celluum: de quib⁹ egressi sunt phi
listij et capthurim. Chanaā aut̄
† sa quo sydon ciuitas phenicis.
genuit sidonez primogenitū suū
† sbos populos expulit isrl de terra p̄missioz
Iethēum. et iebuscum. et amooreū
† biero. hic condidit archas opidū contra tri
poli. in radib⁹ lybani.
et gergeseū. et eueum. et aracheum
† qui ciuitatem propinquā predice noīe cyn
ediscant. † sa quo aradū. qui aradū insulam
tenuerant. † sa quo samaria.
Tynēū. et aradiū. Samaritē
a syris. vel hebreis antiochia. sicut apud vte
res emath vocatur.
et amatheum: et per hos dissemin
ati sunt populi chanaaneoz. Fa
cti sunt termini chanaaneoz veni
entibus a sidone iezaram v̄sq̄ ga
† she ciuitates note sunt sua subversione.
zam: donec ingrediariſ. sodomā
et gomoram et adamam et seboim
v̄sq̄ iesa. Ni sunt filii cham in co
gnationibus et linguis et genera
tionibus terrisq̄ et gentibus suis

De sem quoq̄ nati sunt patres
omnīū filiorum heber. fratre ia
† sa quo belamite scilicet principes peridis.
p̄het maiore. Filii sem̄ helam et
† sa quo assiri. † sa quo chaldei. † sa quo
lidi. † assiri: quoq̄ metropolis daucas.
Assur et arfarat et lud et sarām.
† sa qua terra v̄: quā lxx. antidem. i. australez
dicunt. vnde vir erat in terra p̄ nomine iob: hic
condidit tracomidem. et damascū. † sa quo
armeni: hi ab eufrate fluvio parē aīe v̄sq̄ ad
indicū oceanū tenēt. † sa quo archarnau: si
ue acari.

Fili⁹ aramibus et bul et gether

† quo est mesi⁹. quos lxx. motoc̄ vocant.
et mes. At vero arpharath genu
it sala: de quo or⁹ est heber. Na
tig⁹ sunt heber filij duo. nomē vni
† dominio. † forte in diebus eius facta est
linguariā dñis. per quā et gentes dñis.
Ipheleg: eo q̄ in diebus eius di
uisa sit terra: et nomen fratris ei⁹

iectan. Qui iectan genuit elmo
dad et saleph et asarmoth iare et
aduran et iazal et deda. hebal. et
abimahel saba et iophir et euila et
iobab. Omnes isti filij iectan. Et
facta est habitatio eoꝝ de messa
pergentibus v̄sq̄ sephat montē
orientalem. Isti sunt filij sem se
cundum cognationes et linguas
et regiones in gentibus suis. Ne
familie noe iuxta populos et na
tiones suas. Ab his dñis sunt
gentes in terra post diluvium.

C. XI.

Rat autē ter
shebraice lingue.
ra labij vni⁹. et sermo
num eorundem. Lunq̄ profici
† felicitō vero sole.
scentur de oriente. inuenierunt
† qd est seto. vel excusso dentium. quis here
ticorum dogmata nō habent bonū cb̄isti odore
sed setorem. et dentes amiserunt: quibus cibos
verbī dei molere debuerunt.
campum in terra sennaar. et ha
bitauerunt in eo. Dixerunt alter ad
proximuz sunum. Ulenite faciam⁹
lateres. et coquamus eos igni.
Dabueruntq̄ lateres pro saxis
† qd aquis dissoluti non potest nec aliqua re:
nisi mentruo sanguine postq̄ sicatum fuerit.
et bitumen pro cemento. Ulenite
† quā deus nō ingreditur. Superbiā mū
di. vel elationē hereticorum qui signata sua er
gunt contra deum. vnde turris babel. i
confusio dicitur.

faciam⁹ nobis ciuitatē. et tur
† v̄t nō possit ultra pertingere diluvium.
rim cui⁹ culmen p̄tingat ad celuz
† celebre faciam⁹.
et celebremus nomen nostrum.
† cōueritate erois.
anteq̄ dividamur in vniuersas
† descendere dei est humanorū actuum atten
dere prauitatem.
terrā. Descendit aut̄ dominus
vt videret ciuitatē et turrim quā

Utrū q̄ hebrei dicū
tur ex illo appellati.
vel q̄ p̄ illuz genera
tio ad abraam trālit.
Quid ergo. pbabli⁹
sit heberos dici tāq̄
heberos. vel tanq̄
abraeos. mento quig
ritur.

Assur. Qui edifica
uit niniuen.

Natig⁹ sunt he
ber zc. Heber trāsi
tor. a quo hebrei i
transitores. Veni he
brei sunt. qui de pre
sentib⁹ ad futura: de
caducis ad mansura
transiunt.

Mez gentes a flu
vio chono poslederūt
omnem regionē quig
vogunt geria.

C. XI.

Erat aut̄ t. Ang.
Dicū est superius q̄
filij noe. vel filiorum
eius distribuit sūt p
terras scđm linguas
suas. Et hic p̄ rec
pitulatōz postea cō
memorat quod p̄i⁹
erat. Et obscuritatē
facit. q̄ eo genere lo
cationis ita cōterit.
quasi de his narratō
qng postea facta sunt
consequat.

Ulenite. Tinebat
iterū diluvium. ideo
auctore nemroth vo
luerunt sibi p̄struere
turrim: in qua dilu
vium nō timerent.

Stulta et impia au
dacia: vñ secura vñ
dicta. et linguariū di
uisio.

Descendit. a. d.
Quando sensib⁹ hu
manis se commodat
vel opibus. Vñ vi
di afflictionē populi
mei. et descendit libera
re eos. Et alibi telcē
dam et videbo virūz
clamorē ope comple
nerint.

Isido. Misticē
Turris mundi super
bia. vel hereticorum
dogmata: q̄ morti ab
orientē. i. vero lumen
et renientes in senna
ar. (qd est excusso tē
tium) superbiam en
gunt dogmatis p̄tra
deum: volentes illici
ta curiositate celi alti
tudinem penetrare. Et
ab vnitate fidei et cō
fessione fidei segreg
ti diversitate erroris

Genesis.

C. XI.

quasi dissonantia lingue ab iniucem sephantur: quos armat contra deum perniciosa pessio: dividit erroris repentina confusio. **H**os dannat trinitas et dispergit: in qua

offenderunt. **V**n re nite igitur dicitur. c. i. l. e. varietate s. error vel scismat: quod facta est lingua d. divisione. In sola domo heber pristina lingua remansit sicut in sola ecclesia qd est domus christi unitas confessionis et fidei.

Clenite igitur dicitur. Ad angelos divisus intelligit. **T**el secundum illud faciamus h. ad ima et si no. **P**raesun galari numero subiunctum est: et dimitis eos et sicut ibi: fecit deus hoc ad ima et si suam.

Gregorius in moysi libro. **V**enite et dicite his qui deo adharet. **V**enite: quia a diuina contemplatione nunquam recessere: sed semper accedere: et nunquam deficere stabili motu est semper venire.

Ascendit angeli creatorum spicendo: descendunt creaturam illicite se erigentes ex amine distinctionis promundo. **D**icere ergo descendam et profundamus ligatus: est in se met ipso quod recte agatur ostendere: et per vim interne visionis eorum mentibus exhibenda in dicta: occultis motibus inspirare.

Divisit eos. **A**leph. In hac divisione linguarum nichil nouum fecit tunc: sed dicendi modos et formas locularum diversis gentibus divisit. **V**nus easdem sillabas: et eiusdem affectione populi misericordia liberas alteri coniunctas in diversis linguis inuenimus: et sepe eadem nominata vel verba aliud significatio: vbi dicimus in psalmo. In uirga ferrea: in greco haberem raddo sidera: in latino sidera non ferrea significat: ut in greco est alstra.

Sem erat c. q. **N**ec magna questione nobis nascitur litteram: quoniam sem binno post diluvium

centum esse anno dicitur: cu supra quingentesimo anno noe natus afferatur. et sexcentesimo anno eiusdem noe diluvium venisse legatur. Ut ergo numerus temporum subimet ipsi non repugnet: intelligendum est: aut noe duos plus

edificauerant filii adam et dixit:

Ecce unus est populus: et unum est labium omnibus. **C**eperuntque hoc facere: nec desistent a cogitationibus suis donec eas ope contritas in personis: ut ibi: faciamus h. et. pleat. **C**lenite igitur descendam et confundamus ibi lingua eorum: intelligat. **I**solam. ut non audiat unusquisque vocem

proximi sui. atque ita dimisit eos. **C**onvitas detinat: sicut ibi: fecit d. b. ad. ima et dominus ex eo loco in universas terras: et cessauerunt edificare ciuitatem. **E**t idcirco vocatum est non men loci illius babel: quod ibi consumum est labium universae terre. **E**t inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. **D**e sunt generationes sem. **S**em erat centum annorum quando genuit arpharat: biennio post diluvium. **C**lxitque sem postque genuit arpharat quingentis annis: et genuit filios et filias. **N**ox arpharat vixit trigintaquinq; annis: et genuit sale. **C**lxit arpharat postque genuit sale. ccc. iii. annis: et genuit filios et filias. **S**ale quoque vixit triginta annis: et genuit heber. **C**lxitque sale postque genuit heber. cccc. iii. annis: et genuit filios et filias. **C**lxit autem heber trigintaquatuor annis: et genuit phalech. **E**t vixit heber postque genuit phalech. cccc. xxx. annis: et genuit filios et filias

et quingentos annos habuisse: quod natus est sem: aut dnos minus ad sexcentos annos quod venit diluvium: aut sem habuisse centum et duos annos quod natus est arpharat. **S**olet enim sic loqui scriptura non nunquam: ut et si modicum suscipit: ut et si plena rium tamē numerum et perfectum in compoto solet. videtur autem verisimile ut mea fert suspicio: quod cu[m] natu est sem duos sup quingentos annos habuisse noe.

Pezz falli dixit scriptura: quod quingentos annos habuit: etiam si quingentos et duos annos habuerit: quod nimis minor numerus intra maiorem continetur: forte autem sancte scriptoris historie diligenter in loco curavit explicare: dicendo sem biennio post diluvium centum fuisse annorum: quod se meminit annum nativitatis eius quod ne gligenter annotasse.

Pausanias in tota hac lerie generationis ad didit mortuus est: sic in etate quam pcessit diluvium: quod nemo erat in tota hac pplexione conscientius: de quo erat excepto dico posset sicut ibi de enoch.

Ambulanque cum domino: et non apparuit quod tulit eum tenuis. **T**hare genuit a Aug. **N**on simul sed suis propioribus ex quo lignere cepit: nec attendit est in his ordo nativitatis: sed significatio future dignitatis: in quam excellit abraham. **I**n ur chaldeorum. **H**ier. **I**n hebreo in ure simili: in igne chaldeorum hic fabulantur hebrei: quod abraham in igne sit missus: quod igne non luit adorare: quem chaldei colunt: et te auxilio liberatus te ydolatrie igne effugerit.

Tulit itaque thare abraham filium suum: et lotus filium aram filij sui. et sarai nuprum suum uxore abraham

et nabor: et sarai abraham: nondum enim patruos et nepotes nuptie fuerant prohibiti: quod in principio etiam inter fratres et sorores sunt celebratae.

Tulit itaque et a filiis. Aug. **V**isq[ue] facti sunt dies thare: cc. vi. anni et

Genesis.

C. XII.

mortuus in aran. prius dicitur q̄ cū esset thare. lxx. annoꝝ. genuit abram & postea cum omnibus suis manit in charram: & mortuus est. Et dictū est abr. vt exiret de charram: & exiuit cū esset. lxx. annoꝝ. H̄z p̄ recapitulationem ostendit viuo patre dñm p̄cepsisse & abram de charram exisse cū esset. lxx. annoꝝ. & pater. c. lxx. Si dies vite eius. cc. v. anni fuerint. Ut ideo scriptū sit: fuerint anni vite thare. cc. v. anni in charram. q̄ ibi impletū annos totius vite. Soluit ergo quæstio p̄ recapitulationē que insolabilis est: si post mortē thare dicerent dñm dixisse abr. vt exiret de terra. q̄ non erat. lxx. annoꝝ. cū p̄ter iam mortu⁹ esset. qui cum anno etatis lxx. ge. vt post mortē patris esset. c. xxxv. annoꝝ. si omes anni patris. cc. v. fuerunt. Sed q̄ quidā volūt annos abr. compūtari ex quo liberatus est de igne chaldeorū secundū hebreorū traditionē. potest dici q̄ scriptura q̄ ait. cū cēt thare annoꝝ. lxx. genuit abram & nachor & aram. non intelligi voluit q̄. lxx. anno tres generit. sed q̄ generare cepit: memo rauit. fieri aut̄ potest vt posteriorē abram genererit: sed prīuilegio dignitatis prior nominat⁹ sit. sicut sc̄ctum est ibi. Jacob dilexi. elau odio ha z in paralipomenon. Judas ordine quartus prior nominatus est. a quo inde dicti ppter regiam tribū. Egredere de. t. cc. Aug. Considerāda est narratio stephanus de hac re. cū magis h̄x expositionū nō repugnet: & illud quidē contigit: ut nō sicut videt̄ narrari in gen. post mortē thare locut⁹ sit deus abrag ut exiret de terra & de cognatō sua. Sed cū esset in mesopota mia. priusq̄ habitaret in charrā iam egressus de terra chaldeorū. vt in illo itinere intelligatur ei locutus de. H̄z q̄ stephanus postea sic narrat: tūc abraaz egressus de terra chaldeorū habitauit in charrā. & inde postq̄ mor tuus est pater eius collocauit eū in terra hac. nō paruas affert angustias huic expositioni q̄ sit p̄ recapitulatōe. Vide em̄ habuisse impium domini qui ei locutus fuerat in itinere mesopotamie egresso de terra chaldeorū & cūti in aran. & post mortē patris sui implesse. cū dicit̄ habitauit i charrā. & inde postq̄ mortuus est pater eius collocauit eū in terra hac. Ac per hoc manet h̄stio si. lxx. annoꝝ fuit. quando egressus est de charrā. Quo modo possit hoc esse v̄z: nisi forte q̄ ait stephanus. tūc egressus abraaz de terra chaldeorū habitauit in charrā. sic accipiat. tūc egressus est postq̄ locutus est dominus. iam em̄ erat in mesopotamia (sicut supradictū est) q̄n audiuit illud a dñ. Sed p̄ regulā recapitulationis conixerere voluit stephanus & sumū dicere vnde egressus: & ubi habitauit: cū ait. Tūc abram egressus est de terra chaldeorū. & habitauit in charrā. In medio aut̄ i inf egressum de terra chaldeorū. & habitationem in charrā locutus est ei de. Q̄ vero adiungit stephanus: & inde postq̄ mo: tuus est pater eius; collo

canit ei deus in terra hac. Notandum q̄ non dicit. & postq̄ mortu⁹ est pa ter eius egressus est de charrā: sed inde collocauit eū deus in terra hac. vt post habitationē in charrā collocare in terra chanaan. non post mortem patris egressus: sed collocatus in terra chanaan. Ut sit ordo verborū: ha bitauit in charrā. & inde collocauit eū in terra hac postq̄ mortuus est pa ter eius. tunc s̄ locatus est. quādū illic nepotem suscepit. cui⁹ omne semen fuerat regnaturū: ex promissō dei hereditate donata. ex ipso em̄ natus est

hylmael de agar. et alij de cethura. et ex ysaac esau: ad quos non pertinet hereditas. Ex iacob autem filio ysaac quotquot na ti sunt. i. vniuersū se men ei⁹ ad illam hereditatem pertinuit. Sic igit̄ locatus est in terra illa abram: q̄n ibi vixit v̄sq̄ ad natūritatē iacob.

Strabus. Notandum q̄ iā egressus fu erat de terra sua: sed tunc egressus fuerat corpe nō mente & vo luntate. habebat em̄ animū fonsitan reuer tendi. q̄n dictū est ei. Egredere cc.

Illi. Reliquit terrā ipsi cognitionem iu dōnū & magnificat⁹ est in populis gentiū. Nobis quoq̄ exēnum dum est de terra nřa. i. de facultib⁹ & opib⁹ terrenis. & co gnatione. i. conuersa tione viciorū q̄ nobis a natūritate cohēren tia. q̄si affinitate con sanguinitatis sit cōiuncta. & s̄ domo pa triis id ē. de memoria mundi. vt ei renunci antes: possim⁹ cū po pulo tei dilatari. et in terram p̄missionis celestis cū tempus ve nerit introduci. Faciāq̄ te iñ. g. Ili. Duo p̄mittunt abr. q̄. s̄. terra cha naan semen ei⁹ possi debit cū dicit̄. & veni in terra quā mon̄ti.

Aliud autē longe prestantius nō te carnali. sed te spirituali semine quo pater futurus est. nō tū gentis iudaic⁹. sed omnī gentiū fidem sequenti um suam. qd̄ ita. p̄mittit. Et benedicent̄ in te omnes gentes terre. Septuaginta quinq̄. a. Hier. Si thare p̄ abram in regione chal dea. lxx. annoꝝ. genuit abram. & in charrā ducebatimo quinto anno mo: tuus est. quonodo post mortē thare abram exiens de charrā. lxx. anno rum memorat⁹ cū a natūritate ei⁹ v̄sq̄ ad mortē patris. c. xxxv. anni fuisse doceant̄. Vero est igit̄ hebreorū traditio q̄ egressus sit thare cū filiis suis de igne chaldeorū. & q̄ abram vallatus babylonio incendio: q̄ illud ad o rare nolebat. liberatus sit auxilio tei. & ex illo tpe reputet̄ ei tempus etatis ex quo confessus est tēn. spēnēs ydola chaldeorū. Potest aut̄ fieri. vt q̄ scriptura reliquit incertū: ante pānos annos thare de chaldea pfect⁹ ve niret in aran. cū morte obiret. vel statim post persecutionem: & ibi diutius moratus sit.

Bethel. Rab. Interptat̄ dom⁹ tei: q̄ post bethauen vocata est. id est. domus ydoli.

Dayn. Ocul⁹ vel fons interptatur. Patriarcha ergo tendēs ad terrā

Genesis.

promissionis: tetendit tabernaculum inter betbel et bayn. quod sancti fonte bays
pristini regenerati in cursu huius ritus circumspecti ad dei tabernaculum. i. cele

stem properant civitatem.

Dic ergo obsecro te Aug. Queritur cur patriarcha voluit mentiri.

ut diceret sororem suam. et non potius deo comisit. qui si vellet ei judicari

am apud pharaonem

cōseruare posset.

Veritatē voluit celari

non tamen mendacium di

ci. Soror enim dicitur

quia filia fratris. et in

hoc ostenditur. quia

nemo debet tetare de

um suum dum habet quod

faciat rationabiliter co

silio. fecit enim per vita

sua quod potuit. quod autem

non potuit. deo comisit.

in quem sperauit.

enim pudiciciā pinguis

comendauit. nec eum

fides aut spes sefelle

Nō ergo audeat de

um tentare homo. dum

habet quo rationa

liter quod cauere oportet.

euadat. nec paulus

te protectione dei te

speranit. aut fidei pendi

dit. quod in spora sub

missus; inimico manus anfugit.

Propter autem abram si interro

gatus illa vxoris suam idicaret.

duas res deo committeret. et vi

tam suam et uxoris

pudiciam.

Sublata est. in

Rab. Excusatur la

rai. quod in donum pha

raonis transfertur in

vita. non solum in hoc

quod non inquinat cor

pus. nec alia nisi men

dis consensu: sed etiam

in hoc quod conueniente

et permittente viro suo

factum est.

Aug. Apud pha

raonem tandem potu

it esse intacta. quia in

bester legitur. quod puer

le non statim ad reges

introducebatur. sed

uno anno custodie

bantur. et sex mensibus

oleo mirtino ungue

bantur. et alijs sex me

sibus in diversis odo

rimentis erant. Po

tuit ergo per has indu

cias tempore intacta

manere. et interim be

ne vix sunt abraegi

pti. donec pharaon a

deo flagellatus et co

gnoscens quod esset uxor

ei. redderet intactam.

C XIII.

Ascendit ergo abram. Et hic. De egypto liberatus bene ascen

disse legitur. Sed quomodo potuit deus esse valde? Sed in hebraica ve

ritate habetur grauis vellementer egypti enim pondere granabatur. Et si

C.

XIII.

et videatur esse divitiae aurum et argenti: si autem egypti sunt sancto viro gra

ues sunt. Nec ut in lxx. legitur. Abiit unde venerat in desertum usque betbel

Sed secundum hebreos: Abiit in itinere suo per austrum usque betbel. De

egipto enim profectus est. non ut desertum peteret. quod in egypto reliquerat

sed ut per austrum qui aquiloni contrarius est: veniret ad domum dei: ubi

erat tabernaculum eius

inter betbel et bayn.

In betbel et est

autem betbel cunctacula

i. duodecimo lapide

ab helia ad terteras

euntib[us] neap[er] olim. q[ui]

pa[er] luza. i. amigda

lus vocabat iu tribu

beniam. Bayn ve

ro in tribu iuda separa

ta sacerdotibus. Be

thel domini tei. Bayn

ocul[us] vel fons. bene

ergo tabernaculum

inter betbel et bayn

figens: altare domi

no edificauit: quod san

cti a mudi principe et

seculi voluntatibus re

cedentes. abluti sancto

fonte baptissimi cursu

presentis ritus per sidera

te ducentes. et hostiam

laudis et boni operis

super altare fidei deo

exhibentes: ad domum

dei. i. ad celestes hirs

feliciter tendunt.

Ne queso sit et.

Nos quoque nihil co

cordie et charitatis ponam.

Et dextra et sinistra

adversitatis in pace

et dilectione puerem.

Rixa inter pastores

loth et pastores abraham

controversia sit inter

pastores catholicos.

et subuersores hereticos.

Vii loth heret

iarachas sit: qui te

clinans interpretatur.

et circa iordanem i. te

scensum regionem sibi

elegit. Pastores ei

hereticos et scismatis

cos. quod pulchra et decli

mia perit: nec in mon

te cum moysi ascendunt

ad dominum pacem et vi

tatem contemnentes: et

optionem quo volunt

eundi accipiunt. et gra

tiam fugientes: libero

arbitrio se committunt.

Pastores vero abraham

catholicos doctores

significant: qui hereti

cios etiam localiter fi

giunt. secundum illud

hereticorum hoiem post

primam et secundam cor

rectionem tenuta. et si

in terra chanae et plerege in terra. s. permissionis: quod inter catholicos et

hereticos quo sit regnum celorum solet esse contentio.

Fratres enim: s. fratribus modis dicunt fratribus in sancta scriptura

Genesis.

natura; ut iacob & esau, cognatione; ut abraham & lotus, gente; sicut omnes in dei. **Vñ** si attenuatus fuerit frater tuus; & vendiderit se tibi **z**.

Hinc discimus esse paradisum terrenum; cui compatur terra irrigatio. **Hec** em regio plana erat & campestris & irrigata iordanis fluente; sicut egipcius nile.

Cora domino

Qui crimen puniendis committitur. **Nā** & hominibus manifesti cri men; **s** non puniendis.

Lena oculos z

Quasi aspice per quatuor climata orbis, possessione palestine, permittit ei & semini eius.

Qz in quibusdam codi cibus mare, per occidente te ponitur; ideo fit; quod palestina mare habet ab occidente.

Dmne terrā **z**. **Nō** loc soli, promissū est; nō em dictum est tantū terre tibi dato quā rides; sed tibi dato terram quā vidēs, cū em & vltiorē vndicē dabant; hec p̄cipue dabant quod videbat. **Vñ** & addidit surge & gambula terram **z**, ut gambula do; s̄ ḡueniat ad ea quā in uno loco stās videre non poterat.

Significatur autem ea terra quā acceperat israel semen ab eis carnē, nō secundū fidem; qd futurū erat sic arena maris, quod numerari nō possit.

Tibi dabo. **Xpo** promittit hereditas omnium gentium; qui eccliam suā per totū mundū diffidit; cui pater dicit; postula a me & dabo tibi. **g** hereditatem tuā. **Et** psal. **Et** dominabitur a mari, usq; ad mare.

In hebron. **Cui** tas est in tribu iuda; & cariatharbe dicit id ē ciuitas quattuor chariat eis hebraicē ciuitas; arde quatuor. **Ibi** enim situs est Adam maximus; et abram usq; ad iacob.

C. XIII. **Anrabel** Inter pretat. **Dixit** vt cas deret; & est rex senna ar. **q** exilio tenti vel fatorum eorum interpretatur. **Hic** significat hereticos; qui ad casum tendunt; & verbis dolosis fecidū sensum euomunt. **Arioth**. **Ebris** vel ebrietas interpretatur. **Stulticiā** gentium significat; qui impiitate ebrii; creaturam pro creatorē colunt & seculi illecebri volvuntur. **Codorlaomor**. **De** corus manipulū interpretat; qd est rex elam; & bni; seculi ipocrisum significat; qd licet vanā sit & pernicioса; tamē deo; in superficie uidetur; sed in futuro qd furerit apparbit. **Thadat**. sciens iugum; vel explorator; qd est rex gen

enim sumus. **Ecce** vniuersa terra. **Si** oculus tuus scandalizat te eru; & proi ce abs te. **coram** te est. **R**ecede a me obse coram. **Si** i-sue tibi aduersa contingat; michi autem spera; sue tibi prospera; michi aduersa. **cro**. **S**i ad sinistrā ieris; ego de xtram tenebo. **S**i tu dexterā ele geris; ego ad sinistrā pergām. **Sc**ircuspecta regione. **Si** placuit ei. **E**levatis itaq; loth oculis vidit **in** descensu; s̄ politam. **omez** circa regiones iordanis. **q** uia iordanie. **vniuersa** irrigabatur anteq; sub uerteret dñs sodomā & gomorā. **S**ortus deliciosus & irrigans. **sicut** paradisus dñi; & sicut egyptus venientib; in segoz. **E**legitq; loth s̄ non ardua sed declivia sibi regionem circa iordanem. **et** **Si** in occasum ruiturus. **Al.** diuisiō sit alterum a fratre suo. **S**ic heretici & catholici tam locis & moribus. **S**a nobis exercerunt; sed nō erant ex nobis. **recessit** ab oriente; **q** uoniam se al terutrum a fratre suo. **Abram** habitauit in terra chanaan. **Loth** vero moratus est in oppidis quā erat circa iordanem; & habitauit in sodomis. **Domines** autem sodomites pessimū erant & peccatores coraz domino nimis. **Dixitq;** dominus **Si** precedente scismate lati heretici promulgi per omnes partes mundi merito fidei dilata. **ad abra** **postq;** diuisus est ab eo loth: **Lena** oculos tuos in directum; & vide a loco in quo nūc es ad aquilonem & meridiem; ad orientem et occidentem; omnē terrā **Si** i-christo qui de semine eius. **quā** conspicis tibi dabo & semini tuo usq; in sempiteriu; **Faciam** & semini tuū sicut puluerem terrę

iracundia & innidia incantos recipiunt. **Unde** stultū interficit iracundia; parvulū occidit innidia. **Regē** quoq; bale vincunt; cum pusillamines in desperationē mittunt. **Bale** namq; interpretat precipitatio vel absorbitio; ad **Si** maxime dyabolū certat; ut post lapsū peccati in desperationē mittat. **D**odecim enim **z**. **D**odenarius superflius est numerus; i. qua superfluitate seruit quinq; sensus nostri vanę superstitioni; quā significat chordorlaomor; & quattuor vicis sibi adiacētibus; & recedere volentes granē

C. XIII.

tiū; auariciam significat; que sagat & versuta multos sibi subiungat. **Amraphel** r. s. **z**. **H**i quattuor reges figurant quattuor principalia via; quattuor virtutib; principalibus contraria; que quinq; sensus per quinq; reges significatos subiungare nituntur; per concupiscentiam camis; per concupiscentiam oculorū per ambitio nem seculi.

Bale. **Miro**. **H**e bracie deuoratio dicatur. **T**radit̄ hebrei hanc alibi salisam diū & vitulā cōternā tem; quia tertio terr motu absorpta sit. **E**x qd sodoma & go mora; adam & lebo in dinino igne sunt subuersi. **Illa** parvula nūcupatur. **H**egor enim transfertur in parvulā; qd sira lingua zoara dicit; val lis autē salinaz in qd fuerunt putri bitumi nis post dei irā & sul phuris plūia in mā re mortuum versa est qd a grecis stagnum asphalti; i. bituminis dicitur.

Mistice. Quatuor reges; quinq; superant; dum contraire potestates quinq; lessibus corporis ab utente vicis illaqueant & captiuant.

All. Tales reges superant primū bara qui interpretatur malitia vel creatura; & est rex sodomae; i. cecitas vel pecudis silētis cū eis qui in ventura malicia p̄seuerat more pecudū cecitatē libidinis seq̄ p̄suadēt. **Vincit** & bala; i. in angustia p̄stitutū regem gomorre; i. plūtūtēs & sedicis. cū eos qd curis seculi angustiā; ac nephas rapin agere non formidant; obruit & p̄sternūt. **Vincit** quoq; sennaar regē ad amē; i. terrenē; cū eos qd terrena tm̄ sapient in luxuria p̄manere hontant; ut dicat comēdā; bi; cras emō. **Vincit** semeter qd interpretatur ibi p̄ditio; & est rex sebōym; i. cinguli meroriū; cū p̄

iracundia & innidia incantos recipiunt. **Unde** stultū interficit iracundia; parvulū occidit innidia. **Regē** quoq; bale vincunt; cum pusillamines in desperationē mittunt. **Bale** namq; interpretat precipitatio vel absorbitio; ad **Si** maxime dyabolū certat; ut post lapsū peccati in desperationē mittat.

Dodecim enim **z**. **D**odenarius superflius est numerus; i. qua superfluitate seruit quinq; sensus nostri vanę superstitioni; quā significat chordorlaomor; & quattuor vicis sibi adiacētibus; & recedere volentes granē

Genesis.

psecutionē patiuntur.
¶ **Percusserūtqz**
Hic. Alia editio habet et ceciderūt gigantes i astoroth. carna im. et gentes fortes simul cū eis et hōies in sate civitate an̄ḡ so domam peruerentur. Quattuor reges pfecti de babilone inter fecerunt gigates hoc est raphayim. Robustos quoq; arabie et zuzim et emin in ciuitate sate que vsc̄ bo die sic vocat. Zuzim aut et emin terribiles et horrendi interpellantur pro quo lxx magis sensum sequentes gentes fortissimas posuerunt et reuertentes venerunt ad fontem iudicii. hoc est ca des p anticipatione dicitur: quia postea sic vocati significat aut locū apud petrā qui fons iudicii nominatur. qz ibi ipm̄ deus indicauit.

Raphayim in a.
zc Nomina locorum et gentium significat carnaliter viuētes. quos facile via vincunt.

Hebreo. Lxx.
transflumiāli. qz s. te mesopotamia veniē transito fluvio eufrate. sed posuit in terra chanaan. Vn̄ ihs naue. Quid vultis senire dñs patr̄ rex? qui sūt trās flumen.

Quod cū audis.
Ii. Similiter fides nostra cū firmata est spiritu principalī qui qz sensus corporis qui quinq; reges subiicit verbo dei triumphalē te hōie exterior. Ile in trecentis decem et octo aduersarios te bellavit: qz nos in sacramento crucis. quā t̄bā littera significat. que trecenta significat quinq; sensus carnales. nos antea varijs vicijs captiuatissimam supam? Decē et octo ex tempore et senario multiplicatus: fidem trinitatis et pfectōem significat opis: quib; virtutum contra vi cia plena victoria perficitur.

Strabus. Alt. Bellū abrae cū quattuor regib; significat bellum vir-

t Redente fragilitate quaternarii nūntiae recesserūt ab eo. Igit̄ anno quar via superare. **decimo venit chodorlaomor et reges qui erant cū eo. Percusserūtqz**
† gigantes. i de se presumentes. raphayim i astoroth. et cornua vel defensiones cōscindens fluctum seu diuisio comotōis. † sternib;les. † horrendi. carnaliz et zuzim. cū eis et emin. † satanas pfecta vocatio spēs vel abundās in sate cariathaim. et chorreos i. † in tumore eoz qui moxibus hyppidi. montibus seyr vsc̄ ad campe. † seocitas eoz. stra pharam que est in solitudine.

Reuersiqz sunt et venerunt vsc̄
† spētra de qua mōses pdipit aquā. † in petus aquarū. † vbi ponet populus murmurans indicans est. † iudicium ad fontem mephāt: ipa est ca. † Interpretatur etiā sancta. p antiphasm. Id est percusserūt omnē regionē. † sterrā iungentū. † hamaricante.

T amalechitarū et am oreoꝝ qui
† i. in vbe palmarū vbi supbi reges victorū adepti sunt. hoc est. opidū engaddi. balsami et palmarum fertile. sed afasonthamar vbe palmarum interpretatur.

habitabat in afasonthamar. Et
speculum silentium. **egressi sunt rex sodomorū et rex**
populi tumentis. † sterrenorum. **gomoꝝ rex et adamꝝ et rex**
i. derentium. † voratorum. **Iseboym.** nec non et rex balē que est segoꝝ et direxerunt aciem contra eos i. in vilitate morū incultorū.

contra eos i. in valle silvestri. s. aduersus chodorlaomor regem elamitarum et thadal regem gentium. et amraphel regē seinaar. et arioch reges ponti. Quattuor reges ad
† quia inculti mores in profundū malorum pertinaces trabunt. uerius quinq;. **Tallis aut silues** stris habebat putoes multos bi canes muti: non valentes latrare. et elati cedunt viciis. **Itaꝝ rex sodorum**

et rex gomoꝝ terga verterunt ce
† vicit no cedentes. **ciderūtqz ibi: et qui remanserāt su** frigritā cōmentiam. † hoc sit cū vicia vincit rationem. et immittit famen verbi quo gerit ad montem. **Tulerūt aut** anima palci debuit.

omnem substantiā sodorum et gomoꝝ et vniuersa que ad ci boc. **lum pertinent:** i. abierunt. **Nec** societate malorum penas temporales sustinent aliquando i. **non et loth et substantiā eius: filiū**

fratris abram qui habitabat i lo domis. **Et ecce unus qui euaserat** i. In hebreo transitorū. nunciauit abram hebreo qui habitabat in cōualle manbre amori rei fratris eschol et fratris aner. hi em̄ pepigerat sedus cū abram. **Quod cū audisset abram captū** videlicet loth fratrem suum: nu non uxoratus de quibus dicitur in sequenti bus exceptis his que comedenter uiuenes. merauit expeditos vernaculos suos trecentos decem et octo. et vbi unus de sōntib; s. iordanis oritur. qui minc dicitur dan. Hiero. opidū phenice. qd nunc panes dicitur. † Socia abie. i. fidei sunt charitas et spes. que suis vicibus quasi se psecutus est eos vsc̄ dan. et dī paratum occulta inspiratōe viciosa infundit mentes. fides cum spe et charitate vicia per sequitur. **uisis sociis irruit super eos nocte**

Percusserūtqz eos et persecutus est vsc̄ ad aduersitatem effundendi sanguinis danicus em̄ potus sanguinis interpretat. eos vsc̄ soba et phenicem qz est. **i. A captiuitate viciōis liberat fides rationē et intellectu. quasi fratrem et substantiā fratris cū vītūbus puratōi anīmī. ad leuām damasci. Reduxitqz** omnem substantiā et loth fratres. **victores politicas.** suum cū substantia illius: mulie somniū virtutē species. † vicit vicius alias insidias moluntur. maxime luxuria que res quoq; et populu. **Egressus sodomitū dominatur.** est autem rex sodomorum in occursum eius postq; reuersus est a cēde chodorlaomor et regum qui cū eo erant in valle sabe: que est vallis regis. **At vero melchise** hec sacramenta nostrorum sacramento: um figura fuerunt.

dech rex salem proferens panez summū sacerdotem significans. † vel al et vinū. erat em̄ sacerdos dei sūtissimi. **Sicut maior minorē.** **Qua si** hec victoria deo excelsō est assignāda. et ei gratia. **bñdit ei et ait:** Benedictus tiarum actio pro beneficiis exhibenda abram deo excelsō qui creauit cē lum et terram. et benedictus deus excelsus. quo protegente hostes vel suis. **in manibus tuis sunt.** **Et dedit ei** vīta. decūne dātur cū bono opt: perfeuerātia additur. **In quo leui tangū minor decima** tis est.

dedit ei decimas. **Ii.** Sciens ergo patriarcha: melius sacerdotium fuisse in populo gentium leuiticum qd te ipso erat nascitur. et a meliore benedicendum: decimas

tutum et viciorū. **Da** ter ergo fidei et prima via credendi. p fratre suo loth dimicauit et vicit. nō in multitu dine exercitus: sed in trecentis decem et octo expeditis vernaculis. **Sic quisq; p anima sua ptra spūales ne quāias bellum gerat** cum trecentis decem et octo vernaculis i. cū auxilio sancte crucis. **Lbā em̄ littera. q** haber figurā crucis ccc. exprimit.

Dan. Autem unus est te fontib; iordanis. Alter em̄ ior vocat. qd interpretatur riūus duob; ergo fontibus qd pcul a se distat in vnu riūu federa tis iordanis appellat. **At uero mel. z.** Hier. **H**ic autem hebrei esse sem filii noe et computatōe anno/ruz ostendit cū vsc̄ ad ysac uxisse. et omnes primogenitos a noe vsc̄ ad aarō pōfices fuisse. **Salem** vero postea dicta est bīlīm. **A**plus memoriā melchisēde. b. si ne patre et matre refert ad xp̄m. et p eum ad ecclesiā genuū: qz gloria capiū ad mēbra refert. **Q**m̄ bene dixit abrae cīcūalo et eo leni. sic et aaron de quo postea sacerdotius. **E**x quo vult colligere sacerdotiū: in ecclēsī habentis ppterūm benedixisse cir cīcūlo sacerdotio sīnagogē. **O** autē ait. **L**u es sacerdos in eternū secundum ordī nem mel ministeriū nostrū verbō ordī si gnat. nō p aaron ir rationalib; victimis immolandis sed ob latō pane et vino. i. corpū domini et san guine consecrati.

stra. Melchise dech. Qui interpretat rex iusticie et dicit rex pacis xp̄m significat p quē reconciliati suūs. et qui in fine seculi iuste indicaturū est.

Dedit ei decimas.

Ii. Sciens ergo patriarcha: melius sacerdotium fuisse in populo gentium

Substantie post benedictionem dedit melchisedech, sicut sacerdotibus benedictis libi populus secundum leges tecimas dabant. Melchisedech interpretatur rex pacis vel iustitiae. Per ipsum enim reconciliamur deo, qui veniens est discernere bonos a malis. Ipse est sacerdos, qui pro omnibus deo patri se ipsum obtulit, et verus rex, qui in presenti suos regit, et in futuro iuste iudicabit.

A filo sub te. eccl. Vir iustus manus suas excutit ab omni munere, in quo
ostendit. qd bella qd si-
deibus non cupidis-
tate sed charitate co-
mittenda sunt. Si-
pendia militantiū ex-
cipit. et partes eorum
qui pariter cū eo pu-
gnauerāt. partim in-
sticiam suam denon-
strans. partim stipen-
dia legittime pugnā-
tibus debita nō ab-
negans.
† S vicia solas animas querunt.
rex sodomiz ad abrahā: † Da mihi
† Spolia. s per cupiditatē fallere molitur.
animas. † Cetera tolle tibi. Qui re-
spondit ei: Leuo manum meā ad
dominū deum excelsum possesto
† Quasi nec minumū. Excudit manus suas ab
omni munere.
rein celi et terre. qd a filo † subteg-

Qui uenerūt m-
a-e. zc **V**atur enim
aliquā fides testimonijs
infidelium. **Vñ** aplius
Male bestie pigri vē-
tris, sed ad utilitatē
fidelium. // C. XV.

Pris itaque zc.
Noli timere. Mi-
stice Triumphata mul-
titudine viciorum: con-
fotatur spes cuiusque
fidelis a denane tutu

I S vicia solas animas querunt.
rex sodomoꝝ ad abraꝝ: **D**a mihi
Spolia. **S**per cupiditatē fallere molitur.
animas. **C**etera tolle tibi. **Q**ui re
spondit ei: **L**euo manum meā ad
dominū deum excelsum possesso
SQuasi nec munimū. Executis manus suas ab
omni munere.
rem celi ⁊ terre. q̄ a filo **I** subteg-
minis usq; ad corrigiā calige nō
accipiam ex om̄ibus que tua sūt.
Ne dicas. ego ditaui abram: ex-
ceptis his que comederunt iuue-
Juste cuiq; tribuit qd suū est.
nies. ⁊ partibꝝ viroꝝ qui venerūt
mecum. aner. eschol. et manbrꝝ.
Isti accipient partes suas.

Dicit itaque trā
actis. factus est sermo domini a
† ſper occultā inspirationē.
abram per visionē dicens: No
tūnere abram. ego protector tu
sum: et merces tua magna nimis.

Dixitq abram: domine deus.
† **S**icut vicia vice: boni opis fructu quasi mul-
tiplicati seminus fecunditatem querit.
Quid dabis michi: **E**go vadaꝝ
† **S** qui oia disp̄sat ⁊ distribuit familie cibaria
absqz liberis. ⁊ filius **T**procurato
† **S** Ab hoc autem damascū nominatā ⁊ cōditā
⁊ ipsum ibi regnasse.
ris domus mee: iste **T**damascus
ſ deus meus adiutor.
eliezer. **A**ddiditq abraꝝ. **M**ichi
aut nō dedisti semē. ⁊ ecce verna-
culus me⁹ heres meus erit. **S**ta-
tūq sermo domini factus est ad
eum dicens: **N**on em̄ bic erit he-

im-i-gentē christianam:cui⁹ tu pater futur⁹
lumine choruscare. Ostensa ḥo arena dicit⁹
sa erit gens iudeor⁹: s arida ⁊ infecunda.
¶ Si Vacca triennis plebs posita sub iugo le
nitrix. aries regnaturam significat; hec trima
vium ab adam x̄os ad iude: ⁊ inde: x̄os ad

Однако, если бы я знал о том, что вы делаете, я бы не стал вас беспокоить.

ab:am. 7 inde usq; ad danid· tanq; trimā etatē: gens adolescit: **P**er tur-
turem 7 columbā spirituales populi figurant· filij promissionis 7 heredes
regni futuri. quoꝝ etas taceit· qui eterna meditantes: temporalia trālgredi
untur. **A**nimalia triua contra se partibꝫ constitutis dividunt. qꝫ carnales
et in veteri populo· 7 nūc ab iniucem separantur. **A**nes nō dividuntur. qꝫ
spirituales. nec scismate. nec heresi seducunt· sed pace fruuntur. **S**ine soli-
tarij vt tartur. sine cū alijs vt colubā puerſatur. **V**olutres descendentes

res tuus: sed qui egredies de yte-
ro tuo ipsum habebis heredem.

Eduxit eū foras. et ait illi: **Su-**
spice celūz et numera stellas si po-
t celeste. **Schristianus popul us choruscās**
lumine resurrectionis.

Credidit abram deo: et reputatū
est ei a dī iusticiam. **D**ixitq; ad eū
t; signe. **M**inice ignis chaudeorum incendia
victorum.

Ego domin⁹ qui eduxi te de † vr
chaldæorū: vt darem tibi terram
istam ⁊ possideres eam. At ille ait

Signu querit non tentando: sed sperando. et modum querendo. hinc mos moleuit iudeis ut si gna petant.
Domine deus. vnde scire possum

q̄ possessoris sum eam: Et respō

Spolebem iudaicam iugo legis pressam,
dicit dominus: **H**ume inquit **y**ac
t **s**andé peccatricé saturam.
cam triennem. **r** capram trinam
t **s**regnatur. **t** **s**implices innocētes vtra
q̄ emi aus simplicitatē habet **t** innocentiam.
r arietem anno **x** triū **t** turtarem
quoq; **t** columbam. **Q**ui tollens
t **s**qr carnates ab inuicē duiduntur **t** **s**alvia
coronis usq; hæc **t** **m**odificata **t** **m**edice

Villueria hec diuinitat ea p mediu:
z vtrasqz partes contra se altrin-
t s Quia i pirituales seruant vnitatem spiritu
in vinculo pacis.
secus posuit. t ues aut nō diuisit
t s demones importune cogitationes.
Descenderuntqz volucres sup ca
t s qz multi carnales merito sanctorum in fine
liberabuntur. t s Illius merito de angustiis li
beratus est israel.
dauera: z abigebat eas t abram.
t s qz circa finem mundi perturbatio magna ab
antichristo inferetur ancis. t s retropoz.
Cuiusqz sol occumheret t paupoz re

ruit super abraz. et horroꝝ magnꝝ
et tenebroſus inuasit eū. Dictūqꝫ
ste ad eum: Scito p̄gnoscens q̄

me aīe sue nihil timere debet. q̄ nec digna eēt. p̄ qua aliqd timeret. Cete
ris aut̄. p̄tulit lib̄. in quo legebat̄ n̄ placuisse stoicis: nullā talē p̄turbatio
nē cadere in aīm sapiētis: q̄ si nichil tale in eoꝝ appareret affectibꝫ: b̄ p̄tur
bationē ab eis diffiniri: cū ratio talibꝫ motibꝫ cederet. Cū autem non cede
ret: non dicendam perturbationem.

Scito prenoscens eccl. Isi. Populus israel in egypto seruitus.

Genesis.

ppletatur. nō q̄ egī
 p̄tis annis quadri- s̄ populus israe-
 gentis seruent: b̄ q̄
 hic numer⁹ in illa af- peregrinum futūrū sit semen tuū
 flitione comple⁹ est
 q̄ ab illo tempore cō- in terra non sua: t̄ subiçient eos
 putatur: q̄ ista abraq̄
 promittuntur.
Aug. Scito p̄
 noscens z̄. Non sic
 accipiendū est tanq̄
 in illa durissima ser- t̄ extranei. : s̄ illi in afflictione. cccc. anni
 uitute. quadringen- complebuntur. ultima pte hu⁹ temporis.
 seruituti t̄ affligen⁹ quadringen-
 tis annis. Clerūtamen gentē cui
 seruituri sūt ego iudicabo: t̄ post
 s̄ alias magna.
 hēc egrēdientur cū multa substā- t̄ moriendo. : s̄ sanctos predecessores.
 tia. Tu aut̄ ibis ad patres tuos
 in pace sepultus i senectute bona
 t̄ chaat filio leui vsc̄ ad eleazar generatio-
 nes quattuor: t̄ abrahā vsc̄ ad finees. : s̄ filii
 abrahā.
Generatione aut̄ quarta t̄ reuer-
 tentur huc. necdū em̄ implete sūt
 iniquitates amio reoꝝ vsc̄ in p̄c
 sens tempus. Cum ergo occubu-
 t̄ tribulationē t̄ angustiā futurā significat.
 issit sol. facta est caligo tenebroꝝ.
 t̄ iudicium p̄ g. nem significat. quo separādi
 sunt mali a bonis.
 sa. t̄ apparuit clibanus sumans
 et lampas ignis transiens inter
 diuisiones illas. In die illo pepi-
 git dominus fēdus cū abram dis-
 cens: Semini tuo dabo terram.
 t̄ kinochorula. qui diuidit palestinam. t̄ egi-
 ptum.
 hanc a fluiuo egypti: vsc̄ ad flui-
 um magnum eufraten: Linq̄os
 t̄ ceneq̄os. t̄ cethin onq̄os. t̄ ethē-
 os. t̄ phereq̄os. raphaim quoq̄
 t̄ amorq̄os: euq̄os t̄ chananeos.
 t̄ gergesq̄os. t̄ gebusq̄os.
C. XVI.
Igitur sarai u. t̄ gratia.
Sicutur sarai
 t̄ qui libere seruirent deo.
 vroꝝ abrahā nō genuerat liberos
 sed habens ancillam egyptiacam.
 nomine agar. dixit marito suo: Ecce
 ce conclusit me dominus ne pare
 s̄ datur locus carnali obseruantie: quia nō dū
 venerat grātē tempus.
 rem. Ingredere ad ancillam meā
 post mortē ioseph p̄pūl̄ te in egypto du-
 ra seruitute afflictus est.
Generatione aut̄ quarta z̄. **Hiero.** Moyses vero alibi dicit qui
 ta progenie ascenderunt filii israel de terra egypti. sed quarta generatōne
 egressi sunt. Leni em̄ gennit chaath. chaath genuit amram. ille aaron. aa-
 ron eleazar. t̄ ille genuit phinees. chaath cū patre suo leni ingressus est in
 egyptum. Eleazar vero cū aaron egressus est. A chaath vsc̄ ad eleazar.

C. XVI.

si forte saltem ex illa suscipiam fi- t̄ socii adoptando.
 lios. Linq̄ ille acquiesceret dep̄-
 canti. tulit agar egyptiam ancillā
 suam. post annos decem q̄ habi-
 tare cēperant in terra chanaan. t̄
 dedit eam viro suo vroꝝ: qui
 t̄ videns multipli. atū israel secundū carnē.
 ingressus est ad eā. At illa conce-
 t̄ gratiā liberos paritūram.
 p̄sile se videns: desperit domīnā
 suam. Dixitq̄ sarai ad abram: ini-
 que agis contra me. Ego dedi an-
 cillam meam in sinum tuū. t̄ que
 videns q̄ p̄cepit: despectui me
 habet. Judicet domin⁹ inter me
 et te. Cui respondit abram: Ecce
 ait. ancilla tua in manu tua est:
 t̄ quasi cesseret vmba. dominetur veritas.
 t̄ destruente gratia regnum t̄ sacerdotū. nō
 vult subici superbia iudeorum
 t̄ vtere ea ut liber. Afflidente igit̄
 eam sarai: fugam iniit. Linq̄ in-
 venisset illam t̄ angelus domini
 t̄ littere legis innitentem. t̄ ceremonia su-
 is p̄iuitam.
 iuxta fontem aquę in solitudine
 t̄ consequenter egyptia in via sur que per he-
 remum ducit ad egyptū. testinabat ire egyptum.
 t̄ in anguitia.
 que est in via sur in desertō. dixit
 ad eam: Agar ancilla sarai vnde
 venis? et quo vadis? Que respō-
 dit a facie sarai domīnē meę ego
 fugio. Dixitq̄ ei angel⁹ domini:
 Reuertere ad dominam tuam. t̄
 humiliare sub manu ipsius. Et
 t̄ sex persona dei loquitur angelus.
 rursū. Multuplicas inquit mul-
 tiplicabo semen tuum: t̄ non nu-
 merabitur p̄c multitidine. ac de-
 inceps. Ecce ait concepisti t̄ pari-
 es filium: t̄ vocabis nomen eius
 s̄ eraudino dei.
 hismæl: eo q̄ audierit dominus

tia noni testamenti diu in manifesto non fuit. t̄ veteri testamēto quasi an-
 cille generandi licentiam dedit seruos scilicet timore nō amore seruētes:
 tanq̄ de semine abraq̄ filios generans. quos ad viuū dei culturā astrin-
 geret. t̄ ab ydolis quibus gentes similia sacrificia impendebat renocaret.
 Sed cum populus ille de operib⁹ carnis inflatus veniente christo gratiā
 refutaret. t̄ in seruitute incredulus pduraret. p̄quale gratia sic afflic⁹

C. XVI.

Igitur sarai u. t̄. Rab. Nō ē adul-
 ter abram. si vivente
 vroꝝ ancille iungit.
 q̄ nondū promulga-
 ta erat lex euangeli⁹
 vni⁹ vroꝝ. t̄ genus
 suum multiplicandū
 audierat. sed p̄ quā
 mulierē nesciebat. q̄
 saram sterilem noue-
 rat. nec fuit in coitu
 libidinosa voluptas
 b̄ prolis babēd̄ pia
 charitas. vroꝝ quoq̄
 hoc voluit t̄ coegit q̄
 filios habere nō pote-
 rat. Ideo ex alia su-
 scipere cupiebat: quē
 in locū p̄pī adopta-
 ret.
Ingredere ad a-
z̄. Hiero. Nota di-
 ligenter. q̄ p̄curatio
 filioꝝ in bebito edi-
 ficatio dicta est. Le-
 gitur em̄ ibi. Ingredere ad ancillā meā.
 si quomodo edificer
 ex ea. forte hoc est qđ
 in exodo dicit. Be-
 nedixitq̄ deus obste-
 tricibus t̄ edificau-
 runt sibi domos.

Mistice. Agar
 terrena hierusalem si-
 gnificat. in qua vet̄
 lex carnaliter t̄ serui
 liter exercebat. Sar-
 a vero gratiam no-t̄. q̄
 cūs superne hierim
 liberos parit. b̄ gra-

Genesis.

z attritus est: ut regnum z sacerdotium perderet. Unde in solitudinem redactus sedulo scrutando z meditando fontem legis sitiens nichil inuenit nisi vt monente lege p moysem tanq per angelum latam ad gratiam redeat z se subiicit.

Ra. Distice. Hę dñe mulieres sunt duo testamenta. Agar vetus.

qd in sinagoga iudaicū populu seruituti nutriebat obnoxii. Sarai noui

qd populu christianū in libertate fidei generavit. Multiplicati sunt ancil

les filij. vt nō numerat

rentur pꝫ multitudine;

qꝫ supra arene cō-

parantur. Ipse ergo

plus ferocitate sua

emulus z oīb̄ bonis

cōtrarius maxime cū

christianū populū

toto orbe inuidia sti-

mulate psequit; z lo-

ge late. p dispersus.

vagando z negocia-

do oīb̄ est onerosus

Dic erit serus

homo Vel nūstic?

secundū alios. Hic.

in hebreo habet pha-

ra. qd interpretatur

onager. significat se-

men eius habitatuz

i deserto. i saracenos

vagos incertis sedi-

bus. qui om̄s gentes

quibus deserto et late-

re iungit incurvantib-

impugnantib ab oīb̄.

Clocauit autē a-

Recte nomē eius ita

vocavit: qꝫ gratuī

consultū miseris z hu-

miles consolat. Vn-

tu laborez z dolorem

consideras. z tibi te-

relictus est paup zc.

Profecto h̄ vidi po-

steriora videntis me

Tale est illud. vide-

bis posteriora mea.

nā facies nō appa-

bit tibi. Nō em̄ vide-

bit homo facie meaz

z viuet. Illā em̄ ma-

nifestationē sapienti-

tei nō potest vide-

re z viuere. Ipse est

species ad quā suspi-

rat qui tei diligit to-

to corde. tota anima-

tora mēte. ad quā co-

templandā etiā pxi-

mm̄ diligendo sicut

scipioz. quātū potest

edificat. Posteriora

vero ei. i. incarnatio-

nē eius quā assum-

psit postremis tem-

ribus nīc p fidē z dilectionem desiderando contemplamur: in futuro ḡe-

na contemplatione fruēm̄.

Dropterea appellauit puteū zc.

U. p hōdie pteus agar te-

monstratur in deserto arabic inter cades z barad. qui significat veteris le-

gis z noue scripturam. quā conditor nōster vita viuentium spes morienti-

um intuitu p̄e miserationis mortalibns tedit; vt edocit z a vicijs correcti-

tei visione perpetuo digni esse mereantur.

Fedus. In hebreo berith qd nō testamentum sed fedus sine pacū sig-

qd apud illos tetragramaton est. e. litteraz abra. z sare addiderit. diceba

C.

XVII.

tur autē abram qd est pater excelsus. p̄stea dictus est abraam. qd est pa-
ter multarum. nam gentiū in nomine non habetur. sed subauditur. Nec
miranduz. qd cū apud grecos z nos. a. littera videatur addita. e. littera ad
dicta dicatur. Idioma cū bezzē lingue. e. consuetus scribere z a legere. sic
econtrario. e. pronunciare z a scribere.

Changan. Interpretatur motus eoī. cuius terra a fidelib⁹ in pos-
sessionem accipitur. cum mens prius diversis circumacta motib⁹ in melius
mutata. postmodum irreflexis oculis in an-
teriora extenditur.

In possessionē
eternā. Aug. Sc̄ri-
ptura vocat eternū
cuius finis nō consti-
tuitur. aut qd nō ita-
fit; vt deinceps non
sit faciendum qdum
pertinet ad curaz vel
potestatem facientis.

Vnde serviet eternū
qui parvo nesciet vi-
Circūcidetur ex
nobis o. m. Stra-
bus. Tribus te cau-
sis h̄ p̄cipitur abra. z.
Benedicentur in te om̄s gentes.

I ponam pactum meum tecum:

et p̄ponam p̄tārū pater multarum gentium.

nec ultra vocabitur nomen tuum

et pater excelsus. **et** pater multarum gentium

qz om̄s gentes in semine ei creditur. Quia

fabram. sed appellaberis abraa

in semine tuo. i. in chisto om̄s ḡetes creditur.

qz patrem multaz gentiū p̄stitui

et p̄ponam i successoribus.

te. faciamqz te crescere vehemē

tissime. et ponam te in gentibus

z daniel. ezechias. z ali bene le z subditos

regesqz ex te egredientur. et statua

circumcisōnis.

pactum meum inter me et te. et in-

ter semen tuum post te in genera-

tionibus suis sedere semper eternū

ut sim. deus tuus et semini tui

post te. Daboqz tibi et semini tuo

post te terram peregrinatōis tuę

omnem terram chanaan in posses-

si. qz aliquid eternū p̄ ea figuratur. vel eterna

tionem eternam: eroqz deus eoz

Dixit iteruz deus ad abraam: Et

circumcisōnis.

tu ergo custodies pactum meū

et semen tuum post te in genera-

tionibus suis. Hoc est pactum

meum qd obseruabitis inter me

et circūcisō retusatis est depositio.

et vos et semen tuū post te. Circū-

cidez ex vobis om̄e masculinū.

et qz in hac parte est propagatio corruptionis

et circūcidetis carnē p̄p̄tū v̄ri

filium se habitum in quo benedicerent om̄s gentes. z in cui nepotib̄ ca-

stitatis z sobrietatis exemplar maneret. Vnde ibi signū fidei accepit: vñ

ysaac filius tei nō carnis nascitur erat. non truncata corporis parte de-

formior: sed fidei signo glorioſor. igitur pro deo aliquid perdere lucrum

est: non damnum. Si adam pacū dei custodisset: abraam hoc pacū non

suscepisset. Sed qd ille in hoc mēbro: culpam inobedientiē prīns cognovit

debet ut iste in hoc mēbro signū obedientiē secundo accepit. vt ita ostē

deretur obedientes quādoqz generare filios ad vitam: vnde olim preua-

catores generarunt ad mortem.

All. Jam tūc ppter futurā peregrinationē ne misceret semē ei gentib⁹

filium se habitum in quo benedicerent om̄s gentes. z in cui nepotib̄ ca-

stitatis z sobrietatis exemplar maneret. Vnde ibi signū fidei accepit: vñ

ysaac filius tei nō carnis nascitur erat. non truncata corporis parte de-

formior: sed fidei signo glorioſor. igitur pro deo aliquid perdere lucrum

est: non damnum. Si adam pacū dei custodisset: abraam hoc pacū non

suscepisset. Sed qd ille in hoc mēbro: culpam inobedientiē prīns cognovit

debet ut iste in hoc mēbro signū obedientiē secundo accepit. vt ita ostē

deretur obedientes quādoqz generare filios ad vitam: vnde olim preua-

catores generarunt ad mortem.

All. Jam tūc ppter futurā peregrinationē ne misceret semē ei gentib⁹

filium se habitum in quo benedicerent om̄s gentes. z in cui nepotib̄ ca-

stitatis z sobrietatis exemplar maneret. Vnde ibi signū fidei accepit: vñ

ysaac filius tei nō carnis nascitur erat. non truncata corporis parte de-

formior: sed fidei signo glorioſor. igitur pro deo aliquid perdere lucrum

est: non damnum. Si adam pacū dei custodisset: abraam hoc pacū non

suscepisset. Sed qd ille in hoc mēbro: culpam inobedientiē prīns cognovit

debet ut iste in hoc mēbro signū obedientiē secundo accepit. vt ita ostē

deretur obedientes quādoqz generare filios ad vitam: vnde olim preua-

catores generarunt ad mortem.

Genesis.

circumcisio pactū datur in signū; qd significat naturā remonatam p̄ ba
ptismū post spoliationē veteris hominis per xp̄m qui resurrexit post lab
batum. seruos vero vernaculos empicio etiā circumcidī p̄cepit; vt doce
ret ad om̄es pertinere redēptionis grāiam. Ibi et parentū mutantur no
mina. mutantur ut oīa resonent nōitātē. abram pater excelsus. abraam p̄
ter multarū genūm.

Masculus cuius preputii caro. Is. Queritur quomodo pueri

In testimoniu s. qd ego vester deus. et vos
populus meus a gentibus dūsis.

Vt sit in signum fēderis inter me
et huius in octava etate. i. in eternitate septenā
tie volubilitati succedente erūnū carnali co
rūpione.

Vos. Infans octo dierum cir
cuncidetur in vobis. Omne ma
sculinū in generationibus vestris
Homo nat. i. qd ibi neq; servus neq; liber
tam vernaculus qd emptici cir
cuncidetur: et quicq; nō fuerit

destirpe v̄ta. Eritq; pactū meuz
In deposito carnalium. i. s̄ quoniam ad
eternitatem dicit.

In carne vestra in fēdū eternū
Qui carnalia non deposita.

**Masculus cuius preputii caro cir
cuncidetur:** Non computabitur inter sanctos.
nō fuerit. Delebit anima

Hoc ceterū sanctorum. vnde tu autem ibis ad

populu tuū. i. Ade in paradiso datum i quo
omnes peccauerunt. i. nō seruant qd in ba
ptismo promisit.

illa de populo suo: qd pactū me

um irritum fecit. Dicitq; deus ad

abraam. Sarai vxorem tuā non
i. i. principem meā. i. Absolutē. i. Et
altando principem. quia ecclēsia in omni gente
principiatur.

Vocabis sarai. sed saram. Et be

i. non ex agar. nedicam ei: et ex illa dabo tibi fili
i. In cuius semine benedicentur om̄es gentes.

i. qd christus dominabitur in gentibus.
um cui benedicturus sum. Erit

i. s̄ quid et ali. vel moī suos bene regentes.

qd in nationes: et reges populoꝝ

orientur ex eo. Lecidit abraam in

i. nō retro vt reprobā. i. s̄ gauis est. vnde

filius eius ysac nō vocatur.

Ifaciem suam. et risit in corde suo

i. Applaudendo nō disceptando. vnde paul⁹

ne considerauit corpus sui emortuū. cū iā esset

dices: Putas ne centenario na
centū annoū et emortuā vulnā sare.

sctetur filius: et sara nonagenaria

i. s̄ optabat em̄ vt filii carnis repudiatē i semine

pariet. Dicitq; ad dñm: Ultimaz

terat: sed etiā a p̄cessis. et tanq; virgo sp̄sa xp̄i pudicis virginibus floret

in quibus vera circuncisio preputij seruat in carne. Qui autem non

obscenis desiderijs vel sensibus hereticis et blasphemis assertionibus me

chatur. sed fidei puritatem in conscientia custodit: corde circuncisio est.

et te eo dici potest: Beati mundo corde zc. Circuncidantur manus. ne

mala faciant. Pedes. ne in malum currant. Vitis. ne illicita concipi

scat. Gustus. vt ad gloriam dei manducet et bibat. Odoratus. vt christi

odorem capiat. et operib⁹ misericordie odore suavitatis sp̄garat. Singula

quoq; membra. si in officijs deo fiant; circuncisa sūt. Si ultra p̄scriptaz

legem luxuriant; incircuncisa.

C. XVII.

to nominibus suis aperte anteç̄ nascentur vocati sunt. bismael. ysac.
samson. zios. legē scripturas.

Constitutū pactum m. i. zc. Dactum vero dñi cum ysac populo
se licet fideli. quem mater ecclēsia per fidem et baptisū generauit. et fe
dus sempiternum: quia eternū vitē possēdō ei soli promittitur: qui cum ca
p̄te suo christo regnum egi semper possidebit.

Super bismael quoq; exau. t. zc. Bismael populi indeorum si
gnificat. qui multiplicat̄ est valde. duo

decim duces genera
vit cū multitudine car
nalium indorum et

duodecim patriar
chis genita in duode
cim tribus est diuina

In anno altero annus alter quo sa
ra genuit ysac. ipsa

sunt regenerationis;
quibus fatus est san
guis christi et genus
humanum ad vitā
restauratum.

Tulit aut abraā zc Non intendebat

deus. ut tantū p̄epu
tium carnis abraḡ et

sobolis eius circuncide
retur. sed ei quē a cū
ctis elegerat eterni te

stamenti munera cō
ferebat. Vn paulus

Nos em̄ sumus cir
cuncisio. qui spiritu
deo seruimus. Et ali
bi. Non enim qui in

manifesto iudeus est
neq; quis in manife
sto in carne est circunc
sio. Circuncidamus

ergo dei verbo aures
labia. cor. preputiū
et om̄ia membra car
nis. De circuncisio

auiū dicit: Qui ha
bet aures audiēdi au
dit. In circuncisio au
ribus verba sapienti
et veritatis nō possu
mus audire. Circunc

idamus labia. ne ali
quid turpe vel malū
vel ociosum loq̄imur

Circuncidit carnem
preputiū qui sola cau
sa posteritatis certis
et legitimis temporis

bus coniugio vtitur
qui aliter agit. nō cir
cuncidit. Ecclesia ve
ro gratia xp̄i pro se

crucifixi roborata. n̄
solū se ab illicitis tē
terat: sed etiā a p̄cessis. et tanq; virgo sp̄sa xp̄i pudicis virginibus floret

in quibus vera circuncisio preputij seruat in carne. Qui autem non

obscenis desiderijs vel sensibus hereticis et blasphemis assertionibus me

chatur. sed fidei puritatem in conscientia custodit: corde circuncisio est.

et te eo dici potest: Beati mundo corde zc. Circuncidantur manus. ne

mala faciant. Pedes. ne in malum currant. Vitis. ne illicita concipi

scat. Gustus. vt ad gloriam dei manducet et bibat. Odoratus. vt christi

odorem capiat. et operib⁹ misericordie odore suavitatis sp̄garat. Singula

quoq; membra. si in officijs deo fiant; circuncisa sūt. Si ultra p̄scriptaz

legem luxuriant; incircuncisa.

Nomen eius ysac. Hiero. Sciendū qd quattuor in veteri testamē

Nie. **S**tra. Queris quomodo feminis salvabantur quoniam circuncidebant? Fidei sive hostiis oblatas; sicut ante circuncisionem viri sancti mundabatur. Unde fide purificans corda eorum.

C. // XVIII.
Apparuit autem ei dicitur. Abraam triplicem figuram gerit. Primum salvatoris; qui relicta cognatione; venit in mundus. Alterum patris; qui filium unius immolauit. Tercium (quod in hoc loco apparet) sanctorum; qui aduentum Christi cum gaudio suscepserunt. Tabernaculum abraham significat; ubi per tempore prophetarum et apostoli habitauerunt et Christus adueniens a credentibus exceptus; ab incrementis in ligno suspensus est.

Tres viri. All.

Tres viri Christi; primum aduentum. qui enim duo angeli coniuncti sunt. Moyses secundum quosdam et Iohannes. tertius legislator; qui in lege aduentum domini indicavit. Alter qui in fine ventus est secundus aduentus Christi numerus; et ceteri numeri. et euangelium eius predicatum. Viri transfigurato domino in monte caeruleo videntur.

Tres vidit et unus adorauit salvatores scilicet ostendens; cuius aduentum postulabat. Unus abraham vidit die meum et gaudens est. Proinde enim mysterium futuri sacramenti. Unde pedes eius lauit; ut in fine mundi purificandum lauacrum futurum monstraret. Pedes enim nonissima significat.

Quos cum uididit Gregorius. Abraam tribus angelis occurrit; quia vir et dominus deus spiritualis intellectus debet in cognitio trinitatis clari. Ita carnis excedere; et quasi habitat dominus infusio ianuam etire. Cura carnis quam sara ligat; foris ad instantiam non appareat sed post terga viri. sub discretione spiritus solis necessariis intenta. nesciat procaciter tetegi; sed verecude moderari.

Gregorius. Abraam non potuisse angelos videre hospitio suscipere. et cibos adhibere; nisi corpus ex aere assumptissent. Non enim apparerent non cibos sumerent; nisi solidum corpus ex celesti elemento haberent. nec mihi quod modo angelii modo dominus vocantur. quod angelii vocantur qui exterius ministrant; et dominus ostenditur qui interius imperat.

Sed affera Ad hospitalitatis officia reuertit quod enim angelis exhiberi possunt; cum ex elementis corporalibus formam assumunt quod abraham intelligens tentate in unitate adorabat. et dispensat omnes angelice in forma visibili ministrabat.

Tria sata. Hec in typum ecclesie dicuntur; quod tria mundi partibus in unitate fidei congregata sunt. et quasi panis sine fermento igne spiritus concoctus est.

Sara. **S**tra. Satum genus est mensura tria sata. tres filios noe significant; ex quo omne genus disseminatum est. Significatur ergo ecclesia vel

angelica doctrina. per totum mundum disseminanda. et in tribus mundi partibus. asia. africa. et europa. multiplicanda.

Tria sata. De quibus sara subcinericos panes facit; tres filios significant nos. et quibus omne genus hominum natum est; qui diuinam trinitatem credentes aqua baptismatis per saram. in ecclesiis conspersi sunt. et in unum panem corporis Christi redacti. Hoc sunt tria sata faringe; quod mulier in euangelio fermat. Azimi sunt panes; quod sine fermento malicie et languore nequit. et uore puerorum oportet esse credentium unitatem.

Subcinericos.

Subcinericos sunt ut per penitentiam delictorum supplicium vapore decocti esca teo ac cepitabilis efficiantur.

Titulum tenerum.

Vitulus tener et saginatus Christi corporis est; quod per salutem mundi ad arboris crucis immolatum est.

Hic est vitulus qui prodigio filio occidit.

Butirum et lac.

Ex carne vituli appeti posuit; quod lac veterem legem signat. Unde

Lac potum tedi vobis non esca.

Tradidit enim illis legis mandatum; quasi lac de uberibus duas tabularum expissum. hoc est testamentum fidei; quod non poterat cuan-

glice doctrinam solidam escam sumere.

Butirum veritatum.

Et pinguissum euangelium est testimonium quod velut oleum fidelibus in signum datur. Vitulum cum lacte et butiro apposuit; quia nec corpus domini sine lacte legis. nec haec sine euangelio esse potest.

Ecce in tabernaculo.

Et prius refecti ut homines in unitate deitatis eius beneficio erant implenda vena regis est.

Lui dixit. Reuertens venias dicunt.

ad te tempore isto vita comite.

Et sic sara sinagogam significat; que in umbra sacramentorum se abscondens christum venisse habebit filium sara virginem tuam.

Quo non credit. Et quod nondum fidem adhibuit.

Audito; sara risit post ostium taber-

nientium discere; et subditos esse.

Habebit sara. **S**tra. Promittit tensare sterili filium dicens. Circa tempus veniam non tempus sed qualitate sui aduentus significans; quoniam per filium reprobatus fidelis populus erat nasciturus. Unde letare steriles quoniam non parturis.

Duo auditio. **A**ngelus Arguit sara quod risit; et non abraham; cum similiter riserit; quod illius risus admirationis fuit; huius omninationis. quod diuidicare potuit qui corda nouit. Negat sara se risuisse; cum deus non possit latere; sed forte homines putabat; abraham vero tecum intelligebat; sed humanitatis officia prebendo; quod tantum infirmi carnem necessaria sunt; mirum nisi homines prius arbitratus est; sed in quibus deum loqui intelligeret; quibusdam signis diuinae maiestatis apparentibus; sicut in hominibus deum apparuisse scriptura testatur; sed postea angelos fuisse cognoverunt.

Genesis.

Erant autem annis sexagesimis minor est quod senus, et si senes appellentur seniorum. Unde si secundum medicos senior vir de muliere seniorum filios facere non potest; etiam si adhuc mulierib[us] finantur. Secundum Abraham miratur teum potentia te p[ro]missione filij, et hoc miraculum poluisse apostoli accipere possumus. Mortuum enim corpus non ostino ad generationem erat; si mulier inuenit illic etatis fuisse. Sed te p[ro]iecta etate generare non poterat, te cetera enim postea generauit: quod iuuenula fuit. Tradidunt enim medici quod senes de feminis puerationis etatis (et si mulierib[us] contingat ei) generare non possit; te iuuenula autem possit. Rursus mulier puerat gratis et si adhuc mulierib[us] continentiantur ei de seniori et parente non potest; te iuuenie potest. Miraculum ergo fuit quod rursum senes et puerat gratis et desiderat mulierib[us] fuisse.

Voluptati o[mn]i d[omi]ni.

Gregorius moraliter. Tunc carnis, cum sepe dicitur te le minimum habuimus; et totam se in diuinam spem fiduciam transferat. Despicit et cessat studio adesse si vivere subsidia diffidit. Unde sara promissiones dei audiens ridet sed ridens corripitur correpta, prius facta datur, et quod inveniente rigens secundari non potuit; annis fracta sensibili concepit, quia cum cura carnis sui confidentia habere testificatur; contra spem ex divina p[ro]missione accipit quod habitur a se ex humana ratione dubitavit. Unde bene quod generalis natus dicitur quod dum super spem fiduciam p[re]cipit; quod mens nostra aliud quam gaudium parit.

Num celare poteris?

Bene dominus abraham se creta sua committit; quem voluntatis suae et secretorum fidelium executorem cognovit, te quod in carne nascitur erat in quo omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi. Promittit quoque abraham non solus pugnia sed obedientes filios eius instigare et circa eos promissa compleri. Rursumque promittitur Iacob in gentem magnam futurus, et quod in eo benedicentur omnes gentes terrae. Quibus verbis duo illi promittuntur. Sensus inde per secundum carnem et omnes gentes per fidem.

Clamor sodomitae. Angeli. Si hec verba non dubitantis, sed irascientis et minantur accipiam: nulla est questio. Humano enim more ad homines loquitur deus et ira eius sine perturbatione est; quia immutabilis est

naculi. Erant autem ambo senes quibus deficientibus in alius patere desirare comedetur miraculii si steriles pariat. proiectaque etatis. et desiderat sare sanguinaria. Quod risit occulus naturalem consequitur rationem. te dicens: Postquam co[n]senui. et dominus meo vetulus est. voluptati operam dabo. Dicit autem dominus ad abraham: Quare risit sara uxor quasi quare plus acquerit nature, quam diuine potentie. dicens: Nunquid paritura sibi unus? Nunquid deo est quicunque quasi sicut dixi fieri difficile? Jurata condicte reuerteri anni futuri quod preterea tempore rumbae succedit qui signabatur in umbra. Santropostatar ad te hoc eodem tempore vita sicut cetera. comite et habebit sara filius. Ne gauit sara dicens: Non risi timore Aduic feminae incredulitate increpat perterrita. Dominus autem non est inquit ita: sed resisti. Quod ergo sursum cu[m] abraham tractauerant de futura misericordia iam contra sodomiam iudicium intentatur. rexissent viri inde. direxerunt oculum. Sicut futurum ignoras. sed dominus sicut rultus scire premia iustorum sic non ignorare supplulos contra sodomam. et abraham sic impiorum. mul gradiebatur deducens eos.

Dixitque dominus: Num celare potero abraham quem gesturus sum? cum futurus sit in gente magna et robustissima. et benedicende

sint in illo omnes nationes terre. Quasi ideo notifico ei iudicia mea. ut sequitur eius nota faciat. Scio enim quod precepturus sit filius non solum premia sed etiam obedientiam iusticie suis et domini sui post se. ut custodilis eius p[ro]misit deus abraham ut circa eos etiam p[ro]missa complecantur. et precepit. et receperunt a malo.

diant viae domini. et faciat iusti-

C. XVIII.

Sequitur autem sic minando dicimus. Videamus si non tibi facio. et si non potest tibi facere, vel sciam. et experiar utrum non possim. Sed perturbatio non cadit in deum. Nos autem humanae locutionis est cui deus se coaptat; ut humanae infirmitati conueniat.

BGregorius moraliter. Peccatum vero cum voce culpa est in actione. Peccatum vero cum clamore culpa cum libertate. Descendat et videbo te. Mala hominum non ante credamus. Et ecce angelos ad cognoscenda mala descendit. et tanto criminis inuoluto inueniens quasi patientia permanescit. et eos igne iudicij ante iudicij dies punientur. qui cum tranquillitate iudicant. et maiora crimina tarde credantur. et veraciter agnita cito puniantur.

Si fuerint l[itter]a.

Illi. Quinquaginta unus numerus a quo visus ad descendit penitentia significat. Unde et quinquaginta unus psalmus penitentialis est. Si ergo pueri terent saluarentur. Sed enim deus aspicit telinquentes nolle ad penitentiam converti. licet ardore inmoderate luxurie igne gehennae compelat. visus ad iustos non perire solum dicitur: quod si in quolibet per christum propter custodiā christi nomine inueniatur: non peribit. Denarius enim numeri figura et crucis christi significat.

Loquar ad d[omi]n[u]m.

Gregorius moraliter. Dacti quanto magis divinitatis interna prosperaunt: tanto magis semper nichil esse perspicuum. Quisque legit abraham se cinere et puluerem professum esse: nisi cum meruit de locutione habere. et ait: Loquitur ad te in cum sim puluis te. Fortasse enim aliquis se esse crederet si vera essentia quod super ipsum est non sensisset. Unde et daniel exclarat. Memento domine quoniam puluis sum. te.

Hoc mora. Quosdam per tumorem census non eleuat: sed per misericordie opera.

Quidam enim se terrenis abundare conspicunt. veras divinitates non requirunt. et eternum regnum non amant: quod temporalia sufficere putant. Non est ergo census in criminis sed affectus. cuncta enim que tens prodidit bona sunt. Sed qui bonis male videntur: hic agit ut per edacitatis ingluviem eo quo vivere debuit pane: moriat. Panop ad requiem lazarus venerat: superbis divitem cruciabant tormenta. Dives abraham fuerat: qui lazarium in sinu

tenebat. Ait tamen: Loquar ad dñm cum sim puluis et c. Quid dignitas tuas estimabat: qui se ipsum puluerem cineremque putabat. Aperte cernimus in quo loco se poluerat: qui se pulueret et cinerem etiam cum deo loqueretur estimabat. Quia ergo pigna ferendi sunt: qui ad summa nō proficiunt: et te minumis se extollunt.

Quinqz fuerint **Quinqz** ciuitates ignes imbris combusit: omnes enim qui quinqz corporis sensus libidinose tractaverunt: futuro incendio sunt cremandi.

Si inuenti fuerint et c. Al. Nō ne cesset hoc de omni loco accipere: de solidis autem potuit dici: quia sciebat de us nec decem esse ibi et ideo sic responderebatur abrag: ad exagerationem iniquitatis sodomorū.

Decem. Denarius cruce christi designat quia x-littera qua de narius exprimitur in figura crucis formatur.

Dixit. Sciebat enim nec unum ibi esse preceptor loth: ad exagrandam iniquitatem sed dicitur: sicut apud bieremā. Vide se si inuenientis dominem facientes iusticiam: quasi. Inuenire vel unum: et parco eis.

C. XIX. **V**eneruntqz duo angeli et c. Poterunt qz tres angeli numero ipari abrag: apparent: quia numero impar deus gaudet. Sodomam venerunt pari numero: i. duo: qui numerus primus ab unitate recedit: et princeps est alteritas: quasi feminam figurans molliciem. Venerunt in vespera: re: quia iam sodomis occubuerat sol iusticie.

Qui cū uidisset. Et c. Occurrerunt loth et adorat: angelos videtur intelligere. Ad refectionem corporis invitauit: homines videtur putare. Sed te bis et te illis qui abrag apparuenter idē intelligendum est. Ex hā aut loco scripture et multis alijs commendatur virtus hospitalitatis. Unū paulus: hospitalitatē nolite obliuisci: p. hanc enī placuerunt quidam angelis hospitio receptis.

Sublimitate promissionis temperat subiectione humilitatis.

cum sim puluis et cinis. Quid si t. Quinqz sensibz dedici et remissione undigne min' quinquaqinta iustis t. quinqz t. s. ppter eos qui corpus quadrigenera abstinentia domant: et sensibus quinqz ordinate vntur: nō parces omnibus.

fuerint: delebis t. propter quadra-

ginta quinqz vniuersam urbem:

t. parcum. Et ait: Nō delebo: si inuenero ibi quadraginta quinqz. Rursumqz t. Legis et euangelii precepta seruantes: quater locutus est ad eū: Hi autem quadraginta inueneti fuerint: quid facies?

Ait: Non percutiā: ppter quadraginta. t. s. videbatur dñm interrogā artare respō-

ginta. Ne queso inquit indigne

so-tempat prefatione qd querit.

ris domine si loquar. Quid si in-

uenti fuerint ibi triginta?

Respo- t. Seruantes mandata cū dilectione dei et ppter

dit non faciam: si inuenero ibi tri-

ginta. Quia semel ait cepi loqr

ad dominum meū: Quid si inuen-

t. Seruantes mandata cū dilectione dei et ppter

ti fuerint ibi viginti? Dixit: Non

mi: ppter denarū et binarium.

incertificā: ppter viginti. Obscro

inquit ne irascaris domine: si lo-

quar adhuc semel. Quid si inuen-

ti fuerint ibi decem? Dixit: Non

delebo: ppter decem. Abiit dñs

postqz cessauit loqui ad abraam.

et ille reuersus est in locuz suū.

To. XIX.

Enervuntqz

t. Expectante cuilibz

duo angeli sodomam vespere se- bet hospitis aduentum.

dente loth in foribus ciuitatis.

t. s. Apparere qz hospitalis eset.

Qui cū vidisset eos surrexit ob-

uiam eis: adorauitqz pronus in

terram: et dixit: Obscro domini.

declinate in domum pueri vestri

Lauate. Quod hospitibz solet fieri: vt affect⁹ terreno puluere sordi- dati: et accidia et pulsitanumitate tanqz puluerem squaloribz emundent. Unū in monasterijs puerientibz de via oratio celebratur.

Lompulit illos.

Acti. Angeli quasi coacti domum loth ingrediuntur: vt charitas ipsius tentata et probata remuneretur: et vt ostendetur j. quātū esset hospitatis bonum. hospitalem domum ingressi sunt: et hospitem liberauerunt: clausas hospitiis domos signis ingressus peccatores perdidit.

Habeo duas f.

Angi. Utruz admittenda sit compensatio flagitorum: vel quo: umlibet peccatum: ut faciamus malam ne fiant grauior: an perturbationi loth non consilio tribendum: merito queritur. Et nimis periculosissem hec compensatio admittitur. Si autē perturbatio mētis fuerit: nullo modo imitanda.

Et introducerunt

Gregi: mora. Malis aduersantibus intra domum loth reducuntur: et munitur: quia quisqz instus prauorum insidias lusitnēs ad mentes revertuntur et manū intermit. Sed domiū ī domo loth: ostiū inuenire nequeunt: quia corruptores mentium contra vitam iusti nullū reprehensionis aditum inueniunt: peccati cœtate quasi domū circumvent, quia inuidentes facta et dicta perscrutantur. Sed quia te vita iusti fortis et laudabilis actio rbiqz obuiat: errantes parietem palpant.

Percusserunt ce-

citate. Aug. Greci acrisia: i. audiēria: si possit dici: que faciat nō videri: nō omnia sed qd non est opus. Quonodo cū deficerent querendo ostium: si cœtate percussi: si essent ut nichil videbent. Quia enī calamitate turbati: ni-

chil vltius requirent. Hac acrisia percussi erant: qui beliseum querebant: et qui christum post resurrectionem cum ipso ambulantes non cognoscabant.

Egressus itaq; **z.** Dier. In sequē tibus filie loth virgi nes fuisse leguntur. et ipse ad sodomitas dixit. **E**cce due filii mei q; nō cognoverūt vi rum z. **N**ec aut dicitur habuisse gene ros. **S**ed quidā arbitruntur eas q; viros habuerunt in sodo mis perisse. et q; virgi nes erāt cū patre exis se. **S**ed hebraica veritas habet. **E**gressus est loth et locutus est ad sponsos qui accepti erāt filias eius. **V**irgines ergo filie needū fuerant matri monio copulatae.

Lung; esset ma. **z.** **I**li. Loth frater abraam iustus et lo spitalis in sodomis significat corpus chris tū. qd in omnib; basiliis inter impios germit; quorū factis nō consenti. et a quorū permissione literabatur in fine seculi illis dānatis supplicio ignis eterni.

In monte s. t. f. **S**trab. Mons altitudinem virtutum significat ad quā angelus horatur scđm illud. **S**i vis pfectus esse vade et vede oīa que hates et z. **N**isi vero uiderit senō posse descendere; meli est vt i segor. i. in paruula remaneat. contentus laicali et cōmuni vita q; monte vir tutis arripiat; et ad se cularia redeat. **V**irginitas alii mons est ad quā angelus horatur. **S**i quis videt se nō posse cōscendere; maneat in segor. i. in legitimo cōligio. q; meli est mediocri bo no vti. q; p. abupta libidinis precipitari. **V**n ppter fornicati onē vniuersi. q; p. vxorem habeat. **N**ec possum i monte s. perturbatus nō credebat dñs. qē in angelis agnoscet. sicut perturbatus filias prostinebat.

Es ciuitas hic z. **I**li. Sodomā interpretatur cecitas; et exprimit mī dana desideria. Altitudo montū speculatio pfectoꝝ. **S**ed qd multi mundi illebras fugiunt; tñ in actione politi. cōtemplationis apicē subire nequeunt. **E**xuit loth a sodomis. b; ad montana non puenit. **V**n loth ait. **E**s ciuitas h iux z. **J**uxta dicit: et tu ad salutē tuta. q; actua uita nec a mī curis et toto disserat; nec a gaudio eterno salutis est aliena.

Ad quā possum fugere. Qui ad contemplatiū ascendere nō susci ciunt. ad actuā vitam confugiūt in qua saluentur.

Dre. **V**ora. Arentē sodomā fugere est incēdia carnis tecūnare. Altitu

Avidentia. **T**ecitate a minimo usq; ad mari magnum: ita vt ostium inuenire nō possent. **D**ixerunt autem ad loth

Habes tuorum quempiaꝝ gene rū. **F**amiliares loth merito eius possent saluari rum aut filios aut filias. **O**m̄ si voluissent cū eo a malis longe fieri. qui tui sunt educ de vrbe hac. de

Thū quasi plus valuit apud eos malū inolitū

Cebimur em̄ locum istum: et eo q;

increuerit clamor eorū coram domino. qui misit nos vt perdam illos. **E**gressus est itaq; loth. et locutus est ad generos suos. qui accepti erant filias eius. et dixit:

Surgite et egredimini d. loco isto quia delebit dominus ciuitatem

Thū quoꝝ p̄tate consuetudinis amor ligauerat bac.

Et visus est eis quasi ludēs

Thū opus lucis est a malis recedere.

Loqui. **L**ung; esset mane. cogebat cum dicentes: **S**urge tolle uxorem tuam et duas filias quas habes. ne et tu pariter pereas in sce

Thū aliquo affectu carnali malozū consorti

um exire dissimulant. crebra bonozū admonitio

ne cogendi sunt. ne bonos mores corumpat ex

lere ciuitatis. **D**issimulante illo

empla malorum.

Apprehenderunt manum eius. et

manum uxoris. ac duarum filia

rum eius. eo q; parceret dominū

illi. eduxeruntq; eum. et posuerūt

extra ciuitatem. **I**bi locuti sunt ad

Thū redeas ad sodomam.

Eum dicentes: **S**alua animā tuā

Thū nemo metens manū in aratum et respi

cens retro. ap̄t; el regno dei.

Thū sicut sodo

Moli respiceret post terguz. nec

matua cetera luge via.

Stes in omni circa regione: sed in

Thū culmine virtutū.

Monte saluuz te fac. ne et tu simul

pereas. **D**ixitq; loth ad eos: **Q**ue

so domine mi: quia inuenit seru

tuus gratiam coram te. et magni

ficasti gloriam et misericordia tu

am quā fecisti meū. vt saluares

Thū neclū se pfectō virtutū ydoneū sentiebat.

Anūnam meā. nec possum in mó

Thū cepero. s; que ferre non possum

Thū forte apprehendat

Thū segor q; sic vocata ē. ex quo loth dixit est. c; p

me malum: et moriar. **E**s ciuitas

bic iuxta ad quam possum fugere

Thū hoc est. parua. et saluabor in ea. **N**uqd

no sufficit inbecillati me ad vitā

No modica est. et viuet anima mea

Thū quasi. Qui potest capere capiat.

Dixitq; ad eum: **E**cce etiā in hoc

Thū acquiesco precibus tuis.

Suscepī preces tuas. vt non sub

uertam vrbem pro qua locutes

Festina et saluare ibi: quia nō po

tero facere quicq;. donec ingredi

aris illuc. **I**dcirco vocatuꝝ est no

Thū i parua. **T**hū corrupta ciuitas sub luce

damnata est.

Men vrbis illi. **T**hū segor. **S**olegres

Thū fugiens incidia so come.

Sus est super terrā. et loth **T**hū ingressus est segor. **I**git d. pluit

Thū putoꝝ.

super sodomam et gomoram **T**hū sul

Thū terra in eternū aresceret non sicut post di

luum vicesceret. **T**hū solum iudicio. q; puto

re et ardore luxurie copulauerunt. **T**hū clamor

phur et lignea d. domino de celo

peccati eorum ascenderat in celum.

Thū subuerit ciuitates has. et om̄ez

Thū que similia faciebat.

Circa regionem: vniuersos habi

Thū quibus delectati fuerant.

Thū erre vi rentia. **R**espiciensq; uxoz el post

Thū quasi mente reuersa: vt famos hoc exemplo

condiret. **T**hū Ad conditum fidelium. pena

se versa est i statuā salis. **A**braā

imp̄. eruditio iusti.

Aut consurgēs mane ybi steterat

prius cum domino: intuitus est

sodomā et gomoram. et vniuersam

do montū mīdi con tempi. **V**el in mōte

sūt q; carnali copule

inherēt. b; nisi cura su

sciende. plis nulla

soluuntur voluptate

carnis. **S**ed q; multi

carnis sclera deserūt

nec tñ in pingilio car

nis positi. vslus solū

modo debiti iura cō

seruat. **E**xit loth te

sodomis. sed nō mox

ad montana puenit:

q; damnabilis vita

relinquit. sed adhuc

cellitudo pingalis cō

tinētig subtilit nō te

ner. **E**s in medio se

gor. q; fugientē infir

mū laluer. q; cū p in

cōtinētā miscēt p̄iu

ges. lapsus scelerū fu

giunt: et cū venia sal

uant. et q;li paruaꝝ ci

uitatē inueniunt. in q

ab ignib; defendunt

q; pingalis vita non

virtutib; mira est. **S**ed

q; supplicij secura

Vn. est ciuitas b z.

Vita suā pinguis. q; i

in qua ciuitate custo

dit: q; p se assiduis

oratib; intercedūt.

Vn ad loth vicitur

Ecce in b suscepī p. t.

q; cū teo oratio fun

dit: talis vita pinguis

nō damnat. **U**nde

Polite fraudare in

uicem z.

Igitur d. p. s. z.

Breg. Sulphur. se

tor carnis. **I**gnis ar

doz carnalis deside

ri. cū dñs carnis sce

lera punire tecrenis

set. qualitate vltiōis

innouit macula cri

minis. **S**ulphur em̄

ftet. ignis ardet. qui

ergo ad puerā tēsi

deria carnis ftore ar

serant. ure sulphure

zigne perierunt. vt ex

iuſta pena disserent;

qd in iusto desiderio

fecissent.

Stra. **N**otanduz

vocati retro aspiciuntur ad ea q̄ reliquerant redire contendunt. De quibus dicitur: Nemo ponens manū in arato et respiciens retro aperte est regno dei. Ideo prohibetur illis retro aspicere. In quo ostendit nō esse redeundū ad veterem vitā his qui p̄ gratiā regenerati vitiū capiūt evadere incēdium. Hoc retrospicēs in salē verba est exemplū facta. si et p̄dimentū vnde alij salliantur. Vñ xp̄s ait: Venetote uxoris loth ut nos si tanq̄ sale condiret ne negligentes essemus; sed prudenter caueremus.

Cum enim subuer-

Innuit scriptura ma-
gis meritis abrae te
um liberasse loth: ut
intelligamus iustū es
se dictum quodā mo-
do. Maxime: q̄ cole-
bat vñ verū deū.
et compatione sodo-
morū inter quos vi-
uens ad simile scelus
flecti nō potuit.

Recordatus a.
Pat̄z meritis abrae
loth fuisse liberatum
quem scriptura appelle-
bat iustū. Et sciendū
q̄ iustus erat nō sic
abraam: sed compa-
tione sodo mitaz.

Ascenditq̄ zc
Sic coniugati te hu-
militate actiū aliquā
ascendunt ad altitudi-
nem p̄emplatiue.
Ascenditq̄ loth
de segor zc. Hier
Querit cuīz primum
montis fugit segor p̄-
tulerit. et eam in qua
habitaret liberari vo-
luerit. Rursus te se-
gor ad montem tran-
sierit. Respōdebim⁹
verā esse hebreoz te
segor conjecturaz. q̄
frequenter terremotū
obruta. primū bale et
post salisa dicta sit. ti-
mueritq̄ loth dicēs:
Si ceteris stantibus
ista sepe subuersa est
q̄to magis in cōmu-
ni ruina nō poterit li-
berari: et hanc occasi-
onē infidelitatis cau-
sa incest⁹ fuisse. Qui
enim ceteras viderat
subui. et hanc stare.
se p̄ te auxilio erūtū
de eo q̄d sibi p̄cessaz
audierat ambigere nō
debuit.

Dixitq̄ maior
ad minorem zc.
Hier. Qd. p̄ excu-
satione dicit filiaruz

q̄ genus humanū defecisse putauerunt. ideoq̄ cū patre accubuerūt. Nō
aut̄ excusat patrē qd̄ sequit⁹: et nesciunt q̄ dormissent cū eo. et cū surrexisserint
ab eo. appungūt tēsūp̄ bebi⁹ obelo. quasi sup̄fluuz. quasi incredibile sit:
q̄ rex natura nō capiat coire quēpiam nescientem.

Strabus. Loth inexcusabilis est: primo q̄ angelo nō credidit. tēnde
q̄ inebriatus est: et fuit peccati causa peccati.

Nie. Sic prava suggestio et delectatio. vt incest⁹ mulieres insidiant
cōtinētib⁹. vt accepta occasione torpentes vino fallacie imbuant. et sta-
tu rectitudinis quasi ignorantes deſciant.

† Sper reliquias combustionis imprimitur no-
terram regionis illius. † Cuditq̄
bis memoria iubueris: ad exemplum corre-
ctionis.

ascendentem fauillam de terra q̄i
fornacis sumū. Cum em̄ subuer-
teret dominus ciuitates regionis
illi. recordatus est abrae: et libera-
uit loth de subuersione vrbū in
quibus habitauerat. Ascenditq̄
† In quē prius monente dño ascēdere noluit.
loth de segor. et māsit in monte:
duę quoq̄ filię eius cū eo. Cum
erat em̄ manere in segor. Et man-
sit in spelūca ipse et duę filię ei⁹ cū
eo. Dixitq̄ maior ad minorem: Pa-
ter noster senex est. et nullus viro-
rum remansit in terra. qui possit
ad nos ingredi iuxta morem vni-
uersē terrę. veni inebriemus eu⁹
vino: dormiamusq̄ cū eo: vt ser-
uare possimus ex patre nostro se-
† Sque sodoma nō vicit: vna ricerunt.
men. Dederūt itaq̄ patri suo bi-
† Sic loth in sodomis iustus in monte pec-
cauit. sic quidā seculares inter malos statū re-
bere vñ nocte illa. † Ingressa ē
cūtūdīnē tenēt: cū vero ad altitudē vite ascē-
dunt: negligētōres facti grauitē peccant.
maior. dormiuitq̄ cū eo. At ille nō
sensit: nec quando accubuit filia
nec quādo surrexit. Altera quoq̄
die dixit maior ad minorem: Ecce
dormiui beri cum patre meo. de-
mus ei bibere vñnum etiā hac no-

Cleni inebriemus zc. Alc. Didicerant duę filię loth consummatio-
nem mundi futurā p̄ ignē. Sed tanq̄ puelles nō pfecte: neq̄ sciebat q̄ so-
domitis igne vastatis multū spaciū integrū remaneret. et suspicte sunt ta-
le aliquid factum. quale in temporib⁹ noe audierāt. et ad reparandū gen-
humanum suspirites se esse cum patre. Et q̄uis grande crimen cōcibitus
patri⁹ granior videbat impietas: si seruata castitate spem posteritatis de-
lerent. Ideo cōsiliū inēunt. et patris metuētiā vel rigorē vino mollūt: et
lingulis singulē no-
ctibus suscipiunt ab
ignorātē conceptum.
nec repentunt.

Dederūt itaq̄
zc. Si. Loth in loco
loco legem significat.
quā quidā ex illa p̄-
creati et sub illa positi.
male intelligēdo quo
dammodo inebriant.
eaq̄ n̄ legitima vñ-
do infidelitatis opa
pariūt. Bona est em-
lex. si quis ea legit/
me vñatur.
Loceperūt ergo
duę filię loth de p̄re suo. † Depit
q̄ maior filium: et vocauit nomē
† q̄ interpretatur ex patre. et significat abutē
tes lege: quibus dicitur: vos ex patre dyabolo
eius. eius moab. ipse est pater moabi-
tarum vñq̄ in presentem diē. Mi-
nor quoq̄ peperit filium. et vo-
ca
† Qui interpretatur filius populi mei. et signi-
ficat hereticos de quibus dicitur: a nobis exie-
runt sed nō erant ex nobis.
uit nomen eius Ammon. i. filius
populi mei. ipse est pater ammo-
nitarum vñq̄ hodie.

Rofectus in
de abraam in terram australē. ha-
† Sque sodes fons iudicij. † Sur angustia.
bitauit inter cades et sur. et pere
† Terra palestinoi. † dum habet homo
grinatus est in geraris. Dixitq̄
quid faciat: nō debet tentare deū.
de sara uxore sua: soror mea est.
† Ex priori pharaonis correctione certus erat
qua violari non poterat.
Misit ergo abimelech rex gerare
† quis abraam humana ratione vñs. tñ totū
se deo cōmisiit.
tulit eā. Cenit aut̄ de⁹ ad abime-
lech per somnium nocte et ait illi:

dit. Abraam christi sara significat ecclēsiā: que in hac peregrinatō inter
alienigenas. sine macula vñvit et ruga. in gloriā christi vñi sui. cū pulcri-
tudo honor christi. cū pulcritudini regel offerunt munera. sicut abimelech
sare. Plus in ea admirās formę decus qd̄ amare potuit non violare. Est
enī ecclēsia xp̄i uxor in occulto. abscondito quippe secreto inheret anima
dei verbo in carne vna. Hoc magni coniugij sacramentū in xp̄o et in ecclē-
sia apostolus cōmendat. Regnū vero terrenū qd̄ reges significat qui nō
permittunt violare saram: nō expertū est ecclēsiā esse coniugē xp̄i. nisi cum
violare tentauit. Diuino em̄ testimonio p̄ fidē martini cessit. correptus

Genes. C.

in posterioribus munere honorantur: quā in prioribus corrūpe nō valuit. Qd
ēm in vno rege p̄ius et posterioris figuratur est: hoc in isto regno vno priori-
bus et posterioribus regibus impletū est.

Cuius vxor sit ec-
clesia occultat alieni
genis: nō cuius soror
q̄ intellectus difficile
est: quomodo anima
hūana verbo tei co-
pulet. **C**ū ille sit de?
hec creatura: secundū
hēm sponsus et sponsa.
v̄l vir et uxoris. **Qd**
vero cognatiōne frēs
sint christi et om̄es
sancti gratia diuinā
non consanguinitate
terrena: hoc est: de pa-
tre: nō de matre: et af-
fabilius dicitur: et capa-
cias audiuntur. **I**nter se
ēm sancti om̄es p̄ ean-
dem gratiam fratres
domini. **S**ponsus aut̄ cetero-
rum societate nullus
illoz est.

Dicit ecclesia so-
ror: xp̄i de patre: non
de matre: nec terrena
generatio q̄ euacuat
h̄ gratie ecclēsī que
eterna ē cognatiō cō-
mendat: qua accepta
mortales nō erimus
h̄ filii dei. **N**eque enīz
hanc gratiā te luna-
goga matre xp̄i secū-
dum carnēs: h̄ deo
patre percipim⁹. **Vn**

Nolite vō care p̄ie z
super terram. **Vnus**
est ēm pater vester q̄
in celis est.
Dixit ad eum
z. Aug. **Qd** dicit
abimelech p̄ sara. **E**t
percepit tibi ne pecca-
res in me: aduertēdū
est deū fecisse: q̄ ad-
monnit vroxem esse
abrae: quā putabat
soror. **E**t notandū
q̄ in deū peccat: cuz
talia cōmittunt: q̄ pu-
tant hoīes: vel nō esse
peccata: vel leuia ha-
beri: tanq̄ i carie pec-
cata.

Alias aut̄ uere s-
tier. **Qm** i hebreo
habet p̄terea v̄re so-
ror mea est: filia p̄ris
mei: b̄ filia m̄ris mei
et sonat magis q̄ so-
ror abrae fuerit. **In**
excusationē eius dici-
mus: nondū tales nu-
ptias lege p̄hibitas.

Filia patris. Alia trāslatio apertius a patre et nō ex matre: erat ēm
filia aran fratri abrae: loti.

Culit igitur. **All:** Abraam significat christū. **S**ara ecclēsī. **A**braā
bonorat ppter sara pulcritudinē: et christus propter ecclēsiam. **Vnde** mi-
rabilis deus in sanctis suis. **H**abebat sara virum: sed latebat. **H**abebat ec-

C. XXI.

clesia christum: qui in seculo nō videt: in celo receptus
Postq̄ autem zc. Postq̄ sermo dei repulsus est a iudea: om̄is fide-
les soror christi et fratres. **Vnde** Quicq̄ fecerit voluntatem patris mei
qui in celis est ip̄e fra-
ter me⁹: et soror et ma-
ter.

Culicq̄ tibi
placuerit zc. **Q**ui
aliq̄ terrore princi-
pium credere distule-
rant: eisdez intentib⁹
ad ecclēsī q̄ xp̄i so-
ror: et uxoris est lese cō-
tulerūt: et p̄ oēsmun-
di partes gloriā xp̄i
et ecclēsī dilatauerūt
Mille argēteos
zc. **Q**uali iocādo lo-
quitur: quia illa di-
xit fratrem suum esse
qui marit⁹ erat: et hor-
tatur ut in posterum
hoc meminerit: ne te
inceps simile impro-
periū deprehensa in-
currat.
Mille argētei dan-
tur christo: cum elo-
quio doctores mudi
de gentili conuersati-
one ad fidem xp̄i te-
nendam: et predican-
dam assumunt. Mil-
lenarius ēm ex tena-
rio quadratus: stabili-
lem et solidā designat
euangelīcē p̄dicatio-
nis doctrinam.

Orante aut̄: **O**rante filio patrem
sanatur infecunditas
mundanorum principū
et subditorum popu-
lorum.

C. XXI.

Tisitauit aut̄ d.
Circuncisionis figura
multiformis est. **S**i
gnaculū ēm est sed in
apostolum iusticiā fi-
dei abrae et semini ei⁹
Et indicium castigā-
di cos qui ad hoc le-
men et fidem pertine-
rent. **E**t appetit na-
scituri de hoc semine
saluatoris: q̄ nos in
presenti p̄ baptismū
ab om̄i peccato mun-
daret: et in futuro post
resurrectionē ab om̄i
mortis corruptio-
ne liberaret. **O**ctona-
tiūs autem resurrecti-
onis glorię conuenit
Dominus ēm octa-
uo die: id est: post septimam sabbati resurrexit: et nos post sex etates huīus
seculi: et septimam sabbati: id est: quietem animarum: que interim in alia
vita geritur: quasi octavo tempore resurgemus: ab omnibus carnalis
concupiscentię corruptionibus et vicijs (in quib⁹ luxuria maxime regnat)
expoliati.

Circuncidit eū z̄. Strab. Circuncisio cū ob multas causas p̄cepta sit specialiter figurā christi p̄tendit: qui nos p̄ baptismū veteri homini exiit: & in futuro post resurrectionē circuncidet omnē mortalitatē & corruptionē.

Dicit autem octava die circuncisus est ysaac: designat octava seculi etas: quādo generalis resurrectio sanctorum celebrabitur.

Trenuit igitur z̄. Crescit qui ascensiones in corde disponēs: ad solidū doctrinę cibā peruenit. Unde cresce: & manducabis me.

Aug. Trenuit igitur z̄.

Nec die nativitatis nec circuncisionis filij sui: s̄ in die ablactationis coniunctū fecit: q̄ debet magnū esse gaudiū spiritualē etatis: quādo talis factus est homo: qui pascat solido cibo: nec eis similis quibus dicitur: **L**ac vobis potū dedi nō escam.

Lucus vidisset sa-
Dier. Dupliciter h̄ exponit: vel q̄ Ido-
lis ludos fecerit. Jux-
illud. Sedit populi manducare & bibere.
z̄. Vel q̄ adver-
sum ysaac: quasi mai-
orū gratia toco sibi
primogenita vendi-
cauerit: qd̄ sara audi-
ens nō tulit.

Eisce ancillā z̄. Querit cur ante sa-
ra voluit te ancilla filii suscipe: aut cur
cū matre nūc iubet ex-
pellit: Qd̄ nō facit ze-
lo accensa: sed p̄p-
tie mysterio cōpulsa.
Agar em̄ scđm aplm
i seruitute genuit car-
nalez populū. Sara
vero spiritualē & libe-
rū: qua libertate xp̄s
nos liberavit. Signi-
ficabat ergo hoc my-
sterio priorē populū
in seruitute generatiū
nō manere in domo
sare: i-ecclesī ingēniū
nec esse heredē vel cō-
sortem christianōū.
nec cum filio nobili: i-populo fideli: regnū glorie possidere.

Dure accepit z̄. Aug. Querit quare contristatus sit abraam: cum h̄ p̄pelia fuit: qnā ipse magis q̄ sara nosse debuit. H̄ ex reuelatione h̄ di-
xit sara qd̄ sibi prius fuerat reuelatū. Ille vero paterno affectu cōmotus est: cui dominus postea reuelauit. Vel forte ambo prius nescierunt quid es-
set: q̄ saram nesciente p̄peltizatū est: cū muliebri animo mota est: prop̄ ancille superbiā.

Quia semen t. Aug. Notandum q̄ & bismael a deo semen abrae dic̄t
est: qd̄ apls ait: nō filij carnis: sed filij promissionis estimabunt in semine.
Sed hoc p̄prie ad ysaac pertinet: qui nō filius carnis sed promissionis: et
semene spirituale ex promissione est nō ex carne.

Tollens panem z̄. Cum ergo abraam ejiceret agar tollens panem in humeris imposuit z̄. v-a. z̄. Exiens agar: infante in humeris imposuit q̄ peccator: poplū insipies cervicē matris synagoge grauauit dicens: **G**a-
guis eius super nos z̄. f-n. Panes aut̄ significant q̄ venus sacerdotium panes p̄positionis portaret secū & vesceret. Viter vero aqua que deficiat in
idaica purificatio defectura: vel doctrina carnalis in pelle mortua clausa
i-in carne veteris dominis p̄maricatōis sententia damnata: que nec refri-
gerat nec sanat: sed estu tepida: vomitū facit. Errat agar in solitudine cū
filio: & synagoga p̄ orbem cū populo: expulsa a terra sua sine sacerdotio et

sacrificio: & viam q̄ est xp̄s ignorat. **F**ilius siti perit: s̄ populus nullā sp̄i-
tualē habens purificationē. **F**ilium siti morientem sub arbore proiec-
t̄ monstrante angelo fontem aspicit: q̄ quidā te populo sub umbra ligni
crucis refugium petituri sumit.

Augu. Sumpit panē & v-a. z̄. Querit quomodo imposuit in hume-
ris puerū tam grandē. Nā qui fuerat anteq̄ esset na? ysaac tredecim an-
norū: circuncisus cū esset abraam non agintanouem: & natus sit ysaac cen-

tenario patre. **L**ude-
bat aut̄ bismael cum
ysaac: qnā sara cōmo-
ta est: vtq̄ cū gradi-
uscō: qui iāz fuerat
ablactatus: profecto
plusq̄: xvi-anorum
fuit: qnā cum matre ex-
pulsus est: **S**z vt b
q̄ cū parvulo lusit: p̄
recapitulationem di-
ctum accipiam: an-
teq̄ ablacter̄ ysaac:
etiaq̄ sic amplius q̄
tredecim annoz puer
humoris matris non
potuit imponi: s̄ sub
audienduz est: dedit
puer̄ suū z̄.

Imposuit sca-
pule eius. **H**iero.

Quādo ysaac natus
est: xiiii: annoz erat
bismael: & post abla-
ctationē eī cū matre
expellit: apud hebre-
os varia opinio est:
alijs afferentibz quin
to anno ablactatōis
tempus statutū: alijs
duodecimo. **P**os igi-
tur vt breuiorē eliga-
mus etatem: post x.
& viii: annos suppu-
tamus bismael cinctū
esse cū matre: nec con-
uenire iā adolescētēz
matris sedicētēz cer-
nici bus. **V**ez est aut̄ il-
lus hebrez lignē ydi-
oma: q̄ omnis filius
ad comparationē pa-
rentū infans vocetur
& parvulus. **R**ome
quoq̄ usq̄ hodie om-
nes filij infantes vo-

cantur.

Abiecit puerum z̄. **H**iero. Qd̄ sequit: & piecit puerū subter vnam
abietem: & abiens sedit contra longe quasi iactus sagitte: dixit em̄ nō vi-
debo mortē parvuli mei: & sedit contra eū: & statim iungitur: exclamauit puer & fleuit: & audiuit dominus vocē pueri de celo vbi erat: & dixit ange-
lus ad agar: nullū moneat. In hebreo em̄ prius hoc scriptum est: non vi-
debo mortem pueri mei z̄. Ita consequenter legitur: q̄ agar sederit cōtra
puerum: & leuauerit vocem & fleuerit: & exaudiuit deus vocē parvuli. Fle-
te em̄ matre: & mortem filij prestolante: deus exaudiuit puer: qnē pollicit
erat futurz in gentē magnā. **M**ater em̄ nō suā mortē: sed filij teplorat.

Augu. Queritur quomodo mater puer̄ annoz amplius xv: sub arbore
piecerit: **V**idet em̄ dici q̄ en̄ portauerit: sed intelligendū est ab animo p-
iectum esse: tanq̄ morituz: secundū illud. **P**roiectus sum a facie oculorū
tuor̄. Usualiter quoq̄ aliquis projicit dicitur ab eo cū quo erat: ne ab il-
lo videat: aut cū illo maneat. **B**ubaudiendū est aut̄ matrē a filio disces-
sisse: ptero quo abierit ignorante: & ne filium deficientem videret: in silva
latuisse. **Q**uid aut̄ mirū puer̄ in illa etate: & diu nō visa: & tanq̄ perdita
matre in tali loco fleuisse: **P**ostea dicit accipe puer̄: nō vt eum quasi ia-
centem de terra tolleret: sed vt eis se comitem iungeret: & manu teneret: sicut
sepe faciunt cuiuslibet etatis ambulantes.

G Genesis.

Exaudiuit autem puer exlamat propterea et teus exaudiuit; et monstrare angelum illam fontem aspirat; pro illis dicit qui ad Christum conuertuntur; et testes per te exaudiviuntur; apertis oculis cordis vident fontem aquae; i. Christum qui ait: Qui sit ventus ad me et bibat. Angelus heliam significat per quem populus creditur est. Unde Ecce ego mittas vobis heliam; qui querat corda patrum in filios.

Angelus domini. Si. Quem qui loquitur ad agar prius angelum postea dominum scriptura pronunciat filium dei fuisse credendum est; qui per legem et prophetas locutus est qui per obedientiam partem voluntatis angelus vocatur secundum naturam teus.

Eccl. tempore. Aug. Qui potest quando cum abimelech pactum fecit abraham; et dictus est putes quae fuditur; putens iurationis quoniam contigit veritati. Agar enim de domo abraham filio expulsa iuxta putem iurationis (sic dictum est) errabat; quod longe post dictum factum est abraham. Ibi enim abi melech et abraham iuraverunt. Agar cum filio puto expulsa. Forte iam factus fuisse intelligentius est; sed per recapitulationem me moratus quod egit abraham cum abimelech. nisi forte qui librum postea scriptum est; puto iurationis regionem appellauerint; in qua errabat. Quis errabat in illa regione in qua factus est putes iuramenti; quod postea factus sit. Longe tamen ante etates scriptorum sic dicebat putes; cuius liber scriberet nomen tenens antiquum quod imposuerat abraham. Nec mouere debet quod putes quae foderat abraham; nesciebat agar si ante est fossus quod illa expulsa; fieri enim potuit; ut pecunia suorum causa longe a domo putes foderet; quae illa nesciret.

Jura. Et se qui foris sunt fidelium conuersatione induci eisdem considerant sociari; et eorum exemplis ad melius informari; ut et sibi consultari proximum saluti.

Idcirco uocatus est. Duplex causa est; cur appellatur in hebreo

potest arcus iacere. Dicit enim: Non sum credere quos vere fidei subiecti videz. Videbo morientem puerum. Et se fidem. dens contra leuauit vocem suam. Et dolet amissio regno et sacerdotio. Et non penitus occidetur; unde ne occidas eos ne quod obliuiscantur populi mei. Sicut matre pueri et fleuit. Exaudiuit autem deus vocem pueri. Uocauitque angelus doctriinae scripturae. mini agar de celo dicens: Quid agis agar? Noli timere. Exaudi. Iudicaci populi in infidelitate manentis. dicit enim deus vocem pueri de loco. Et patet non onus fuisse matris; sed comitem; et autem manu parentis tenetur; sollicitus monstrarat affectum. Et iurata ambulando cum eo. in quo est. Surge tolle puerum. Manus tenetur dum opera carnis exercere permittitur. et tene manum illius; quia in spiritu eius reges habebat. In religione magna facias eu. Aperuit quis tuus preparabis; vultu eius. Intellegit sacramentum profunditatem credidit. Propter eius oculos deus. Quod videt puerum. et tene manum illius; quia in intellectu scripturis omnis iste salvus fuit. Concordia legis et euangelii. Tunc deditque pueru libere; et fuit cum pueris. Ad priori statum allegoria renovanda est. In multitudine non in merito. In infidele eo. Qui credit et moratur est in solitudo. Acuens sententias ad impugnandum iuramentum: et facit est iuuenis sagit dam fidem. Tarius. Habitauitque in deserto pueri similiu societate gaudent. pharan. Et accepit illi mater sua uxores de terra egypci. Eodem tempore dixit abimelech et phicol princeps exercitus eius: et reuersi sunt in terra palestino. Hoc est agricultura que diuinum fontis umbibus irrigatur. Circa locum empti puerorum. Abraaz autem plantauit nemus in bersabe; et inuocauit ibi saluatoris quem expectabat. Circa parte celestis iniquitatis est mundi. nomen dei eterni: et fuit colonus vel palestino die multis.

Scripque meae; sicut iuxta misericordiam palestine que nunc dicitur salutaris; hec est gerara. quam feci tibi facies michi. et terre in qua versatus es aduena. Dicit fabiaam; quod inter fideles et eos qui foris sunt abraaz. Ego iurabo. Et increde profunditatem sacramentorum solet esse intentio pauit abimelech propter putes aquae; quem vi abstulerant servi illi

C. XXII.

us. Responditque abimelech: Ne lius crumen maculat nescientem. scimus quis fecerit hanc rem? Sed

et tu non indicasti michi; et ego non reddite omnibus debiti; cui tributum tributum et alibi. Reddite ergo quod sunt cesarii cesarii.

audiui preter hodie. Tunc itaque abraaz oues et boues et dedit abi melech. Percusseruntque ambo fedus. Et statuit abraaz septem agnas gregis seorsum. Cui dixit abimelech: Quid sibi voluit septem agnem iste; quas stare fecisti seorsum? At

deinde septem mulieres apud etiam; et septem dona spiritus sancti; que manus impositionis episcoporum accipiunt in ecclesia neopiscopi.

ille: septem inquit agnas accipies

doctoribus qui haec sacramenta in scripturis scrutati sunt. de manu mea; ut sint in testimonio

nium michi quoniam ego fodi puerum istum. Idcirco vocatus est

putus septimus; ppter septem agnas ibi datas; vel pueris iuramenti.

locus ille bersabe; quod ibi viterque hoc inuenit fideles; supra fontem baptismi.

iurauit; et inuenit fedus; et puto

iuramenti. Surrexit autem abimelech et phicol princeps exercitus eius; et reuersi sunt in terram palestino.

Hoc est agricultura que diuinum fontis umbibus irrigatur. Circa locum empti puerorum. Abraaz autem plantauit nemus in heredes; et inuocauit ibi

saluatoris quem expectabat. Circa parte celestis iniquitatis est mundi.

nomen dei eterni; et fuit colonus vel palestino die multis.

Q // C. XXII.

We postquam

vit notificaret ei de perfectione qua ipse ignorabat. Vit probaret quod promptus esset ad obedientiam.

gesta sunt tentavit deus abraaz.

et dixit ad eum: Abraam abraam.

Ille respondit: Assum. Aut illi:

sic deus dilexit mundum; ut filium suum unigenitum daret.

Lolle filium tuum; quem diligis ysaac

et

Dictum est in ysaac vocabitur tibi semen. tanq; si ille occideretur; tota spes promissionis frustraretur.

Clade i terram zc. Hiero. Autem bebegi huc montem esse in quo postea templum edificatum est in area orne iebuseti. Unde in paralipomeno. Legunt edificare templum mense secundo secunda die mensis in monte moria. qui id circa illuminans interpretatur. et lucens: quia ibi est dabis hoc est oraculum dei. et lex. et spiritus qui homines docet veritatem. et prophetas inspirat.

Asimum suum zc.

Asinus insensitatem stulticiam indeorum significat. q; portabat omnia sacramenta et ne sciebat.

Die autem tunc Hiero.

Notandum q; te geraris usque ad montem moria: i fedez templi iter trium dierum sit. et abraam illuc die tercio peruenisse dicitur. Male ergo putant. abraam illo tempore habitasse apud quer cuius mambre. cu; inde ad montem moria vix viuus dicit plenius iter sit.

Criduus quo venit ad locum sacrificij. tres etates significat ante legem ab abraham usque ad moysen.

Sed lego a moysi usque ad iohannem. In de usque ad dominum et quidquid restat. tercias dies est gratia. in qua tercia etate sacrificium completum est christi.

Expectate hic zc.

Cecitas ex parte contigit in israel. hoc est. cu; asino. ut plenitudo gentium intraret hoc est. postquam adorauerimus. Vbi sacrificium crucis per gentes fuerit predicatus. Est ubi plenitudo gentium intrauerit reuerte mur ad vos. hoc est. et sic ois israel saluus fiet.

Duo servi dimisi nec producti ad locum sacrificij. inde sunt q; seruilitate viventes. et carnaliter sapientes. non intellexerunt humilitatem et passionem christi. Duo quidem. q; in duas partes dividendi. q; factum est peccante salomonem. q; dominus est populus loco regni non errore impietas. quibus dicatur adversatrix israel. et praevaricatrix iuda.

Ego et puer zc. Alc. Indubitanter animo mactare filium volebat. Landanus in constantia offerendi. et in fide suscitandi. Sciebat enim certissime deum fallere non posse. et licet puer occideretur. promissionem tamen dei saluam permanere. Unde aplius. Fide abraam non belauit. cum unum offerret. in quo accepserat re-promissionem. credens: quia et mortuis potest suscitare deus.

Dixit autem abraam. Isi. Abraam vniuersum filium ducens ad immolandum. deum patrem significat. Abraam senex filium suscepit. deus autem non senescit. sed promissio de christo quodammodo senuerat. quando natus est. Inchoauit ab adam quando dictum est. Erunt duo in carne una: et completa est sexta etate seculi. Genesius sare in plebe dei. hoc est in multitudine popletarum. hoc idem significat: quia in fine temporum ex plebe sanctorum animalium natus est christus. Sterilitas eius significat. q; in hoc se-

stus. sub tibi reuelabitur quid haec immolatione et vadet in terra visionis. atque ibi portendatur. Signum holocausti vero. offeres eum in holocaustum super seminariam fidei. quia reuelabo tibi. vnum monium quem monstrauero

tibi. Igitur abraam de nocte cōspēparauit necessaria holocausti. surgens stravit asimum suum. duos quoque populi in morte chilii consenserunt. et pater proprio filio non pepercit. cens secū duos iuuenes et ysaac

duobus lignis copacta est crux christi.

filii suū. Lunus concidisset ligna

in holocaustū: abiit ad locū quē

serua quarta de proditione cui iuda pactum est. quinta comprebelūs est. tercia die. et paracue crucifixus est.

Preceperat ei deus. Die autem tertio

longe exstis a malitia iudeorum.

eleuatis oculis. vidit locum pcul

Dixitque ad pueros suos: Expecta

q; iudei a summa tarditate non intelligunt mysterium crucis.

te hic cu; asino: ego et puer illuc

vel postea. q; hoc erit in fine mundi. cu; plenitudo gentium intrauerit.

usque properates. Icum et adorauit

q; obit angaria et portauit crucem. unde

rumus reuertemur ad vos. Tunc

factus est principatus sup humerū eius.

quoque ligna holocausti. et imposu

it super ysaac filium suum. Ipse

q; sibi. q; separat parte et. et

vero portabat in manibus ignem

et gladium. Lunus pergerent duo

sumul. dixit ysaac patri suo. Pa-

ter mi. At ille respodit: Quid vis

q; sicutum ad inocentiam suam ignorare videtur chilii

fili? Ecce inquit ignis et ligna. Vbi

abram oculos suos: viditque

q; longe post veritas huius rumbie declarata

q; standi ouis ad occisionem ductus est. q; inter

duo brachia crucis suspensus est.

post tergum ariete inter vepres

et lo spe salvi facti sumus. et in christo tanq; in ysaac omnes nati sumus. quē partum ecclesia in fine temporum non natura. sed gratia procreauit. Sicut enim abraam vniuersum et dilectum filium. victimam deo obtulit. sic deus pater vniigenitum filium pro nobis tradidit. et sicut ysaac ligna portabat. quibus imponendus erat. sic christus crucem. in qua figendus erat.

Lunus q; alligasset zc. Ysaac ligatis pedibus altari superponitur. et christus cruci affigitur. sed qd figuratus est p ysaac. translatu; est ad arietem: quia

christus? onis. Ipse enim filius quia natu; ariet

q; immolatus. In re

prib; heret ariet: cruce cornua habet. Si et

duo ligna cōpingantur: crucis species rediutur. Unde cornua in manib; eius. Cornibus ergo herens aries. christus crucifixus est. Vepres autem spinas

et spinas iniqui. q; dominus suspendit

Inter spinas em pectorato; suspensus est.

Unde hieremias. Spini

peccatorum spinas circundedit me popu-

lus hic. Alij hunc arietem in reprobis ligatum. christus ante immolacionem spinis coronatum intelligunt

Non pepercerais

Aug. Nunquid non pepercit abraam filio suo propter angelum.

Sed in angelo figuratus est dominus. q;

deus est. et magni consilij angelus. erat enim

in angelo deus. et ex eius persona loquebatur. hoc magis in sequentibus apparent. cū dicitur: et vocavit angelus domini abraham secundo de celo dicens:

Per memet ipsum inuauit dicit dominus

Non enim facile inuenitur. christum patrem dominum dicens: re. tanq; suum domini num. presertim ante incarnationem.

Nā secundum carnem sed

congrue dicitur. secundum

dum quā in psalmo dicitur: dominus dixit ad me zc. Qd autem dicitur est

dixit dominus domino meo. ad prophetā hoc refertur: qui loquitur. sicut illud. pluit dominus a domino. id est. dominus noster. scilicet filius a domino nostro patre scilicet.

Arietem. Alc. Aries qui pro ysaac immolatus est. non putatus: sed

venus est. Ideo magis putatur angelum eum aliunde attulisse: q; ibi de

terra post se dierum opera procreasse.

Arietem inter vepres. h. zc. Hiero. Aquila veprem vel spinetum posuit. et vel verbi interpretatio est condensa. et inter se complexa virgulta.

Unde simachus eadem opinione duxit ait: et apparet aries. post hec.

retentus in retz cornibus. Sed lxx. et theodocio. videntur melius interpretari: qui ipsum nomen sabeth posuerunt. In virgultis sabeth cornibus suis.

Etenim sicheon siue rete qd aquila posuit. et simachus per simile litteram scribitur. hic vero samech littera posita est.

Unde patet non interpretationem stirpium condensarum. et in modum retis inter se virgulta contenta verbum sabeth.

Sed nomen sonare virgulti. quod ita bebaicte dicitur.

Appellauitq; nomen zc. Hier. Pro eo qd hic habetur videt: in hebreo videbit scriptū eis. apud hebreos exiuit in pueriū: vt in angustiis p̄stituti: et tei optantes auxilio sub leuari: dicant in monte dñs videbitur: i. si cū abrae misericordia est: misericordia nostri. Vn z in signū dati arietis: solent cornu clā n gare.

Peracto sacrificio dicit abrae. In semine tuo benedicetur om̄s gentes. Qd factū est: cuz aries dixit. Foderūt manus meas et pedes meos zc. Peracto em̄ sa crificio dicit. Conuent ad dñm vniuersi fines terrae: et adorabunt in cōspectu tuo zc. Immolato ergo ariete: vocavit abraham nomen loci illius dñs videt: i. videri fecit p̄ incarnationē. **M**elchaz. Hiero. De melcha uxore nabor filia aram: nra est bus: de cuius stirpe iob descendit. sicut scriptū est. Vir erat in terra bus nomine iob. Vale igitur estimant quida iob te generē esau esse. qd em̄ in fine eius libri habet. qd te syro sermone translatus sit: et quartus ab esau: et reliqua que cōtinente ibi in hebreo nō habentur. **S**econdus natus ē de melcha buz ex cui genere balaam diuinus: sicut hebrei tradidit. qui in iob dicitur heliu primū vir fance et pp̄teres dei postea p̄nō obedientiam et desiderium mūnerū dñi israeli maledicere cupit: dñminiocabulo nuncupatur. Vn irat est heliu filius barathel buzites zc. **B**anuel. p̄o pater est damasci. Paem̄ vocat aran: que hic pro syria scripta est: et ipso nomine legitur in Esaiā.

berentem cornibus. Quem assument obtulit holocaustū p̄ filio Appellauitq; nomen loci illius. Vbiq; dñs videt: sed vidi p̄tixit pro apparuit: i. videre fecit. vt illud. nunc cognoui et timeas dñm: i. cognosci feci: et efficiente em̄ significatur dominus videt. vnde usq; hodie id qd efficiatur: sicut pigrū frigus dicimus: eo qd pigrus facit.

Dicitur in monte dominus vide t̄ replicat p̄pheta vētura de christo. i. smagni consuli: vel ipse angelus in persona dei loquens. Christus. Vn z in signū dati arietis: solent cornu clā n gare.

Peracto sacrificio dicit abrae. In semine tuo benedicetur om̄s gentes. Qd factū est: cuz aries dixit. Foderūt manus meas et pedes meos zc. Peracto em̄ sa crificio dicit. Conuent ad dñm vniuersi fines terrae: et adorabunt in cōspectu tuo zc. Immolato ergo ariete: vocavit abraham nomen loci illius dñs videt: i. videri fecit p̄ incarnationē. **M**elchaz. Hiero. De melcha uxore nabor filia aram: nra est bus: de cuius stirpe iob descendit. sicut scriptū est. Vir erat in terra bus nomine iob. Vale igitur estimant quida iob te generē esau esse. qd em̄ in fine eius libri habet. qd te syro sermone translatus sit: et quartus ab esau: et reliqua que cōtinente ibi in hebreo nō habentur. **S**econdus natus ē de melcha buz ex cui genere balaam diuinus: sicut hebrei tradidit. qui in iob dicitur heliu primū vir fance et pp̄teres dei postea p̄nō obedientiam et desiderium mūnerū dñi israeli maledicere cupit: dñminiocabulo nuncupatur. Vn irat est heliu filius barathel buzites zc. **B**anuel. p̄o pater est damasci. Paem̄ vocat aran: que hic pro syria scripta est: et ipso nomine legitur in Esaiā.

Trit autem Centenarius: et vigintiseptē solidi sunt: et quadrati: quib; signa integritas vite sancto rū: ante hui⁹ vite extum. sara centumvigintiseptem annis et mortua est i. ciuitate arbe. que est hebron in terra chanaan. Cle nitq; abraam ut plangeret eam. Lunq; surrexisset ab officio funeris. locu⁹ est ad filios beth dices Aduena sum et peregrinus apud vos. Date michi ius sepulcri vobiscum: vt sepeliam in mortuoz meum. Responderūtq; filii beth dientes: Audi nos domine. princeps dei es apud nos. in electis sepulcris nostris sepeli mortuoz tuum. nullusq; te prohibere poterit: quin in monumēto eius sepias mortuū tuū. Surrexit abraā Supplicando honorauit. et adorauit populum terre. filios videlicet beth. dixitq; ad eos: Si placet animę vestre ut sepeliam mortuum meum. Audite me. et in tercedite pro me apud ephron filium seor: ut det michi speluncas duplē. quā habet in extrema parte agri sui. Pecunia digna trādat michi eam corā vobis in possessionē sepulcri. Habitabat autē ephron in medio filiorum beth. Responditq; ephron ad abraaz cunctis audientibus qui ingrediabantur portam ciuitatis illi⁹ dicens: Nequaq; ita fiet domine mi sed magis ausculta quod loquor: Agrum trado tibi. et speluncam q; in eo est presentibus filiis populi mei. sepeli mortuum tuū. Adorauit abraam corā populo terre. et locu⁹ est ad ephron circūstante

C. XXIII. Et mortua est in c. a. Hiero. Que est in valle. loc in authenticis libris nō habetur. Arboch panlatim a legentib; ac scribentib; corruptus est. Nec putandum est lxx: nomen ciuitatis hebraice barbare atq; corrupte. aliter qd in suo dicitur trāstulisse. Arboch enim nihil omnino significat sed dicitur arbe: id est quattuor: qd ibi abram ysaac et iacob. cōditus est et adam primus. sicut in libro ibu aperte demonstrat.

Surrexit abraā zc. Aug. Queritur quomodo abraam adorauit populum terre. cū scriptū sit dominū tē tuū adorabis. et illi soli seruies. Sed nō est in precepto dictum dñm tē tuū adorabis solū: sicut dicitur est: et illi soli seruies. Talis em̄ seruitus soli deo debetur. que grece latrofis dicitur. Unde damnatur ydolatrie hācerū. nūtem. sydolis exhibentes. Nec moueat qd alibi prohibet angelus hominem se adorare: et admonet ut tens potius adoretur. Talis em̄ apparet: qui pro deo adorari poterat: et iō adoratorū corrigend⁹ erat.

Genesis.

Quod cū audis.
Hiero. in hebreo si-
cū possum⁹ b̄ primū
nomē scribit ephron
Scđm ephron post
q̄ em̄ precio vicit⁹ est
vt sepulcr⁹ renderet.
z accipit argēt⁹; licet
cogente abraā. vau-
littera q̄ apud illos
p̄ o-legit⁹ ablata est
de nomine ei⁹. z pro
ephron dicit⁹ ē ephrā
In quo significatur
nō fuisse pfect⁹ virtu-
tis; qui potuit vendere
memorias mortuo-
rum. Sciant igit⁹ q̄
sepulcr⁹ preciu⁹ non
a cogentib⁹ sed a no-
lentib⁹ accipit⁹; mu-
tari nomē suū. z pire
aliquid de merito eo
rum cum etiā repen-
datur. qui iniutus ac
cepit.

Confirmatusq̄
est zc. Gregi mora.
Innuit sepulcrū du-
plex q̄ pfect⁹ p̄dica-
tor extinctā a tēside
ris carnis animā ab
scđii sub longa ope-
rationis z p̄templatōis
tegmine. vt a carnali
p̄cupisētia q̄si insen-
sibilis lateat. quā pri-
us sentiens mortalit⁹
vivebat. Vñ mortui
eū effūs⁹. z uita restra-
abscđidita est cū xp̄o
in teo. Actua em̄ vi-
ta a pranis operibus
mortuos sepelit. Cō-
templatio pfect⁹ q̄ a
cunctis actōib⁹ fudi-
tus dividit. Qui er-
go iā in se cōtumelias
carnis edomnit⁹ sup-
est. ut mentē p̄ studia
sancte opatois exer-
ceat. z qui iā mentem
p̄ sancta ope dilatat
superst⁹. vt cā r̄sq̄ ad
secreta intime cōtem-
plationis extendat.
Non est em̄ pfect⁹
p̄dicator. q̄ ppter cō-
templationis studii
opanda negligit. vel
pter operationis in-
stantiā p̄templanda
postponit.

Spelūca du. zc.
Et circa eā ager ar-
borosus ad sepeliendā
saraz quadrangentis
siclis argenti p̄ patri
archam a dñis terre
em̄it. Quia ad vacādum sapientie. z studiū actioni sub folijs mysti-
cor verbor̄ r̄sq̄ sub fructuosis arborib⁹. nō aliter p̄dicatorib⁹ quiet⁹ loc⁹
acquirit. nisi p̄ enā gelicā doctrinā argēti mōtore fulgentē terrenis potesta-
tib⁹ ab ipsis eterna beatitudo suadeat. Que bñ centenario quaterducto

plebe: Queso vt audias me. Da
bo pecuniam pro agro. suscipe
eam: z sic sepeliam mortuum in
um in agro. Respōditq̄ ephro n
domine mi audi me: Terram quā
fvel quadringentis. fvel Siclis
postulas quadrangentos siclos
argenti valet. Istud est precium
inter me z te. H̄z q̄tum est hoc:
sepeli mortuum tuum. Qd cum
audisset abraam. appendit pecu-
niaz quam ephron postulauerat
audientibus filiis beth quadrin-
gentos argenti siclos. z probate
monetē publicē. Confirmatusq̄
† Sp̄m̄ dict⁹ est ephron. i. cōfirmatus z per-
fectus. post vendit⁹ sepulturam ephron. i. insit⁹
mus z imperfectus.
est ager quondam ephronis. in
quo erat spelunca duplex respici-
ens mambre. tam ipse q̄ spelun-
ca z omnes arbores eius in cun-
ctis terminis eius per circumitū
abrae in possessionem videntib⁹
filiis beth: z cunctis qui intrabāt
portā ciuitatis illi⁹. atq̄ ita sepe
† Animan mundo mortuā. deo viuam.
luit abraam vxorem suaz saram
† Regue active z p̄platue vite. † svl qui
in spelunca agrī duplicit⁹ que re-
spiciebat mambre: hoc est hebrō
in terra chanaan. Et confirmatus
est ager z antrū q̄d erat i eo abrae
in possessionem monumenti a fi-
liis beth.

H. C. XXIII.
Rat abraaz
senex dierumq̄ multorum. z do-
minus in cunctis benedixerat ei
† Sermonem propheticū. qui ante apostolos
ad uocandā de gentibus ecclēsia directus.
Diritq̄ ad seruum seniorem do-

mus suę qui p̄cerat omnibus q̄
† Nō super q̄ caro christi inde descensura.
habebat. Done manū tuaz sub
que super omnes est.
femur meum. vt adiurem te per
† Quasi q̄ indigos vos exhibuistis z repu-
listis verbum dei: ecce pertinetur ad gentes.
deum celi z terre. vt non accipi-
as vxorem filio meo de filiabus
chananęorum inter quos habito
fvel tibi gentes hereditatē tuā.
sed ad terram cognationēq̄ meā
fvel ecclēsia. p̄ficiscaris: z inde accipias vxore
filio meo ysaac. Respondit seru⁹.
† Sēt credere. quasi si preparati noluerit socia-
ti circūficationis: p̄dicabitur ibi tantū verbū dei.
Si noluerit mulier venire meū
in terram hanc: nunquid reduce
re debeo filium tuum ad locū de
quo tu egressus es: Dixit abraā:
Laue nequādo reducas illuc fili-
um meum. Dominus celi z terre
qui tulit me de domo patris mei
z de terra nativitatis meę qui lo-
cutus est michi. z iurauit michi
ſudeam cui post p̄dicandū.
dicens: Semini tuo dabo terraz
† Magni consilii. ſuccem vite tue.
hanc. ipse mittit angelum ſuū co-
† Ecclēsiam. † Chrūto.
rā te. z accipies unde vxore filio
† Quasi si te annūciāte iniquitatē ſuā acqui-
escere noluerit: anima ſuā liberasti.
meo. Sin aut̄ noluerit mulier se-
qui te: non teneberis iuramēto.
† Hoc est verbū meum nō predices tantum in
gentilitate.
fillum tantum meū ne reducas il-

luc. Posuit ergo seruus manū
† Honorans christum nascitum inde.
sub femore abraam domini sui: z
iurauit illi sup sermone hoc. Tu-
litq̄ decem camelos de grege do-
† Non tñ obediēta z patientia: fed z ceteras
virtutes debet habere seruus dei.
mini sui z abiit. ex omnib⁹ bonis
eius portans secum: profectusq̄
† Stalib⁹ comitatus. † Gentes.
p̄redit⁹ in mesopotamiā ad vrbe
nachor. Lūq̄ camelos fecisset ac
† Imitatores christi cū christo morantur ex-
tra castra. q̄ delicus tabernaculi nō seruunt.
† Profunditatem scripture.
cūbere extra oppidū iuxta puteū

ostendit: vt tanto citius ad sequendū deum inuitent. q̄to suis auditori-
bus: in se ip̄is monstrat que narrant.
Iuxta puteū zc. Gregi. Iuxta fontē sterit. z ex p̄fixa sententia. q̄
ellet eligenda. p̄posuit. q̄ sancti p̄dicatores verbi fluenta considerat. Vñ

C. XXIII.

figurat: qui a leua in
extra trāssertur.

C. XXIII.

Done manū.
z. Gregi. All. Ma-
nu⁹ sub femore inbet
ponere. z per deū celi
iurare. q̄ illi⁹ caro p̄
illud membr⁹ telen-
sura erat: qui filius
abrae esset ex hūani-
tate z dīm̄ ex diu-
nitate. q̄lī tangē filiū
meū ſuā p̄ deū me-
um. Unde nō ſup ſe-
mū: b̄ ſemore ma-
nu⁹ ponere inbet. q̄ in
te ſeſcensurus erat.
q̄ homo. b̄ ſup hoīes
effet. vñ dignū n̄ fuit
vt manu⁹ ſup femur
poneret: q̄ nullā ca-
ro ſup illā est.

Ut nō accipias

Gregi. All. Ylaac d̄
filialb chanangoz
vxor duci. p̄biter. q̄
xp̄o nulle repxor aīg
piungunt. De p̄gna-
tione vxor duci p̄c-
cipit. q̄ sola electo p̄
ecclia xp̄o copulāda
erat quā ip̄o unigeni-
t̄ ex p̄destinatō z p̄
ſciētia iā extraneā n̄
hatebat. Puer qui
ad vxor deducēdā
mitiū. p̄phetarum z
aplor oīm̄q̄ doctoz
ordi est: qui dñ ver-
bum p̄dicationis fa-
ciunt: cuiusq̄ anima
quasi piungēdē vni-
genito filio proufo-
res fūnt.

Posuit ergo s.

Hiero. Tradidit he-
brei: q̄ in sanctificati-
one ei⁹. i. in circūficio-
ne iurauit. Nos aut̄
dicim⁹ eū iurasse i se-
mine abrae. i. in xp̄o.
qui ex illo nascitum
iuxta illud liber gene-
rationis biesli christi
fili dñi. ſi abraaz.

Decē camelos
Tales ſeu debet ha-
bere sermo dñinus.
qui p̄ceptis dei obedi-
ant: q̄d significat per
tenariū. z pond⁹ tri-
bulatōis fortis gerat
q̄d cameli significat.

Ex oībus bonis

Gregi. All. Quia
bis que de domino
loquuntur. in ſemet ip-
ſis virtutib⁹ dīm̄itas

ostendit: vt tanto citius ad sequendū deum inuitent. q̄to suis auditori-
bus: in se ip̄is monstrat que narrant.
Iuxta puteū zc. Gregi. Iuxta fontē sterit. z ex p̄fixa sententia. q̄

colligit que vel quibus verba cōmūtāt; et quib⁹ auditorib⁹ fiduciāz certitudinis assumant.

Igitur pū. c. d. xc. Ang. Querēdū est quid differat illici te auguratiōnes a pētitione hac: qua petit seruus ut sibi ostēde ret te ipam futuraz vxiē ysaac: a q̄ pētentī bilere diceretur bibe. quin z camelis tuis tr. **H**z aliud est petere qđ ipso mirabilo signū sit. Aliud obliquare q̄ ita fiunt ut mira nō sint. sed a coniectoriō supsticosa vanitate inter̄tentur. **H**z z hoc ipz q̄ mir aliqd postuleret quo significet qđ q̄z q̄ vult nosse. vtz audiendū sit. nō parua questio est: **E**lo nāq̄ p̄nit quo dicuntur qui b̄ nō recte faciūtentare tēn. **V**n nō t-d-t. Suggerebat em̄ xp̄o tanq̄ bōmini ut aliquo signo exploraret: q̄tū apd tēn posset. qđ viciose fit. Ab h̄ aut̄ discerit qđ gedeon fecit imminēte pugnē periculū. Consultatio em̄ illa magis q̄ tentatō tēi fuit. **V**n achaz timet signū petere. ne videat tēn tentare: cū h̄ dñs q̄ pp̄hetam moneret. forte esti mās q̄ a pp̄ha exploraret. vtz p̄cepti memor eēt: quo tentare tēn prohibetur.

Inclina. Hūmilia ſecularē facundiā ad bauriendū. pp̄heticā ſermonē. vt volūtate tuā p̄uasiōi mee inclinem.

Pauillū. a. m. Greg. All. Dis p̄dicator aīaz auditoris ſit. ideo ſeruus petit rebecca p̄tū tribuit. q̄ elector p̄ ecclia tēl deo p̄dicatorum ex virtute iū fidei ſatisfacit. **N**q̄ em̄ teum quē audit p̄ſter. p̄dicatori aquā refecti onis z ſtrigēj offert. Et notandum q̄ bydriā ab humero iūlans poſuit: q̄ illa cōfessio placida eēt. q̄ a bono ope p̄cedit. **V**n aquā p̄buit: q̄ in eo

Sexta etate. **T**opportunitate qua videat animos flexibiliores ad disciplinā accipiendo. aquēz vespere t̄ eo tēpore quo ſolent mulieres egredi ad baurien

Thius debet orare p̄dicator. vt ſermo dei currat z fructificet in auditorib⁹. **D**am aquāz orauit dominum dicens: Domine deus domini mei abraaz occurre obſecro michi hodie: z fac misericordiam cum dño meo abraam. **E**cce ego ſto prope fontem aquēz. z filiē habitatoruz hui⁹ ciuitatis egreditur ad bauriendam aquā. **I**gitur puella cui dixerō inclina hydriam tuā vt bifaciat q̄s horatris tuēt et college tui. **B**am. z illa respōderit bibe. quin

z camelis tuis potum tribuam. **F**aciā q̄s horatris tuēt et college tui. ipſa eſt qua p̄parasti ſeruo tuo ysaac: z per hoc intelligam q̄ fece rīs misericordiā cū domino meo abraam. **N**eckum intra ſe verba p̄ticiā verbū dei humiliter ſuſce compleuerat. z ecce rebecca egre p̄tura. z ideo inter. b̄uſti p̄tribules cōputanda diebatur filia batuel filiū melchē

Vxoris nachoz fratris abraam. **S**ecularē ſcientiā. **T**h̄ exercitū opm. habens hydriam in ſcapula ſua ſde qua dicitur. Concupiuit ſep ſpe. t. z auſuit regi. a dext̄is. **N**ulli puella decora nimis: virgoz pul bereti p̄tentie. **T**h̄ eſpondi em̄ vos vni viro vir-ca. exhibere chusto. **T**h̄ humilauerat ſe cerimia z incognita viro. **D**efē ad bauriendā ſontē vite. **S**divinus ſuſderat aut̄ ad fontē. z impleuerat ſerba humane facundie.

Hydriam aqua: ac reuertebatur. **T**q̄ tempus doctrine z tempus vocationis. **S**ermō diuinus

Occurrizoſ ei ſeru⁹ z ait: **Pau** **A**uime de ſalute ſua meditant. **T**h̄ vel bēdum. **X**illuz aquez michi ad ſor bendū **Q**uasi ſpolia egi. fac vafa in domo dñi ac cōmodando diuinā ſententias humane ſapiētie verbi.

Prebe de hydriā tua. **N**q̄ respō

Suasi ſenſum meū tibi accōmodo.

dit: bibe domine mi. **C**eleriterq̄

ſhumiliauit ſacundiā ſuam ad credendum z operandum qđ dicitur.

Depoſuit hydriam ſuper vlnā ſuā

Z dedit ei potum. **L**unc ille bibis **C**ōpatientibus labore tuo.

set. adiecit: quin z camelis tuis

Sdefiderio coū ſat ſciam.

bauriam aqua: donec cuncti bi

Exponens intellectū capacibus.

fundensq̄ hydriam in ca

Sprofunditatē scripture.

nalibus recurrit ad puteū vt bau

Sq̄ bonā voluntatē cordis pſerētes doctores ſpe refrigerant.

tiret aquā: z hausta omib⁹ came

lis dedit. Ille aut̄ contemplaba

t ſignū anime reuidentis. z ad coniugū

tur eam tacitus: ſcire voles vix

preparantis.

t prolperū feciſſet iter ſuum domi

nus an non? **P**oſtq̄ aut̄ biberūt

shoc fit cū exocuſe cathecumus dicit. cōſta

q̄s eſt adaperire. cū inſormant duobus piece

camelī. protulit vir inaures aure

pris charitatis. vt qđ audiunt in verbo habeat

in oībus. expletione. ſ-decē p̄ceptōnū.

as appendentes ſiclos duos: et

armillas totidem pondo ſicloruz

decem. **D**ixitq̄ ad eam: **C**uius es

filia? indica michi. **E**ſt i domo pa

tris tui locus ad manendū? **D**ue

respōdit: filia batueliſ filij nachor

quem peperit ei melcha. **E**t addi

t q̄ predicatoris auditorib⁹ im

dit dicens: palearum quoq̄ ſe

ppendit spiritualia. a quibus accipiu carnalia.

nni plurimum eſt apud nos: z loc

t ſeuenionis affect. **t** nichil ſibi tribuēt ſpaciosus ad manendū. **I**ncli-

nauit ſe homo. z adorauit domi

num dicens: Benedictus domi

nus deus domini mei abraam. q̄

non abſtulit misericordiam z ve

ritatem ſuam a domino meo: z re

cito itinere me perdixit in domū

t ſic mulier ſamartana verba domini que

fratris domini mei. **L**ucurrit ita

t ad fontē audierat in ciuitate annūciavit.

quē puella. z nunciabat in domo

matris ſuē omnia quē audierat.

Habebat aut̄ rebecca fratres no

mine laban: qui festinās egressus

est ad hominem vbi erat fons.

Lunc id vidisset inaures z armil

las in manibus ſororis ſuē. z au

disſet cuncta verba referētis. hec

locutus eſt michi homo. venit ad

virum qui ſtabat iūrta camelos

z prope fontem aquē. dixitq̄ ad

eum: Ingrēdere benedicte domi

nī. cur foris ſtas? p̄preparaui do

mūm z locum camelis tuis. **I**n

troduxitq̄ eum in hospitium. ac

q̄ creditit: vacua nō remālit. Vor em̄ p̄

dicavit qđ audiuit: z

vocēdo multos ex ſe

predicatores protulit.

Aqua em̄ in hydria

scītia p̄dicatiōnis in

mēlūra. **S**tudet em̄

nō pl̄ ſapere q̄ op̄

tet ſage. **H**ydrā i vī

na-mēlūra p̄dicatiō

nis in ope. **R**ec ſolū

oib⁹ comitib⁹ el⁹. z

camelis potū p̄bet: q̄

verbū vīt nō ſolum

prudētib⁹. b̄ etiā ſtūl

tis p̄dicat. **V**n ſapiē

tib⁹ z inſipientib⁹ te

bitor ſu⁹. vel aq̄ etiā

iumentis dat. cū cura

carnis quomō ſit ba

denda diſponit. ut ex

voluptate nō impēda

tur. z ex necessitate nō

neget. Vn carniſ cu

ram ne feceris in de

siderijs. **E**t alibi Ne

mo carniſ ſuā odio

habuit. Protulit vir zc.

Hier. **B**adē qđ b̄

pidragmata ponit ſemi

nuncia ē. **S**echel

vero. q̄ latine b̄ corni

pte ſiclus. dr. vicia.

Greg. All. **Q**uia

predicatoꝝ auditum ec

clēs p̄ obedientiā. et

mān p̄ opatōes ex

orat. Inaures du

orū ſicloz ſunt. Gut

armillę ūtē: q̄ p̄ma

virt ūtē: obediētib⁹ i cha

ritate ē: q̄ dilectō tēi

z p̄mi eſt. z bonū

op̄ decalogi cōpleri

one p̄ficit. vt cū bōa

agi cōperint. mala n̄l

la agantur. Paleaz quoq̄

Greg. **Q**uia ecclia

recipiē ſp̄nalia: red

carnales fidelib⁹ coniuncti. dñ spūnalia do na conspiciunt; admis ratōne suspensi. si nō vñq ad opa. tñ vñq ad fidēs suscipiendā p̄dicationē admittit dñ em̄ bonos miracula lis fulgere cōsiderat. quæ de ḡmīcātē audiunt; non recusant; q̄uis eccl̄sia morib⁹ nō sequentes. in car nali opatione rema neant.

Habebat aut̄ re becca fratrem z̄c. Q̄ia sunt carnales fidelib⁹ cōiuncti. quo rum familiaritate ali quādo ad audiendū verbū prodeunt; t̄ vi dentes dona tei collata fidelib⁹ mirātur. t̄ verbū corde percipiunt; qđ bonis morib⁹ implere nō satagunt.

Nō comedā z̄c. Greg. Q̄ia sūt qui doctores ex tempora libi stipendijs retine re parati sunt. Sz̄ il li: nisi p̄i obtineant eternā; recipere nolunt. Si em̄ in animabus fructū nō inueniunt; sumere stipendia corporib⁹ p̄temnūt. pedes nō lauāt; q̄ laboris desideriū nulla cō solatione relevant.

Et adiurauit z̄c. Aug. Sentēa ē ca dem. verba nō omnia vñ ipsa. vel ita dicta sunt qđ ppter eos di cendū. qui euangeli stis columnā. q̄i aliquib⁹ verbis non omnino conueniunt cū res t̄ sententia eadem. hunc em̄ libri vñus scripsit. qui ea q̄ supradixit cū man daret abraam. vel re liqua ponere potuit. si ad rem pertinere ut dicaret. cum veritas narrationis nō exigit nisi vt respenteatis. rūm̄ veritas sit. qui bus voluntas. ppter quā int̄mandā verba finit) satis appa reat.

Cleni ergo ad s. Hier. In heb̄go scri ptū est Ecce ego sc̄as sup fontem aḡ. t̄ erit adolescentula q̄ egredietur ad hauriendū z̄c. P̄o adolescentū la. in heb̄go legitur

verbā ser destrauit camelos. deditq̄ pale uinti hoim̄. t̄ officiū implet hōpitalitatis ne non recepto verbo. excutatur puluis in teiti as t̄ fēnū t̄ aquam ad lavandos monium cassati laboris.

p̄edes camelorum: t̄ virorum q̄

cum eo venerāt. Et appositus est

in conspectu eius panis. Qui ait
Non querit que sua sunt. nō vult metere car

Non comedā. donec loquar ser nalia. nūi p̄mitus seminauerit spiritalia.

mones meos. Respondit ei: lo

lū Cōmendatio p̄sonae: sicut

allud. paul⁹ seru⁹ biesu chris̄ti.

quere. At ille: Heru⁹ inquit abra

t̄ Cōmendatio mittentis. vt ppter mittenteis

missus audiat.

am sum. t̄ domin⁹ benedixit do

t̄. fidei eius subiecit cuiusq̄ generis homines.

mino meo valde. Magnificatus

Simplices. t̄ prudentes.

Ḡ est. t̄ dedit ei oues t̄ boues.

t̄ eloquētes. t̄ sapientes. t̄ seruilitē

pro temporalibus seruientes.

Largentum t̄ aurum. t̄ seruos et

f̄ tribulatione patētes.

ancillas. t̄ camelos t̄ asinos. Et

gratia: qđ filius bone voluntatis qui factus

est ei ex semine abrae.

peperit sara vxor domini mei fili

f̄ in ultima etate mundi.

um domino meo in senectute sua

f̄ inde pater omnia q̄ tua sunt dedidit michi.

Deditq̄ ei omnia q̄ habuerat.

Et adiurauit me dominus meus

huc superius exposta sunt.

dicens: Non accipies filio meo

vxorem de filiabus chananorū

in quorum terra habitō: sed per

ges ad domum patris mei. t̄ de

cognatōe mea accipies filio meo

vxorem. Ego vero respondi dño

meo: Quid si noluerit venire me

cum mulier: dominus ait in cu

iis conspectu ambulo. mittet an

gelum suum tecum. t̄ diriget viā

tuam. accipiesq̄ vxorez filio meo

de cognitione mea t̄ d domo pa

tris mei. Innocens eris a male

dictione mea. cum veneris ad p

pinquos meos: t̄ non dederint ti

bi. Cleni ergo hodie ad fontem

aquę. t̄ dixi: Domine deus domi

ni mei abraam si direxisti viā me

am in qua nunc ambulo. ecce sto

iuxta fonte z aquę. t̄ virgo q̄ egred

dietur ad hauriendam aquā au

dierit a me. Da michi paululum

aquę ad bibendū ex hydria tua

t̄ dixerit michi. t̄ tu bibe. t̄ came

lis tuis hauriam: ipsa est mulier

quā preparauit dominus filio do

minacū narrat. vt qui nō credant verbo

miraculo credant.

mini mei. Lū hēc tacitus mecum

volucrem: apparuit rebecca veni

ens cuz hydria quā portabat in

scapula: Descenditq̄ ad fontem t̄

hausit aquam. Et aio ad eaz: Da

michi paululum bibere. Que se

eleuataz seculi facundiā. ad ppter sermo

nū se inclinans q̄ seru⁹ significat.

st̄ans depositus hydriam de hu

mero. t̄ dixit michi: Et tu bibe: et

camelis tuis potuz tribuā. Bibi:

et adaquanit camelos. Interroga

uic̄ eam. t̄ dixi: cuius es filia?

Que respondit: filia batuelis suz

fili⁹ nachor: quem peperit illi mel

cha. Suspendi itaq̄ inaures ad

ornandam faciem eius: t̄ armil

las posui in manibus eius. Pro

nusq̄ adorauit dominum benedi

cens domino deo dñi mei abraā

qui perdixit me recto itinere: vt

sumerem filiam fratris dñi mei fi

lio eius. Quamobrem si facitis

f̄ bec duo sepe iunguntur misericordia t̄ veri

tas maxime in psalmis.

misericordiam t̄ veritatem cum

domio meo indicate michi: Sin

autem aliud placet. hoc dicite mi

chi: vt vadam ad dextraz siue ad

sinistram. Responderunt laban t̄

Cognita dei dispositione: ecclēsia de gentib⁹

ad fidem chrusti venire permittebit. ita vt qui

nō vult imitari: nō presumat aduersari.

batuel: a domino egressus est ser

mo. Nō possumus extra placitū

eius quicq̄ aliud loqui tecum.

En rebecca coram te est. tolle eaz

t̄ pfiscere: t̄ sit vxor filij domini

alma. sicut in etata. vbi in nostris codi

cibus scriptū est. Ecce vigo concipet z̄c

In heb̄go legitur.

Ecce alma concipet.

Notandum ergo q̄ al

ma: semp̄ virginē si

gnificat: t̄ habet ethi

mologiaz apocrypha

i. abscondita. Nam in

ibidem dicitur.

Ecce alma.

Et in heb̄go dicitur.

<

Genesis.

Prolatisq; uasis ar. **z.** Greg. All. Postq; coniugij causam puer obtinuit. **H**ec omnia rebecca dedit; q; doctores ecclesie tot ornameta tribuunt; quod virtutum bona docuerunt. **Q**ue enim prius inaures et armillas accepere; iam vas aurea et argentea et vestes accepit; q; ecclesia q; ante per fidem obedientiam et operationem percepit. ex crescens ad spiritualia conualecit ut appetit spiritu et virtutum gratia repleta ampliatis muneribus crescat. **M**atri et fratri dona offerunt; q; gentilitas ex quo ecclesia ad fidem venit in gloria temporali conuult. **V**biq; enim christiani afflictione sentiunt. gentiles in terra virtute gloriantur. **F**ractes ei dona percipiunt; qui enim in ecclesia fidem vertentes tenent; sed in confessione suâ morib; non sequuntur a fidelib; honorantur; quia fideles vocantur. **D**ater ergo et fratres dona percipiunt sed ab hereditate alieni sunt; q; infideles vel carnales ad hereditatem eternam non pervenient; sed supne largitatis gloria temporali psequeuntur. **D**edit ea rebecca. **R**ebecca non ornatur auro batuelis; q; non sunt digna ornamenta barbari et imperiti te domo abrae accipit ornamenta; q; patientia te domo sapientiae ornata; a puero abrae suscipit inaures; i; aurea in aurib; verba et brachilia; i; aurea in manib; opa et alia ornamenta; qui bus figurant diuersa virtutum genera. **E**t nutrice illius honestus erat; vt ad nuptias absq; parentibus virgo perficisset. **N**on lite ait me tenere; q; dominus dixit viam meam. **D**imitte me ut pergam ad dominum meum. **E**t dixerat. **Q**uaia fides est voluntatis; non necessitatis; et secundum leges sponsalia consentium contrahentium fieri oportet. **C**locemus pueram; et que ramus eius voluntatem. **L**ungo vocata venisset. sciscitati sunt. vis ne cum homine isto ire. **Q**ue ait vadam. **D**imiserunt ergo eam; et sapientia que dicit melior est patientia viro fortis; he comitatur prophetice et apostolice sermonem nutricem illius seruumq; abrae.

Sedem q; tempore z. Greg. All. Vnde et videns dominus est; de quo scriptum est. **V**ino ego in eternum dicit dominus. **E**t alibi oia nuda et aperta oculis eius. **P**utens sancte scripture profunditas; que irritat mentes nostras. **V**ia passionis christi humilitas; per quam nobis aperita sunt scripture fluenta. **N**isi enim christus incarnatus tentatus appreensus colaphizatus consputus crucifixusq; ac mortuus fuisset; scripture profunditas non pateret facta est ergo humilitas passionis. clavis apertoris ut aquam scientem de profundo bibamus. **H**ec enim prius audita; iam in-

C. XXIII.

telligimus facta; que prius legebant; et non intelligebant. **U**nde vicit leo triu. aperi li. et sol lignacula ei. **N**otandum vero q; non dicit ambulabat; sed deambulabat. **D**eambulat enim; qui via cuncto vel redeundo conciliat. **I**n humilitate passionis christi deambulauit; q; modo verbis cunctis modis fallsum testimonium modo alapas modo sputa modo spineas coronam modo crucem sustinuit.

Habitabat enim in terra. **G**reg. mox. **I**saac rebecca veniente habi-

tabat in terra australi; q; christus veniente ad se ecclesia; in illorum mentibus mansit; quos non torporis frigus; sed feruor charitatis tenuit. qualis erat anna symeon; et aliq; de populo indecorum.

Et egressus f. z. **H**iero. **P**er terram australi gerarum significat unde ad immolandum adductus fuerat. **E**gressus est ut exerceret in campo. **I**n bezo legit. **E**gressus est ysaac ut locaret in agro inclinata iusta vespa; ubi significatur q; dominus sol obbat in monte; et ysaac qui typus domini fuit ad orationem q; sibi viri insitum domo egredit nona hora; vel an solis occasu spinales victimas teo obtulisse.

Greg. Ager mundus est. **I**n quo christus egressus est; q; visibilis apparere dignatus est. **V**enit egressus es i salutem poli tui. **I**saac ad meditandum in agro exiit; q; christus formam humilitatis probens exercitum longanimitatem passionis; et patientie exempla monstrauit. sic solerit inueniri exercitati armorum vsu meditari. **A**rmorum meditatio est passionis frequentatio. **Q**ui enim verbera. spuma. lancea. crucemque pertulit; passionem usq; ad mortem in se frequetari permisit. **P**assiones armadimus; q; per ipsas ab aduersario liberamur. **U**nde in patien-

tia vestra possidebitis animas vestras.

Inclinato iam die z. **Q**uaia passionis exercitia iuxta finem suscepit. **U**nde elevatione manus meas sacrifici respexit.

Descendit de camelo z. **G**reg. **R**ebecca ad ysaac in camelo deducitur; quia ecclesiam rebecca camelus genitalem populum tortum moribus et onustum ydolorum cultibus significat. **Q**ui enim sibi ex se inuenirent teos quos colerent; ab ipsis onus in dorso increvit; q; portarent. Ad christum ergo ex gentilitate ecclesia properans in tortis viis exercitatis conuersationibus inuenitur. **V**iso ysaac de camelo descendit; q; redemptorem suum subtilius agnoscens. camelus vias studia humilius deserit; et tortitudini sue ipsa tradidit; et ab elevatione celitudinis humilitatem petit. **I**n camelo sedens; p spexit ysaac; q; adhuc vicis innixa necdum spiritualibus sed animalibus motibus inhaerens ascendit. **N**ec mouere debet; q; puer cum camelis venit;

ferens dīvitias domini sui. qz cū p̄dicatorēs ad sup̄iora intelligēdā z pro
ferenda scientia z vita emineant; adhuc contradictionem carnis tolerant
Didentes aliā legem in membris suis repugnantē legi mentis sue. Dīvitias in camelis portant; qz ne magnitudo reuelationū extollat; datus est
stimulus carnis, c̄lestia ergo loquentes. z contradictionē carnis de vicio
sentientes. sup̄ to: tuosa camelo z dor:sa dīvitias portant.

Quis est ille ~~zc~~, **Rebecca viso ysac quis sit requisito pueru cognoscat**. qz ecclia p. pphbe

Quis est ille homo qui venit per
† Respōdet christū esse dūm. † Scriptura
agrum in occursum nobis: Di
inquisita responderet christū esse dūm suū.
xitq ei: ipse est dominus meus.
¶ Cu ecclēsia christū cognoscit: sedītatem suam
erubescit.

At illa tollens cito pallium suum
hoc predictor quidquid boni agit deo tribuit
operuit se. Heruus autem cuncta q

gesserat narravit domino suo ysa
† s̄ habuit eā pro sumagoga de qua nat⁹ est chā
stus secundū carnē.
ac **D**omi⁹ introduxit eā in taber-

ac. **L**ui introxit ea in tabernaculum sare matris sue. et accessaribat coniugia christi et ecclesia iungit significant, aut coniunctionem anime cum verbo dei sed quae dicitur. Qui adheret deo unus spus cui deo est. **P**it eam uero rem. et instantum dilectionis gentilitas assumpta dolorē qui sibi de sinagoga venire potuit: mitigauit.

*xit eam: ut dolorem qui ex morte
matris acciderat temperaret.*

XXV.

Graā uero
ſi nō ſolū p multiplicāda ſo-
bole ſi mīstica significatōe.
aliam duxit vrorem
ſq; iuuacula de ſene concipere potest.
nomine cethuram: que peperit ei
zamram. et iecsan. et madan. et ma-
dian. et ielboch. et sue. **Jecſā quo**
q; genuit ſaba et dadan. **Filiij da-**
ſnogociatores. ſi ſes vel metalla cuđetes
dan fuerunt taffurim et lathusim
ſphylarchos. i. pñncipes tribū.
et laomim. **At vero ex madian or-**
ſalias epher.
tus est epha et opher. et enoch. et
abida. et heldaa. omnes iſti filij
ſbi populi hereticos figuratēs in fortē yſaac
nō ſunt collecti. q; heretici et ſcismatiči nō poſſi
debut regnū dei.
cethure. **Deditq; abraam cuncta**

Introduxit eā
zc. Greg. Hanc yla-
acī tabernaculo ma-
tris sue introduxit. &
vroxē accepit: q: i lo-
co sinagogē te qua-
nat⁹ est xps. ecclesiā
diligit: vt q̄ cognati-
one i: p̄ destinatione
proxima fuerat: amore
ziuncta utor: fiat.

Et instantū d. **Ec.**
Greg. Quia ex luce ecclesie xp̄is tristitia ex perditione sina goge deterrit. qz dñ ecclesia ex gentilitate veniens vlḡ ad thronum cōtemplationis pducit: iudea pro nichilo habet. Ysaac quoq; risus. Rebeca vero patientia dicitur. Risus vero ex leticia; patientia et tribulatōe. Et quis ecclēsia iam sit celestis gaudij cōtemplatione suspensta: habet tñ inse qz de carnis pon-

dere doleat. **I**saac ve
llud: **H**e gaudētes
platione. aduersa te t
Abraam uero ū.
pter incontinentia · c
men quasi stelle celi ex
gurauerunt carnales
testamentū nouū exist
Vnde vna est colum
Alle. Post assump
tate decepte: q̄ nō cath
diuiserūt: quos signif

Aliá duxit uxorē zc. Hier. Letitura hebraice copulata aut p̄iuncta.

Vnde hebrei suspicantur mutato nomine eandem esse agar, quem sara mortua de cōcubina trāslerit in uxore. Et videt abrae excusari etas: ne senex nūis nuptijs lasciuissē arguat. De cethura autē natī filiū abrae iuxta hystoricos hebreos occupauerūt trogoditen et arabiam usq; ad maris rubri terminū. Dicit autē afer ex posteris abrae exercitū aduersus libiam duxisse: et ibi victor consedisse, a quo africam posteri eiⁿ nuncupauerūt.,

Mora. *Lethura thymiana* interpretatur, qđ est incensum vel bon' odor.
Hanc sortit abraam.

Hanc lortit abraam
in pinguii qui dicere
poterat christi bonus
odor sumus peccatum
res fetida est. Si qd
ergo est in quo non sit
odor peccati sed iusti-
cie suavitatis et misera-
cordie qui dicat: Dirigat oratio mea
sicut inc in c t zc b
cetburā duxit uxore
Ad tales nuptias ta-
lemqz sobole aptiores
sunt senes. Cito enim

et vite abrae centu septuagita qui
et anni. et deficiens mortuus est
Cani sunt sensus hominis.
in senectute bona prouectus est
Luce et diei opera. Spe immortalitatis.
et plenus diez. congregatus
Angelos quoru coiuis erat.
Amorem eius in corde suo absconderunt.
est ad populu suu. Et sepelierunt
Populi de circuicione et preputio credentes
eum ysaac et hismael filii sui in

Slam in actione & in contemplatione quibus
vacare non potuerunt doctores ecclesie nisi illa
spelunca duplice q̄ sita est in agro
vacatio empta fuisset pmissione eternitatis &
ephron filij seor ethei e regione
predicatore veritatis a principibus terrenis.
mambre quā emerat a filijs beth
† **s**Memorie cōmendat⁹. † **s**christ⁹ † **s**ec
clesia primitiva.
Ibi sepult⁹ est ipse & sara vxor
† **s**passione christi. † **s**multiplicauit christi
sua. & post obitu⁹ illius bñdixit
anum populu⁹. † **s**orabatur in
deus ysaac filio eius. q̄ habita-
discutiendis profunditatibus scripturarum.
bat iuxta puteum nomine viuen-
rū **A**lij ab **b**assurim
syros dici putat. et a
plenisq̄ filijs abraq
ex cethura occupatas
indig regiones.
Deditq̄ abraā.
Zc. **I**si. **Q**uiā dant
munera filijs cōcubi
narū i. carnaliū. b̄ n
p̄ueniunt ad regnū p
missuz. heretici vel in
dgi. q̄ carnalia lucra
sequunt. solus ysaac
est heres. quiā nō filij

Tat luxia patrum nomine viuen-
tis et videntis. **D**e sunt generati-
ones hismael filij abrae quem per-
perit ei agar egypcia famula sare.
Et hec nomina filiorum eius in uo-
cabulis et generationibus suis.

sensum videat exponere eo q̄ luce i' diei opibus plenus occupuerit; magis tamē ad anagogēn facit si simpliciter ponatur plenus.

Hec sunt generatoes **X.** Hi populi ante filios ysaac cōputant. q̄ cū
sunt te semine abrae. nō tñ cōputantur in semine; qr prius est qđ animale
est. deinde qđ spiritale. **V**n post computationē carnaliū ponitur genea-
logia ysaac. de quo facta est p̄missio. et electio ȳ propaganda successio.

Et hec nomina f. **xc.** Hiero. Duodecim filii nascuntur hismaeli, pri-
mogenitus nabaioth, a quo omnis regio ab eufrate usq; ad mare rubrum
nabathea dicitur, q pars arabie est. **N**as familie ipsorum opida pagi et tri-
bus horum appellatione celebratur. Ab uno ex his cedar in deserto, et du-
ma alia regio, et thema ad austrum, et chedma alias cbethma ad orientalem
plagam dicitur. **O**nus in extremo capituli iuxta lxx legimus contra faciem
omnium fratrum suorum habitabat. **V**erius est qd possumus coram omnibus fratribus

suis occubuit: i. in manibz filiorum suorum mortu⁹ est: superstitib⁹ adhuc liberis. Fratres em⁹ filij appellantur. Unde iacob ponat coram fratrib⁹ meis ⁊ fratrib⁹ tuis: ⁊ diuidicent inter nos. Non em⁹ credendum est q̄ ia cob exceptis liberis suis aliquos fratres sc̄ū habuerit.

Duodecim principes. Duodenarius: sicut sacratus est in apostolis ⁊ in apostolicis viris: sic execrabilis est in reprobis contra fidem trinitatis ⁊ euangelii p̄ quatuor: mundi partes dilatatis.

Ab euita usq̄

sur. Regio quā curauit phibon ab euita nepote noe sic vocata est: ⁊ e solitudo cōtra faciē egyp̄t. Sur quoq̄ est solitudo inter cades ⁊ barad: extensis tēserū vīq̄ ad mare rubrū ⁊ egipti cōfinia.

De mesopotā. zc. Regio sterilis: q̄ sic grec⁹ vocat: quia media inter duo flūmina tygrim ⁊ eufrauen. Nā mesos medi⁹ us potamos flūnius dicitur: hinc ypothamus: i. flūnialis equ⁹. **Deprecatusq̄** ē zc. Hiero. Promōtione vel collisione. Lxx posuerūt ludebant vel recalcitrauant. Aquila cōfīgebant filij in vtero ei⁹. Simachus in similiitudine nauis in superficie ferebantur.

Hrego. Que sancti orando efficiunt: ita p̄destinata sunt: vt p̄cibus obtineantur. Nā ipsa quoq̄ celestis regni p̄destinatio ita est dispensata: vt ad hanc electi ex labore pueniāt: vt postulando mereant⁹ occipe: qd̄ eis te⁹ ante secula disposuerat dare. Abrag nanc⁹ dñs ait: In ysaac vobis tibi semē: cui etiam dicerat: patrē m̄l̄tarū gentiū p̄stīni te. Et rursum: benedicātib⁹ ⁊ multiplicabo semen tuū sicut sel. ⁊ c. Dñ stat: q̄ de semē abraq per ysaac multiplicare p̄destinauerat: ⁊ tū scriptū est: **Depcatus est** do-

minum ysaac pro vrore sua zc. Si vero multiplicatio generis abraq per ysaac p̄destinata fuit: cur sterile accepit? Sed p̄destinatio p̄cibus unpletur. Is em⁹ in quo teus multiplicare semen abraq p̄destinauerat: oratio ne obtinuit vt filios haberet.

Verrexitq̄ rebecca zc. Aug. Quenī quo ierit: cū nondū essent: p̄p̄te vel sacerdotes tabernaculi aut templi dñi: forsitan ad locū ubi arā constituit abraam. Sed quomodo ibi res̄ ōsa darent: tacet scriptura: an p̄ aliquē sacerdotem: quē m̄iz est si erat nō fuisse nominatū: ⁊ nullā sacerdotum factam mentionē esse: forsitan ibi cū orando allegassent desideria sua dormiebant: vt p̄ somnū monerentur: vel adhuc viuebat melchisedech cū tanta fuit excellentia: vt dubitaret vītū homo an angelus fuerit. Vl-

forte etiā illo tpe erant hoīes dei: in quib⁹ deus posset interrogari. Quid: quid horum vel forte aliud fuerit: rebecca tū secundū scripturā dominum interrogavit: ⁊ responsum eius meruit.

Duē gentes zc. Historica p̄petrate responsum invenitur compleatum: p̄pter israel: i. iacob minor filius supauit ydumeos: i. gentē quā p̄p̄gauit esau: eosq; p̄ dñi tributarios fecit q̄ diu fuerunt: vīq; ad regem Iub quo ydumei rebellerūt: ⁊ iugum de cervice excusserūt. sicut p̄p̄bera-

uit ysaac: q̄n minorē p̄ maiore bñdixit. et

B idē dixit maior: cū ipsi postea benedixit

Ja tempus pa-

zc. Hiero. Vbi nos pilosum posuimus in bñbgo habet seir. vñ esau: sicut alibi legimus: seir: i. pilosus di-

ctus est.

Protinus alter

zc. Vl. Hoc figura literē factū etiā in deis nō creditibus notū est: qualiter populus ecclesie p̄o: ut lī sinagoge supauit ⁊ plebs iud. oꝝ tem-

pore maior: tenuit

minorī populo xp̄ia norum. Moral. In

singulis quoq; b̄ di-

ci potest. Duē gētes

⁊ duo pli intra nos

sunt: s. vicioꝝ ⁊ virtu-

tū. iste minor: ille ma-

ior: plures em̄ sūt ma-

li q̄ boni: ⁊ vicia plu-

ra virtutib⁹. Sed tū

populus populū su-

perat: ⁊ maior seruet

minor: caro. spiri-

tui: ⁊ vicia virtutib⁹

piçedit esau rufus ⁊

totus vt pellis hispi-

dus. Deinde ex iac-

ob tenēs plantā fra-

ter: p̄ior: em̄ populū

ap̄petarum ⁊ xp̄i san-

guini polluius: pec-

cati ⁊ nequitig: squa-

lore circundatus: cū

minor plantā tenuit

quia maior: p̄ populū

minor supauit.

Factus est esau

vīr gnarus ue. zc

Hreg. eoꝝ vitam si-

gnificat: qui exteriori-

būs voluptatib⁹ fusi

carnē sequunt. Agri-

cola quoq; dicit: q̄

amatoꝝ scali tāto

colunt exterioria: q̄sto

interiora sua inculta relinquent.

Vl̄ simpler zc. Od grece dicit aplastos: hoc latini simplice interpretati sunt. Proprie aīst aplastos non fictus. Vñ quidā sine dolo interpretati sunt dicentes. Erat iacob sine dolo habitans in domo: vt magna sit queſtio: quomodo per dolum accepit benedictionē: qui erat sine dolo: sed ad figurandum aliquid magnū hec scriptura p̄misit. hinc em⁹ maxime cogimur intelligere ibi spūalia: q̄ sine dolo erat: qui dolum fecit.

Simpler Greg. Quia q̄ curis exteriorib⁹ spargi refugūt: simplices in cogitatione ⁊ conscientiē habitatōe consistunt. habitat em⁹ in tabernaculis: qui se intra mentis secreta constringit nec dum ad multā foris inhyat: a seipso cogitatione alienatus recedit.

Lorit autem iacob. **H**ic. **R**ubens vel fulsum. lebraicē edom dicit: ab eo autem nubeo cito esau primogenita vendidit: fului. i. edom nō accepit.

Lui dicit iacob. **Z**c. **I**si. **O** esau primogenita ppter esam fratrem minori vendidit. et postea paterna benedictione libi promissa primus est: iudicium populi significat. qui in exodo primogenitus dei filius appellatur. et ppter seculū lucra non solum primatus sui honorē amisit: sed et cœlestis regni pignorum ppteratu m ad ipsi non meruit. **V**nde per expiatio-

nem dicitur auferer a

v. reg. tei. et da. gen-

fa. f. ci. primogenita

aūt vestis erat sacer-

dotalis. qua induti

maiores natū cū be-

nédictione patris vi-

cūm deo velut pon-

tifices offerebat. hoc

dono terreni amoris

desiderio caruerū in

dgi: cuz gloria futuri

regni.

Jurauit ergo e.

Zc. **B**reg. **S**ciendū

aūt q nos quīq mo-

dis gale viciū tentat

Aliqñ em̄ indigentie

tempora puenit. **A**li-

quādo temp̄ nō p̄z

uenit; sed cibos lantū

ores querit. **A**liqñ q̄

sumenda sunt parari

accratis appetit.

Aliqñ qualitatē cibo-

rum et tempori p̄gnit

sed in quantitatē su-

mendi mensurā exce-

dit. **A**liquando vero

abiectum est q̄d desi-

derat: et tamē ipso de-

siderij estu terti⁹ pec-

cat. **J**onathas mor-

tis sententiā meruit:

quia in gustu mellis

constitutū edendi rē

pus antecessit. **D**o-

pulus ex egypto du-

ctus in heremo occu-

buit: q̄ respecto mā-

na carnes petuit. q̄s

lauriores putauit. **F**i-

liorū beli prima cul-

pa est: q̄ et voto cox

sacerdotis puer non

de more velle coctas

carnes d sacrificio ac-

cipere: sed coquēdas

querebat: quas accu-

ratius exhiberet. **E**t

cu dicitur. huc fuit in

iquitas sodomei: sup-

bia i statuit panis

et abundāria ostēdi-

tur inde perisse: q̄ cu vicio supbie mensurā refectōis excessit. hinc esau pri-

mogenita amisit: q̄ magno estu despiciē cibū. i. lenticulaꝝ p̄cipiuit. ne

q̄ cib⁹ s̄ appetit i vicio ē. **V**n lauriores cibos pleriqꝝ sine culpa sumim⁹

et abiectore cum reatu concupiscentię tegustamus. **E**sau enī primatum

pro lenticula perdidit. belias in heremo virtutem carnes edendo seruauit.

hinc dyabolus quia non cibum sed concupiscentiam causam esse dama-

tionis intelligit: primum sibi hominem non carne sed pomo subdidit. et se-

cundum pane tentauit. hinc est q̄ pleriqꝝ culpa ade committitur: etiam

cum vilia sumuntur. **N**e q̄ enim adam solus ut a pomo abstineret: prohi-

bitionem accepit. **C**um enim alimenta salutis nostrę contraria deus indi-

cat: ab his etiā quasi p̄ sententiam retat: et cum cupientes noxia tangim⁹

retita gustamus. **E**a vero sumenda sunt: q̄ nature necessitas querit: et

Simplicitas nō querit ollas carnū.

Lorit autem iacob pulmentū ad

quem cu venisset esau de agro las-
sū. **G**ruis ardescit desiderio gule: ppter v. lē cibū

sus. ait. **D**a michi d coctione hac

Lenticula esca est bautū animatum: signifi-
cans annalē legis intellectū: quo populus ta-

daicus illeetus maluit p̄matu carere: qua ab
eo recedere. qd enī nūne studeat a populo immo-
re imperare. temporab⁹ deadi⁹ p̄st morte nē
chil spei boni.

Rufa: q̄ opido lassus sum. **Q**uāz

ob causam vocatū ē nomen eius
† **R**ufas vel ruberas a quo p̄dūmer.

Tedom. **L**ui dicit iacob. vende mi-
ſprimo genita sunt que vulnā aperiat: et ipse
alter primogenitis suis debeatur.

chi primogenita tua. **I**lle respon-

dit: En morior: qd michi p̄derūt
primogenita. **A**it iacob: Jura er-

† **A**dhuc iudeus in futilia perdurat: pro tem-
po michi. **J**urauit ergo ei esau: et
potius eternā nō curat.

Vendidit primogenita. **E**t sic acce-

pto pane et lentis edulio. comedit

et bibit et abiit: paruipendens q̄

primogenita vendidisset.

C. **X**XVI. **R**efutatio iudea verbo euā-
gelii. panē verbū dei. sicut an-
te propheta oracula.

Rta autem fame super terram post eam ste-

rilitatem q̄ acciderat in diebus

Christus ad gentes que p naturalē rationem
credebant verū cōdōrē: quem significat abu-
abraaz: abiit ysaac ad abimelech

lech: qui interpretatur pater meus rex.
† **S**ue interpretatur pater vel macer: vt de-
strueret partē inimiciorū.

Regem palestinoꝝ in gerara. **A**p-

† **S**ue qui paruit ei dominus et ait: Ne de-

non que edendi libido suggesterit.

Dixit autem fame. **A**ng. **Q**ueritur quando hoc factum fuerit q̄
ysaac abiit in gerara. vnu postea q̄ esau primogenita vendidit: hec enim
continue narrantur: an ut fieri solet: per recapitulationem narrator reuer-

sus sit ad ea cum progressus te filiis eius ad eum locum quenisset: qui te

lenticula memoratus est. **I**nvenit qui p̄ abimelech: qui etiam saram

concupuerat. **I**plus enim paranimphus et princeps militis: qui ibi memo-

rati sunt etiā hic memoriatur. **D**ouerit qui

tem vnum vivere potuerint: quādo enim

fact⁹ fuit amic⁹ abrae

nondum nat⁹ est yla-
ac: sed pmissus. **D**o-

namus aut̄ ante q̄ na-

scere: ysaac illud fu-

isse fact⁹: deinde yla-

ac suscepit filios cum

eset anno. **I**lli autem inuenies erant

quando esau vendidit primogenita: po-

namus etiā circa xx.

annos fuisse: et fiant

anni ysaac vñq ad

illud factum filiorū

eius circa lxx: adole-

scētē quoq̄ accipi-

amus fuisse abime-

lech: quando matrē ei⁹ p̄cupiuit: et abra-

amic⁹ factus est: po-

tuit ergo esse quasi cē-

tenarius: si post illud

factum filiorū pres-

tit in gerara. **E**t hoc

ergo non cogit necel-

sitas: putare p̄ capi-

tulationem narrataz

est ysaac p̄fessionez

Sed q̄ ibi scribitur

dī fuisse: p̄tēos fo-

disse: et de his con-

ditē: dītātē: est p̄cū-

nia: nūnq̄ si recapitu-

lāndo dictum est: qd

ideo fuerat p̄termis-

si primū de filiis vñ-

q̄ ad lenticulam nar-

ratio pueniret. **I**deo

q̄ scriptū est de yla-

ac: benedixit eum de-

et exaltatus est homo

z, secundū terrena-

felicitatez dictuz esse

sequētia docēt: quan-

q̄ ergo aliquid spiri-

tuale ista significant

secundū id tamē fm-

q̄d contigerū p̄mis-

sum est benedixit euz

te: vt itelligam⁹ tpalia: nec dari posse: nec p̄spari tebere nisi ab uno deo

Cunq̄ p̄transiſſent z. **I**si. **A**tempore xp̄i vñq ad constantini

tempora nō in conuentu populoꝝ: sed tanq̄ p latebras p̄dicabatur fides

In secreto congregabant xpiani: tandem videntes principes seculi p mi-

racula xp̄i maiestatē cōtemperatam humānū infirmitati: vt possint soci-

ri: et esse duo in carne vna: iam in manifesto xp̄i et ecclesiē sacramentum p̄

dicari permiserunt: et dī fuisse absconditum tolnerunt.

Genesis.

C. XXVI.

infirmitas, eoz modo se coniugi congruoz aptaret, quid em absurdum
imo quid pronunciationi futuorum incongruum: si prophetia carnale ali-
quid luit, ut cum caperet affectus vtoris: cum verbum tei caro factu sit.
ut habitaret i nobis.

Seminavit aut

ysaac in terra zc.

Hiero. *Licit in alie-*
na terra seminauerit
ysaac nō puto q tan-
ta ei ordei fertilitas
fuerit. Unde medius
arbitrio qd habetur
in hebreo, z qd aqui-
la trahulit. Innem
in illo anno centuplū
estimatum, tacēs au-
tem scriptura genni
frugum: qd centupli
caperit; videt cuncta
rum in illo ostendisse
virtutum multiplicati-
onem.

Ob hoc inuidete

tes zc. *Ili.* **Ysaac**

christus qui primum
vult foderare puteos,
quos foderant pueri
patris sui. Moyses
enim puteū legis fo-
dit. dauid salomon z
prophetē libros scri-
pserunt veteris testa-
menti, quos terrena
z sordida imple-
rat indeorum intelli-
gētia, quoz os cū vel-
let purgare: vt osten-
deret quecumq lex z
appbte dixerūt de se-
dicta esse, nati sunt
palestini. i. indej a re-
gno dei alieni. z dis-
cessit ab eis, nō enim
potest esse cū eis. q in
puteis nolunt habe-
re aquā sed terrā. Et
dicit cis: Ecce relinq-
tur vobis d. u. d. fo-
dit ergo ysaac, imo
pueri cuius puteū no-
num. s. apostoli z cuā
geliste, qui foderentes
putē nouū testame-
tum innenerūt aquā
salientē in vīa eter-
nam, pro his quoqz
certat qui terrena sa-
piunt; nec patiuntur
nouā condit: nec vete-
ra purgari. Dicit er-
go ad eos quoniam
indignos vos exhibi-
tis ḡf̄ tei: ex h-
iam ad gentes ibim⁹.

Duteos zc. ob

struxerūt zc. **Gre-**

gorius moral. Sēpe
cū verbis diuinis in-
tendimus demonum

insidias grauius toleramus: qui menti nostre terrenaz cogitationū pulue-
rem aspergit, ut intentionis oculos a luce intime visionis obscurēt. Nos
cū puteos fodimus cū scripture alta penetrāt quos occulte allophili re-
plent, qz terrenas cogitationes ingerunt, z divina scientia aquam tollunt

Vnde declinate a me ma. z scrū. m. d. m.

Et ille discedens zc. Hier. Et abiit inde ysaac, z venit in gerā val-

lem, z habitauit ibi, pro valle torrentē habent in hebreo. Nunc em ysaac
postqz magnus facit
est habitare potuit in
valle, sed in torrente
de quo scriptū est: te-
tor, in via bi, te quo
helias in tempore fa-
mis babit, sed qz non
erat perfectus vt xp̄s
torrentis ei aruit. Xp̄s
vero etiā in torrente
traditus est: dedicās
regenerationē nostrā
z baptisimi sacramen-
tum.

Fodit alios pu-

teos zc. Mori. Ysaac

apud alieni genam gente puteos
fodit, in q monemur
vt in bac pegrinatio-
ne cogitationū profis-
da penetrem: z quo
usqz vere intelligēt
aqua redat, inquisi-
tionis manus ad ex-
baurienda cordister-
rena nō torpescat. Al-
lophili insidias pu-
teos replēt, qz immū-
di spiritus cū nos stu-
diose fodere conspi-
ciant: molestias ten-
tationum cogitatio-
nibus ingemunt.

Aduersus pasto-

res. Hier. Aquila

z simachus aduersū
z contrā transtule-
runt. Sed in hebreo
babet sathanam. Un-
patet satananam con-
tranū interpretari.

Latitudo. In he-

breo roboth. Un-p

batur illud qd sup̄a
dictū est. Ioseph edifi-
cavit niniuen z robo-
th. i. plateas eius.

Nunc dilatarunt.

zc. Dilatatus est ysa-

ac, z replete omnem
terrā scientia trinita-
tis, z in toto orbe lati-
tudinem ecclesie col-
locavit, p̄t tñ in iu-
dea notus, z in israel

nominatus postea in
omnē terrā ex. so. e.
id est. apostoloz, qui
z vniuersum orbē fo-
derūt puteos, z aquā

omnibus offendunt
baptizantes om̄s ge-
tes, in nomine p. z. f.

z. s. Duteos abia-

am quos aperit: sic

vocavit sicut pater eius. Moyses em z prophetē apud nos suis nominibus

appellantur: nec horum mutant vocabula puteoz.

Ad quē locum zc. Hier. Abimelech nō semp pacem habet cū ysaac

Aliqñ dissidet. Aliqñ pacem requirit. Et significat studiosos z sapientes

Genesis.

seculi. qui p eruditione philosophie multa de veritate comprehendenterunt. Hic cū ysaac (qui verbū dei significat) nec semper in dissensione est; nec in pace, philosophia em̄ diuine legi nec in omnibus contraria est; nec in oībo cōsonat. Multi em̄ philosopho p̄ vnum tēū qui cuncta creauit scribunt. Aliqui vero etiā addiderunt. q̄ p̄ verbū suū cuncta fecerit et regat; et verbū dei sit quo cuncta mōterentur; in quo et enā gelio p̄sonāt. Mora lis uō et phisica phi losophia pene om̄ia q̄ nōlra sunt sentit. dissidet vero cū dicit materiā esse cogēnā teo, et negat tēū curare mortalitā. dicens p̄uidentia eius supra lunaris globi spacia cohiberi, et q̄ vitas nascēntū stellaz cur sibi pandat. et cū dicit mundū perpervūz et nullo fine clauden dum. Et alia plura sunt in quibz nobiscū philosophi dissident vel concordant.

Hiero. Pro odo zat, p̄nubo; in hebreo habet collegium amicorum eius. ut tā bōem significet q̄ amicorum turbā q̄ cū rege vere rat; in quibz fuit phicol princeps exercitus illius.

Abimelech et ochozat et phicol. Si. Duo cū abimelech venerūt. ochozat gener eius. et phicol dux exercitus. Odo zat tenens. phicol interpr̄tatur os om̄iuū. Abimelech pater meus rex, hi tres imaginem philosophie totius tenent: q̄ in tres partē dividit logicā phisican. ethican. i rationalē. naturale. moralem. Rationa lis est q̄ tēū patrem om̄iuū cōfiterit; vt est abimelech. Natura lis que fixa est et tenet omnia velut nature ipsius viribus nitens. quā profitetur ochozat; qui dicitur tenens. Moralis que in ore est omnium ad omnes p̄tinet et pro cōmuniū similitudine p̄ceptoz versat in ore om̄iā quā significat phicol; qui interpr̄tatur os om̄iū. hi ergo om̄is his eruditōibz instructi veniūt ad legē dei dicentes: Vidiūt tēū esse tecū zc. Benedictionem postulant; nō retributionē. Vñ sequit. Fecit ergo eis conuiuum qui em̄ verbū ministrat. sapientibus et insipientibus debitor est.

Ecce aut̄ in ipso die venerunt serui ysaac: annunciantes ei de puto que foderūt atq̄ dientes: Inuenimus aquā. Unde appellavit eū abundantiā. et nomen vrbi impositū est bersabeq; usq; in presentē die. Ap̄terea vocari iuramentū; q̄ nō inuenierūt aquā. et vocavit nōmē eius iuramentū. Que enī ethimologia est ap̄terea vocari iuramentū; q̄ nō inuenierūt aquā? Et ecōtrario in hebreo cui interpretationi aquila consentit et symachus. hoc significat q̄ inuenierūt aquā; et propterē appellatus sit puto ipse satieras. et ciuitas bersabeq; i pūtēus satieratis. licer enī supra ex verbo iuracionis. vel ex septenario om̄ium numero qd̄ sab̄ dicit: afferim⁹ bersabeq; appellatam. in nūc ex eo q̄ aquā inuenta est. ysaac ad nomen cinitatis alludens. declinavit paulū litterā et pro stridulo hebreoūz sin. a quo sab̄ incipit: grecū summa. i. hebreorum samech posuit. Juxta allegoriam quoq; post tantos putoes ī fine virtutūz non cōgruit vt ysaac aquam non inueniret.

C. XXVII.

C. XXVII.

Senuit aut̄ ysaac. Ypolit⁹ martir. ysaac portat imaginem dei patris. Rebeka sp̄issanci. Elau p̄oli p̄oris et zabuli. Jacob ecclesiz et xpi. Se nect⁹ ysaac cōlummatōz mūdi. Oculi caligantes p̄isse fidez de mundo et religionis lumen neglectū esse significat. Q̄ filius maior vocatur acceptio est legis indeq; Q̄ escas ei⁹ et capturā dilexit pater hōes sunt ab errore saluati. quos per doctrinā iust⁹ quisq; venat. sermo dei repmis sionis benedictio. et spes regni futuri in q̄ cū xpo lūr regnatur et rex sabbatum celebratur. Rebeka plena spiritus sancto sciēt q̄ audisset anteq; pareret. q̄ major seruiet minori. hec formā gerit spiritus sancti. que qd̄ futurū esse nouerat in xpo: ante meditabat in iacob. loquitur ad filium minorem. Vnde ad gregē et affert nichil duos bedos optimos. p̄figurans carnēū salvatoris aduentūz in quo eos liberaret: qui peccatis tenebantur obnoxij. Hedi em̄ vbiq; peccatores significant. Duo afferri intent: ut duoz iploz assūptio significetur. Teneri. s. et boni. docibiles. si et innocēti aīg. Stola elau est fides id est scripture hebreorum q̄ illis p̄mo datus fuit: q̄b popul⁹ gentiliū postea induit. pelle circūdatē brachij ei⁹. peccata virtusq; p̄oli. q̄ xps in extēsione manū cruci secū affixit. Ip̄e enī in corpore suo non sua sed aliena peccata portabat.

Esau vero quadragenarius duxit uxores duas. Judith filiā beeri ethhei. et basemath filiā elon eiusd loci: que ambe offenderat animū ysaac et rebecce.

C. XXVII. **C.** Consūtationē orbis ostendit

Enuit aut̄ **C.** Deus pater. q̄ fides de mundo perit. et lūt̄ ysaac et caligauerunt oculi eius men religionis. Ad accipienda legem et videre non poterat. Vlocavitq; esau filiū suū maiorem et dixit ei: Fili mi. Qui respondit: Assūz. Lui pater. Vides inquit q̄ senuerūt et ignorēt dies mortis meę. Sume arma tua pharethram et arcum. et egredere foras. Lungū homines ab errore soluendos iusq; venatores. venatu aliquid apprehenderis. fac michi inde pulmentum sicut velle me nosti: et affer ut comedā. et bñdicat tibi anima mea anteq; p̄scientia. p̄sientia. spiritus sanctus. moriar. Qd̄ cū audisset rebecca et ille abiūset in agrūz ut iussionē patris expleret. dixit filio suo iacob: Audiri patrē tuū loquētū.

Vlocavitq; esau. Si. Esau venator et agriculta. Jacob p̄o simplex habitabat ī tabernacul⁹. Esau populū hebraicū. iacob gentilem p̄lin significat. ysaac vero tēū qui virū q̄ p̄lin illū p̄ lege. illū p̄ fidē sibi filios fecit. Esau agriculta erat: q̄ in de p̄ terrenis deo seruiebat. cui nō est dictū ut esset paup̄ sp̄ni. mitis. pacific⁹. misericors. p̄secutōz patiēs. et copiosā mercedē haberet in c̄lis. Et si cu stodieritis mādata mea. dabo vobis pluuias tibi suis: et cetera q̄ p̄tinet ad carnis delicias. Fuit etiā venator: q̄ p effusionē sanguis arietū et virulōz et hircōz tēū placabat. Jacob simplex habitabat in tabernaculis; q̄ electi de gentibz fide et voluntate deo placere studuerūt. Per tabernacula diversas per orbem ecclesias. vel diuersos ordines intelligimus.

Sume arma zc. ysaac diligebat esau: qd̄ venatore ei⁹ rescebat. Rebeka diligebat iacob. ysaac tēū. Rebeka aut̄ p̄scientiam dei figurat: qd̄ diligebat de p̄lin indeq; eo q̄ assidue eoz oblatōibz placabat. Et p̄ scies p̄lin gentiū mltō meliore futurū p̄ p̄scientię sua grā ampli⁹ diligebat. Esau ī venatore morāte: ut d̄ agrestibz aīalibz cibos p̄i exhiberet et bñdice ref. mater iacob ad bñdictōez p̄cipiendā p̄i applicuit: qd̄ adhuc iudei ī legibz morāt. et ad fidē xpi tarde occurrit. mater grā getiles fidē anide sciētētes ad p̄cipiendā bñdictōē iudicis tebīta obtulit. Qualiē aut̄ bñdictōis tonū p̄meruerint: testat̄ opa iacob. qd̄ p bñdictōē suscipiēda gesit.

Dixit filio suo zc. Per duos bedos confessionem peccatorū genitilis

populi et penitentia possimus accipere. Hedi optimi quod confessio peccatorum et penitentia valde est deo acceptabilis. Unde. Sicut erit in celo super uno peccatore per a. Et. Per viii peccatorum populus gentium per nona ginta non iustos indeos intelligit qui sibi videbant iusti in obseruantia legis. Vnde. ut qd in istis scitis vos coram domino minibus et, qui in impietate numero ponuntur; quod nullum ad perfidiam frumenti et vini. hec est multitudine quam colligit de sacramento corporis et sanguinis domini. Illi seruiti populi gentiles pueri. Jam adorant tribus populis circuncisionem credentes. Ipse est dominus frater suorum iudeorum. Ipsi adorant filium matris eius. quod secundum carnem natum est ex ea. Ipsi quod maledicere rit maledicunt et quod benedicere benedicetur. Christus ex ore populi patrem ignorantis benedicatur. et iudeis alius benedicatur qui ab errantibus expectat.

Et uestibus esau. Hier. Et in hoc loco tradidit hebrei primo genitos funtos officio sacerdotum et habuisse vestimenta sacerdotale quo induit victimas offerebat ante eum aaron in sacerdotum eligere.

Parauit illa ci-

Illi. Per telectabiles eas quod habebant populi ysaac interligimur penitentie opa-

te quibus dicitur facite fructus dignos penitentie vestre valde bone quas esau in iudeo do mihi reliquerat optima legis precepta (verbi gratia) Oliges dominus deum tuum et alia sunt ne quibus nemo potest esse iustus. Has iudei domini in veteri testamento reliquerat quod servare nollebat. His gentilium ornatibus ad deum patrem cum cibis bonorum operis prexit cum cibis aut panes obtulit per panes sepe verbum dei intelligimus. Bene autem ad deum cum cibis bonorum operis pergit qui alios quoscumque poterit ad bona opera monere non desinit. Mater hedenis pellibus manus iacob et collis nuda proterit pelvis enim cum ab hedo suberabitur remanet caro. unde cibis stabilis conficitur et cum a peccatore vicia de trahuntur bonum naturae cum ratione appetit. que si fide coquatur. delectabiles cibi ex bono nature deo parantur. Per colum in quo superbia appetit mentis clatio signatur. Per manus opera. Collum hedenis pellibus circumdat qui ad elevationem reponendam et humilitatis custodiendam peccata praeferita ante oculos mentis sepe producit.

Quomodo inquit tam cito et. Ypolitus. Querit ysaac a iacob. cur tam cito venerit admiratur. s. veloce credentium fidem. Cibi telectabiles offeruntur quod hostia deo placet salus peccatorum. Post enim sequitur benedictio et ei odore proficit virtutem resurrectionis et regni aperte pronuntiat. Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. hec est benedictio. Odore

nominis Christi sicut ager mundus impletus. Benedictio est de rore celi et pluvia divini verbi et de pinguedine terrae congregat de populoz multitudine frumenti et vini. hec est multitudine quam colligit de sacramento corporis et sanguinis domini. Illi seruiti populi gentiles pueri. Jam adorant tribus populis circuncisionem credentes. Ipse est dominus fratres suorum iudeorum.

Ipsi adorant filium matris eius. quod secundum carnem natum est ex ea. Ipsi quod maledicere rit maledicunt et quod benedicere benedicetur. Christus ex ore populi patrem ignorantis benedicatur. et iudeis alius benedicatur qui ab errantibus expectat.

Quos cum oblatos et. Postquam ysaac ac cibum sumptus iacob obtulit ei vinum. Si per cibum actione operatione designantur per vinum quod mentes alienat contemplativa accipitur. que ab amore seculi mentes electorum alienas facit. Post cibum et potum iacob benedicatur quod ille benedictionem celestem a deo recipiunt qui enim visus in finem bonis opibus placare student.

Benedicens illi ait. Greg. Alter ad venandum mittitur ut benedicatur; alter per suppositionem matris a patre benedicatur.

Quis parvulus in facto iustorum non intrat sacre lectionis histo riam pascitur. Vide enim potest quod iacob primogeniti benedictionem non per fraudem surripuit sed debuit accepit quam a fratre comparavit. Allego rice vero ysaac maioris filij venatione osculari cupit quod omnipotens deus iudeorum bona operatione pasci volunt sed illo tardante minori rebecca suppeditat quod dum iudaicus populis bona operibus querit gentilez mater gratia introduxit ut omnipotenti

patri cibum boni operis offerret et benedictionem maioris acciperet. Cibum ex domesticis animalibus premitur quod gentilis populus de exterioribus sacrificiis placere non querens dicitur. In me sunt deus vota tua que reddam iurationes tibi. Jacob manus brachia et collum hedenis pellibus tetritus quia hedenus solet pro peccato offerri et gentilis populus dum se peccatorum confiteri non erubescit carnis in se peccata mactauit. Vestimentis maioris induitur quod sacre scripture preceptis (quod maiori populo data sunt) in bona operatione vestitur et cibis minori in domo vitit quod maior foras exies reliquit int.

Genesis.

C. XXVII.

Gregor. **A**lt. Ysaac caligantibus oculis iacob filium nesciens benedicit. qd ventura erant quidit; et qui p̄sens assisteret; nesciuit. Constat em̄ qd iudei qui plene legem didicerit; aduentū xp̄i cognoverūt. **V**n̄ herodes a principib⁹ sacerdotiū inquirit; rbi xp̄i nasceret; cui protinus responderūt. In bethleem. **P**ri⁹ ergo nonerant; quē passio nis tpe cū despiceret ignorabāt; quoq; no ticia prior; et ignoran tia posterior ysaac ca ligante signalit. qd du⁹ iacob benedicere; qd in futuro ei eamiret p̄uidebat. sed qd p̄sens assisteret nescie bat. **S**ic iudeorū populus prophetie myste ria accepit; sed cecos oculos in contemplati one tenuit; qd p̄sente nō vidiit; de quo mul ta in futuro p̄uidit. Ante se em̄ posuit cer nere nō valuit; cuius aduent⁹ potentia lon ge ante nunciavit. **G**regor. Ysaac fili um nescit; quē bñdi xit; scđm illud; popu lus quē nō cognoni seruit michi zc. p̄se sente nō vidiit; et ven tura ei p̄uidit; qd om̄i potens de cū p̄ ple tas p̄diceret gentili tati p̄rogandā grati am; in plenitudo grati am nō vidiit; quā nūc in errore reliquit; et nū qd hanc p̄ gratiā bñ dictionis collecturus erat p̄uidit. **V**n̄. Ec ce odor filij mei sicut odor agri pleni; cui benedixit dñs. **A**ger em̄ mundū est. Et qd electorū populus in toto mundo virtutib⁹ re dolet; odor filij odor est agri pleni. **A**litter em̄ olet flos vñc; qd magna est virtus et opinio predicatorū qui debiant mentes audiētū. **A**litter flos oliue; quia suave est op̄ misericordie qd resonet et lucet. **A**litter flos rose; qd mirabilis est fragrantia quē ruti lat et redolet ex cruce martirii. **A**litter flos lylj; qd cädida vita carnis; de incorruptōe virginitatis. **A**litter flos violæ; quia magna est virtus humilium; qui ultima loca te nentes per humilitatem se a terra in altum non subleuant; et celestis regni purpuram in mente seruant. **A**litter redolet spica; cum ad maturitatem per ducitur; quia bonorum operum perfectio ad sacerdotiam eoꝝ qui iusticiam esurient preparat. **Q**uia vero gentilis populus in electis per mundū spar sus virtutib⁹ suis omnes qui intelligent; replet odore bone opinionis; re cte dicit; odor filij mei sicut odor agri pleni; cui zc. **G**z qd virtutes ex se nō habet; recte additur. **C**ui benedixit dñs. Et qd quodā in contemplati ſurgit; p̄ quodā in actiue vite opa pinguedine; sequit. **D**icit tibi de te ro re celi zc. **R**os tesup et subtiliter cadit; et tortiens de rore celi accipim⁹; quo tiens p̄ infusionē contemplationis intime de supnis aliquād tenuiter videm⁹

Cū vero bona opa p̄ corpus agim⁹; de terre pinguedine ditamus. **A**bundantia fru. zc. **I**sl̄. **H**ec est multitudo quā colligit de sacra men to corporis et sanguinis sui.

Clenit esau zc. **S**ero esau ad patrem revertit; quia prior populus in fine cōuerteret. **V**n̄ p̄uertens ad vesperā et f.p.u.c. **E**t alibi. Apuerūt ora sua; sic comedēs ī abscondito

Expauit ysaac.

Benedictionē r̄pn̄is

lam repetētē maiore

filio expandit ysaac; et

alii p̄ alio se bñdixit

se cognouit; nec indi

gnat cognitiō saēmē

to. dices; et bñdixi ēū

et benedic⁹ est. **H**ec

est prima benedictio

ysaac minori populo

xpianoꝝ data. **S**ed

nec maior filius oīno

despectus; qd cū intra

uerit plenitudo genti

um; tūc oīs israel sal

us erit. **C**ui scđg be

neditōis xp̄bia est.

In pinguedine terre

et in rore celi tesup. e

b.t. In pinguedine

terre; et in secunditate

rex et potētia regni. qd

in illo ipso fuit; et in ro

re celi eloquij dei.

Ip̄is eloquia dei cre

dita sunt et legis testa

mēta. **V**ives gladio

qd sanguini ipsi ille

dedit; necē in xp̄o et

xp̄b̄is exercuit. **E**t

seruies fratri tuo mi

nori. i. iplo xpiano.

tempulq; veniet cum

excutes et solves in

gum ei. de. et. cū sc̄z

p cognitionē fidei et

gratiā xp̄i conuersus

te posueris on⁹ legis

qđ iā tunc nō serues

minor. Et p̄ fidem fra

ter vocaberis.

Expauit ysaac

Et quedā mētis ali

enatio lequeret; qd ex

tasis d̄. qd in magna

rum rex reuelatōib⁹

fieri solet. **V**n̄ intelli

gēndiz est; s̄p̄ualiter

admonitū esse ysaac;

ut cōfirmaret benedi

cōtione ī iacob; cui po

tius irascendū fuit; qd patrē feſellit. **I**n adā quoq; et extraſis p̄cēſit anteſq; diceret. Erūt duo i carne vna; qd est magnū sacramētu in xp̄o et in ecclia. **B**enedixit ei zc. **A**lc. Si iusti viri volūtas bona est; qd est qd ysaac nō esau quē voluit; bñ iacob quē noluit bñdixit. **J**usti hoīs qđū ad p̄scien tiā volūtas bona est. de vero sol⁹ de futuris iudicat. **I**saac humano mo re filii maiorē bñdīcēdū putauit; bñ de qd occultoꝝ est cognitor; minores dignū bñdīctōe ostēdīt; vt nō hoīs ostēderet esse bñdīctionē bñ dei. **I**deo in numeris ad moylen et aaron sacerdotes d̄. **D**onite nomē meū sup filios israel; ego dominus benedic eos. **S**acerdotis est benedicere; dei effectū tribuere. **V**t aut̄ intellexit ysaac p̄ spiritū prophetic⁹ benedictionē minori testinat̄ ait; Benedixi; et erit benedictus. **J**uste vocatū est zc. **M**icrō. Jacob supplantator interpretatur. Ab eo

igitur q̄ fratre arte de-
cepit · alluit ad no-
men · qui ideo ante ia-
cob vocat⁹ est · q̄ i or-
tu plantā fratris ap-
prehendit.

Dicit fratri tuo zc
Quia ydumei tribu-
tarij fuerūt israel · qui
iacob vocatur.

Tempusq ue.
Hoc implēt⁹ est · q̄n
rebellerūt ydumei
ne essent sub iuda.

Tempusq veniet
z. Quasi iudaicus
popul⁹ a seruitate pec-
cati in fine liberabit⁹
vt cū plenitudo gen-
tium intrauerit · omnis
israel saluus fiet.

Dixitq in corde
Cum scriptura dicat
esau in corde suo te
morte fratris tractas-
se · quomodo vel a quo
sunt hec nunciata re-
becca. Sz dicit intelli-
gi · q̄ ei diuinus oīa
reuelabantur.

Dropter insanabi-
le oīu iudeoz p sp̄i-
ritum consili⁹ pcept⁹
ē apostolis vt relicta
iudea · transirent ad
gentes.

C // XXVIII.
Vocauitq zc
Aug. Qd habet la-
tini codices vade in
mesopotamia in do-
mū bathuel ⁊ cetera.
greci habet. Fuge in
mesopotamia zc · vt
intelligat etiā ysaac
intellexisse · q̄ esau te
morte fr̄is cogitauit.

Profectus ue.
Ili. Jacob fugiens
dolos fratris · relicta
domo patria · p pare-
tibus vadiit in regio-
nem longinquam · vt
accipiat vxorem. Si
militer xp̄s flictis pa-
rentib⁹ secundū car-
nei · indei ⁊ patria
· bierosolima · p om-
nibus indee regioni-
bus abit in ḡtes vt
acciperet sibi ecclesiā
secundū illud: Vo-
cabo nō pletem meā.
pletem meā zc.

Igitur egressus
zc. Greg. mox. In
itinerē dormire est in-

plentis vite transitu a rex temporaliū amore quiescere · z in diez latentiū
cursu ab appetitu visibiliū mentis oculos claudere · quos primis parenti-
bus seductor apernit. Culpa em̄ oculos concupiscentie apernit · quos inno-
centia clausos tenebat. Angelos descendentes ⁊ ascendentēs cernere · est ci-
ues superne patrie contemplari · quanto amore auctori suo inhēreant · vel
quāta compassionē charitatis nostris infirmitatib⁹ condescendant. No-

^t Crueliter pphetas ⁊ aplos psequendo.
desup erit benedictio tua. **C**lines

^t Christiano populo.

in gladio · et fratri tuo seruies:

^t p̄ agitatiō fidei. ^t Legis.

^t Soluas iugū eius de ceruicibus

^t Interim ^t Iudaeus populus.

tuis. **O**derat ergo semper esau

^t Christum ⁊ suos.

iacob pro benedictione · qua be-

^t deo qui omnia videt.

nedixerat ei pater. **D**ixitq in cor-

^t vel veniant.

de suo: **V**eniēt dies luctus pris-

^t fvt. ^t Schistū quē crucifix ⁊ discipulos

eius.

mei: ⁊ occidam iacob fratre me

^t diuinus · quis in cogitatō dicta · vii ad ma-

gnū p̄tinet mysteriū q̄ minorē pro maiore be-

um. **N**unciata sunt hēc rebecca.

Duq mittens ⁊ vocans iacob fili

um suum · dixit ad euz: Ecce esau

frater tuus minatur vt occidat te

Nunc ergo fili mi audi vocē meā

z consurgens fuge ad laban fr̄ez

^t Siriam. ^t Propter predicationē euan-

meuz in aran · habitabiliq̄ cū eo

geli in gentibus.

Dies paucos · donec requiescat su-

ror fratri tui: ⁊ cesset indignatio

eius: obliniscaturq̄ eorū que fe-

cisti in eum. Postea mittam ⁊ ad

ducā te inde huc. **L**ur vtroq̄ or-

babor filio vna die: **D**ixit quoq̄

rebecca ad ysaac: Tedet me vite

meę propter filias beth. **S**i ac-

ceperit iacob vxore stirpe hui⁹

terre · nolo vivere.

C // XXVIII.

Decauit ita
q̄ ysaac iacob ⁊ bñ
dirit eum. pcept⁹ ei dicens: No-
li accipere vxorem de genere cha-
naan: sed vade ⁊ proficisci in me-
sopotamiam syrię · ad domuz ba-

tuel patrem matris tuę ⁊ accipe

inde tibi vxore de filiabus laban

auunculi tui. Deus autem omni

potens benedicat tibi ⁊ crescere

te faciat atq̄ multiplicet · vt sis in

turbas populorum ⁊ det tibi be-

neditioñes abraaz ⁊ semini tuo

post te: vt possideas terram pere-

grinationis tuę · quā pollicit⁹ est

auto tuo. **L**ūq̄ dimisisset eū ysaac

profectus venit in mesopotamia

syrię ad laban filium bathuel syri

fratre rebecca matris suę. **C**lides

^t deus. autem esau q̄ benedixisset pater

^t Schistū. ^t in apostolus. ^t Gentes pri-

supbe ac sublimes.

suns yacob ⁊ misisset eū in me-

^t Ecclesiam sopotamiam syrię · vt inde vxore

duceret ⁊ q̄ post benedictionem

præcepisset ei dicens: non accipi-

es coniugem de filiabus chana-

an. q̄d obediens iacob paren-

tibus isset in syriam: probas quo

q̄ non libenter aspiceret filias

chanaan pater suus. iuit ad his-

mælem ⁊ duxit vxore absq̄ his

quas prius habebat. melech fili

am hismael filij abraam sororem

nabaioth. **I**gitur egressus iacob

de bersabee pergebat aran. **L**ūq̄

venisset ad quandam locuz ⁊ vel

let in eo requiescere post solis oc-

cubitum: tulit de lapidibus qui

^t Caput chistū deus.

iacebant ⁊ supponens capitū suo

^t Sic christus in cruce mortuus.

dormiuit in ecclēz loco. **C**liditq̄

^t Schistū qui est vita. ^t Terrenitatem.

in somnis scalaz stante sup̄ terra

bandū aut q̄ ille dor-

miens angelos cōspi

cit · qui i lapide caput

ponit. **In** lapide em̄

ab exteriorib⁹ cessās.

interna penetrat: qui

intenta mente imita-

tionem redemptoris

obseruat: q̄ caput po-

nit in lapide: qui xp̄o

inhēret mente. **Q**ui

em̄ a p̄sentis vite acti-

one remoti sunt ⁊ ad

supna nō intendunt

dormire possunt · sed

videre angelos ne-

queunt: q̄ caput la-

pide tenere p̄temūt.

z corpore non studio

dormiūt; q̄ caput nō

in lapide · sed in terra

posuerūt. **Q**ui plenū

q̄ p̄s securis ab

externis cessant: tāto

latius immundus sibi

cogitationis strepitū

cumulant. **V**n vide-

runt cā hostes ⁊ teri-

serunt sabbata eius.

Precepto em̄ legis

ab exteriori opere in

sabbato cessat. **H**o-

stes ergo irridēt: cum

ipsas vacationes ad

illicta p̄rahūt. **S**ā

et glabriōs dormi-

unt: q̄n vigilāt: qui

in eo q̄ actōes seculi

deserentes superant.

quotidie cōtra sēmet

ipos pugnāt · ne mēs

per negligētiā torpe-

at · ne ibacta ocio ad

supna tēsideria fri-

gelat · ne ip̄is plus

iusto deserviat · ne s̄b

discretionis specie si-

bi parcendo a p̄fecti

one languescat ⁊ cū

ab hui⁹ mundi inq̄si-

tione se penit⁹ subtra-

bit: p̄ quietis studiū

virtutib⁹ intenta vi-

gilans dormit. **V**n

Nemo potest duob⁹

dñis seruire. **E**t alibi

Nemo militās deo-

implicat se negotijs

secularib⁹. **E**t vacate

z videte quoniam sua-

vis est dominus.

L

Hinc moyses crebro tabernaculū intrat & exit; & qui int̄ ad cōtemplationē rapitur; foris infirmantū negotijs urget. Int̄ arcana cōsiderat; foris onera carnalium portat. Qui de dubiis semper ad tabernaculū recurrit; corā te statimē arca dominū cōsulit; exemplū dōctorib⁹ p̄tens; & cuī foris ambigū qđ dīspōnāt; ad mentem quasi ad tabernaculum redeant. & velut corā testamenti arca dñm consulat de qui bus dubitāt. apud se intus sacri eloquij p̄ginas requirentes.

Mora. In itinere dormire ē in via būius seculi ab impedimento actionū secularium quiescere. Jacob dormiens angelos vident; qđ illi diuinā cōspicuit qđ appetitu temporalium rerum oculos claudūt. quos bñ clausos dia bolus agnūt dicens. In quaq; die considerit aperientur oculi vestri zc.

Ibi. Vedit̄ somnis zc. Angeli p̄scalam ascendentes & descendentes euangeli st̄e sunt & p̄dicatores xp̄i. ascendentes ad intelligendā diuinitatem omnē creaturāz excedentes; & inueniant in principio verbū apud te. p̄ quez omnia facta sunt. Descendentes & inueniant ē factū ex muliere factū sub lege zc. In illa enim scala a terra usq; ad celum. a carne usq; ad spiritum. qđ in illa carnales p̄ficiendo. quasi ascendendo spūales sunt. Ad quos lacte nutrīdoz spūales descendunt; qđ nō possunt eis loqui quasi spūa liby. b̄ quasi carnali bus. Ipse est sursum in capite. Ipse teorū sum in corpore suo. i. ecclēsia. Ipse scala. q; ait: Ego sum via. Ad ipsum ascenditur. vt in excelsis intelligatur. & testē ditur. vt in membris parvulis nutritur. per illum se erigunt. vt sublimēz expectent. & humiliant. vt eū sublimiter & temperanter annuncient. Ego sum d. d. a. p. t. Distice designat mandatūz diuinitatis ad humanitatem christi directum. cui terra. i. ecclēsia promittitur. & semini illius

Ipse est sursum in capite suo. qui deorsum in corpore suo. & acumen eius tangens celum & Euangeliſtas-p̄dicatores. i. vitra om̄em creaturam apud dñm p̄ quē oīa facta sunt. i. inueniant eu cui omnia tribuant.

Angelos quoq; dei ascēdētes & inueniant ē factū ex muliere.

& descendentes p̄ eam; & dominū innixum scāle dicentem sibi: Ego sum dominus deus abraam patris tui. & deus ysaac. Terram in

i. homini. i. schistano populo. qua dormis tibi dabo & semini

tuo. Eritq; semē tuum qđ puluis

terre. Dilataberis ad orientem & i. occasum vitorum. i. contractionē volūptatis & mortificationē desiderii. i. scleritam sapientē & feruorē dilectionis.

i. occidente. i. septentrione & meridi. i. schisto. i. sūnitatoribus.

die; & benedicēt in te & in semine tuo cuncte tribus terre. Et ero

i. fōris custodiat utroq; & e. i. su predicatorib⁹.

Tūstus tuus quoq; prexeris. i. circa sūmū mundi. i. suā creditoram.

& reducam te in terraz hanc; nec dimittam nisi cōpleuero vniuersa que dixi. Cunq; euigilasset iacob de somno ait: Clerē domin⁹ est in loco isto. & ego nesciebam.

Pauensq; qđ terribilis est inquit

i. qđ ibi futurū erat tabernaculum. locus iste: non est hic aliud nisi

i. templū & cultū dei futurū significat. i. qđ ibi natūrē clausus in bethleem qđ spiritu p̄uidebat. i. qđ ibi in terraz descendit ibi in celum ascendit. i. qđ inde adūsus credentibus ad capiendum regnum celorum.

Domus dei & porta celi. Surgens ergo iacob manu tulit lapis

dem quez supposuerat capiti suo

i. Christi resurrectōz significat. i. secundū illud: vixit te deus. d. o. i. & erexit in titulu. i. fundensq; oleum desuper. Appellauitq; nomē

i. domū dei. i. lux vel amigalum. Alij zulam erat nomē ciuitatis prius.

vrbis bethel: quez prius luzaocabatur. Cluit etiā votū dices:

Si fuerit dominus mecum. & custodierit me in via p̄ quā ambulo & dederit michi panem ad vescen-

tu. & vel vestimentū. dum. & vestem ad induendum. reuersusq; fuero p̄spere ad domū patris mei: erit michi dominus in deum. & lapis iste quē erexi in ti- tulum. vocabitur dom⁹ dei: cunctorumq; quez dederis michi de- cimas offeram tibi.

D. XXIX. Rosectus er

go iacob venit ad ter- i. baptisimū. i. Scientiā scripturarū. i. gratiā spiritus sancti p̄ predicationēz chistū ventu ram ad ecclēsiam de gentibus: que tecta erat non dum adueniente. & incarnato dei verbo.

ram orientalem: & vidit p̄tēum i. mundi. i. propter fidem trinitatis.

i. Simplici. i. Statuet oues a dextris zc. in agro. i. tres quoq; greges. i. ouī

i. gratiā baptisimi petētes. i. humiliter. i. scripti mysteriis satari desiderant.

um accubantes iuxta eum. Nā

i. Simplices. ex illo adaquabantur pecora: et

stegumento littere. os eius grandi lapide cludebat

Morisq; erat. vt cunctis ouibus congregatis deuoluerent lapidē

& refectis gregibus rursum super os p̄tei ponerent. Dixitq; ad

p̄pastores: Fratres vnde estis? q responderunt de aran. Quos in

terrogans nunquid ait nostis laban filium nachor. Dixerūt: No

uimus. Ban ne est inquit: Cla- let inquiunt. & ecce rachel filia ei⁹

venit cū grege suo. Dixitq; iacob

Adhuc multum diei superest. nec

est temp⁹ vt reducanē ad caulas

greges. Date ante potuz ouibus

& sic ad pastuz eas reducite. Qui

responderunt: Non possumus. donec omnia pecora p̄gregentur

id est. christiano populo. Unde postula a me. & dabo tibi gen̄tes hereditatē tuam & p̄. t. terre. Lūq; euigilasset zc. Quisq; post torporem inertis euigila uerit: p̄ exercitum boni opis vere exsur rexerit: in ecclēsia supereminentē gratias dei & introitū regni celestis intelliget.

Surgens ergo. Aug. & erexit iacob lapidem quem capiti supposuerat in titulu & supfundit oleū. nibil fecit ydolatrie simile qđ non vel tūc vel postea frequentauit lapidem adorādo. aut ei sacrificando. sed si gnum fuit & p̄petua p̄tinens ad vñctōem unde xp̄s dicit.

Appellauitq; nome zc. Hiero.

Ab eo qđ dictuz est. qđ terribilis est locus iste zc. loco nomē imponit bethel-i. domū dei. qđ ante luza vocabat-i. nūc vel amigalū. Vñ. ridicule quidā verbū hebraicū cum vñam nomen vñbis esse putat-cū vñā interpet̄ pri⁹. Ordo ergo iste est lectionis vocavit nomē loci ilk⁹ bethel. & pri⁹ luza. vocabulūz cūtitatis.

Antīq; vero scripture verbo vñā. vel elā p̄ne sūt. qđ nichil signifcat. nisi pri⁹ vel ante vñ vestibulū. vñ spli minare vel postes zc.

Clocabitur do-

Prophētia ē dom⁹ dei ibi futur. Ibi et ipse rediens deo sacrificauit. C. XXIX.

Cudit p̄tēum.

Aqua p̄tē scientia retens testamēti. quā

lapis cludebat: qđ littera legis spūalem sensū in eo cīlabat. & veniēt xp̄o lapis remotus est: cū p̄ p̄dicatiōne noui testamēti vñbra legis exclusa: & veritas euāgelij p̄tēfacta est.

Alle. Per p̄tēum

baptisimus. p̄ agrū mundū exp̄mit. p̄ tres greges iuxta accubātes signant illi qui ad fidem trinitatis capiendam pertinent. in humilitate expectantes baptisimi gratiam.

Lapide cludebatur. Duricia infidelitatis. qua abiecta percipitur baptisimus vite. Pastores autē sunt ecclēsiae. qui amoto lapide. per iacob

Genesis.

adaquare greges cupiunt. qd xpo auferente infidelitatem ab eoz cordibz quos predestinavit ad sacramentum baptisimi: abluunt vnde purificatibz. **Osculatus est ea.** Aug. Consuetudinis fuit maxime in illa simplicitate antiquorum: vt pinqui pinqwas oscularentur: et hodie fit in multis locis. Sed queri potest quomodo illa ab ignoto osculii acceperit: si postea indicavit iacob pinquitatem: ergo intelligendum est: aut illi qui pinquitate non erat: sidenter in osculii iuruisse: aut postea scriptura narrasse p recipi tulationem: cu pinnus iacob indicaverit qd esset.

Nomen maioris lya:minor ap: r. Victorinus martir. Rachel et lyam in similitudine ecclie et synagogae interpretatur est. Lyam maiorem natu synagogam significare existimat: quia prior populus dei genuit: qui oculis lippa dicit: qd lex p moys data-coopata est et si gnata. Rachel minor: et pulchra p se rilis: post secunda ecclesiam significat: qd tempore posterior et latita corpore et spiritu. Oculi eius decori: qd euangelium videre me ruerunt. Et diu sterile dum sinagoga populum generauit. Pro rachel iacob seruuit: et supponit ei lyam. qd xps ut ecclie libi assumeret: prius libi synagogam coniunxit.

Septem annis seruit iacob septem annos p duabus uxibus plentis vite et pus significat: qd se

ptem dieb voluit: in quo dominus formam serui accepit. obediens patri usq ad mortem. Jacob seruuit: qd filius hominis non venit ministrari: sed ministrare. Ille oues panit: et xps dicit: Ego sum pastor bonus. Ille per mercem cede varii pecus sibi abstulit: christus diversarum gentium varietatem libi congregauit. Ille tres virgas amputatis cornibus in aliueis aquaz posuit: ut ex contemplatione multiplicarentur oues: et dominus noster in aqua baptismatis triu psonaz nomina: patris: et filij: et spissanti populo fideli: posuit: et qui h pleno corde profixerit: efficiatur ouis dei.

Uidebantur illi pauci dies. cc. Quomodo h dictu sit: querendu est: cum et breve tempus longu videat amabitibz. Dicitur est ergo ppter labore seruitur: que faciem faciebat amor.

Aug. Pro ingenti crimine obijcunt iacob quattuor uxores. Et quoniam tunc mos erat: crimen non erat: nunc autem crimen est: qd mos non est. Alia sunt peccata contra naturam: alia contra mores: alia contra pcepta. Sed iacob non contra naturam fecit: qui non lasciniendi: sed gignendi causa illis mulieribus vtebat: nec ptra more: qd illo tempore in illis terris non facitabat. Nec contra pceptum: qd nulla lege prohibebat. Hinc vero legibus et moribus non licet. Quod duo si quis contemperit: etiam si tantummodo causa generali vteatur pluribus feminis: peccat tu: et humana violat societatem: cui necessaria est propagatio filiorum. Et qd hoiles alter se habentibus moribus non possunt electi in viro multitudine: nisi libidinis magnitudine errantes non putant haberi potuisse uxores multas: nisi concupiscentiae carnalis flagrantia.

Si. Due sunt ergo uxores iacob libere: ambe enim filiis remissionis peccatorum: et dealbatois: qd est laban: una amatissima: altera tolerata. Et qd toleratur prius et vterius fecundat: vt si non ppter se: ppter filios diligat. Labor enim istorum maximu fructum in eis haberet quos deo generauit inter multas tribulationes predicando: ppter quos sunt in laboribus: et in plagiis: et in mortibus frequenter: ppter quos habent foris pugnas: intus: timores: ipsos gaudium et coronam suam vocant. Qascunt autem faciliter et copiosus sermonis fu-

C. XXIX.

tei quo predictant xpm crucifixum: et quidquid humana cogitatione citius precipit: in infirmos lyre oculos non perturbat. Rachel autem clara facie mente excedit tecum: et vidit in principio verbum apud teum: et vult parere: et non potest generationem eius quis enarrabit.

Si. Due libere uxores iacob: qd duxit vitam nobis in corpore ihu christi predicatur. Una trahit in qua laboramus: altera eterna: in qua delectationem dei contemplabimur. Ita dominus passione: illa resurrectione declaravit. Unde interpretatur laborans: Rachel visum principium: vel verbum ex quo videt principium. Actio humana vita in qua vivimus ex fide: multa laboriosa est in opibus et incerta quo exitu pertinet ad utilitatem eorum quibus consulere volumus. Hec est lya prior uxoris iacob: et lippa oculis. Logitationes enim mortali um timide: et incerte prudentie sunt. Spes vero eternae contemplationis certainam habentes intelligentiam veritatis: ipsa est rachel bona facie et pulchra specie. Banc amat omnes studiosus: et propter banc servit gratia dei: in qua peccata nostra si fuerint sic ut genitici alias coquuntur quasi nix dealbabunt. Laban de albatore cui seruuit iacob pro rachel. Neque enim quisque convertitur sub gratia remissionis peccatorum servire insit: nisi ut quiete vivat in verbo: ex quo

videtur principium: qd est teus. Ergo propter rachel non propter lyam servitur. Nemo enim amat in opibus iustici laborem actionis vel passionis nec eam vitam propter ipsam experit: sicut nec iacob lyam. Et in nocte superpositam in visum generandi amplexus fecunditate ei exoptus est: et qd p se non poterat diligere dominus ut ad rachel puenire fecit etiam tolerari: tenende per filios commendavit. Ita quisque tei seruus sub dealbationis peccatorum gratia est constitutus: hoc solum amans in sua meditatur conuersatione: ut doctrinam sapientie pceptiat quam plerique se cito pcepturos putant: cum se in septem pceptis exercerent: quae sunt te dilectione: proximi: ne cuius noceatur: et patre tuu honora: et matrem: non mechaberis: non occides: non furaberis: non falsum testimonium dices: non cōcupisces uxorem proximi tui: nec rem proximi tui quibus per nos obseruat: cu homini p concupita et sperata pulcherrima delectatione docet: p tentatione varias quasi per huius seculi noctem tolerantia laboris adhucserit: velut p rachel lya inopinata coniungit: et hanc sustiner: ut ad illam pueniat: si peneranter amat: acceptis aliis septem pceptis: ac si dicitur ei: Seruui alios septem annos p rachel: et sis paup spiritu: mitis: lugens: eluens: et sitiens iusticiam: misericordiam: mundi: cordis: pacificus. Vellet enim si possit sine villa tolerantia laboris: qd in agendo patientes amplectenda est ad pulchre contemplationis delicias puenire. Sed h non potest in terra morientium: qd his verbis significatur. Non est in loco nostro consuetudinis: et major appellatur: qui tempore prior est. Prior est enim in hominis eruditione labor operandi: qui iusta sunt. Unde concupisti sapientiam: serua mandata: que ad iusticiam pertinet. Iusticia autem qd ex fide est: qd inter tentationem pcula est: ut pte credendo qd nodum intelligitur: etiam intelligentie meriti sequatur. Unde nisi credideritis: non intelligens. Iusticia enim ad fidem: ad sapientiam intelligentia primere monstratur. Non est tamen improbandum desiderium pspiciendi veritatis: sed ad ordinem reuocandum: ut a fide incipiat: et bonis opibus nitatur puenire quo tendit. In quo enim versatur virtus laboriosa est: in eo qd appetit luminosa sapientia.

Quid opus est inq̄ credere qd̄ michi nō ostendit. Manifesta aliqd̄ verbū quo vi deam omnī principi um. Id em̄ est ad qd̄ maxime p̄mit̄ in ardescit. Lui responderet: Dulcrum est qd̄ desideras et amari dignū: sed p̄t̄ nubis lya q̄ rachel. Ar dor iste ad h̄ valeat. vt ordo nō recusetur sed toleret: sine quo nō potest ad id pueri nō d̄iligere. Cum aut̄ puerum fuerit: si mul h̄abebit in h̄sculo speciosa intell̄gentia et laboriosa iustitia. Qnānis enim acute et sinceriter certatur incomutabile bonum: adhuc corp̄ qd̄ corrumpt̄ aggrauat animam: et deprimit sensum multa cogitantē. Ad vñ er go tendēdū: h̄ apter h̄ multa ferenda.

Idem. Pro inde vita q̄ studio cōtem plationis cōpetit: vt ea q̄ carni sunt inuisibilia: nō infirmis oculis mentis p̄ ea q̄ facta sunt intellecta cō spiciat: et sempiternā dei virtutē ac diuinitatē ineffabiliter cer nar. vacare vult ab omni negocio: et ideo sterilis. Affectando ei oculum quo studia cō templatiois ignescunt: nō compatit̄ infirmatati h̄om̄: qui in pres suris sibi desiderant subueniri. H̄ q̄ ipa procreandi charitate inardescit: vult doce re qd̄ nonit. Videit sororem labore actionis filiis abundantē et doler potius currere homines ad virtutes qua eoz necessitatib⁹ consulit̄: q̄ ad illam vnde diuinū incomutabile aliqd̄ discitur. Und̄ zelabat rachel sororem suā.

Idem. Pro inde q̄ pur̄ intelleḡ de illa diuina substātiā q̄ corp̄ nō est: et ideo ad carnis sensum nō p̄mit̄. verbis carne editis exprimi nō po test: eligit doctrinam sapienti: p̄ quilibet corporeas imagines.

magnitudine. **D**ixitq; ad laban: Da michi vxorem meam: quia iā tempus est impletum ut ingredi ar ad eam. Qui vocatis multis amicorum turbis ad conuiuium t̄. Actiū vitam que filios parit p̄ predicationem facit nuptias: et vespere lya filiū et exemplum bonorum operum. am suam introduxit ad eūz: dans ancillam filię zelpham nomine. **A**d quā cum ex more iacob fuisse ingressus: facto mane vidit lya et dixit ad sacerdotum suum: Quid est qd̄ facere voluisti: nonne pro suis vel vīsum principiū. Et contemplatiua rachel seruui tibi: quare imposu isti michi? Respondit laban: Nō est in loco nostro consuetudinis ut minores ante tradamus ad nū. Iū celebra nuptias has de more septē diebus. Iniquū em̄ fuit ut deceptum septē alios annos p̄tias. Imple hebdomadam die differret. rum huius copule: et hanc quoq; dabo tibi pro opere quo seruitur us es michi septem annis alijs. Septem dierū nuptiarū lye: quibus imple Accepit placito: et hebdomadatis seruuit septem annis. transacta rachel duxit vxorem. Inueterata.

Lui pater seruam balam tradid erat. Tandēq; potitus optatis nū p̄tias amorem sequentis priori p̄ tulit seruens apud eum septem annis alijs. Videlis autē dominus p̄ despiceret lym̄: aperuit vulvam eius: sorore sterili permanente. Quę conceptum genuit fīlium: vocauitq; nomē eius ruben dicens: Uidit dominus humiliatē meam. Nunc amabit me vir meus. Rursumq; cōcepit: et peperit filium: et ait: Quoniam̄ vidit me dominus haberī contemptui dedit etiam istum michi. Clocas uitq; nomen illi⁹ symeon. Concepitq; tertio: et genuit aliū filiū: di

xitō: Nunc quoq; copulabitur michi maritus meus. eo p̄ peperim illi tres filios. et idcirco appellat̄ amplificatio vel additio. lauit nomen illius leui. **Q**uarto cōcepit et peperit filiū: et ait: Mo do confitebor domino. et ob hoc Confessionē i. gratiarū actionē: sicut ibi. Cōfitebor tibi pater celī et terre i. gratias aga tibi. vocauit eum iudam. Lessa uitq; parere.

C. XXX.

Qernens aut̄ rachel q̄ infecunda esset: inuidit sorori et ait marito suo: Da michi liberos alioq; moriar. Lui irat̄ rñdit iacob: Num p̄ deo ego suz qui priuauit te fructu ventris tui At illa. Habeo inquit famulam balam: ingredere ad illam. vt pariat super genua mea: et habeam ex illa filios. Deditq; illi balaz in Alc. forte om̄is concubina vxor dicitur. scđm morē scripture: nō econuerso. coniugium. Quę ingresso ad se viro: concepit et peperit filiū. Di iudicium michi fecit: equans me sorori. xitō rachel: Judicauit me dñs. et eraudiuit vocem meam: dans mi chi filium. Et idcirco appellauit nomen illius dan. Rursumq; ba la concipiens peperit alterum: p̄ quo ait rachel: Cōparauit me dos minus cuž sorore mea: et inualui ha conuersatione vel comparatione: nep̄ em̄ utruis sonat. vocauitq; eum i. neptalim. Sentiens lya qd̄ parere desisset. zelpha ancillam suam marito tradidit. Qua post conceptum edente filium. dixit: feliciter. Et idcirco vocauit nomen eius i. gad. Deperit quoq; zelpha alterū. Dixitq; lya Hoc p̄ beatitudine mea. Beataz quippe me dicent om̄s mulieres

vt cunq; cogitādo in sinuare diuina: q̄ ab officio talia vocē di celsare. sicut eligit rachel ex viro suo et ancilla suscipit filios q̄ sine liberis ē. Ba la em̄ interrasa mūterata q̄ ē ancilla rachel. De veteri em̄ vita carnis sensib⁹ tēdīta corporez cogitante imagines. etiā cū de incomutabili substātiā diuinitatis aliqd̄ audiit. Suscepit et lya de ancilla sua filios numerose. plis amo re succensa: cui⁹ ancilla zelpha interpretat̄ os hyans: q̄ illos significat: quorū ad p̄dicationē suscipiēdā os hyat: et cor n̄ hyat. Un̄ plus hic labij̄s meliorat̄. cor autē eorū longe est a me. Et alibi: Qui p̄dicas nō furandū furaris. S̄ ut etiā p̄ hāc condicionez litera vxor iacob laborans filios regni suscipiat ait dñs: q̄ dicunt facite Z̄. Un̄ apostol⁹. Sine occasione sine veritate xp̄s annuncietur et in h̄ gaudeo sed et gaudebo tanq; et ancilla pariēte: et plis numerositate legitatur. Ex vtero qui tem lyę facta: sed et beneficio rachel edita. Cū vñ suū tebita nocte p̄cibitorū accepta filio lyę man dragorūcis malis cū sorore cibare p̄misit

Egressus autem ruben est. **A**ug. Quare rem gestam scriptura non tantum que talia desideria muliercularum pro magno insinuare non consuevit: nisi in eis aliquid magnum querere monuerit. nichil amplius conigere valeo: quod ex illo sensu suggestur. ut illo modo intelligam figurari bonam famam. non quam percuti pauci in isti sapientes: sed popularem. qua maior et clarior noticia comparatur. non ipsa pro se expectanda: sed intentioni honorum. qua generi humano consulitur necessaria. **V**n. Oportet enim testimonium habere bonum ab his qui foris sunt: qui licet pax sapientiam. reddunt plerumque labori eorum per quos sibi consultetur splendorum laudis et odorem bonae opinio- nis. nec ad hanc gloriam primi pueniunt eorum qui sunt in ecclesia: nisi qui in actione et labore versantur. Ideo lyce filii? hec malam innent. exiens in agrum. honeste ambulans ad eos qui foris sunt. **D**octrina vero sapientie: que a vulgi strepitu remota in contemplatione veritatis figuratur: banc popularem gloriam non assequeretur: nisi per eos qui in turbis agendo ac suadendo precepissent: non ut possint: sed ut proficiant. quod cum isti actinos per quos multi modis administratur utilitas: et quoniam autoritas populi chara est testimonium perhibent contemplantes vite. quodammodo mala mandragorica per lyam venit ad rachel. ad lyam vero per filium primogenitum: et per filium secunditatis eius. in quo est omnis fructus laboriosus et inter certamina perditantur actionis. Quia plerique bono ingenio prediti studiis flagrantibus: quoniam regendis populis ydonei sint: eunt in partem turbulentas occupatores: et in doctrina oculum tangentes specieles rachel ardentes amplexus. **S**ed quod bonum est: ut in hac vita latius innescens populariter gloriam mereatur: iniustum est autem. ut eam consenserit. si amatorem suum ecclesiasticis curis administrandis aptum in ocio detinet: nec gubernationi communis utilitatis impartitur. propterea lyam sorori sua dicit: Parum ne tibi videtur quod virum meum accepisti. insuper et mandragoras filii mei vis accipere: per virum significans omnes: qui cum sunt digni quibus regimur ecclesie committatur. accessus studio contemplande sapientie: ab omnibus actionum molestiis remoueri: et in ocio discendi considerare volunt. Unde parum tibi est: quod accepisti virum meum. **Q**uasi dicat actua ad contemplatiuam: parum est quod homines ad laborem necessarios in ocio detinet vita studiosorum. Insuper et popularem gloriam querit. Ut ergo omnia iuste comparent: impartitur rachel virum sorori nocte illa.

ut qui virtute laboriosa regimini populorum accommodi sunt: et si scientie vacare telegerant: suscipiant experientiam temptationum pro utilitate communis doctrina sapientie cui vacare studebant blasphemetur. neque adipiscantur ab impiis existimationem bonam quod poma significant. et quod necessarium est ad exhortationem discentium. **S**ed ut hanc curam suscipiant. inuiti coguntur. Satis hoc significatum est: quod cum veniret de agro iacob. occurrit ei lyam: cumque detinens ait: Ad me intrabis. **Q**uasi doctrina quam diligivis cōferri bona opinionem: noli fugere officiosum laborem. **H**ec in ecclesia geri quisque adiuvit et cernit: quod de toto orbe terrarum veniunt homines ab operibus scali. ut transibant in ocium cognoscendis veritatis: tandemque in amplexu rachel sed accipiunt te transuerso ecclesiastica necessitate: et ordinatur in labore. **A**c si dicat lyam: Ad me intrabis. **Q**uibz casti mysterium dispensantibus: ut in nocte sculi generent fidei filios: laudatur a populis etiam illa vita: cum amore conuersi spem seculi reliquerunt: et ex cuius professione ad misericordiam regendis plebis assumpti sunt. **I**d enim omnibus laboribus agunt: ut professio ex qua se conuerterint: quod tales rectores dedit: latius glorificetur. tanquam iacob non recusante noctem lyam: ut rachel poma sua: ne olentibus et nitibus potiatur. et etiam prestante tei misericordia vix tandem patit. perrarum enim est ut quod in principio erat verbum: et verbus erat apud deum: et deus erat verbum: et quidquid de hac re per sapientem dicitur. sicut fantasmatice carnalis cogitationis salubriter vel ex parte capiatur.

Augustinus. Egressus autem ruben est. **D**e B autem genere opinari quodam scio: quod accepimus in escam sterilibus feminis secunditatem pariat: et ideo instituisse rachel ut hoc acciperet. quod ego non arbitror: nec si tunc conceperit. **N**unc vero cum post duos lyam alios ab illa nocte partus dominus eam prole donauerit: nichil est quod de mandragora tale aliquid suspicemur: quale in nulla femina expertus. **L**um enim mala hec ipse vidisse: et propter sacre lectionis hunc locum michi obtigisse gratularer. **R**ara enim est res: naturam eorum quantum potius perfrutatus sum: non aliqua a communis sensu remotiore scientia: que docet virtutes radicum et potestates herbarum: sed quantum renunciat visus: olfactus: et gustus: rem compéri pulcrum: suauem olentem: sapore autem insipido. **L**ur ergo eam mulier tantope cupiert: nescio: nisi forte propter priam raritatem: et odoris iocunditatem.

Augustinus. Egressus autem ruben est. **D**e B autem genere opinari quodam scio: quod accepimus in escam sterilibus feminis secunditatem pariat: et ideo instituisse rachel ut hoc acciperet. quod ego non arbitror: nec si tunc conceperit. **N**unc vero cum post duos lyam alios ab illa nocte partus dominus eam prole donauerit: nichil est quod de mandragora tale aliquid suspicemur: quale in nulla femina expertus. **L**um enim mala hec ipse vidisse: et propter sacre lectionis hunc locum michi obtigisse gratularer. **R**ara enim est res: naturam eorum quantum potius perfrutatus sum: non aliqua a communis sensu remotiore scientia: que docet virtutes radicum et potestates herbarum: sed quantum renunciat visus: olfactus: et gustus: rem compéri pulcrum: suauem olentem: sapore autem insipido. **L**ur ergo eam mulier tantope cupiert: nescio: nisi forte propter priam raritatem: et odoris iocunditatem.

Gira omnes greges *z.* Hiero. Multum apud. lxx. confusus est sensus. et vñs hodie nullum potui inuenire nostrorum. qui hunc locū plane exponeret. **V**is inquit iacob me seruire tibi alios septem annos. fac qđ postulo. **S**epara omnes discolores et varias tam oues qđ capras. et trade in manu filiorum tuorum. et ex vñtq; grege alba et nigra pecora. i. vñius coloris da michi. **S**i quid igitur ex albis et nigris que vñius coloris sunt variū natum fuerit: meum erit. **S**i quid vñius coloris: tuum. **Q**uasi re difficultem non postula tecuꝝ facit natura pecorum: ut alba et albis; et nigra nascentur ex nigris. **N**ec iustitia mea. dñ deus bimilitatem meā respicit et laborem. **O**p tioneꝝ laban datam libenter arripuit: ita ut iacob postulabat faciens: triū dierum iter inter iacob et filios suos separauit: ne quis dolus ex vicinitate pecoris nasceret. Ita iacob nouā strō pbam cōmentat⁹ est. **E**t contra naturam albi et nigri coloris. naturali arte pugnauit: tres enim virgas populeas et amigdalinas. et maligranatis (qđq;. lxx. stiraceas et nuceas et plataninas habeant) ex parte de corticā. variū virgarum fecit colorem ut vñtq; in virga corticē reliquissent. antiquis remaneret color. **V**bi tulisset corticem. candidus pan deretur. **O**bservabat ergo iacob tempus quo pecora ascēdabantur. et cum post calorem diei ad potandum aqua pergebat discolores virgas posnebat in canālib. et admis̄sia arietibus et bircis in ipsa potādi amiditate oues et capras faciebat ascēdi ut ex dupli cōsideratione. dñ et aquide bibunt et ascenduntur a maribus tales fētus conciperent: quales vmbreas arietū et bircorū resuper ascēdētū in aquarū speculo contemplabant. **E**x virgis em in canālibus positis: varius erat imaginum color. nec mirū hāc in conceptu feminarum esse naturam. ut qualem conspererint sine mente conceperint: in extremo voluptatis estū quo concipiunt: solum talem p̄ creent. **C**um hoc ipsum in equarum gregib; etiā apud hispanos dicat. **E**t quintilianus in controvērsia qua accusatur matrona qđ ethiopem p̄ perfidit. pro defensione illius argumentatur hanc conceptum esse naturam quā supradiximus. **E**t scriptū repperitur in libris ypocratis. qđ quedā suspirione adulterij fuerat punienda. cā pulcherrimū p̄ experit virgē parēti generiq; dissimilem: nisi memoratus medicus soluisset quēstioneꝝ: monēs querere ne forte talis pictura esset in cubiculo: qua inuenta. mulier a suspitione liberata est. Jacob callidus. iusticiā etiā in noua arte scribābat. **S**i

enī omnes agni et bedi variū fuissent. erat suspirio doli. et aperte laban in uidū contrāfasset. **S**ic ergo tempauit ut laboris fructum acciperet: et labā non penit⁹ expoliaretur. **S**ed qđ oues et capre primo tempore ascēdēbātur (quia melior est vñrus fētus) anteponebat virgas: ut varia nascerentur. **Q**uecumq; vero oues et capre sero querrebant mārem. non anteponebat: ut vñius coloris nascerentur pecora. et quidquid prius nascebat siuꝝ erat: quia variū. quidquid postea: laban. quia vñi coloris. **Q**uāt̄ scri

ptum est ut in virgis conciperent: vim brevi verbi. nisi circūtu exprimere nō possum laameba em p̄. p̄ie dicitur extremus ī coitu calor: quo cor pus omne cōcutitur: et patranti voluptati vicinus est finis.

Zollēs ergo *z.* Alii. Gregi. Intellectus sacri eloquii intra textum et mysterium tanta libratione pensandus est. ut ne qđ nūmī discussionis pondē dep̄im̄at: nec torpor incuria vacuum relinquat. **M**ulte enim sententiae tanta allegoriarum concepcionē grauidē sunt: ut quisquis eas ad solam hystoriam tenere nititur: earū noticia p̄ incuriā p̄inēt. **A**ugdām ita extero rībō p̄ceptis inserunt: ut si quis subtilius penetrare cōsidēret: nichil intus inueniat: sed sibi etiā qđ foris est abscondat. **D**nde bene narratio ne hystorica p̄ significatiōne dicitur. **L**olens iacob v.p. v. *z.* **V**irgas populeas virides et amigdalinas et plataniās qđ oculos gregum ponere est per scripture patrum vitas atq; sententias in exemplum populis p̄b̄ere: quāt̄ iuxta rationis examen recta sunt: virge vocātur. quib; ex parte corticē subtrahit: ut candor: intimus appareat: et ex parte levat: ut sicut fuerat exterius virorū permaneat.

Sicq; virgarum color varius efficitur. qđ ante cōsiderationis nostrae oculos precedentium patrum sententiae quasi virge varie ponuntur: in quib; dum plerūq; intellectum littere fugimus: quasi corticem subtrahim⁹. sed dum sequimur: sernam⁹. dumq; ab ipsis cortex littere subducitur: allegorie candor aperitur. dum relinquuntur. exterioris intelligentiae virentia excepta monstrantur. **Q**uāt̄ iacob in aqua canālibus posuit: quia christus in libris sacre scientiae quibus imbuimur eas fuit. **H**as aspicientes arietes cū ouibus coeunt: qđ cū rationales nostri spiritū in intentione eaz deficiunt. singulis actionib; p̄miscentur: ut tales fētus operū generent: qualia exempla p̄cedentia in vocib; p̄ceptoz vident: et diuersum colorēm proles boni openis habeat: quia subtracto cortice littere. acute interna considerant: et

Genesis.

Alc. Cur iacob frau-
de in hoc loco nō ar-
guitur. **H** sine dubio
ut propheta fecit. nec
credendū est cū fecis-
se sine spirituali reue-
latione.

C XXXI.
Mutauit merce
dem. **H**iero. **P**ro
eo q̄ posuimus muta
uit mercedem meā te
cem vicib⁹. **L**x. posu
erunt tecē annis. cū
verbū hebraicū moin

numerū magis q̄z an
nos sonet: et ex sequē
tib⁹ is sensus probat
q̄ per singulos factus
laban condicōe⁹ mu
tauerit. **S**i videbat
variū nasci pecus. di
cebat: **V**olo vt i fu
turo nascātur michi
varia. tūc iacob vir
gas in cānālib⁹ non
ponebat. ut sc̄t vni
color nasceretur. quo
facto. laban ea pe
cora suę parti fieri
debere dicebat. **S**ic
vſq̄ ad decem vices
mutata est condicio.
et qđcūq̄ apposuerat
laban vt libi nascere
tur: i cōtrariū colorē
vertebat. **N**ūc autē
in sex annis decē pa
riendi vices incredib
iles viderent: sed le
ge virgilium in quo
dicitur. **H**is granide
pecudes. **N**atura au
tem ytalicaz ouium
et mesopotamie eadē
esse dicitur.

conciperent. Quando vero sero
tina admissura erat. et conceptus
extremus: non ponebat eas. fa-
ctaque sunt ea que erant serotina la-
ban: et que primi temporis iacob
Ditatusque homo ultra modum. et
habuit greges multos: ancillas
et seruos camelos et asinos.

Dicitur // C. // XXXI.
Ostiquā autē
audiuit verba filiorum laban dī-
centium: tulit iacob omnia q̄ fue-
runt patris nostri. et de illius fa-
cilitate ditatus factus est inclit⁹:
animaduertit quoq; faciez laban
q̄ non esset circa se sicut heri et nu-
diuistercius. maxime dicente sibi
domino: Reuertere in terram pa-
trum tuorum et ad generationem
tuam. eroq; tecū. misit et vocauit
rachel et lyam in agrum. vbi pa-
scebat greges. dixitq; eis: Clideo
faciem patris vestri q̄ non sit er-
ga me sicut heri et nudiuistercius.
Deus autem patris mei fuit me-
cum. et ipse nostis: q̄ totis virib⁹
meis seruierim patri vestro. **S**ed
et pater vester circumuenit me. et
mutauit mercedem meam decem
vicibus. et tamen nō dimisit eum
deus vt noceret mihi. **S**iquādo
dixit: varie erunt mercedes tuę.
pariebant omnes oues varios
fetus. **Q**uando vero econtrario
ait: alba queq; accipies pro mer-
cede; omnes greges alba pepere-
runt. **T**ulitq; deus substantiam
patris vestri et dedit michi. **N**ost-
q; enim conceptus ouium temp⁹

C. XXXI.

aduenierat: leuaui oculos meos
et vidi in somnis ascendentes ma-
res super feminas varios et ma-
culosos et diuersorum colorum.
¶ Rel domini.

Dixitq; angelus dei ad me i som

nis: Jacob. **E**t ego respondi: **A**s-
sum. **Q**ui ait: **L**eua oculos tuos
z vide vniuersos masculos ascen-
dentes sup feminas. varios. ma-
culosos. atq; respersos. **C**lidi em
omnia que fecit tibi laban. **E**go
sum deus bethel. ybi vnxisti la-
pidez. z votu vouisti michi. **N**uc
ergo surge z egredere d terra hac

reuertens in terrā nativitatis tue

Respōderuntqz rachel z lya: **N**ū
quid habemus residui quicqz in
facultatibus z hereditate domus
patris nostri? **N**onne quasi aliena
reputauit nos. z vendidit co-
meditqz precium nostrum? **S**ed
deus tulit opes patris nostri. et
nobis eas tradidit ac filiis nostris
Ande omnia que precepit tibi do-
minus fac. **S**urrexit autez iacob
z impositis liberis ac coniugibut
suis super camelos abiit: tulitqz
omnem substantiam suam z gre-
ges. z quidquid in mesopotamia
acquisierat pergens ad ysaac pa-

trem suum in terrā chanaan. Eo

tempore ierat laban ad tondendas oues: et rachel furata est yda la patris sui. Noluitq; iacob consisteri socero quod fugeret. Cunq; abijisset tam ipse q; omnia que sive iuris erant: et amne transmissio per geret contra montem galaad: numeratū est labā die tertio q; fugeret

Uidi enim oia.
zc. Ex h discimus. q
iacob nullo malo do
lo fecit; sed diuina di
spositio ne. vel qr om
nia in figura gereba
tur. **V**n angelica vi
sione meruit pfortari
Nuc ergo surge
Greg. Post longā
seruitutē hcepit dñs
iacob. vt reuenteret
in patriā. tūc ignorā
te socero cū uxoribus
z comitatu pperabat
Laban autē cōsecut
est eū in monte gala
ad. cum furore ydola
requirēs. nec repperit
Laban autē in hoc lo
co dyaboli typum ge
rit. **I**nterpr̄atur enī
dealbatio. **D**yabol⁹
vero cum tenebrosus
sit transfigurat se in
angelū lucis.

Furata est ydo-
la patris **zc.** **H**ic
Ubi nos ydola leg-
mus in hebreo ther-
fin scriptum est. qd ad
la figuram vel imagi-
nem interpretatur. **H**oc
aut ideo dico. vt scia-
mus quid in iudicio
libro therafin sonet.
Contra monte-
zc. **N**o q eo tempo-
re mons galaad dic-
retur. sed p anticipa-
tionem illo nomine re-
catur quo postea nū
cuperatus est.

Genesis.

Qui assumptis.
z. Potest p laban mundus exprimi qui cū furore iacob sequitur; q; electos q; sunt membræ christi opprime conat. **Filiam** mudi vel dyaboli iacob abfultum; cuz sibi xp̄s ecclesiæ ex gentibus comiuit, cui per appletam dicit. **Obliuiscere** populum tuū z d p t. In ydolis a uaria signat; q; est ydoloz seruitus. **La** ban veniens apud iacob ydoluū nō reppit q; ostensis mundi diuitijs redemptori noistro dyabol⁹ vestigia concupiscētē nō repertit. **Sed q; iacob n̄ habuit**: rachel sedendo operuit, q; interpretatur ouis, r eccliam significat. **Se**dere aut̄ est humilitatem penitentie appetere. **U**n surgite post q; federitis. **Rachel** ergo ydola sedendo operit; q; ecclia chistum seques vicū tereng cōcupiscētē per humilitatem penitentie cooperuit. **Inde** Beati quoq; remisse sunt ini. z q t sūt p. **Nos** igitur rachel si gūificat; qui ydola sedendo p̄emimus; si culpas auaricie pgnitudo damnamus; q; auaricie immundicia nō viriliter currētes impedit; b effeminate gradientes p blandi mēta seculi resoluunt qd bis verbis significat. **Juxta** p̄suētudinē sc̄iāz accidit mihi. **Quasi** em̄ mulieria pati se innouit.

Ut oscularer z. **M**ore scripture filios ac filias suas iacob appellat; q; filios vel fratres cognatos appellant. **Unde** in sequentibus dixit iacob fratribus suis: **A**ferte lapides. In euā gelio quoq; filij magis matertere domini fratres ei vocantur. **T**unui ne uiolēter z. **Quasi** ideo me nō tibi manifestaui: ne acerbitate p̄secutionis supares animas infirmas nouit tibi creptas.

iacob. Qui assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem: r comprehendit eum in monte galaad. **U**liditq; in somnis s̄nō est tumidus qui nichil p̄ nisi p̄missus dicentez sibi dominuz. **L**aue ne quicq; malū loquaris cōtra iacob s̄dolauerat. **E**muntia preceptorum **J**amq; iacob extenderat in mō stranicorum habitaculū. **I**dyabol⁹ p̄ste tabernaculū. **L**ungz ille cōlesquitur christū: qui ait: ponā sedem mēcā in monte testamenti z. **C**utis fuissest eum cum fratribus suis: in eodez monte galaad fixit tentorū. **E**t dicit ad iacob: **Qua** tibi r nobis hiesu fili dei viui z. **C**ur ignorate me fugere voluisti gnouissem nō crucifixsem: sed cū insignibus nec indicare michi: vt prosequeras triumphi gloriā tuā celebrarem. **P**anis r cytharis? **N**ō es passus s̄ nō veni mittere pacem: sed gladium. **I**vt oscularer filios meos ac filias s̄m̄ cōspicuus colaphizat: r ideo ignotus. **S**tulte operat̄ es. **E**t nūc quidē s̄ quasi possim p̄sequi membra tua. **T**yalet manus mea reddere tibi s̄ hoc est nō possum: nisi q̄tum permisus sum malum. **S**ed deus patris tui heri dixit michi: **L**aue ne loquaris contra iacob quicq; durius. **E**sto r fredo in iudeam. **A**dtuos r ire cupiebas: r desiderio erat tibi domus patris tui. **S**icut gentilis loquitur: r notandum q; hic p̄mo inuenimus deos gentium. In superioribus em̄ scriptura deū nominavit. **C**ar apud te latet auaricia: que est ydolorū seruitus. **C**ur furatus es deos meos? **R**spondit iacob: **Q**d inscio te p̄secutus sum: tūmui ne violenter auferres filias tuas. **Q**d autē furti me arguis: apud quencunq; in sydolatriam. **S**cōmum iudicio de nostra societate proscribatur. **U**eneris ldeos tuos: r necē corā fratrib⁹ nostris. **S**crutare lquid ad belial: que cōmunicatio templi cū ydolis. **Q**uid tuorum apud me inuenieris. **T**Non amabat vendentes r ementes, in templo vnde eviciebat r aufer. **D**ec dices lgnorabat q; r tanq; leo rachel furata esset ydola. **I**ngressus itaq; laban tabernaculum iacob r lyz r vtriusq; famulē: non

C. XXXI.

Thūndē venit enī princeps mundi huī? r i m̄n-b-q. **I** n̄ dō nō inuenit apud maiores: inuenire molitur apud minorē. **S**ed rachel r ecclia sua: que laban reputat lucra contennit: vt suis oīrum onera.

Inuenit. **L**ungz intrasset tentori **A**uariciā humilitate penitentie regens. **D**icit ydola subter stramenta came **I**ntentanti omnino dōs laqueos tentationū li. r sedit deluper. **S**crutantq; **T**id est: non prevalentē. **O**mne tentorū. r nichil inueni naturalis cōsuetudo est assurgere in aīoribus s̄ tibi n̄ assurgo: q; sectatoř auaricie n̄ honore enti ait: **N**e irascatur domin⁹ me⁹

Q coram te assurgere nequeo: q; qui immundicia avaricie sequitur: quasi muiebra patitur.

Iuxta consuetudinem seminarū **F**rustrata.

Nunc accidit michi. **S**ic delusa tentantis.

Solicitudo querentis est. **T**umēs

Giacob cum iurgio ait: **Quā ob** arguitur: qui omni genere tentationū aduersus christum se erexit: sed qd in eo reprehēderet nō culpam r ob qd peccatum meū

Sic exarsisti post me: r scrutat̄ es

Omnenm suppellectile meā: **Q**uid

Inuenisti de cuncta substantia do

Minus tuę: **D**one hoc corā fratribus **F**iliis.

Sp̄er gratiam. r sp̄er naturā. **I** Judica bunt sancti nationes.

Tmeis r fratribus tuis: r iudicēt

In obseruātia decē mandatorū cum gemina inter me r te. **I**dcirco viginti an-

charitate **I**nnocentes r sp̄ententes.

Nisi fui tecum. **T**oues tuę r capre

r vacui bono opere. r fortis.

Isteriles nō fuerunt. **T**arietes gre-

r confregi. r quasi Ab incuribus inutiliū lupiū greges michi cōmissos defendi.

Ges tui nō comedī: nec captuza

r Ques perditas restituebam.

Bestia ostendi tibi. **E**go r dāmnuz

r quidquid p̄ ignorantia

Omne reddebam: quidquid furto deincepsatur michi imputabas qd nō sit pasto rbi ecclie. r **I**nstantia quotidiana afficiebar perierat a me exigebas. **D**ie no-

r scandali fratrū. r **V**bi vigebar. r **I**nō

Ctuq; ēstu r vrebar r gelu: r fugie

do mitat qui custodit israel.

Batq; somnus ab oculis meis.

Sic per viginti annos in domo

r **O**bseruātia lep̄ē precepta de dilectione, pri-

ma r septē euangelica de dilectione dei.

Tua seruī tibi. **Q**uartuordeciz

r **O**rga admirāda. r **S**pp̄is in fide tuendis,

pro filiabus. r **S**ex pro gregibus

r **I**ngratus beneficis contraria decem prece-

tuis. **I**mmutasti quoq; mercede-

ptis meo labore obiecisti.

Meam decem vicibus. **N**isi deus

r **D**eus qui omnibus timendus.

Patris mei abraq; r timor ysaac

r **S**ubuenisset. r **N**ullo michi adherente,

Iaffuerit michi: forsitā mō nudū

r **S**quā passus sum in mundo.

Me dimisisses. **A**fflictionem meā

r **S**cooperiorum. r **S**qui nō reliquit me solū.

r **L**aborē manū meaz r respexit

Trebar. **U**nis effectus est caloris et frigoris.

Genesis.

Afferte lapides.
zc. Hiero. Acerius lingua hebreæ gal dicitur. Ad vero testi omii. Lingua syri & aceru? ygar. testimo nij sedutha. Jacob ergo aceruum testimoniij i-galaad hebraic? vocavit. Laban aceruum testimonij. ygar sedutha gentis sic sermone. Erat ei syrus. & parentu? lingua? prouincie in q? habitabat sermone mutauerat.

Isi. Misticus inter si deles tam indeos q? gentiles. testis est la p?is eminens in simili tuidine xp?i. & aceruum lapidum. q? est multitu do credentium.

Repellit ante? nocere posse. **deus:** & arguit te heri. **Respondit** q?d nō fecit dei timore cōpissus. dicit se dum? sine causa carnis affectus. ei laban: **filie & filij & greges tui** & omnia q? cernis mea sunt. **Quid** possum facere filiis & nepotibus vici laban gentilis populi ad fidem venientis typum gerit. Jacob vero iudaici fidelis. **meis:** Ueni ergo & ineamus sed?

Vt sit testimonium inter me & te nō vi pro deo coleret. sed vi in eo aliquid significaret. q? singulari qui fecit vitram vnu. **Tulit itaqz iacob lapidem. & ere** Cognatis. **xit illum in titulus.** **Dixitqz fratri** Congregatio bus suis: **Afferte lapides.** Qui lapidum conuictus fidelium. congregantes fecerunt tumulum. Significantes cōmunione sacramētorum. comedenteruntqz sup eum. **Quē vo** sygar sedutha. **cavit laban tumulum testis. & ia** cob gal. ad. **acob** aceruum testimonij: vterqz iuxta proprietate lingue sue. **Di** Conueniens fideluz testis est inter gentile crite dem. & iudeum. **xitqz laban:** **Tumulus iste testis** erit inter me & te hodie: & id circa appellatum est nomen eius gala ad. id est. tumulus testis. **Et a die** cit laban: **Intueatur & iudicet do** Si ini? paci? violauerim? eti? abs?tes corpe minus inter nos. quādo recesserimus a nobis: **Si afflixeris filias** Sectas hereticas. meas: & si introduxeris uxores erraneorum. aut propter testificatione dei qua ita habere debent. tanq? nemo cu? eis esset. qui testis esset. alias super eas. Null? sermonis quasi. Ipsi erit iudex qui conscius. nostri testis est abloq? deo q? p?sens respicit. **Dixitqz rursus ad iacob** Repetendo confirmat. **En** tumulus hic & lapis quē erexit inter me & te testis erit. **Tumu** lus inquā iste & lapis sint in testimoniū. **Si aut ego transiero il** lum pergens ad te: aut tu p?teries malum michi cogitans: **Deus** non recens. abraam & deus nachor iudicet in ter nos. **deus patris eo?.** **Jura** domini. **uit iacob per timorem patris sui** Cōmunicatis sacramentis. **yfaac:** immolatisqz victimis in monte. vocavit fratres suos ut

Jurauit iacob zc. Per timorem s. quo timebat deum que cōmandauit supra di cens: & timor patris mei zc.

Comestio panis. significatio ynitatis est. ederent panem. **Qui cum come** t qui supra credentes nunc apostatas significat dissent manserū ibi. **Laban ve** ro de nocte consurgens osculat? est filios & filias suas. & bñdixit alias reuersus est. illis. reuertens in locum suum.

C. XXXII.

Comestio panis. significatio ynitatis est. ederent panem. **Qui cum come** t qui supra credentes nunc apostatas significat dissent manserū ibi. **Laban ve** ro de nocte consurgens osculat? est filios & filias suas. & bñdixit alias reuersus est. illis. reuertens in locum suum.

C. XXXII.

Iacob autem nō aspiciens retro. abiit itinere quo ceperat. Fueruntqz ei obuiam aurgeli dei. **Quos** cum vidisset ait: Multitudo angelorum. que militia celi nomina tur: quibus confortatus. nō metueret fratrem le curus eoru? auxilio. **Castra dei** sūt hęc. Et appellauit nomen loci illius manaim. id est Superatis preteritis tentationibus tanq? hostibus & tergo sequentibus. immunit future tāg castra. **Misit** aut & nuncios ante hostes obuiā venientes: quos oportet preuenire orando & bene opando ad q? perficiendū pro se ad esau fratrem suum in terraz sunt aliquando persuasibilia humane sapientie verba. **seyr** in regionē edom. p̄cepitqz eis dicens: **Sic loquimini domi** Cōsors nature. nō gratia. no meo esau: **Hec dicit frater tu?** Omnis qui patrie celestis ciuis est. p̄egrinus est iacob: **Apud laban pegrinat?** su? mundi toto tempore vite presentis. **Tui usq in p̄sentem diē.** Dabo **Sapiēces.** fatus. Simplices quo rum imbecillitati prouidentum. ne inducantur in tentationē. **Tboues & asinos & oues & ancil** las & seruos. mittoqz nūc legationem ad dominum meū. vt inueniam gratiam in conspectu tuo. Reuersi sunt nūc ad iacob dicentes: **Venimus ad esau fratrem tuu?** & ecce properat in occursum tibi. **cum. cccc. viris.** **L**imuit iacob val Imminente piculo q? humana ratio haberet faciamus. ne totum deo cōmittenes. tentare vide amur. **d & perterritus diuisit populu?** qui secum erat. **B**reges quoqz et oues & boues & camelos in duas turmas dicens: **Si venerit esau** ad vnam turmam & percussit ea? alia turma q? reliqua est saluabit. Ne iterum totū humano cōsilio tribuat. adiūgit oratione: q? p̄destinatio dei precibus adiūnatur. **Dixitqz iacob:** **Deus patris mei**

Laban uero de zc. **Q**laban & iacob trans flumin? perreverunt: significare pōt duos populos p̄ baptis? tis ad ecclēsiā re nientes. Sed iacob ultra p̄grediente: laban reuersus est. q? filiis lucis in profectu virtutum post baptis? mūz meantib? reprobi te p̄cepta dignitate post satanam in apostasiā redirent.

C. XXXII. **C**astra dei sunt. zc. **U**bi castra posita sunt. in hebreo habet manain. vt sciam? si q? interpretū in alio loco ponit: quē locuz significet. Et pulcre ad fratré inimicū iturus angeloz comitatu? se choris excipitur

Limuit iacob. zc. Aug. Querit po test. quomodo fidem habuit promissis dei q? b̄ dixit. Sed fieri potuit. ut euenteret castra eius esau. & tunc post illā afflictionem adesset. & q? promisit ipseret. Et admone mur hoc exemplo: vt q?nus credamus in te um. faciamus tū q?ne facienda sunt in salutis p̄ficiendū. Verba quoqz iacob consideranda sunt dicentis: deus patris mei abraham zc. q? in his verbis & humana infirmitas & fides pietatis appetit.

Genesis.

Transfui iorda
nem. Per baptis
mum coniunctus est
paries de gentibus ei
qui ex iudeis. primiti
us tñ ecclesie nō deest
timor iudeorum quos si
gnificat esau.

Erue me de ma
nu zc. **D**ic orat. vt
spem timore moderet
z timore lpe consolet
significas vt vite no
stræ z domestico z ra
tione consulam; z tñ
dei auxiliū inuocem
Placabo illum
zc. **H**ec interposita
sunt a scriptore. Nō
est em prudentis arte
suā detegere. z sic eis
cum quibz agit suspe
ctum se facere.

Et ecce vir zc.
Greg. **D**ixit. Ja
cob cuz ad parentes
proprios credit in nia
angelū inuenit; cum
quo magnū certame
in luctamine habuit
Qui autem luctat alii
quando se superorem
aliquā inferiore inue
nit. **S**ignificat ergo
angelus deū. z iacob
qui cuz eo contendit
p̄templatini viri ani
man exprimit. q̄ cuz
teū contemplari niti
tur. xelut in certamē
modo quasi superat
q̄ intelligendo z sen
tiendo te incircuspe
cto lumine aliquid gu
stat: modo vero suc
cubit. q̄ tegustan
do itex deficit. **Q**ua
si ergo vincitur ange
lus: quādō intellectu
intimo apprehenditur
deus. **S**z notanduz
q̄ idē victus nervuz
tetigit. et marcescere
fecit; z ex tunc iacob
vno pede claudica
vit. q̄ omnipotens de
us cu p̄ intellectum z
desiderium cognoscit:
voluptate carnis are
facit. z qui p̄t quasi
duobz pedibz nūtētes
ei videbantur querre
re. z seculum tenere;
post agnitionē suau
tatis dei vnu in no
bis pes sanus perma
net: alter claudicat.
q̄ debilitato amore
seculi: solus amor dei conualescit. Si ergo tenemus angelū. uno claudica
mus pede; q̄ dum crescit fortitudo in nobis amoris intimi. infirmat for
tudo carnis. Qui enī claudicat. tantū sano pedi innititur. cui enī desideri
um terrenum arefactum est: in solo pede amoris dei tota virtute se sustinet
z in ipso stat: q̄ pedem amoris seculi quē in terra ponebat. iam suspensum

abraam. z deus patris mei ysaac
Domine qui dixisti michi: reuer
tere in terram tuam z in locū nati
uitatis tue. z bñfaciā tibi. minor
sum cunctis miserationibus tuis:
Z veritate tua quā explesti seruo
Antec̄ diceretur baptizate om̄is gentes. lege
verberante nō miserante. nūcētatur popūl̄ dei.
In baculo meo trās iordā
nem istum: z nunc cum duabus
turmis regredior. **E**rue me d̄ ma
nu fratribz mei esau. quia valde
cum timeo: ne forte veniens pe
tit matres cum filiis. **T**u locū
es vt benefaceres michi. z dia
tares semen meum sicut arenam
maris: que p̄ multitudine nu
merari non potest. **C**ūq̄ dormis
Sparat eum placare muneras cui displice
set ibi nocte illa. separauit d̄ his
bat in moribus.
que habebat munera esau fratri
Hbinarus princeps alteritatis placet esau.
Sp̄t acut et viceim⁹. ppter dualitatē denariū
suo. capras ducentas. bircos vi
ginti. oves ducentas. z arietes vi
ginti. camelos fetas cum pullis
suis triginta. vaccas quadragin
ta. z thauros viginti. asinos vigi
ti. z pullos earum decem. z misit
Seruantur munera. multitudine sicut ma
p̄ manus seruoz suoꝝ singulos
seorsum greges. **D**ixitq̄ pueris
suis: Antecedite me: z sit spaciū
inter gregem z gregē. **E**t p̄cepit
priori dicens: Si obuiam ha
beris esau fratrem meum: z interro
gauerit te cuius es: aut quo va
dis: z cuius sunt ista que seque
ris? **R**espondebis: Servi tui ia
acob. **M**unera misit domino suo

esau. Ipse quoq̄ post nos venit
Similiter dedit mandata secūdo
ac tertio z cunctis qui sequeban
tur greges dicens: Isidē verbis
loquimini ad esau: cum inuenierit
tis eum. z addetis: Ipse quoq̄
seruus tuus iacob iter nostrum
Shec interposita sunt a scriptore. Odo verbo
intequitur. **D**ixit em: Placabo il
rum iacob. placabo eū. z post hoc video facies
lum muneras que p̄cedunt:
eū.
z postea video illum. **F**orsitan
Shoc prudenter fecit.
propiciabitur mihi. **P**recesserūt
vt ḡ nūcēs voluntate fratris agnoscet.
itaq̄ munera ante eum: ipse vero
mansit nocte illa in castris. **C**ūq̄
mane surrexisset. tulit duas vro
res z totidem famulas cum ynde
cim filiis. z transiuit vadum ia
boch. **T**raductisq̄ omnibus que
ad se pertinebant remansit solus
Sq̄ in contemplatione quasi in luctamine. mo
do dei suauitas r̄tq̄ cōlectetur: modo supat.
Et ecce vir luctabatur cum eo v̄s
vt non sentiatur.
q̄ mane. **Q**ui cum videret q̄ cū
superare non posset. tetigit nervū
Sq̄ in contemplatione propagande mortali
tatis v̄sus aboletur.
Femoris eius: z statim temarcuit.
SQuasi temp⁹ est vt ab
Dixit ad eum: Dimitte me. **J**ā
inutibilis ad temporalia tractanda descedas.
enim ascendit aurora. **R**espondit
Seruitur anima que internam dulcedinem degustat
in ea semper mox desiderat.
Non dimittam te nisi benedire
ris michi. Ait ergo. **Q**d nomen
est tibi. **R**espondit iacob. Atille
So quasi non luctator. sed vitor: vocaberis: q̄
pulsans perseverasti.
Nequaq̄ inquit iacob appellabi
tur nomen tuū: sed israel. quoniā
si contra deum fortis fuisti: q̄
magis cōtra homines p̄ualebis
Interrogauit eum iacob: Dic mi
chi quo appellaris noīe? R̄ndit:

sed princeps cū deo. i. israel. **N**u modo enī ego princeps sum. sic z tu qui
meū luctari potuisti princeps vocabens. **S**i autē meū qui deus sum vel
angelus. q̄ pleriq̄ varie interpretantur. pugnare potuisti: q̄sto magis cū bo
minibz. i. cū esau. que formidare nō debes. **O**ne autem in libro hebreor̄ no
minū interpretatur israel vir vidēs deū. vel mens videns deū. nō tam vere

C. XXXII.

portat. Nos ergo si
ad spirituales patres
redimus. angelum in
via teneamus: ut sua
mitate intima deū ap
prehendamus.
Cisi. Et ecce vir zc.
In hoc principaliter
sacramētū dñici ima
go figurata est. **V**ir
enim iste xp̄m signifi
cat: cui volenti p̄na
luit iacob. vt mysteri
um significaret passi
onis: in qua vultus est
in corporis sui sobole
qualiss̄ deo. z qua
li cum infirmo. ita cū
carne eius luctamen
inire z inualescere cū
diceret: crucifige. cru
cifige. **E**t tñ iacob ab
angelo quē ricerat:
benedictionē impetrā
vit. **R**ominis em im
positio benedictio fu
it. **I**nterptatur autē
israel videns deū: qđ
erit in fine p̄gnum
om̄i sanctoū. tergit
angelus latitudinem
femoris ei⁹: z claudit
fecit. **S**icq̄ erat bene
dictus z claudit. in
fidelibz benedic⁹: eti
am in fidelibz claudit
Femoris em neruus
vel latitudo. generis
multitudo est. **P**lu
res quippe a fide pa
trum degenerantes.
z a preceptis lui au
ctoris tenuātes: in er
rosis sui semitis clau
diant. **V**n. Et clau
diquerunt a semitis
suis. **Q**ui tñ popul⁹
tactus virbi nō solū
claudicat: s̄ torpescit
Ne ultra iam gene
rare possit.

Nequaq̄ inquit.
zc. **H**iero. **J**osephus
in libro primo antiqui
tati israel ideo dictū
putat. q̄ adūsus an
gelum steterit. **E**go
autē s̄ in hebreo inue
nire nō potui: s̄ ethi
mologiā nominis an
gelus posuit dicens:
q̄m si contra deū for
tis fuisti zc. **S**aruch
em qđ ab israel voca
bulo teriu at: princi
pē sonat. **Q**uasi **Q**d
vocabit nomē tuum
supplantato: i. iacob

Genesis.

q̄ violēter interpta
tū videt. **Dic** enī isrl̄
q̄ has litteras scribit.
Joth sin. res. aleph
lamech. q̄d interpta
tur princeps de. vel
direc̄ te. **Vir** ho
videns tēn bis litt
eris scribit. vt vir tri
bus litteris scribatur
Aleph ioth sin. vt di
canus his. **Vides** ex
tribi Res aleph he. vt
dicat rab. **El** ho ex
duabus. Aleph z la
mech. vt interptat de
ns vel fortis. **Quis**
igit grandis autori
tatis sunt. vt eloquētis
ipsoz vmbra nos op
primat. qui isrl̄ vix.
vel mente videntem
deū trāstulerūt. nos
magis scripture z an
geli. vt tei qui israel
ipm vocavit autori
tate ducimur. q̄ cu
iuslibet eloquentis se
cularis.

Vocavitq̄ ia
cob zc. **Vnde** quo
q̄d sequit. vt bene
dit ei ibi **Vocavit**
q̄d iacob nomē loci il
lius facies dei zc. In
hebreo dicit phanu
el. vt sciā ipsū esse
locū. qui i ceteris scri
pture voluminibz se
cundū hebreospha
nuel legit.

B Grego. Queritur
cū veritas dicat. ne
mo videbit facie me
am. Et deū nemo vi
dit vñq̄. quomō te
stat iacob. **Vidi** de
um facie ad facie. hu
mane enī mentes ocul
lo interiori purgato
cū vicioz erugo tri
bulatōis igne snerit
cremata. Iēticiā pa
trię celestis aspiciunt
vt purgem⁹ lugendo
pr̄ q̄ fecimus. vt post
contemplērūt gau
dia q̄ querim⁹. **Pri**
us enī exrente tristia
caligo detergitur
z sic resplendente ra
ptim in circumscrip
tione lumine. mens illustra
tur. **Quo** in gaudio
cū insidiam securitatis
absorbetur. vt q̄li post
defectū p̄sentis vñq̄
vitra se raptā in qua
dam nonitate recrea
tur. **Ibi** mens ex ini
mento fonte visionis supno rore aspergit. **Ibi** n̄ se sufficer ad id ad q̄d
raptā est cōtemplatur. vt veritatem sentiēdo vider. quia c̄sta est veritas ipsa
nō vider. vt cui tanto se longe estimat. quanto appropinquat. quia nisi il
lam vñq̄ spiceret
non eam spicere se
posse sentire. **Vilus**
ergo aīc dñ intendit
immēritatis choruscā
tione reuerberat. **Ip**
sa enī cūcta implens
cuncta. circūstat. vt id
circo mens non se ad
comphēndendā incit
cumscriptā sbam di
latat. quā inopia sua
circumscriptionis angu
stat. **Vñ**. ad se citius
relabit. vt p̄spectis qui
busdā varietatis ve
stigij. ad sua intima
renovat. **Hec** ipsa cū
p̄templatōe facta
nō solida. vt p̄manēs
visio. b̄ qualis quēdā
visionis imitatio tei
facies dñ. **Quia** cū p̄
facie quēlibet agno
scim⁹. cognitionē tei
facie vocam⁹. Jacob
ergo postq̄ cū ange
lo luctat. vt ait. **Vi**
di dñ facie ad facie
Quasi. Cognoui te
um. q̄ ipse me cognoscere dignus est. **Hec**
cognitionis ī fine plenis
sum fiet. **Vñ**. Tunc
cognoscā. sicut et co
gnitus sum.

C. **XXXIII.**

E **Leuans aut**
iacob oculos. vidit venientē esau
z cum eo quadrangentos viros.
Divisitq̄ filios lyę z rachel am
barumq̄ famularum. vt posuit
suis a minoribus incipit. vt gradatim ad maiora
progressatur.

Vt rānḡ ancillam z liberos earuz
q̄r̄ p̄nus timor seruiliſ. deinde amiculis. quē
significat lyā libera. Inde sequitur amor purga
in principio. **L**yam vero in secun
ti anū. quem significat rachel. que interpreta
tur vides principium.

A loco z filios eius. Rachel aut
z ioseph nouissimos. Et ipse p̄
grediens adorauit pronus in ter
ram septies. donec appropinquaret
frater eius. **C**urrens itaq̄ esau
obuiam fratri suo. amplexat⁹ est
cum. stringensq̄ collum eius. et
osculans fleuit. **L**euantisq̄ oculis
vidit mulieres z paruulos caruz
z ait: Quid sibi voluntisti. vt si ad
te pertineant? **R**espondit: Par
uuli sunt quos donauit michi de
us seruo tuo. Et appropinquat⁹

C. XXXIII.

ancille z filij carum. incuruati sūt
Accessit quoq̄ lya cū pueris suis
z cū similiter adorassent: extremi
ioseph z rachel adorauerunt. **D**i
xitq̄ esau: Quę nam sunt istę tu
me. quas obuiam habui? **R**espō
dit: Ut inuenirem gratiam coraz
domino meo. Et ille ait: Nabeo
plurima frater mihi: sint tua tibi. **D**i
xit iacob: Noli ita obsecro: Sed
si inueni gratiam in oculis tuis;
accipe munusculuz de manibus
Tumore perturbatis bic loquitor. **Hic** lo
quitur vt iacob. nō vt israel. nō vt fratre deo cō
mēs. **Hic** enī vidi faciem tuam:
parat. sed humano more hyggolicis verbis. be
quasi viderim vultum dei. Esto
mihi propicius: z suscipe benedi
ctionem quā attuli tibi. z quā do
nauit michi deus tribuens omnia
Ut fratre compellente. suscipiēs
ait: **G**radiamur simul. eroq̄ soci
us itineris tui. **D**irit iacob: No
sti domine mihi q̄ paruulos habe
am teneros. z oues ac boues fe
tas mecum: **Q**uas si plus in am
bulando fecero laborare. morien
tur vna die cuncti greges. **P**re
cedat dominus meus ante seruū
forte ad horam secundus est.
seruum. vt ego sequar paulatim ve
stigia eius. sicut video paruulos
meos posse. donec veniaz ad do
minum meum in seyr. **R**espōdit
esau. Obsecro. vt de populo qui
mecum est saltem socij remaneat
vię tuę. Non est inquit necesse:
Hoc uno tantum indigeo. vt in
ueniam gratias in conspectu dñi
mei. Reuersus est itaq̄ illo die

Sic enim vidi
zc. Ang. Utz pauē
tis z perturbati animi
verba usq̄ hāc adu
lationē properant. an
sine peccato potuerūt
dici: fortassis enī q̄
dicti sunt z gentium
dij. q̄ sunt demona
nō p̄judicatur ex his
verbis homini tei. q̄
z si benigno aīo sunt
dicta. b̄ verba frīa.
q̄ post bonā suscepti
onē met⁹ transierat.
potuit sic dici. quēad
modū moyses phara
oni de⁹ dicit⁹ est. fm
illud ap̄st: z si sūt qui
dicuntur dij sine in ce
lo sine in terra zc. ma
xime q̄ sine articulo
dicit⁹ est i grecō: qua
cūdētissime solet veri dei significatio fieri. **N**ō enī dixit p̄ sebon tutheu
b̄ p̄ sebon tutheu q̄d facile intelligūt q̄ grecū audire z intelligere solent.
Eego sequar zc. Ang. Queritur si mendacij fratri p̄miscerit. Hoc

Genes.

enī sic scriptura narrat: nō fecit: sed co-
xit itinere qd' dinges
bat ad suos. An for-
te veraci animo pmi-
sit: sed aliud postea co-
gitando telegit.
Sochot. Hiero.
Dicitur nos tabernacu-
la bate in hebreo
legitur sochot. est au-
tem vñqz hodie ciui-
tas trā iordanem sed
vocabulo in parte sy-
copholeos: de qua in
libro loco sc̄plim.
**Transiuitqz i sa-
lem zc. Dic.** Error
oborit: quomodo sa-
lem sicheū ciuitas ap-
pelletur: cū biensalē
in qua regnauit mel-
chisedec: salez ante
dicta sit. aut igit' vni-
us vñqz v̄bs noīs
est: qd' te pluribz iu-
dei locis inueniamus
vt idem v̄bs z loci
nomen in alia z alia
tribu sit. aut ista salē
qz p syclem nunc no-
minat: dicemus inter-
pretari plūmatam
atqz pfecit: z illam
qz postea biersalem
dicta est pacificam.
**Vtrūqz accētu pa-
lulū tediñato.** Bz vo-
cabulum sonat. Tra-
dunt hebrei qz seneū
claudeūt iacob ibi
sanatū sit. Ideoqz ci-
vitatem curati atqz p-
fecti vocabulum con-
secutam.

Egressa est autē
Greg. **Dina** vt mu-
tueres extraneę regio-
nis videat: egredit:
cum mens sua studia
negligē: actiones ali-
enas curans: extra or-
dinem p̄p̄iu z enaga-
tur. quā sicheū prū-
cep̄s terrę illius: adamauit eam
z tentationis z praei pfusionis ad studia
sua: secundū illud: corrumpt̄ mores bonos col-
loquia. et rapuit: z dormiuit cum illa vi-
sionis. **Opprimens virginē.** et coglutina-
ta est anima eius cum ea: tristem
z impunitē promittendo.
qz delinuit blandicij: z pergens
ad emor patrem suum: accipe m̄chi
qui inquit puellam hanc coniugē
Nō cū audisset iacob absentibus
filijs: z in pastu pecorum occupa-
tis: siluit donec redirent. **Egresso**
autem emor patre syclem. vt lo-
queretur ad iacob: ecce filii eius
corruptionis. veniebant de agro. **Auditōqz qd'**
acciderat. irati sunt valde. eo qz fe-
dam rem operatus esset in israel:
z violata filia iacob rem illicitam
z Sic maligri spiritus vel praui dogmati-
ci subtrahat. **Vnde addit.** Tristēqz blan-
dicij delini. **Nō em-**

esau itinere quo venerat in seyr. z
iacob yēnit in sochot: **Ubi edifi-
cata domo. z fixis tentorijs appelle-
lavit nomen loci illius sochot. i.**
tabernacula. **Transiuitqz in salez**
vrbem syclemorum. quē est in ter-
ra chanaan. postqz regressus est
de mesopotamia syrię: **Et habita-
uit iuxta oppidū. emitqz partem**
agri: in qua fixerat tabernacula a
filiis emor patris sicheū centum
agnis. **Et erecto ibi altari: inuoca-
uit super illud fortissimum deum**
israel.

Hegressa est au-

**Infirma anima que postposi-
tis propriis aliena negotia curat.**
tem dina filia lyz vt videret mu-
lieres regionis illius. **Quā cū vi-
sionis dyabolus vel hereticus.**
**dissertis syclem filiū emor eius prin-
cipiū.** Seducere.
ceps terre illius. adamauit eam
z tentationis z praei pfusionis ad studia
sua: secundū illud: corrumpt̄ mores bonos col-
loquia. et rapuit: z dormiuit cum illa vi-
sionis. **Opprimens virginē.** et coglutina-
ta est anima eius cum ea: tristem
z impunitē promittendo.
qz delinuit blandicij: z pergens
ad emor patrem suum. accipe m̄chi
qui inquit puellam hanc coniugē
Nō cū audisset iacob absentibus
filijs: z in pastu pecorum occupa-
tis: siluit donec redirent. **Egresso**
autem emor patre syclem. vt lo-
queretur ad iacob: ecce filii eius
corruptionis. veniebant de agro. **Auditōqz qd'**
acciderat. irati sunt valde. eo qz fe-
dam rem operatus esset in israel:
z violata filia iacob rem illicitam
z Sic maligri spiritus vel praui dogmati-
ci subtrahat. **Vnde addit.** Tristēqz blan-
dicij delini. **Nō em-**

C. XXXIII.

anima filie vestre: date eā illi vro-
rem: z iungamus viceſſim cōnu-
ſi. **M**unia filiorū cū discolis copulatio seducta
bia. **Filias vestras tradite nobis**
rum z seducentū animarū: ad diuersa fessinata
prostitutio est. **z filias nostras accipite. z habita-**
te nobiscū. **Terra in potestate ve-**
stra ē: exerceete. negotiamini z pos-
sidete eam. **Sed z sicheū ad pa-**
trem z fratres eius ait: **I**nueniā
gratiam coram yobis. z quecūqz
statueritis dabo. **A**uge te dotem
carnalia munera. pm̄truntur: quibus delectata
corrupta anima partus correptioni initat.
z munera postulate. **L**ibens tri-
buam qd' petieritis: tantum date
michi puellam hanc vrorem. **R**e-
sponderūt filii iacob sicheū z pa-
tri eius in dolo: sequentes ob stu-
fūtū: que societas christi ad belial: quis cō-
prum sororis: **N**on possum⁹ fa-
tus templū dei cum ydolis.
cere qd' petitis. nec dare sororem
nostram homini incircūciso; qz il-
licitum z nephariuz est apud nos
z non aliter aliena gene in iocitate ecclesie ad
mutantur: nisi dyabolo renuncient: z sacramen-
Sed in hoc valebimus federari
tis eccleſie cōmūnent.
si esse volueritis nostri similes. et
circumcidatur in yobis om̄is ma-
sculini sexus. tunc dabimus z ac-
cipiemus mutuo filias nostras
ac vestras: z habitabimus yobi-
scum. erimusqz vnius populus.
Si autem circumcidī nolueritis:
tollemus filiam nostram z recede-
z ministrī satiane sicut princeps eoz transfi-
gurant se in ministros iusticie: vt decipient anti-
mas superstitione sua.
Mus. **O**lacuit oblatio eoz emor
et sicheū filio eius: nec distulit
adolescēs quin statim qd' peteba-
tur expleret. **A**mabat em̄ puellas
valde: z ipse erat inclitus in om̄i
domo patris sui. **I**ngressiqz por-
tam vrbis: locuti sunt populo. **U**li
z In hebreo salamum. vnde patet verum qd' su-
ri isti pacifici sunt: z volunt habi-
tare nobiscū. **N**egocietur in terra

alioꝝ facta ēmora.
modo nichil esse qd'
faciūt est modo muse-
ricordem tēū loquit;
z temp⁹ ad penitenti-
am pollicet: vt dñ p
hē recepta mens ou-
citur. penitentia diffe-
ratur. vt tūc bona nū
la p̄cipiat: quā nūc
mala nulla p̄sistat
z tūc plen⁹ abforbe-
tur supplicij: qz nūc
gaudet in delicijs.
Dina. **Q**ue interp-
tatur iudicū isuid. B
est em̄ iudicū: vt qz
sponte negligens. va-
gatur mox a dyabo.
lo corrumpatur.
Dormiuit cū ea
Aug. **E**t intēdit ani-
me ding filie iacob z
adamauit virginem
z locutus est secundū
sensū virginis. **Q**uo
modo virgo dicitur
si iam dormiuit cū ea
nisi forte virgo nomē
etatis est secundū be-
breū eloquium. an
potius p̄ recapitulati-
onem post cōmemo-
ratur qd' ante factū
est. prius enim potuit
intendere anime ipsi-
us. z amare virginē
z loqui secundū sen-
sum virginis: deinde
dormire cū illa.

Pacifici. vbi. lx.
interpretati sunt pacifi-
cos: aquila transluit
consumatos atqz p-
fectos. pro quo in he-
breo legit̄ salamin.
Ex quo apparet illō
esse rex. qd' supra te
salem diximus.

Genesis.

Aliorū factū ētū
 modo nichil illū
 faciūt et modo nū
 ricordū tēa loquit
 2 temp⁹ ad pōtemē
 am pollicē; ut dū
 hoc recepta mēs dū
 atm. genitūtū dū
 rātūr. ut nūt̄ bona nū
 la pōpūt̄. spūt̄ mūc
 mal a mūla pōfūt̄
 2 fūt̄ pōm⁹ abdōt̄
 tur supūt̄. qm̄ mūc
 gauder in dēlōt̄.
Dina. Quis inop
 tam nūt̄ mūlūt̄. b
 est em̄ iudicūt̄. v. q
 spōte neglegēt̄ v. q
 fātūr mor a dyabō
 lo cōmūptat̄.
Dormiuit cū ea
 Aug. Et inēdāt̄ an
 me dūt̄ fūt̄ iacob z
 adamūt̄ virginēt̄
 2 locūt̄. scāndā
 lēt̄ virginēt̄. Quo
 modo virgo dicūt̄
 si iam dominūt̄ cū ca
 nūt̄ fōt̄ virgo nō
 stat̄. et secundāt̄ b
 bogūt̄ dōquim. an
 pōt̄ pōt̄ recipit̄.
 onem post cōmēt̄
 rāt̄ qd̄ ante fact̄
 est. pōt̄ em̄ pōt̄
 intēdēt̄ animē ipsi
 us. et amare virginēt̄
 et loqui secundāt̄. e
 sum virginēt̄. tēnde
 domūt̄ cū illā.
Arreptis duo ūt̄
Stra. Sic pastores
 ecclēsī peccatū carnis
 vel animē vīscī de
 bēt̄ gladio spīritus
 qui est verbū dei. pa
 rat̄ vīscī omnē in
 bēdēt̄.

Nos enim pau
ci ūt̄. Aug. Hoc di
 cit. qd̄ plurimūt̄ bella
 poterāt̄ surgere; nō
 qd̄ multominus habe
 ret qd̄ possent expi
 gationē cīvitatīt̄ sūt̄
 fīcere.

Nūquid ut scor
to ūt̄. Aug. Zelus
 filiorū iacob in vīt̄/
 nem lōt̄oris moralē
 ter cōmōt̄ pastores
 fidelū curāt̄ batere
 animāt̄ sibi cōmissa
 rum. ne violent̄ cor
 poralī telictō. aut for
 nicationē spirituali.
Paratīt̄ sint vīci
 sci omnē inobedienti

et exerceant eam: que spaciōsa et
 lata indiget cultoribus. **Filias**
 eorum accipiem⁹ vxores: et nūras
 illis dabim⁹. **Uñt̄** est quo differt
 tantum bonum: si circūcidamus
 masculos nostros ritum gentis
 imitantes. et substantia eorum et
 pecora et cuncta que possidēt̄. no
 stra erunt. **Tantū** in hoc acquies
 scamus: ut habitātes simul vnuz
 efficiamus populum. **Aissenī** sūt
 quida in primūtua ecclēsī. qui circūcisionem et
 nūras iudaicos. religionē christiane necessarios
 esse dicēt̄. quibus dicit̄. Si circūcidamus:
omnes circūcisēs cunctis mari
 chūt̄s vobis nō proderit. hos paulus celebra
 to conuentu quasi in dolore circūcisionis occi
 bus. **Et ecce die tertio** quando
 dīt̄: cum eos gladio spīritus a societate fidelūt̄
 sequestrauit.

grauissimus vulnerum dolor est
 arreptis duo filii iacob symeon et
 leui fratres dīnē gladiis. ingressi
 sunt vrbem confidenter: interse
 ctisq̄ omnibus masculis. emor et

sychem pariter necauerūt̄: tollen
 tes a iām herētīa prauitatem deceptas de societate
 dyaboli. factū tamē hoc p̄ se facinus est. qd̄
 cīā iacob displicuit: s̄ in ecclā p̄phētia fuit.
 tes dinam de domo sychem foro

rem suam. Quibus egressis irru
 erunt super occisos ceteri filii ia
 cob. et depopulati sunt vrbem in
 vltionē stupri. oues eorum et ar
 menta et asinos cunctaq̄ vastan
 tes. que in domib⁹ et in agris erāt̄

Paruulos quoq̄ et uxores eoru
 duxerunt captiuas. Quibus per
 petratō audacter. iacob dixit ad

symeo et leui: **Turbastis** me. et odi
 osum fecistis chananēs et phere
 zēs habitatoribus terre huius.

Nos pauci sumus. illi congrega
 ti. percutient me: et delebo ego et

domus mea. **Respondeat̄:** Nū
 quid ut scorzo abuti debuere so
 rore nostra?

C. XXXV.

L C. **xxxv.**
Pterea locū deleta domo dy
 a
 tus est deus ad iacob: **Surge et**
 boli-redeundū est ad domum dei.
 ascende bethel et habita ibi: **Fac**
Non dicit mēt̄ qui appārt̄ tibi. quia forte
ibi fili⁹ appārt̄. et pater hoc dicit. aut ī aliquo
genere locutionis numerādū est.
qd̄ altare deo qd̄ appārt̄ tibi. quā
do fugiebas esau fratrem tuum.

Jacob vero conuocata omni do
fī domo dei. ydola esse nō debent.
 mo sua ait: **Abiūt̄ deos alienos**
fīntus.
 qui in medio vestri sūt̄. et munda
fīozis.
 min: ac mutate vestimenta vestra
fīdificamī in domos spītiales.
Hurgite et ascendamus in bethel
fī cor nostrum.
 vt faciamus ibi altare domino. qd̄
 exaudiuit me in die tribulatōis
 meę: et fuit socius itineris mei. **De**
 derunt ergo ei omnes deos alie
fīphilactria ydolozum.
 nos quos habebant et inaures
 que erant in auribus eorum. **At**
fī qd̄ auaricia que est ydolozū seruit. latet in
cōdib⁹ terreno zū.
 ille infodit eos sub terebinthum.

que est post vrbem sychem. **Lun**
fīmissus a deo. qui
 qd̄ profecti essent. terror dei inua
fīmissa sua in iacob. et filius eius tuebatur.
 lit omnes p̄ circuitum ciuitates.

et non sunt ausi persequi receden
 tes. **Clenit igitur iacob lūzām** que
 est in terra chanaan. cognomēto
 bethel: ipse et omnis populus cū
 eo. **Edificauitq̄** ibi altare. et ap
 pellauit nomē loci illi⁹. dom⁹ dei

Ibi enim apparuit ei deus. cum
 fugeret fratrem suum. **Eodē** tem
 pore mortua est delbora nutrit̄
 rebecca. et sepulta ad radices be
 thel subter querum. **Vlocatūq̄**
 est nomē loci illi⁹. querē fletus.

Apparuit autem iterum deus ia
 cob quando reuersus est de meso
 potamia syrię. et venit in bethel.

Bndixitq̄ ei dices: **Nō** vltra vo
fī enigmātē lucans.
 cū videbimus eum sicuti est.

am. et excommunicatio
 nis gladio ferāt stu
 pratozē. ne impunīt̄
 evadat.

C. XXXV.
Et inaures que ūt̄. Aug. **Querit̄**
 quare inaures: que si
 ornamenti erant ad
 ydolatriā non p̄tine
 bant. sed intelligēdū
 est philactria fuisse
 deo z alienoz.

Clenit igitur ia
 cob ūt̄. Aug. no tā
 dum tria nomina hu
 ins ciuitatis esse com
 memorata. ulāhaus
 qd̄ pri⁹ vocatū est cū
 illuc venisset iacob p̄
 gens in mesopotamī
 am. et bethel. qd̄ ipse
 iacob ipsouit. et lūza.
 nec mūz multis em̄ ci
 uitatib⁹ et fluminib⁹
 sicut et ipsis hominib⁹
 multis te causis ad
 duntur nomina. vel
 mutantur.

Diero. Venit igit
 ūt̄. Ecce manifestissi
 me cōprobat̄ bethel
 nō vlam vt supradic
 tum est. sed lūzā. et
 amigdalū antea esse
 vocatam.

Non vocaberis ūt̄. Aug. **Querit̄** cū
 semel dictū sit. nō vo
 caberis vltra ia. ūt̄.
Cur legat̄ postea ia.
 cob vocatus? **Sed** B
 nomē ad illā pertinet et
 p̄missionē. in qua. vi
 detur de quomodo
 nō est ante a patrib⁹
 vīsus. vībi nō erit no
 men verū: qd̄ nichil
 remanebit vel in ipso
 corpore restutatis. et
 vīlio dei summū p̄g
 miū erit.

Diero. Nō vo
 bens vī. ūt̄. Nōdūm
 em̄ ab angelo nomē
 ei imponitur. sed im
 ponendum a deo p̄g
 dicit̄. **Nō** igit̄ illuc
 futurū p̄mittitur. hic
 expletum docetur.

b

Crescere et mul-
Dec. pmissio ad spi-
rituale semē iacob p-
tinet. sicut iā ante te
abraam dictum est.
Dom̄s em̄ qui supplā-
tāt vicia. ⁊ veterē ho-
minē cū actib⁹ suis te-
ponunt. ⁊ mentis ocu-
los ad teū intendūt
recte ad iacob ptinēt
cui⁹ fidez ⁊ actus imi-
tantur. **R**egelq; te
lumbis ei⁹ egrediunt̄
·i. sancti qui secun dū
voluntatē dei se ⁊ s̄b
ditos vere regunt te
cni⁹ semine spiritu ali
·i. imitatione fidei in
bonis operib⁹ secun-
dantur.

Ille uero erexit
Z. Ang. Factum est
iterum hoc in loco qd
antea factum fuerat.
vel memorati hic qd
ante fuerat factum **G**
qdlibet horum sit super
lapide libauit iacob
no lapidi. **N**o ergo
sicut ydolatre solent
aras ante lapide con-
stituere: et tanqz deo
lapidi libare.
Effratam. **H**ief.
Effrata et bethleem
vnius urbis vocabu-
lum est sub interpta-
tione cōsimili. **I**nter-
pretat em frugifera.
et dom pani. ppter
pane qui de celo de-
scendit.

Egrediente autem Iesu Christo. Quid sibi vult quod eundem benedictio rachel cuius parens vocavit filium dominum doloris mei? nisi futurum ex ea tribu paulum qui affligeret filios ecclesie tempore persecutorum suorum? Alter per beniam tuam terrestris hierusalem figuratur quod est in tribu beniamini. cuius populorum grani dolore matrem afficit fundendo sanguinem prophetarum. et in necesse christi clamando sanguinis eius super nos et super filios natos.

Egressus inde fixi

tuū. Et appellauit eū israel. Dirixit
Successione tua r̄sq ad excellētiā regni.
q̄ ei: Ego deus omnipotēs. Cre
t̄ s̄ numero t̄ scđm carnē populi scđm fidē
scere t̄ multiplicare: t̄ gētes t̄ po
t̄ s̄ Sancti se t̄ subdi
puli nationū ex te erunt. Reges
tos bene regentes.
de lumbis tuis egredientur: ter
ramq̄ quā dedi abraam t̄ ysaac
t̄ s̄ In spe. t̄ s̄ In re.
I dabo tibi t̄ semini tuo post te.
Et recessit ab eo. Ille vero erexit
s̄ In typum figure ecclesie. Memoratum est
hic qđ ante fuerat factū.
titulū lapideū in loco quo locut⁹
t̄ s̄ nō illi sicut ydolatre.
fuerat ei deus. Libans sup eū liba
stature ecclesie sacramēta p̄signans.
mina: t̄ effundens oleū vocaſq̄

nomen loci illi bethel. **E**gressus
sguo fact⁹ ē mund⁹. ⁊ nouitatē vite significās
aut inde venit verno tempore ad
† **S**ue interpretatur frugifera. qz ibi panis vi-
te natus est. hec est bethleem.
Terrā que dicit⁹ effratam: in qua
cu⁹ parturiret rachel: ob difficul-
tate⁹ partus pīclitari cepit. **D**ixit
qz ei obstetrix: **N**oli timere. qz et
hunc habebis filiu⁹. **E**grediente
aut anima pre dolore ⁊ imminēte

iam morte: vocauit nomine filij sui
Significas paulum de tribu eius nasciturum qui
se dicit abortuum: et violenter in ecclesia natum.
Bennoni. id est filius doloris mei.
Quia de sinistra in dexteram erat transserendum
Pater vero appellauit eum beniam
id est de persecutore futurus apostolus.
min. i. filius dextre. **Mortua** est
ergo rachel: et sepulta est in via quae
ducit esfratham. hoc est bethleem
Erectus iacob titulum super sepulchrum
 eius. **Nic** est titulus monumenti
rachel usque in presentem diem.
Presente ecclesiastis significans ubi angeli na-
to domino cecinerunt gloria in excelsum deo.
Egressus inde fixit tabernaculum
id est ader.
trans turrem gregis. **Cunq** ha-
bitaret in illa regione abiit ruben
signatur qui legem que in seruitute generabat qua
et dormiuit cum bala concubina pa-
cubinam adulterauit carnaliter abutendo.
rig sui. **O** illum minime lauit

ius beniamin. In hebreo similitudo nomi-
ni:qd nomen moriens mater imposuit dicit
utatis:qd iacob mutauit beniamin. Unde
cum dierū interpretari. Dextera enim dicit
nam appellatur iamini:z terminatur in m.
dier. Huc locū volūt esse hebrei vbi postea

Apostolicū significātes numerum
Erant autē filij iacob duodecim. si-
lij lyę primogenitus ruben. et sy-
meon. et leui. et iudas. et ysachar.
et zebulon. **F**ilij rachel: ioseph. et
beniamin. **F**ilij balę acille rache-
lis. dan. et neptalim. **F**ilij zelphe
ancille lyę. gad et aser. **H**i filij ia-
cob qui nati sunt ei in mesopota-
mia syrię. **C**lenit etiā ad ysaac pa-
trem suū in mambę ciuitatem ar-
beę. **H**ec est hebron in qua pere-
grinatus est abraam et ysaac. Et
completi sunt dies ysaac centum
octuaginta annoz. cōsumptisq;
f. i. pfectus etate.

Etate mortuus est. et appositus est
Angelorum vel sanctarum animarum.
populo suo senex et plenus diez:
sepelierunt eum esau et iacob filii sui.

De // xxxvi.
E autē sunt

generationes esau: ipse est edom.
Recapitulatio an morte enī ysaac factū ē hoc.
Esau accepit uxores de filiabus
chanaan. Ada filiam elom ethci
et oolibama filiā ane filij sebeon
euei. **B**asemath quoq; filiā hys-
mael sororez nabaioth. **N**e perit
aut ada et eliphaz. **B**asemath ge-
nuit rabuel. **D**olibama genuit ie-
bus et ibelon et chore. **D**i filij esau
qui nati sunt ei in terra chanaan
Iulit aut esau uxores suas et fili-
os et filias et omnē animā domus
suę et substantiā et pecora et cūcta
q; habere poterat in terra chanaā
et abiit in alterā regionē: recessitq;

lxv. campū habet cū
hebron i mōte sit. Eadē āt ciuitas antiquit̄ mābre ab amico abrae d̄ca ē.
Ciuitatē arbeę zc. populo suo. Hiero. Angeloz vel sanctaz ani-
marum quibꝫ appositus nulla remanente sollicitudine tentationiz. vel pe-
riculo peccatorum. // C. XXXVI.
Abit in alterā regionē. Strab. Querī potest cur esau post mortes
patris dicatur abyssę in seyr z recessisse a fratre. cū iam quādo venit iacob

Genesis.

C. XXXVI.

in seyr dicas habitat sc: **D**is fier potuit ut iacob fugiente in me sopotamia: esau dolo re pigrante benedicti onis a parente recessit: et habitauerit in seyr: xx: annis: quib: iacob anfuit. **L**ui re uerso recociliat: rur sus te seyr: reuersus cu: fratre suo: donec pater vineret: q: mor tuo a fratre fecerit: q: diuites erant et simul habitare no: poterat. **I**sti filii seyr: zc. **H**iero. **P**otiq: enu merauit filios esau: altius repetit qui ante esau in terra edom principes extiterunt ex genere horreorū: qui liberi interptant. **I**n teutonomio manifes tis scribit: quomō venerūt filii esau et in terfectis horreis terrā eoz hereditauerunt.

Stra. **F**ilij seyr: zc. **I**d est: liberi q: licet i paralipomenon legit: primo habitauerunt in monte seyr: quib: expullis ydumei hab itauerunt pro illis. **E**rat aut̄ soror.

Hier. **H**ec est thāna te qua supradicim est: et thāna erat cō cubina eliphaz pri mogeniti esau: zc. **H**orreorū recordat: qz primogenitus filiorū esau ex filiabus corū accepit cōcubinā. **O** aut̄ dicit theman et cenez et amalech. **D**i sunt filii ada vxoris esau. **F**iliū aut̄ rabuel: naath: et zara: semma et meza. **D**i filii basamath vxoris esau. **I**sti quoq: erat filii oolibama filia aene filii sebeon vxoris esau quos genuit ei: iebus et ibelon et chore. **D**i duces filiorū esau: filii eliphaz primogeniti esau: **D**ux theman: dux omar: dux sephua: dux cenez: dux chore: dux gathan: dux amalech. **D**i sunt filii eliphaz in terra edom: et hi filii ada. **D**i quoq: filii rabuel filii esau: dux naath: dux zara: dux se ma: dux meza. **D**i aut̄ duces rabuel in terra edom. **I**sti filii basamath vxoris esau. **D**i aut̄ filii oolibama vxoris esau. **D**ux iebus: dux ibelon: dux chore. **D**i duces oolibama filia aene vxoris esau. **I**sti sunt filii esau: et hi duces eo rum: ipse est edom. **I**sti filii seyr s: i: liberi quos expulerunt ydumei: et habitauerunt pro illis.

Constante arbee **D**ux. **A**rree in līc campa bate: ab amico aboz dea: et glori vel sanctar: am: dinc tentationis: vel pe: cxxvi: et cur esam post motes iam quando venit iacob ibi lingue maria di a fratre suo iacob. **D**ivites enim erant valde: et simul habitare no: poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum pre mul titudie gregū. **H**abitauitq: esau in monte seyr: ipse est edom. **D**e aut̄ sunt generationes esau patris edom in monte seyr: et hec nomina: themantes. **E**lipha: z filius ada vxoris esau. **R**abuel quoq: filiū basamath vxoris ei. **F**uerūtq: filij eliphaz theman: omar: sephua et gathan: et cenez: et chore. **E**rat aut̄ thāna et cubina eliphaz filij esau: que peperit ei amalech. **D**i sunt filii ada vxoris esau. **F**iliū aut̄ rabuel: naath: et zara: semma et meza. **D**i filii basamath vxoris esau. **I**sti quoq: erat filii oolibama filia aene filii sebeon vxoris esau quos genuit ei: iebus et ibelon et chore. **D**i duces filiorū esau: filii eliphaz primogeniti esau: **D**ux theman: dux omar: dux sephua: dux cenez: dux chore: dux gathan: dux amalech. **D**i sunt filii eliphaz in terra edom: et hi filii ada. **D**i quoq: filii rabuel filii esau: dux naath: dux zara: dux se ma: dux meza. **D**i aut̄ duces rabuel in terra edom. **I**sti filii basamath vxoris esau. **D**i aut̄ filii oolibama vxoris esau. **D**ux iebus: dux ibelon: dux chore. **D**i duces oolibama filia aene vxoris esau. **I**sti sunt filii esau: et hi duces eo rum: ipse est edom. **I**sti filii seyr s: i: liberi quos expulerunt ydumei: et habitauerunt pro illis.

Esau: et disan. **D**i duces horrei filii seyr in terra edom. **F**acti sunt au tem filii lothan horrei et eman. **E**rat aut̄ soror lothan thāna. **E**t isti filii sobal: aluhan: et maneth: et ebal sephi et onan. **E**t hi filii sebeon achia et anan. **I**ste est anā qui inuenit aquas calidas in solitudine cum pasceret asinas sebe on patris sui. **H**abuitq: filiū disan: abda: z: iesban: et iethram et charan. **D**i quoq: filii esau bala annan: et zeuan: et achan. **H**abuit autem filios disan bus: et aran. **D**i duces horreorū: dux lothan dux sobal: dux sebeon: dux ana dux disan: dux eser: dux disan. **I**sti duces horreorum qui impa uerunt in terra seyr. **R**eges autē qui regnauerunt in terra edom anteq: haberent regem filii israel s: no: qui in libro numero zu legitur cōduxisse fuerunt hi: **B**alach filius beor: balaam ariolu: ipse em⁹ rex moab: et filius sephor iste rex in seyr: et filius beor. **M**ortuus est aut̄ balach: et regnauit pro eo iobab filius zare de bosra. **L**unq: mortuus esset iobab regna uit pro eo busan de terra thema norum. **H**oc quoq: mortuo: regnauit pro eo adad: filius badi: qui percussit madian in regio ne moab: et nomē urbis ei⁹ auith. **L**unq: mortu⁹ esset adad: regna uit pro eo semla de maserecha. **H**oc quoq: mortuo regnauit p eo saul de fluvio roboth. **L**unq: et hic obiūset: successit in regnum balaannan filius achobor. **I**sto quoq: mortuo: regnauit pro eo

cun: q: stagnū ēppit qd̄ i beremo difficile inuenit. **N**ō nulli putat aq: calidas ligna punica q: hebree pter mina ē: hō noī signifi cari. **T**ūt q: arbūt onagros hūc asinab admississe: et hūc rep̄ pisse p̄cubūt vt velo cōsumi nascere: alini q: vocat iamin. **A**lij dicunt q: equaq: gre ges ab alini p̄m⁹ fe cit alcedi: vt muli cō tra naturā nascere. **I**sti duces. **D**e p cedentib: ait: qui de seyr: nō de his quos b incipit numerare q: de esau sunt.

Reges aut̄ Scie dū q: non oms reges cōmemorat q: fuerūt anteq: haberet reges filij isrl: quoq: primus saul: b̄ los oēs tm̄: q: regnauerūt anq: mo reretur moyses.

Reges a. **S**cōm temp: q: vnebat scri ptor cōmemorat: cu: aut̄ seyr q: istos genu it ibi habitaret nō dū veniēt esau in terrā illā: ab eo vocabatur terra edom.

Augu. **N**ō mir q: numeratib: ab abra am p: esau p̄m⁹ gen tis edom: ad qnē per rabuel filii esau: et zara filii rabuel: et iobab filii zara cui suc cessit balach: q: prim⁹ fuit rex in terra edom usq: ad ultimū regē quē nominare potuit moyses: ples genera tiones inueniunt q: numerant ab abraā: p: iacob usq: ad moy sen. **I**llic em inueniū tur fere: xij. **H**ic autē usq: ad moyse ferme vii. **F**ieri em⁹ potuit vt ideo ples ibi noī ren: q: citi⁹ moriēdo ples al: alteri successe rūt. sic cōtigit vt aliū ordinē seqns mathe ab abraā usq: ad ioseph: xl: duas genera tiones numeret. **L**ucas alio ordē: nō per salomonē sic ille: b̄ p: nathan: lxxvi. **I**n illo em⁹ ordē ubi plu res numerant: cuius mortui sūt q: hic ubi pauciores.

Husani. **H**iero.

Quē quidā suspicāt

Genesis.

esse iob. ut in fine voluminis ipsius additum est. Sed hec afferunt eum de stirpe nabor generatio ut iam supradictum est. // C. XXXVII.

Joseph cum sedecim annis. Aug. Quomodo potuerit mors ysaac decem et septem annos ioseph inuenire. sicut scriptura videt ex ordine narrare? inuenire difficile est. Si enim post mortem cui sui ysaac decem et septem annos fuit. quoniam eum fratres in egypto vendiderunt. pater eius iacob. xvij. anno filii sui ioseph. c. xx. annos fuit. Hoc enim eum ysaac cum esset annos. lx. sicut scriptum est. Dixit ergo ysaac postea. c. xx. annos. quod centesimo octogesimo anno mortuus est. Idcirco dimisissi filios. c. xx. annos habentes. ioseph. x. et. viij. Ioseph autem annos fuit quando apparuit in conspectu pharaonis. Secundum fuit autem annos. viij. anni veritatis. et duo fatus donec ad eum pater cum fratre venit. Triginta ergo non annos habebat ioseph. quando iacob in trinitate in egyptum qui tunc sic pharaoni dicitur centesima tricentum annum agebat etatis. Centum autem annos erat iacob. quoniam erat ioseph. x. et. viij. quod vero esse non potest. Si enim decimo septimo anno ioseph. iacob. c. xx. agebat. tricentimo nono anno ioseph. non. c. xxx. sed. c. xl. duos agebat annos. Si autem die mortis ysaac non dum erat ioseph. x. et. viij. annos debuit esse pater eius. quando filius in egyptum se catus est. Scriptura enim postea narravit ultimum annus vita ysaac centesimus et octogesimus. et eius mortem et sepulturam. deinde memorauit quomodo digressus est esau a fratre suo terra chanaan in modum seyr. et contexit memoriam regum et principum gentis illius in qua se constituit. vel quia propagauit esau. postea te ioseph sic intulit. habitabat iacob in terra chanaan. hec autem procurate iacob. Ioseph decem et septem annorum erat pascens cum fratribus oves. Deinde narrantur causae somnio quomodo odiosus factus sit fratribus et venditus. Aut ergo eodem decimo et septimo anno. aut aliquando maius. venit in egyptum. et quolibet modo manet quiescio. Si enim. x. et. viij. annorum fuerit post mortem cuius. quando pater ei. centum viginti annorum fuit. profecto anno eius. xxx. nono. quando iacob venit in egyptum. c. xlj. annu idem iacob debuit agere. Fuit autem centum triginta. Si ergo decem et septem annos ioseph venditus est. ante duodecim annos quod moreretur auius eius venditus inuenitur. Decem enim et septem

C. XXXVII.

annorum esse non potuit nisi ante duodecim annos mortis ysaac. Centesimo et octavo anno vita patris sui iacob. his enim cum adiacerimus vigintiduos annos quibus usque ad aduentum patris sui fuit in egypto fuisse anni ioseph. trigesima et nouem. et iacob centum trigesima. et nulla erit quiescio. Et quod scriptura post mortem ysaac hec narravit. putat ioseph post mortem ei. decem et septem annos fuisse. Intelligamus ergo te vita ysaac tanquam multa decrepiti tacuisse scripturam. cum dicitur iacob et ei filius loquens viuo tamen ysaac. et viij. annos cepit esse ioseph.

L Eterat cum f.

Ioseph vero et duo decim filii iacob precepit. ceteris patri dilectus Christus significavit. quem deus pater secundum carnem natu ceteris fratibus et abbas stirpe progenitis pertulit. Unde amabat eum iacob. eo quod in senectute genuis let et. Senectete enim mundo filius dei te virgine natus fuit tamquam filius senectutis.

Eterat cum fratribus. In primitiva ecclesia nec abiiciebat sibi adharentes per predicationem pseudo apostolorum quos significat ancille iacob. quos et noluit. probaberit enim in nomine eius miracula facerent.

Fecitque ei tunib. biero. Pro tunica varia aquila interposita est astrologon. et talares. Simachus manicata. sive quod ad talos usque descendere. et manibus artificis mira est varietate distincta. sive quod habaret manicas. Antiqui enim magis colobys. vestibus sine manicis volebantur.

Oregro. Quia ioseph inter fratres usque ad finem vita iustus pseuerasse describitur. solus talares tunica habuisse probatur. Quid est talaris tunica nisi actio consumata? Quasi cuncta tunica talum corporis operit. cum bona actio ante oculos tei usque ad terminos vite nos regit. Unde moyses canad hostis offerri fecerit. ut opus bonum quod incipimus pseuerante fine compleamus.

Tudentes autem f. Et fratribus Christi secundum carnem indui. te quoque congnitione carnem suscepit. Et quod videbant per gratia virtutum in eo fiebat. quod testabat patris pseicipiam dilectionem inuidiebant nec poterant ei quod pacifice loqui. et sepius insidias tendebant. et patrem familias in belzebub principe demoniorum blasphemabant.

Durabam colligare. Isi hoc spiritualiter in Christo impletum. Unde adorabunt enim omnes reges. o. g. ser. ei. per fidem. s. bonorum opum manipulos offerentes. Ipse est quod soluna et stellae adorantur secundum illud Laudate eum sol et lumen eius. o. s. et. lu. Jam enim adorat sanctorum excellentias. tam sol. et ecclie claritas tamquam luna. et omnis populus numerositas in stellarum figura.

Genesis.

C. XXXVII.

Num ego ēt. Quen potest secundū litterā quā ando a patre adorat? sit qui p̄ solem. et a matre q̄ p̄ lunā designat. Neq; em̄ iacob q̄i tescendit in egyptū legitur adorasse eū. Mater vero iā defuncta erat. Sed ad allegorianam recurramus q̄ in xp̄o impletur.

Lūq; fratres illius zc. vīq; renūcia michi ēt. Isi. Jacob mitū filiū vt de fratribus curā gereret. et te pater filiū vni genium. vt gen⁹ hu manum peccatis lan guidū visitaret. Vñ misit deus filiū suum in similitudines car pec. Missus ēt ioseph ut videret si cuncta p̄ spēra essent erga oves. Et xp̄s ait: Nō veni nisi ad oves q̄ perie domus israel.

In dothaim. Defectione. In grā di em̄ defectione erāt qui de fratricidio cogitabant.

Rubén. P̄videns b̄ sermo p̄p̄ticus. quem ruben si gnificat. (q̄ interptā tur visio filij) p̄p̄ticis comminationib⁹ dederat vt innoctes se seruarent a sanguine xp̄i fratris sui secundū carnem.

Orego. Quā ioseph inter fratres r̄ig ad fines n̄z in stus plauerat tēkī bitur solis talare tu micam habuisse ḡb̄ beur. Quid et iala ns tunica nisi etia colimata? Quā cī p̄tena tunica talam copis operat. cum bono acto ante oculos tēi vīg ad terminos vīg nos īg. Unde mox ea cāndi trofīz trātā fine complebamur. carne iōḡ de quoz co rata virtutē in co sibar ant nec poterant ei quicq; infamias in tec̄. Ieb̄ hant. maliter in xp̄o impletum. s̄-tem̄ op̄um manuār secundū illud. Landa tor accidēta. s̄-fīlī sol. z q̄ in stellarū figura.

Suis et dixit. Quid sibi vult hoc vel nūnquid. q̄ quasi sol. somnium qd̄ vidiſti? Num ego et quasi luna. q̄ quasi stelle. et mater tua et fratres tui adora-

bimus te super terram? Invidebant igitur ei fratres sui: Pater vero rem tacitus considerabat. p̄barisei.

Lūq; fratres illius in pascēdis subditis sibi populis. gregibus patris morarentur in que interpretatur humer⁹: q̄ presi onere legis. q̄ deus pater. q̄ had quos visitandoſ. Iſchem. dixit ad eū iſrael. Frāmis pater filiū qui curā eorum gereret. q̄ p̄s si onere legis.

tres tui pascunt oves in s̄ichimis. q̄ Incarnatū. q̄ Visitandoſ. veni mittam te ad eos. Quo re sobediente sine mora. q̄ s̄it videatur si est spondente p̄sto sum. Ait: Clade intelligens. aut re. o. et vide si cuncta sint prosp̄a erga t̄ p̄bariseos. q̄ Subditos. Ifratres tuos et pecora. et renūcia michi quid agatur. Missus d̄ valle hebron venit in sychez. In propheticus sermo. q̄ querentes quis se agnoscet. et nō inuenientem. uenitq; eum vir errantem i agro et interrogauit quid quereret. At ille respōdit: fratres meos quero in dīca michi vbi pascant greges. s̄ nō inuenienti iudeos quos querebat. q̄ id est propheticus.

Dixitq; ei vir: Recesserūt de loco officis declinauerunt simul inuiliſ ēt. isto. Audii aut̄ eos dicentes: ea mus in dothaim: Hererexit ergo ioseph post fratres suos. et inuenit eos in dothaim. Qui cū vidis sent eum procul anteq; accederet. q̄ credere nolbant. Sic iudei cogitauerunt chātūm occidere. et consilī statuerunt. cru-cru-e. qd̄ et alius ad eos. cogitauerunt eum occidere. et mutuo loquebantur: Ecce iudei verba christi somnia reputat. q̄ de somniorum venit. Venite et occidamus nomē eius. q̄ in infernū. damus euz. et mittamus in cisternam veterē. dicemusq; Fera p̄ficia. vii: Ecce ego mittō vos. sicut o. in medio l. sima deuorauit eum. et tunc apparet quid illi profint somnia sua. Audiens hoc ruben nitebatur liberare eum de manibus eorum. et dicebat: Nō interficiam. tam q̄ damnabilis est veritatē negare. q̄ tacito celare. et in sanguinem hedi quem occiderat tinquerūt: mutentes qui infamabant. apud patrem quoq; infamare volent dicens. nō esse filiū dei. ferrent ad patrem et dicentē hāc inuenimus. vide utrū tunica filij. testimonī p̄b̄bet filio pater: hic est f-m-d. tui sit an nō? Quā cū agnoscet

staciturnitatis. sed proīcīte eum in cisternā vēte rem que est in solitudine: manus et vestras seruate innoxias. Hoc autem dicebat volens eripere eū de manibus eorum. et reddere patrī suo. Confestiz igitur ut puenit

s̄ Christus. q̄ Judeos. ad fratres suos. nudauerunt euz s̄ Carne assumpta. que om̄i virtute perfecta. tunica talari et polimita. miserūt s̄ In infernum. et in cisternam veterem que non habebat aquā. Et sedentes ut co mederent panē. viderunt bysmaelis cōtemp̄tores. qui de gentibus ad fidē veientes te. timonitis legis et p̄phetarū odoriferā et saluti elitas viatores venire de galaad fera mundo languenti supponuerūt malagmarā et camelos eorum portantes aro s̄ Gutta et mirre arbore. et ipsa mirra vocat mata et resina et stacten in egyptū.

Qui credentes iudeos. significat qui nec morti chātū vult cōsentire. nec tacendo supponere. Dixit ergo iudas fratribus suis: ied gentib⁹ cōmūnōnē fidei. patenter exponere. Quid nobis prodeat si occiderimus fratrem nostrum. et celauerimus sanguinem ipsius? Delius est ut vendatur bysmaelitis: et manus noſtre non polluātur. frater q̄ iudei chātū em̄ et caro nostra est. Acquicuerūt sūmū gentib⁹ reliquerūt. et a se repulerunt. fratres sermonibus eius: et p̄tere q̄ felix negotiator. vbi salus ematur. et vita a morte redimatur. untibus madianitis negotiatori

bus. extrahentes eum de cisterna stānq; vīle māncipiū. vēndiderunt eum bysmaelitis trīginta argenteis. Qui duxerūt eū dicauerunt eum in mundo. Et nos cū reuertimur ad propheticū sermonē. ydemus: quia sic in egyptū. Reuerterūtq; ruben ad cisternam non inuenit puerum: saperti sacramentis legis. dicitur iudeis. q̄ chātū surrexit. et scissis vestibus pergens ad fratres ait: Puer non cōparet et ego verbo dei transibo ad gentes. quo ibi: Tulerunt autem tunicā s̄ suscipiōne peccati vitā cū blasphemātes eius. et in sanguinem hedi quem occiderat tinquerūt: mutentes qui infamabant. apud patrem quoq; infamare volent dicens. nō esse filiū dei. ferrent ad patrem et dicentē hāc

inuenimus. vide utrū tunica filij. testimonī p̄b̄bet filio pater: hic est f-m-d. tui sit an nō? Quā cū agnoscet

Nudauerūt eū zc. Isi. Et iudei chātū p̄ mortē expoliaverunt tunica corporali. et polimita. et decorata omnī virtutē diueritate. Reſpererūt aut̄ tunicā sanguine hedi q̄ falsū testimonī eū accusates in inuidiā peccati deduxerunt. Ioseph mittis in cisternā. i. in lacū. et christus expoliatus carne humana. descedit ad infernum.

Viderūt bysmaelis elitas. Aug. Que ritur quare bysmaelis scriptura quibus venditus est ioseph etiā madianitas vocat. cū hismael sit te agar filius abrae. et cethura vero madianite. An q̄ scripture dixerat te abraā qd̄ munera. s̄ tederai filiis concubinaz sua rum. Agar. s̄ et cethura. diuinit̄ eos abyssal filio suo in terrā orientis. et ideo vñā gentem fecisse intelligēdi sum: An vera est opinio hebreorum qui dicunt agar et cethuram vñā fuisse

Extrahētes e. Isi. Ioseph d̄ cisterna leuatus. hismaelis vendit̄. et xp̄s ab inferno regressus ab omnib⁹ gentib⁹ fidei cōmercio cōparatur.

Ille p̄ iudei cōsilium triginta argenteis di strabit̄. et hic p̄ consilii iudei scarioib⁹ numero eodē venīdat̄.

Et uendiderūt zc. Hier. Hebraica veritas habet argenteis. neq; enīz vīlorū metallo domin⁹ vēdi debuit q̄ ioseph.

b3

Genesis.

Gessissim uestibus ēc. Isi. Jacob posteritatis sūc plorās dispensia quasi pater filium lugebat amissum. et quasi ppeta interrūtū iudicorū. Si dīt vestimentū qd̄ in passione dñi fecit princeps sacerdotū. Sed et velum templi scissum est. vt ppeta et nudum plūm suū et diuinū ostenderet regnū. **D**escē lu. in infernū ēc. Querit quomodo hoc intelligat. vtrum mali tantum. an etiā boni in infernū descendant? Si tantū mali. quomodo iste ad filium suum dicit se lugentem descendere velle? Non enim in pgnis inferni credibile est eū esse. An purbati et dolentis verba sūt mala sua etiā b̄ etas gerantis. an credibile est apud infernum quedā loca secreta. et minus penalia ante passionez dñi fuisse. ad quæ etiā sancti de scendebant. qd̄ nullus paradisi ingredi poterat. donec christus rompeā ignē amo ueret.

Hie. Madiane aut vendiderunt ioseph in egip̄o phuti phari eunucō pharaonis archimachiro. Plerūq; archima chiro. i. coco et principes. p magistris exercitū scriptura ponit. Machires qd̄ ḡce interpr̄at occidere. Venditus est igitur ioseph principi exercitus et bellorum nō petefre. vt in latino scriptū est. sed phuti phari eunucō. Vbi querit quomodo postea vxore batere dicatur. Tradūt hebrei emptum ab b̄ ioseph ob nimia pulcritudinem in turpe ministrum. et a dño viribus ei⁹ a refactis. postea erexit esse iuxta morem gerophanta. rum. i. sacra loquētū in pontificatū eliopoleos. et huius filiā esse ascen̄z quā postea ioseph accepit vxorem. // C. // XXXVIII. **E**o tempore ēc. Ang. Querit quomodo ista fieri potuerūt. Si enī postea qd̄ ioseph venit in egyptum. quomodo intra. xx. et duos annos. Nam post tantū temporis colligit in egyptū ad ioseph eos venisse cuz patre suo fieri potuit. vt filij iudei ei⁹ etatis posse om̄s dicere vxores? Nā thamar nūrū suā mortuo primogenito alteri filio tedit: quo enā mortuo. expectauit vt cresceret tercū. et cū creuisset. nec illi tedit: timēs ne et ipse morerer. Vñ factū est vt eidē socero se supponeret. Quomodo b̄ oia infra tā paucos annos fieri potuerūt. merito querit: nisi forte vt solet scripture p recapitulationē aliquot annos ante venditū ioseph. b̄ fieri c̄pisse intelligi velit. Quia sic positiū est vt dicere. Factū ē aut in illo tpe. Vbi tñ querit. Si sedecim annoz erat ioseph qd̄ venditū est: quot annoz potuerit esse iudas quartū filij iacob. qd̄ ip̄e primogenitū ruben. vt plurimi fratres suū ioseph v. aut. vi. annis potuit pcedere. Evidenter aut scriptura dicit. xxx. annoz fuisse ioseph qd̄ innout pharaoni. Cū ergo ip̄e anno septuaginta vnditū credat. xiiij. annos in egypto pegerat ignot⁹ pharaoni. Ad hos aut xiiij. accesserunt. viij. anni vberatatis. et facit sunt. xx. His addunt̄ duo anni famis. qd̄ secundo anno famis intravit iacob in egyptū. cū f̄ijs suis tecē. et sunt vigintiduo quib⁹ ausuit ioseph a patre et fratrib⁹ suis. Quo medio tempore quomodo fieri potuerūt de vxore et filijs et nūrū iudei oia qd̄ narrant inueniri difficile est. nisi forte credam⁹ mox. vt adolescere cepit iudas: incideisse enī in amore ei⁹ quā duxit vxore: nō dum vendiro ioseph.

Judas a fratrib⁹ ēc. Hic sicut ceteri patriarche xpm significat

C. XXXVIII.

qui descendit ad baptismū iohānis. Hyras em̄ interpretat vidēs dñi. Odol lamites testimonii in aqua. qd̄ iohānes vidēs xpm veniente ad baptismū ait. Ecce agn⁹ tei. Ad h̄ testimonii adhesit xpo synagoga. quā significat sue filia chananei. qd̄ ei danda erat terra humili. p̄fessionis. qd̄ interpretat chananā. Hec ergo synagoga p̄rō adhesit xpo. qd̄ petr⁹ et andreas et ceteri iohannis discipuli facti sunt discipuli xpi. quo ordine completa sunt: seqns significat hystoria. narrans quomodo iudas intravit ad thāmar. qd̄ idē significat qd̄ sue.

Quē cōcepit et. Senuit synagoga principes. qd̄ ei tanq; mariti p̄fuerūt. quo et alij fuerūt nocentes. quos significat her. qd̄ interpretat pelliceus. Dellis em̄ morte significat. qd̄ primi parentes pellib⁹ induiti addicti sunt morti. Alij inutiles. quos significat onā: qd̄ interpretatur meror eoꝝ. qd̄ bus. s. nō proflunt. **T**ercū quoq; **I**si. Tercū filii qui thamar nō iungit. si significat temp̄ ex qd̄ reges de tribu iudei illi p̄plo defecerūt. Erat quidē fili⁹ iudei. b̄ enā thamar non accepit: qd̄ erat tribu iuda: b̄ d̄ ea nemo regnabat. Vñ sela. Interpretatur dimissio ei⁹. Nō p̄tinet ad hāc significatōz viri sancti. qd̄ licet illo tpe fuerunt. ad nonū p̄tinēt testamentoz: qd̄ p̄phando utiles fuerūt sic dauid. Et sane tpe qd̄ iudea c̄p̄at ex iudea reges nō habere. nō ē p̄parād⁹ maior: berodes i regib⁹ ei⁹. cā. qd̄ marie thamar. qd̄ alienigena. Hec ei sa

crāmēto illo mystice vñctōis. tāq; p̄ingali s̄edcēt cogebat. H̄z extraneo potestatē a romanis accepit. sicut filij ei⁹ tērarche. quoꝝ vñs herodē. qd̄ cū pilato in passione dñi p̄cordanit. H̄i ergo alienigena a deo nō reputabant̄ i regno mystico iudeoz: vt ip̄i iudei publice clamaret. nō habem⁹ regē nisi celare. Cū enī d̄ tribu iuda regnū defecerat. ventur⁹ erat regnū xpi qui nō obesseret: et multū pdeseret. Vñ nō deficiet princeps ex iuda: donec reiet qd̄ mittend⁹ est. Illo enī tpe om̄e magisterū iudeoz. et mystica vñctio vñ xpi vocabant̄ defecerat: qd̄ fm. p̄phiam danielis venit cui repositū est. Et vñct⁹ est sanctissimā sanctoꝝ oleo exultatōis p̄ticipib⁹ suis. Nat⁹ em̄ herodis maioris tpe. passus in tpe herodis tērarche. H̄i veniens ad oues qd̄ pierat dom⁹ isrl̄ figurā gesuū iudas. cū iret ad fondēdas oues in thamas. qd̄ interpretabat deficias. H̄i enī defeceras. princeps ex iudea. et om̄e magisterū vñctio iudeoz. Venit aut̄ cū hyra odollamite. Odollamites interpretat testimonii in aqua. Cū b̄ testimonio dñs venit habēs testimonii quidē mai⁹ iohāne. H̄z ppter infirmas oues b̄ testimonio r̄sus est i aqua. Hyras em̄ interpretat fratri mei visio. vidit frēm suū iohānes cognate ei erat maria et elizabeth. Vdit quoꝝ dñm et dñm suū: qd̄ sicut air. ex plenitudine ei⁹ accepit. Vñ. Inter natos mulierē nō surrexit m. i. b. qd̄ ex oīb̄ p̄nunciantib⁹ chris̄tū ipse vidit: qd̄ multi iusti et p̄phetē voluerūt videre. et non viderunt. Salutauit et vtero. agnouit perfectius in columba: et ideo tanq; odollamites p̄hbit testimonion in aqua.

Judas u. p. ēc. De iuda regia tribu. p̄cessit. qd̄ diu p̄fuit iudaicē plebi quā significat thamar. qd̄ interpretat amaritudo: qd̄ amaram se in passione

Thamar. Isi. Plebs iudaica cui te tribu exhibuit christo.

Genesis.

iuda reges tanq; mariti dabant: qd amari tuto interpretatur. qd dno felis pouluz te dit. Dno genera pui cipu no recte opantum i plebe. Unq; qd obest alterz qd no ptest: significant in filiis iudez quo p vnius malignus ante dnm. alter fundebat semem in terra: ne fecundaret thamar. Nec snt amplius qd duo genera hominu inutilia. No centes. s. z. pdesse nolentes: z si quid boni habent in hac vita. pdunt tanq; in terra fundentes: z qd i malo prior est qui nocet qd qui no pdest: ideo maior dicit malignu minor qd semem fidebat. Her quoq; interpretat felicem: qua libt tunicis iduti sunt primi homines in pena damnatiois. Ona meror: quibz lno pdest: cu habeat vnde pslit. Vai vero malum est ablare vite qud significat pellis. qd non adiut qd significat meror: coruus deus tñ vrosq; occidit: qd regnum a talibus tollit.

Cōsolatō suscep. Hier. Et cōsolat iuda ascēdit ad eos: qd tondebāt oves ipse z byras pastor eius odollamites. Pro pastore i hebreo amicus legis sed verbuz ambiguū: qd iisdē lit teris vtrq; scribit: s amicus rem. pastor room legitur.

Ad tonsores o. Strab. Venit dñs ad ones tondeadas. i. peccatis exoneradas de quibz dicitur: ten tes tui sicut grec ton say. thamar habitus mutat. Nā z cōmutans interpretat. Mutat habitus z nomē. z fit te synagoga eccl esia. H; nomē amaritadū manet. no in qua fel dno ministra uit: sed in qua petrus amare fleuit. Nam iudas pfectio dicit. Confessio ergo amaritudo misseatur: vt vera penitentia p̄figner. Hac penitentia fecundet in omnibz gē tibi eccl esia cōstituta. Oportebat em pati christū z relurgere: z p̄dicari in nomine ei⁹ penitentia z remissionem peccator p omnes gentes. Habitus quoq; meretricis. confessio peccatorum est. Thamar quippe eccl esia de gē tibi vocata significat: sedes cu b habitu ad portā enā. qd interpretatur

etu verba legis adulterantur: ne auditores eoru christiani fiant. terram: ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco p̄cussit cū dominus: eo qd rem detestabilez faceret. Quāobrem dixit iudas thamar nurui sue. Esto vīdua in domo patris tui: donec crescat se la filius meus. Tinebat em ne z ipse moreretur sicut fratres eius. Que abijt. z habitauit in domo patris sui. Euolutis autē multis diebus mortua est sue vxor iudez.

Qui post luctum consolatō sucepta: ascēdebat ad tonsores ouis. Schol. i fratris mei visio. v. tobaines um suarum. ipse z byras opilio baptista. Testimoniu in aqua. gregis odollamita in thamnas.

Nunciatuq; est thamar. qd sacer illius ascenderet in thamnas ad tondendas oves. Que depositis velamē est quo vrebatur palestine mulieres viduitatis vestib⁹. assumptis teri hoc synagoga sit eccl esia. strum. z mutato habitu sedit i bivio itineris qd ducit thamnā: eo qd creuisset sela. z non eu accepisset maritū. Quā cu vidisset iudas suspicat⁹ est esse meretricē. Operuerat em vultu suū ne agnosce retur. Ingrediensq; ad eam ait: Jam Dimitte me vt coeam tecum. Ne em ppter prevaricationes post dorsum posuerat synagogam.

Sciebat enim qd nurus sua esset.

Qua respondente: Quid dabis michi. vt fruaris cōcubitū meo: Exprobrationē peccati que penitenti anime obiciunt dū dicunt. Quā fructū habulū tunc dicit: Mittā tibi hedū de gregi in quibus nunc erubescit. bus. Kursumq; illa dicente: Patiar qd vis. si dederis michi arra

C. XXXVIII.

bonem. donec mittas qd pollicēris. Ait iudas: Quid vis tibi. p Signaculū secretū arrabone dari? Respondit: Anū fidei sponsorē. i Justiciā fidēi. lum tuum z armillam z baculū. Quā sub antiquis infecida manerat: nū chri quē manu tenes. Ad vnu igit̄ coi sto sociata filios diuersi generat meriti. tum concepit mulier: z surgens qd tempore primitive eccl esie multi ex iudeis abijt. Depositoq; habitu quē as ad iudeicas reveri sunt obseruātias. sumpserat: iudita est viduitatis svt plebs iudeica veteri vīte renūciaret. i Christus. i Exprobrationē peccati. vestibus: Misit autē iudas he sidentē gemina vīpe. zc dum p pastorem suum z odollamī. v. sacramenta cōmissa no perderet. tem: vt reciperet pignus qd dede s. qd iudea postq; firmiter adhesit christo: no se rat mulieri. Qui cu no vidisset ea dīc in bivio: nec sit mentio preteritorū delictū interrogauit homines loci illius

Ubi est mulier que sedebat in bivio? Respondentibus cunctis. non fuit in loco isto meretrix. Reuersus est ad iudā. z dixit ei: No inueni eam. Sed z homines loci illius dixerunt michi: Nunq; ibi sedisse scortuz. Ait iudas: Habe habeat pignora que accepit: quā cōfessio: peccati at sibi: Lerte mendaci nos argutiū immunem fecit ab exprobratione delictū. Ego misi bedum quē promiseram: z tu no inueni post cōfessionem trinitatis accusantur indecōversi a non cōuersis: tanq; post deos alienos sti eam. Ecce autē post tres mēses abierint: z semē abiae se no fuisse mōstrauerint nuncianerunt iudee dicente s: Fornicata est thamar nūrūs tua. z vi detur vterus eius intumescere. s. qui hic iudeicū populu significat: iniuste condamnent christianū fidēi. Dicit iudas: Producite eam vt comburatur. Que cum educeret ad penam. misit ad sacerorum suuz Accusata a iudeis eccl esia ostendit in se esse cōplera legis z p̄petuari sacramēta: quibus cōprobatis liberatur ab infamia. dices: De viro cui⁹ hēc sūt p̄cepi Lognosce cuius sit anulus z armilla et baculus. Qui agnitis

fons: qd currebat vīlū cerūs ad fontes aquaz. p̄uenire ad se men abraq. Illo no cognoscētē fecundatē secundū illud. Populus quē no cognovit seruit michi. Ac cepit in occulto annūlū. monile. z virgā qd vocatione signat̄. instificatō decorat̄. glorificatō exaltat̄. Quos em p̄detinauit. vocavit. instificauit. glorificauit: b in occulto vbi i cōceptio sancte vītatis fit. Que depositis. zc. Notandū etiā in tibz patriarcharū certa z sua fuisse vestimenta viduarū: nec qualia coniugataz. Sedit in bivio. Hier. Et sedit ad portam enam: qd est trā situ thāna. Sermo hebreicus enā trāsser tur in oculos. No est igit̄ nomen loci. z est sensus. Sedit in bivio. sive in compito. vbi diligenter debet viator aspicere: quo gradiat̄. Misit autē iudas. Mittit pmissus de dus: tanq; meretrici. i. exprobatio peccati. p odollamitē. tanq; incrépatē. Sennina vīperaz zc. Sed eā no inuenit peccati exprobatio: quā mutavit p̄fessionis amaritudo.

In hoc facto iudee no iusticie cernit̄ sineritas: b pmissionis fidelitas. Si em seruaret iusticiā. seruando castitatem: no introisset ut opinabat̄ ad meretricē. H; qd pmissit fideliter per p̄storem transmisit.

Que cu educe. Ili. Postea xō p̄blic signis anuli monilis z virge. vicit temere indicates iudeos: quos iam iudas significabat: qui hodie quoq; dicit non hūc esse populu christi: nec abraq semē. b

plat̄is documentis nostris vocationis. instificatōis. z glorificatōis cōfunden̄. z nos magis qd se instificatos esse p̄fident. Ignorā em se habere refert eccl esia: qd accusatur a iudeis quasi adultera legis. b oñdit virgā signū passionis. z monile legitima legis. z anulū pignus immoraltatis.

Qui agnitis zc. Hiero. Lognouit autē iudas zc. In hebreo habetur. Justificata est ex me: non qd ipsa fuerit: sed qd comparatione illius.

Genesis.

minus male fecerit n
vaga turpidine: s
requirendo filios.

Instante autem et
cum primo quod dicitur
zara manus emisit; et
obstetrix coccinum liga-
uit; et ipso manum re-
trabente; posterior quod
vocatur phares manum
porrexit; et nascen-
do processit significavitque
israel in ope legis ma-
num extenderet. et pro-
phetaz et ipsi christi
cruore pollutam contra-
heret. **P**opulus vero
gentium postea primum
pererit; ut essent primi
nouissimi et nouissi-
mi primi.

Quare diuisa.
¶ Hiero. Pro ma-
ceria aqua et limach?
diuisione trastulerunt
qd hebraice d: pha-
res. Ab eo igit qd di-
uiserit membranum se
cundinay diuisonis
nomen accepit. **Vñ**
et pharisei q se qli in
stos a populo separauerat
i diuisi dicebantur.
Zara. interpretatur
oriens. q prim? appa-
ruit. Vel q plurimi
iusti ex eo nati sunt. si
cut dicit in paralip
menon.

C **XXXIX.**
Igitur ioseph.
xc. Aug. Ad ordinē
tendit scriptura vno
recesserat eorum que
supra gesta sunt.

Fuit dominus
xc. Greg. Multi hu-
mana sapientia inflati-
dū desiderijs suis di-
uina indicia cōtraire
aspiciunt astute relu-
ctari conantur: ut ad
votū suū superne di-
spositionis vim intor-
queant: b̄ inde volū-
tate dei pagunt. vñ
matare cōtendunt. et
cōsilio dei resistentes
obsequiūtur. qz b̄ ei⁹
dispositioni militat,
qd p̄ humanū studi-
um resaltat. **Vñ**. qui

cōprehendit sapientes in astutia eoz. Joseph somnū viderat. q̄ manipuli fratrū manipulū suū adoraret; z se ipsum sol z luna cū ceteris stellis. Cū qs fratres subiici ei⁹ dominio metuerent: in puteū deponit. z his in aelitis vendunt. Qui in egyptū duc⁹. seruituti subditus. luxurie accusatōe damnatus. castitatis merito adiutus. p̄phetie iudicio erept⁹. om̄i egypto prelatus est. Per supniam vero sapientiā. puidus frumēta cōgessit; z humero pericolo necessitatis obnīauit. Cū qs in orbe fames intoruit. iacob filios in egyptum misit. qui fragmentoz dispēsationi ioseph p̄positum inueniunt. quē ut alimēta mererent cōpulsi sunt adorare. Joseph ab eis venditus fuerat ne adoraret. z adorat⁹ est. qr̄ vendit⁹. z coacu sunt tei voluntatem pagere qz moliti sunt cōmutare. Justus quoqz z misericors de⁹. mortalium facta

Tota laudatur fides ecclesie cognoscitur enim regnum iudeorum defecisse.
Muniber^o ait: **J**ustior me est: q^o

no tradidi eā sela filio meo. At tñ
ſ-i carnales nō approbavit obseruātias.
vltra nō cognouit illaz. Instante
autem partu. apparuerūt gemini
in vtero. Atq; in ipsa effusione in
ſindac⁹ qui manū in exterioribus exercuit
pollutā sanguine sanctorū ⁊ ipius christi.
fantum. vnuſ protulit manuſ in
ſigurā sanguinis effundēdi.
qua obstetrix ligauit coccinum di-
cens: Ille egredietur prior. Illo
ſq; carnalia chalio veniente exercere no-
etunt sacrificia.
vero retrahente manuſ egressus
t ſ qui gentilem populū significat.
est alter. **Dixitq; mulier:** Quare
ſeclidianū mēbranula quā rapit. cū manū
emisit ut alter nasceretur. miratur ergo mater de
hac contentione ꝑ primus fit nouissimus ⁊ no-
diuisa est propter te maceria? Et
nūissimus primus.
ob hanc causam vocauit nomen
ſiuſio.
eius phares. Postea egressus est
frater eius. in cui⁹ manu erat coc-
cīnum: quē appellauit zaram.

Terredit ad ordinem superiorum.
CXXXIX.
Sicutur ductus
† s. i. p̄s predicatorum mundū. † sp̄c̄o fidei
est ioseph in egyptū: remit̄s euz
ſcastus in fide populū qui aliquādo cogitur
mundanis scriuire principib⁹.
Phutiphar eunuchus pharaonis
princeps exercitus vir egyptius
ſqr gentes gentibus christū annunciauerūt.
de manu hysmaelitarūz. a quib⁹
ſpater.
perductus erat. **F**uitq; dominus
† ſfilio. † ſfactis et dictis.
cum teo: et erat vir in cunctis pro
ſpere agēs. **H**abituuitq; in domo
ſeclie cuius christus seruus secundū carnē.
domini ſui. qui optime nouerat
eſſe dominū cum eo: et omnia que
ſeruit et faciet proſperabitur.

Inuenitq; ioseph gratia; coram
domino suo. et ministrabat ei.

C. XXXIX.

quo p̄epositus om̄ibus guber-
nabat creditam sibi domū. ⁊ vni-
uersa quę ei tradita vel credita fu-
erant. **Benedixitq** dominus do-
mui egyptij. ppter ioseph. ⁊ multi-
plicauit tam in cibis q̄ in agris
cunctam eius substantiam. Nec
quicq̄ alind nouerat: nisi panez
quo vescebatur. **Erat aut̄ ioseph**
forma p̄e filiis hōm̄. in cu⁹ manu oīa dirigūt̄
pulcra facie. ⁊ decorus aspectu.

Post multos itaqz dies iniecit
† synagoga. † Luxuria que pudicitiam infe-
stare tentat sed vir castus bona sibi collata ad
memoriam reducit. et tentationem qua pulsatur
euincit.
I domina sua oculos in ioseph. et
ait: **D**ormi meuz. **Q**ui nequaz
acquiescens nephario operi. dixit
ad eam: **E**cce dominus meo omni-
bus michi traditis ignorat quid
habeat in domo sua: nec quicz
est qod in mea non sit potestate. vt
non tradiderit michi preter te: quod
vrox eio es. **Q**uomodo ergo pos

sum malum hoc facere: et peccare
in dominuz meū? **N**uis scemodi
num· frequenter impetunt castitatem.
Verbis per singulos dies loque-
batur· et mulier molesta erat ado-
lescenti: et ille recusabat stuprum
Accidit autem quadam die· ut in-
traret ioseph domū et opis quip-
piam absq; arbitris faceret: et illa
sq; solitudo sceleri oportuna videbatur.
apprehensa lacinia vestimenti ei
diceret dormi meū. **Q**ui relicto
i manu ei pallio fugit: et egressus

Iniecit domina sua. **I**si. **A**ll. **H**ec figura est synagoge. que sepe
mechaia est post deos alienos: et volebat xpm in adulteriis sui scelere deti-
nere. ut negaret se deus esse. et pharisaeorum magis et scribarum quod legis accepta-
seruaret. quod illi velut mariti erant. **S**ed non acquiescens illicite doctrine syna-
goge. iannus ueste corporis appressus: carne se extit: et lib in celum ascendit.
Calumniata est iherusalem: ubi tenere non potuit dices: et templum dei blas-
phemaret. et legis transgressor esset. **I**lli autem carcer non terruit: non inferna
tenuerunt. **U**bi enim veluti puniendus descendebat: inde alios liberavit.
Qui relicto in manu est. **S**ic nos tentauit carnis illecebri: et succun-
tunt uestem carnem. **S**ed vir castus manu illa vincula dirumpere: quod
se turpitudini subiungare.

C. Genesis.

Gregor. All. Qui relicto in manu e. Z. Quia dñ synagoga r̄m purū hominem credēs; adulterino cō pleru cōstringere vo luit: ipse tegimē littre oculis ei obiecit: et ad cognoscendā di uinitatis potentiā cō spicū se gentib⁹ p̄g⁹ buit. Un. Usq; hodie dñ legit̄ moyses velamē est super oculos cordis eoꝝ: q; sc̄ licet adultera palliū retinuit: et quez male tenebat; nudū amissit.

Est foras. **L**unq; vidisset mulier velamen littore. vestem in manibus eius. et se esse contemptam: vocauit homines domus sue. et ait ad eos: En intro duxit virum hebreū ut illuderet nobis. **I**ngressus ē ad me. vt coi ret mecum. **L**unq; ego suclamas iecuris nictur infamare. sem. et audisset vocem meam: reliquit pallium qd̄ tenebam et fugit foras. In argumentuz ergo fidei retentum palliuꝝ ostendit marito reuertenti domū et ait: **I**ngressus est ad me seruus hebreus quem adduxisti: ut illuderet michi. **L**unq; vidisset me clamare: reliquit pal lium. et fugit foras. **N**is auditis dominus. et multū credulus ver

bis coniugis. iratus est valde. descendit christ⁹ in infernum. **I**nnocentem ad penam no centū.

Tradiditq; ioseph in carcerez. ubi vincti regis custodiebātur: et erat ibi clausus. **F**uit aut̄ domin⁹ cui⁹ ioseph. et misertus illius: dedit ei gratiā in cōspectu principis carce ris. Qui tradidit in manu ipsius vniuersos vinctos qd̄ in custodia tenebātur. et quidquid siebat sub ipso erat: nec nouerat aliquid cum ctis ei creditis. Dominus em̄ erat cum illo: et omnia opera eius dirigebat.

Dicitur. **I**s ita gestis **p**incerna regis Hiero. **V**bi nos p̄sumus principem vi narioꝝ in hebreo ha bēt̄ mēleb̄. illud ver bum qd̄ in noī serui abraꝝ dudū legimus qd̄ nos posuim⁹ mo re vulgi vocare p̄vernam. et usq; hodie apud barbaros ma xime dignitatis est regi pocula porrēsse.

C. XL.

cerem principis militum. in quo **I**nnoçes cū nocentibus et i cui⁹ nutrō omnia fuit. vinc⁹ erat et ioseph. At custos et seruidos. et Christo. carceris tradidit eos ioseph qui serba salutis. et ministrabat eis. Aliquātum tem

Judei sub lege gentiles sub tutoribus et actoib⁹ usq; ad prefinitū tem poris flixerat: et illi in custodia te pus a patre. **N**on p̄ meritis suis videtur nebanur. **C**ideruntq; ambo som

sommum. sed ut ioseph qui latebat manifestaretur et magnificaretur. nium nocte una iuxta interpretati onem congruā sibi. Ad quos cū introisset ioseph mane. et vidisset eos tristes. sciscitatus est dices: Cur tristior est solito hodie facies vestra? Qui responderūt: **S**om nium vidimus. et nō est qui inter tia donec venit christus qui agit libū et soluit signacula eius. pretetur nobis. **D**ixitq; ad eos ioseph. Nunquid nō dei est inter

Pretatio? Referte michi quid vi

Hoc paucis de iuda salutatis popul⁹ gentilium ad distis. **N**arravit prior p̄positus

salutem precucurrunt. **P**incernarum somnum suū. **C**lare dicit: ego vritis vera in qua radicata est ecclēsia de qua dicitur et vos palmetes. debam coram me vitem in qua

Contingat continētes rectores.

Ecclēsia p̄ducit paulatim germin fidei floridā in neophytis matura in pfectis de qua tria

vnuꝝ exprimitur cu p̄ielo passionis calcatur qd̄

paullatum in gemmas: et post flo

pharaoni i mundi potestibus p̄pinatur cum

res vuas mātēscere. calicemq;

christi passio eis imitāta aut credēla predicā.

pharaonis in manu mea. Tuli er

go vuas. et expressi in calice quē

tenebam: et tradidi poculum pha

raoni. **R**espōdit ioseph: **D**ec̄ est

christiana tempora p̄met p̄phetia. interpreta

interpretatio sonum. **T**res p̄pa

gines tres secundū euentū terū mox futurorum.

gines tres adhuc dies sunt. post

quos recordabitur pharao mini

sterij tui. et restituet te in gradum

pristinum: dabisq; ei calicē iurta

officium tuuꝝ sicut ante facere cō

sueueras. **T**antū memento mei

cū bene tibi fuerit: et facias meū

misericordiam vt suggeras pha

raoni ut educat me d̄ isto carcere

quia furto sublatuſ sum de terra

Clidebā corā z. Hiero. Et ecce vi tis in cōspectu meo: et in viꝝ tres fundi. et ipsa germinans tres undos. tria flagella tres ramos sine p̄p a gines hebreū sermo si gnificat: qd̄ ab illis ro cantē syriachim.

Genesis.

Tria canistra
Aug. **V**bi in latinis
codicibus tria canistra
farine scriptum est. greci
et habent codicibus.
qd interpretantur panes
cibarios. Sed illud
mouet quomodo pa-
nem cibarum potuerit
pharao habere in escis
Dicit enim superiore ca-
nistro omnia opera fuisse
in pistoria. et quibus
pharao edebat. **H**oc
intelligendum est etiam
pm canistra habens
se panes cibarios: qd
dictum erat tria canis-
tra codicibus. et te-
super fuisse illa. et ex
omni genere pistoria
opus. in eodem scilicet canis-
tro superiore.

Natalicius pha-
raonis. Pharaon
et herodes die nativitatis
celebraverunt: qd
ex hora nativitatis se
reges fuisse putau-
runt.

C. XLI.
Dutabat se et. Aug. **S**icut seruus
abraz dixit. Ecce ego
suo fonte aquae
locutus intelligatur
in psalmo ubi scriptum
est. Qui fudavit ter-
ram super aquas: non
cogant homines pu-
tare sicut nauem nata-
re terram super aquas.
Intelligit enim qd alti-
us sit terra quam aqua.
Altius quippe aquis
fuscolitur: ubi habitat
terrena animalia.

De quo ascen-
sione. Ecce de flumio
ascendebant septem bo-
nes speciosae ad videlicet
dum. et electe cornibus. et
pascebantur in inachi-
bus. et genesis scriptum
est inachy: et nec grec
sermo est. nec latinus.
Hebrieus quoque corru-
ptus est. Dicit enim iachy
i. in palude. Sed qd
u. littera apud hebreos. et y. similes sunt. et
tm magnitudine diffe-
runt. p. habui babi. xx
transstulerunt et secundum
assuetudinem suam ad ex-
primendam duplum
aspirationem hebreo-
braicem littera. chi grec
cam copulauerunt.

hebreorum: et hic innocens in lacu
missus sum. Clidens pistorum ma-
gister qd prudenter somnum dissol-
uisset. ait: Et ego vidi somnum. qd
spicere pro tribus canistris codicibus tres
cophinus farine habetur in hebreo.
haberem tria canistra farine super
caput meu. et in uno canistro qd
erat excelsius. portare me omnes
cibos qui sunt arte pistoria: aues
qd comedere ex eo. Respondit ioseph:
Hec est interpretatio som-
niu. Tria canistra tres adhuc dies
sunt: post quos auferet pharao ca-
put tuum. ac suspedet te in cruce:
et lacerabunt volucres carnes tu-
as. Erinde dies tertius natalicio
pharaonis erat: Qui facies gran-
de coniuinu pueris suis. recorda-
tus est inter epulas magistri pin-
cernarum et pistorum principis. Re-
cem domini accepit liberari meruit.
Statutus alterum in locum suum: ut
sunt in vasa ire ministratur poculum vite va-
sis ministerio. Qui in pane do-
porrigeret regi poculum. Alterum su-
mum lignum misit. per agnum periret.
Spendit in patibulo: ut coelectoris
veritas probaretur. Et tunc succe-
dentibus prosperis: prepositus
pincernarum oblitus est interpre-
tris sui.

XLI.

Dicit duos an-
nos vidi pharao somnum. Dutab-
bat se stare super flumium. de quo
spirituales que. pcesserunt ad nutrem
ascendebant septem boues pul-
dam infantiam primitiae ecclesie.
cre et crasse nimis: et pascebantur
humilibus. vnde. Sicut que. r. s. m. n. s. b. et q.
et t. u. m.
in locis palustribus. Alius quoque
spirituales nequeret.
septem emergebat de flumine fe-
nulli numeramento apte.
de. consecutus macie. et pasceban-
tur in ipsa amnis ripa in locis
Tenebrosis mentibus. Cōsumpscrut om-
nen decore virtutum in animab. que speciem
virentib; deuoraueruntq; eas.
habebant cultum virtutum.
quarum mira species et habitudo

C. XLI.

corporum erat. Expergescat pha-
rao rursus dormiuit: et vidi aliud
somnum. Septem spicere pullula-
bant in culmo uno plene atque for-
tis spicere macie verbi dei famel. cum refrige-
mos. Alius quoque totidem: spicere te
scete charitate. in fine seculi abundabit iniquitas
nues et peccati vredine oriebatur:
deuorantes omnes priorum pulcri
tudinem. Vigilans post quietem
et facto mane pauore pterris mis-
sit ad oes predictores egipci. cunctos
qd sapientes. et accersitis narrauit
somnum: nec erat qui interpretare
sunt mysteriis qd absconditi in deo a seculis in-
tus. Tunc demum reminiscens pri-
deo apparere mediatore et predicante maifestum
cernarum magister ait: Confiteor
peccatum meum. Irratus rex seruus
suis me et magistrum pistorum re-
trudi iussit in carcerem principis
militum: ubi una nocte viteribus vi-
dimus somnum presagium fu-
rorum. Erat ibi hebreus eiusdem
ducis militum famulus. cui nar-
rantes somnia: audiui quid
quid postea rei probauit euentus.
Ego enim redditus suis officio meo
et ille suspensus est in cruce. Pro-
tinus ad regis imperium eductum
surgens a morte tondetur: qd passibilitate et mor-
talitate quasi capillorum iugulitate exiit: et
veste immortalitatis induitur.
de carcere ioseph toronderunt: ac
veste mutata obtulerunt ei. Qui
ille ait: Clidi somnia. nec est qui
edisserat qd vidi: et audiui te prud-
tissime concire. Respondebit ioseph
Absque me deus respondebit pro
spera pharaoni. Narrauit ergo
alias pharaon. Ille que viderat. Dutabam me sta-
re super ripam fluminis. et septem
boues de amne pcedere pulcas
et horundis et plenis pinguedine.
nimis et obesis carnibus: que in
pastu paludis virecta carpebant
Et ecce has sequerantur alii septem

C. XLI.

Dunc demum.
Quia gentilis plus
tandem exhibitione
predictorum se intulit in
spem futurorum.

Dutabam me
stare super ripam
Septem anni qui se-
pctis spicis plenis. vel
septem vaccis pingui-
bus ostenduntur. spiritu-
talia dona signifi-
cant: quibus virtus si-
dei larga pietate re-
dundat. Septem vero
steriles et ieiuni. veri-
tatis et iusticie famae
in nouissimo tempore.

Nunc ergo **z**. Hoc tempore gratie videmus impletum, qd abundantia doctrina apostolica septiformi spiritu ministrata, diuina dispositione per singulas vrbes episcopi et doctores ordinati sunt qui abundantia doctrinae diuinissimis sibi collatis libros sanctos scriperunt, quibus abundante fame verbi et testimentib[us] doctori bus indigentia vestra reficeremus.

Et quinta parte Rotandū qd egyptiā quinta parte frugis in horrea regis cōgre gant; qd filij tenebra rum quinq[ue] sensibus dedit celestia nō cu riant, sed veri israeli & decimas dant; qd cō lestem patriā cui te cima pars coruunt, re formare laborant.

Ili. Cōgregauit ioseph p septē annos omnē frugū abundā tiām i frumenta fidei sancto p horreis con tens per septē charis mata, quasi septē annos ut cū vījām in opere gerint; i cū iniqtas occurrerit septem capitaliū criminū s[ic] antīcō, qn famēs fidei fuit & salutis, tūc sancti habeat copio sam iusticię frugē, ne fides eoz inopia ser monis deficiat.

Quis spiritu **z**. Ang. Tercio nūi fal lor insinuat nobis in libro spiritu sanctū Primo vbi dictum est: Spiritus te ferat in aquas. Secundo vbi dicit deus Nō permanebit spiritus meus in hominib[us] istis **z**. Tercio cum dicit pharao in ioseph esse spiritu regis tei. Quondam in legimus spiritu sanctū.

Dixitq[ue] Ili. Ioseph qui typu xpī gerat, currum meruit & p[ro]p[ter]o p[ro]conauit ante eū & cōstituit eum pharao sup vniuersam terrā egypti: tūc mala dona significant, quod videntur ad longa picturā runda. S[ic] vero scilicet ioseph a fratribus, & te inferni carceri surrexit, ascendit

boues, intantū deformes & macilente, vt nunq[ue] tales i terra egypti viderim. Quę deuoratis & cō sumptis prioribus, nullum satiatis dedere vestigiū, sed simili macie & squalore torpebant. Eungiilans rursum sopore depresso vidi somniū: Septem spicē pululabant in culmo uno plenē atq[ue] pulcerrimē. Alię quoq[ue] septem tenues & percussē vredine oriebantur & stipula, quę priorum pulcri tuidinez deuorauerunt. Narravi coniectoribus somnium: & nemo est qui edisserat. Respōdit ioseph Somnium regis vnuū est: Quę facturus est deus ostendit pharao. Septem boues pulcre & septem spicē plenē septē anni vber tatis sunt: eandemq[ue] vim somniū Sic somniū interpretatur, vt temporū eueniū comprehendunt. Septē quoq[ue] boues tenues atq[ue] macilente qd ascēderunt post eas, & septem spicē tenues & vento vrente percussē septem anni sunt vēture famis: qui hoc ordine complebuntur. Ecce septem anni venient fertilitatis magnē in vniuersa terra egypti: quos sequentur septem anni alij tantē sterilitatis: vt obliuioni tradatur cuncta retro abundantia. Cōsumptura est emī famē omne terram: & vbertatis magnitudinez perditura est inopie magnitudo. Qd autē vidiisti secundo, ad eandem rem pertinens somnium firmitatis indicium est: eo qd fiat sermo dei, & velocius impleaf. Nūc ergo prouideat rex virū sapientē

& industrium, & p[ro]ficiat eū terre egypti, qui constitut p[ro]positos per singulas regiones: & quinta partem fructuum per septem annos fertilitatis, qui iam nunc futuri sunt congreget in horrea: et omne frumentum sub pharaonis potestate condatur: serueturq[ue] in vrbib[us], & p[ar]aretur future septe annorum fami, quę pressura est egyptum: & non consumetur terra inopia. Placuit pharaoni consilium: & cunctis ministris eius. Locutusq[ue] est ad eos: Num inuenire poterimus talē virū, qui spiritu dei plenus sit? Dixit ergo ad ioseph: Quia ostendit tibi deus omnia quę locutus es: nunquid sapientiorem & consimilem tui inuenire potero? Tu eris super dominum meam: & ad tui oris imperiū cunctus populus obediet. Uno tantum regni solio te p[re]cedam. Dixitq[ue] rursum pharao ad ioseph: Ecce cōstitui te super vniuersam terram egypti. Tulit anū fidei significat qd est in potestate ch[risti]. Sic pontificatum uersum terram egypti. Tulit anū fidei significat qd est in potestate ch[risti].

Sic significat carnē ch[risti]: de terra virginis assumptam, & ad decorū immortalitatis diversis passionibus ductam.

nu eius. Vestiuitq[ue] eum stola bis

celestem sapientiā, que sicut circulus, nec initio nec fine clauditur.

sina: & collo torquem auream cir-

cūposuit. Fecitq[ue] eū ascēdere su-

per transcedit omnē volubilitatē ipsius rerū.

per currum suum secundum clā-

Johāne baptista, qui ait: Parate viam domini.

vel tuba angelica que venientē ad iudicium manete p[re]cone: vt omnes coram preuenient.

eo genu flecent, & p[ro]positum

esse scirent vniuersę terre egypti.

Dixit quoq[ue] rex egypti ad ioseph

Ego sum pharao: absq[ue] tuo impe

rio non mouebit quisq[ue] manum

currū cōfessis regni, de quo dicit: currus dei tecē milib[us] multi p[er]plex, & accepit potestatem p[ro]dicandi & iudicandi a patre. Ind Dedit ei nomen, qd est sup omne nomē **z**. Accepit quoq[ue] annūlum, i. pontificatum fiduci, quo credentium animę salutis signo signant, frontibusq[ue] & cordib[us] nostris p[er] signum crucis figura eterni regis impunit. Induit stola bissina, i. carne sancta byssō splendidiorē, & stola immortalitatis. Accipit quoq[ue] torquē auream, i. intellectū bonum. Preco antecepit eum, i. iohā baptista, qui ait: Parate viā domino. Abiebit & aliū p[re]conem, qd veniet in tuba angelī.

Ecce cōstitui te **z**. Ioseph te carcerē eductus, super egyptum cōstituit, & xps resurgens accepit nomine qd est sup omne nomē, vt in nomine ihesu omne genu flectatur.

Clamāte p[re]co ne **z**. Et clamauit ante eum p[re]co; & cōstituit eū sup omnes terrā egypti, pro quo aquila trahit. Et clamauit in cōspectu eius ad geniculatiōnem. Sumach ipsius bebebat posuit. Et clamauit ante eū abrēth. Vñ michi videt nō tam p[re]co vel ad geniculatio[n]em qd in salutā do re: adorando ioseph accipi potest intelligenda, qd he[re]b[iti] tradunt dicitēs patres teneb[er]e ex b[ea]tō sermone trāserri, ab qd p[ro]p[ter]e dicitur pater, reb[er]e deliciatus vel teneri mus, significante scriptura: qd iuxta prudētiām omnium patet fuit, sed iuxta etatē te, nerrimus adolescentis & pueri.

Et vocauit ēt.
Hiero. Et vocavit
pharao nōm ioseph
phasnecphane. et de-
dit ei assenez. f.p.s. e.
Licet h̄ nomē hebr̄ai
ce absconditoꝝ repto-
rem sonet; tñ quia ab
egiptio ponit ipsius
lingue debet habere
rationeꝝ. **I**nterptat
ergo phasnecphane.
sive ut lxx. transferre
voluerit spontūpha-
nec saluator mundi-
eo q̄ orbem terre a fa-
me liberauit. **P**otan-
dū aūt q̄ dñi quon-
dam et emptoris sui
filiā uxore accepit:
qui ad id locoꝝ pon-
tifax eliopolcos erat.
Neque phas erat abs-
q̄ ennuchis ydoli il-
lius esse antitites: vt
vera illa hebreoꝝ su-
per eo quā ante dixi
mus suspicio compre-
betur.

Et dedit illi ux.
zc. Ang. Quicq; solz
cui? phutipharis als
petefre vt pleriq; ha
bent et corrupte vt su
pra dicitur est. utrum
illi? cui? seru? fuit. an
alteri? **S**ed credibili
us alterius. **N**a te il
lo quomodo credat
multa sunt qmoue
ant. **P**rimum q; scri
ptura no memoravit
cū videat hoc no pos
se preterire qd ad io
seph gloria glinebat
vt ei filiam duceret
cui? seruus fuit. **D**e
inde quomodo spa
do filia habere potuit
Sed responderet quo
modo uxorem? **P**o
stea em credit absca
sus vel casu vel spon
te. **E**t q honor ei? q
solet no memoratur
i. q archimachir? fu
it. que principē coco
rum latini interpretati
sunt. principem mili
tie quidā intelligunt
Sed erā hic respōde
tur. duos illum hono
res habuisse: sacerdo
tium solis. et militie
principatū. **C**ogruē
autē alibi ille honor
memorat; qui talib⁹
congruit actib⁹. **H**ic
vero postq; in ioseph
apparuit non paria
diminitas: honor soce
ri et ci debuit nomina
ri. qui glineat ad dini

aut pedem in omni terra egypti.
† **ut recte gereret etiam similitudinem: qui sal-**
Ueritatem nomine illius: et vocauit eum
uator non modo egypti: sed totius mundi.
lingua egyptia ca saluatorem mun-
† **Ioseph involumat ducit vproxem: et christus ascen-**
dit ad celos subleuat: sociat ibi ecclesia de ge-
tibus: quae bene significat filia sacerdotis eius
di. Deditque illi vproxem assenez filia
poleos: qui sacerdos erat gentium. Eliopoli quo
q interpretatur ciuitas solis: de qua oculi sibi
ponsa: qui in sole posuit tabernaculum suum.
phutipharis sacerdotis eliopole
os. Egressus est itaque ioseph ad
† **hac etate christus predicare cepit euangelium**
an quae nemo debet assumi ad sacerdotium vel pre-
dicationis officium.
terram egypti. Triginta autem erat
† **In mundo se presentatio per predicationem**
anno quando stetit in conspectu
z miracula.
regis pharaonis: et circumiuit oes
regiones egypti. Cenitque fertili-
tas septem annorum: et in mani-
pulos redacte segetes congrega-
tus sunt in horrea egypti. Omnis
etem frugum abundantia in sin-
gulis vrbibus condita est. tanta
† **Innumerabilis: sicut arena.**
que fuit multitudo tritici. ut arenæ
† **visitata.**
maris coequaretur: et copia men-
suram excederet. Nati sunt autem
† **christo. id discessio a tide quam faciet an-**
† **ioseph filii duo annos veniret: fa-**
tichustus.
mes: quos ei peperit assenez filia
phutipharis sacerdotis eliopole
os. Vocauitque nomen primogeni-
† **Oblivio. hic est iudeus populus dei sui oblitus:**
niti manasses dicens: Oblivisc
me fecit deus omnium laborum meo
rum: et domus patris mei. Nomine
† **fructificatio: quae significat ecclesia de gentibus**
que secundi appellavit Ephraim
per totum mundum dilataram.
im dicens: Crescere me fecit deus
in terra paupertatis meæ. Igitur
† **tempore pacis ecclesiastice finito.**
transactis septem annis vberatis
qui fuerant in egypto: ceperunt ve-
nire septem anni inopie quos pre-
dixerat ioseph: et in universo orbe
† **verbi dei. id hunc non erat qui faceret bonum.**
fames et pauperitatem. In cuncta au-
tem terra egypti non erat panis.
Quia esurientes clamauit populus
ad pharaonem alimenta petentes
† **In angustia spiritualis famis: consilium vnicuius**
est ut recurrant ad horrea iosephi. i. sanctos scri-
Quibus ille respodit: Ite ad io-

pturas a sanctis patrib⁹ nobis ad cōsolationē
inopie reseruatas.
seph. ⁊ quidquid vobis dixerit sa-
cite. Crescebat autē famēs quoti-
die in vniuersa terra. Aperuitq;
ſtenduntur frumenta verbi dei egyptiis. cū ie-
iōseph vniuersa horrea: ⁊ vende-
māciant diuinis obsequiis.
bat egyptiis. Nam ⁊ illos oppres-
ſerat famēs: omnesq; prouintię
veniebant in egyptum vt emerēt
escas. ⁊ malū inopie tparent.

C // XLII

Hodiēs aut̄ † **J**udaeo populo & scūa
Jacob q̄ alimenta
gelica doctrina predicaretur in mundo.
venderentur in egipto. dixit filiis
suis: Quare negligitis? Audiui
q̄ triticum venundetur in egipto
Descēdite & emite nobis necessa-
ria. ut possimus vivere: & nō con-
sumamur in opia. **D**escendentes
ra minime gloriātur iudei sub decalago p̄stituti
igīs fratres ioseph decem ut eme-
rent frumenta in egipto. **B**eniamin
paternis traditionib⁹ occupato.
domi retento a iacob. qui dire-
rat fratribus eius: ne forte in iti-
† **S**humiliauerūt se ad intellectū eorum de qui
nere quicq̄ patiat̄ mali. **I**ngres-
bus dictū est: vt qui nō vident videant.
si sunt terram egypti cuī alijs qui
pergebant ad cūmēdum. **E**rat aut̄
† **S**pānis in terra vel intelligentie. † **S**ta
dea. † **S**Christus.
Thomas in terra chanaan. & iο-
† **S**Mundi. † **S**Ali sermo scientie ali sermo
seph̄ princeps egypti: atq̄ ad illi
sapientie ali interpretatio sermoni.
Uis nutum frumenta populis ven-
† **S**Christū adorat omnis ceterus sanctorum.
debantur. **L**unq̄ adorauissent eū

fratres sui et agnouisset eos. quia-
si ad alienos durius loquebatur
interrogans eos: **C**nde venistis
Qui responderunt: **D**e terra cha-
naan. ut emam? victui necessaria
SCognoscabant iudei a christo. Ipsi autem non
cognoscabant eum.
Et tunc fratres ipse cognoscens: non
est agnitus ab eis. **R**ecordatusque
Squid videt quod sol et luna et stelle adoraret eu-
sommiorum que aliquando viderat
ait ad eos: **E**xploratores estis. ve-
videatis infirmiora terre venistis

nitatē nō parvā secū-
dum opinionē egipci-
orū in sacerdotio. s.
solis. **S**ed in omnibus
his qui p̄positus fuit
custodiarū carceris;
incredibile est esse p̄-
positū in officio sacer-
dotum. Deinde non
simpliciter dictū ē. q̄
sacerdos solis esset. b̄
cinitatis solis q̄ vo-
cat eliopolis. **A**tesse
autē dicit plusq̄. xx.
milib⁹ a cītate mē-
phi rbi pharaones
·i. reges maxime cō-
manebant. **Q**uoniam
deserto officio sacer-
dotij potuit str. nū
regis seruire militie
principatui? **A**ccedit
etia q̄ egipci sacer-
dotes phibent nō ser-
uire nū templis deo-
rum. nec aliud officij
gerere. **S**ed forte tūc
aliter fuit. **C**redat q̄s
q̄ qđ placet. nō ē mi-
chi questio cui⁹ exit⁹
sit clausus. siue vnus
fuit petefres. siue duo
q̄ dlibet em̄ hōz q̄sq̄
existimet. nō est fidei
piculosum: nec cōtra
rium veritati scriptu-
rārum.

Nati autem sunt
xc. Hiero. Observa-
ppter questionem que
post te filiis ioseph
pponenda est. qd; an
te famis tempus quo
iacob intravit in egi-
tum. duos tamen filios
habuit manassen et
epbraim.

Caperuitq; io-
seph zc. Ioseph a
penuria frumenti sal-
uat egyp tum. et xps a
fame xbi liberat mu-
dū. Apuit bo:rea sua
xps in o:bē terrarū
et erogatione frumenti
sui omnia subiugavit
Nisi fratres ioseph
vendidissent: defece-
rat egyp tus. nisi indeci
christū crucifixissent:
perierat mund⁹. Jo-
seph interptatur au-
gmentatio. **S**i illo
ioseph ampliationes
non habuit. nisi sola
egip⁹. in nostro vni-
uersus mandus. Ille
erogauit triticum. no-
ster tei verbum. In
omnē cīm terrā exiuit
son⁹. e. **C. XLII.**

Egypto. Dicit et deus pater ex egypto voca vi filii mei. Delsen dunt tecē puectores i. inde sib' decalago p̄stitui quos ipse cognoscēt; nō est agnitus ab eis. Cognoscātur lebēti a xp̄o: et ip̄o agnoscit eum. Dederūt illi pecunia sed ioseph i. xp̄s triti cū edidit et argentum reddidit: q̄ nō pecunia emis xp̄s: sib' grā.

Per salutē phā. Aug. Quid est q̄ io seph vir sapiens nec soli inter homines: s̄ etiā scriptura testē latus iurauit p̄ salutem pharaonis n̄ erit tuos te egypto frēs suos: nisi frater iunior veniret: An etiam bono et fidelī vīlis fera salūtē pharaonist? Quāto em̄ magis ipsi q̄ cū in tanto ho no relocanerat: fidē serubat: si illi q̄ ei hūm emptū possidebat.

Qd̄ si non curabat pharaonis salutē: nū quid piuriū p̄ cuiusli tet hois salutē vitare nō rebusit. An nō est piuriū? Tenuit em̄ vnu coz donec veniret beniamin: et veniā son est qd̄ dixit nō ex ibis donec veniat fr̄ester. Ad oīns ei potuit p̄tinere qd̄ dictū est. Nam quāto ille ventur' esset: nisi ad eā reducendū aliqui redissent: s̄ qd̄ seq̄ tur magis v̄get q̄lī one: vbi ite p̄ iurauit dices: Mittite ex vobis vnu: et adducat eum: Vos aut̄ eritis sceleritas multa in corde tranquillitas: vbi hinc doceatur quāta hīs bēvolentia debet: quos in vinculis donec p̄beniūr que forte p̄ equo corripim̄.

Dixistis vtrum falsa an vera sunt. Alioquin p̄ salutē pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo eos custodī tribus diebus. Die aut̄ tertio eductis e carcere ait: Facite que dixi: et viuetis. Deus em̄ timeo. Si pacifici estis: frater vester vnu liget in carcere: Vos aut̄ abite: et fertē frumenta q̄ em̄ stis in domos vestras: et fratrem vestrum minimum ad me adducite: et possim vestros probare sermones: et non moriamini. Secesserunt ut dixerat: et locuti sunt iniui hoc est quo undā iudeorum confessio: amissio loco et gente: et apertis sacramentis que prius cēm. Merito hēc patimur: q̄ pecula sua erant in volamine littere. **C**auius in fratrem nostrū: vidētes angustiam animę illius dum dep̄ecaretur nos: et non audiūmus: idcirco venit super nos tri-

Hic significat iocodemū et ioseph qui nō cōbulatio ista. E quib' vnu ruben senserunt p̄ filio et actib' iudeorū i morte hiesu. ait: Nunquid non dixi vobis: no

lite peccare in p̄ez: et nō audistis s̄ i vīdicta fusi sanguinis sumitur.

Mam̄: Pacifice venim̄: nec quicq̄ famuli tui machinans mali. Qui bus ille respondit: Alter est. In minuta terē huīus cōsiderare venisti. Et illi: Duodecim inquiūt fratres servi tui sumus filii vnius viri in terra chanaan. Minimus cū patre nostro est: aliis nō est super. Hoc est ait qd̄ locutus sum: Exploratores estis. Jam nūc experientū vestri capiā. Per salutem pharaonis non egrediemūt.

Subaudi oīns. de angustia littere. Credat paulus apōstolū: Humanus tanq̄ abortiuus.

Ihinc donec veniat frater vester

Shoc cōpletū est quādo missus est ananias ad baptizandum eum. **M**ittite ex vobis vnum **S**ub illa erat in verbis vt adducat eum: Vos aut̄ eritis sceleritas multa in corde tranquillitas: vbi hinc doceatur quāta hīs bēvolentia debet: quos in vinculis donec p̄beniūr que forte p̄ equo corripim̄.

Dixistis vtrum falsa an vera sunt. Alioquin p̄ salutē pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo eos custodī tribus diebus. Die

aut̄ tertio eductis e carcere ait: Facite que dixi: et viuetis. Deus em̄ timeo. Si pacifici estis: frater

vester vnu liget in carcere: Vos aut̄ abite: et fertē frumenta q̄ em̄ stis in domos vestras: et fratrem

vestrum minimum ad me adducite: et possim vestros probare sermones: et non moriamini. Sece-

runt ut dixerat: et locuti sunt iniui hoc est quo undā iudeorum confessio: amissio

loco et gente: et apertis sacramentis que prius cēm.

cit aliq̄. v̄p̄ est: q̄ si fecit adulterium: damnat illū dñs. Hoc at̄ v̄p̄ nō est. Si at̄ v̄p̄ nō dicitis: exploratores estis. cum etiam si mentiant: nō sunt exploratores. sib' ita dñm est: exploratores estis. tanq̄ si dictū esset explorator p̄gna digni estis. Hoc est exploratores reputabim̄ ni merito mēdaciū v̄stri. Etis ait potius se dici: p̄ habebimini et d̄putabimini: innū mere similes locutōes docēt. Vñ et illa locutio helye. Quicq̄ exaudierit in igne erit deus: nō em̄ erit: sed habebit.

Nesciebat aut̄ Aug. Quid est q̄ cū inter se p̄gnitētes loq̄rent de ioseph. q̄ cū illo male egerant: et b̄ eis dñmō iudicio r̄deret: q̄ se periclitari videbāt: adiungit scriptria: Ipsi ignorabant q̄ audiebat ioseph. Interpres enīz inter illos erat: hoc intelligendū est ideo putasse eos q̄ ille nō audiret: q̄ videbant interpretem q̄ inter illos erat: nichil ei dice re eoꝝ q̄ loquabantur: quē achibūtū putabant: q̄ eoꝝ neiceret lignā. Nec cura erat interpretis ea dicere illi a quo posse fuerat q̄ non ad illū: sed int̄ loquebantur.

Agnit cur ioseph vir multissim̄ frēstālter afficer voluit: in p̄tatione aguitōis lug: cū posset eis se in notescendo cito subvenire. Sed b̄ nō v̄tōnis causa fecit: vt vindicaret malū qd̄ sibi faciū fuerat: sib' vt cognosceret v̄tū eodem stimulo fratrem v̄erū p̄imerent: sib' iōpm̄ in ceteras p̄vincias vendiderant

Apertoq̄ u. s. Fratres ioseph dāt argenti: q̄ iudici cōuersi dimittunt lrām occidentē: et accipiūt spūm viuiscātē: rep̄pit tñ argenti in ore facioꝝ: q̄ pp̄fructū spūalis intelligēt nō dserit nitor eloqntiq̄.

Singuli repes-
terunt. Fratres io-
seph tederūt pecuni-
am in emptione fru-
menti: sed eā accepto
frumento receperunt.
q; noster ioseph n on-
querit nostra: sed nos
Bratis enīz dat sua
munera: z in nostra
emptione nos ditio-
res facit.

Cui respondit.
Strab. Ruben ait.
Duos filios meos in-
terfice si nō r.e.t.zc.
Nec tñ obtinuit. At
iudas dicēs. reus ero
peccati in patrē om̄i
tempore impetravit.
qz ei cōmissus est be-
niamin. Pius est er-
go reū esse peccati qz
corporaliter occidi.
C Deducetis ca-
hos zc. Aug. Que-
ritur vtrū ideo ad in-
fernū. qz cum tristitia
an etiā si abesset tāqz
ad infernū moriendo
descensurus h loqua-
tur. De inferno enīz
magia questio est. z
qd inde scriptura sen-
tia tūbūcūqz h memo-
ratū fuerit obseruan-
dum est.

adducite ad me: ut sciam q̄ nō sitis exploratores. et istūz qui tene-
tur in vinculis recipere possitis.
Ac deinceps quē vultis emendi-
habeatis licentiam. **N**isi dictis
cum frumenta effunderent: singu-
li reppererunt in ore saccorum li-
gatas pecunias. **E**xterritisq; si-
mul omnibus dixit pater iacob:
Abſq; liberis me esse fecistis. Jo-
seph nō est super. simeon tenetur
in vinculis: et beniamin aufere-
tis. **I**n me hęc om̄ia mala recide-
runt. **L**ui respondit ruben: Duos
filios meos interfice: si non redu-
xero eum tibi. **T**rade eum in ma-
nu mea. et ego eum tibi restituaz.
At ille: **N**on descendet inquit fili-
us meus vobiscum. **F**rater eius
mortuus est: ipse solus remansit.
Si quid ei aduersi acciderit i ter-
ra ad quā pergitis: deducetis ca-
nos meos cū meroze ad inferos.
alias dolorc,

T C XLIII.
Rteriz famel

Pteriz fames
vehementer omnē terram preme-
bat. **C**onsumptisq; cibis quos ex-
egipto detulerant. dixit iacob ad
filios suos: **R**evertimini et emite
pauxillum escarum. **R**espōdit iu-
das: **D**enuncianuit nobis vir ille
sub attestatione iurisjurādi dices
Non videbitis faciem meā: nisi
fratrem vestrūz minūmū addu-
ritis vobiscum. **S**i ergo vis mit-
tere eum nobiscum. pergem⁹ pa-
riter. et emem⁹ necessaria tibi: **S**i
autem non vis: non ibimus. **C**ir-
enīm ut sepe diximus. denuncia-

uit nobis dicens: Non videbitis faciem meam absq; fratre vestro minimo. Dixit eis israel: In meā hoc fecistis miseriam: ut indica retis ei & alium habere vos frēm At illi responderunt: Interroga uit nos homo per ordinē nostrā progeniem. si pater vineret: si ha beremus fratrem. Et nos respon dimus ei cōsequenter iuxta id qd fuerat sciscitatus. Nunquid scire poteramus qd dicturus esset: ad ducite vobiscum fratrem vestrū. Judas quoq; dixit p̄i suo: Mit te puerum mecum ut proficisci mur & possimus vivere: ne moria mur nos & paruuli nostri. Ego su scipio puerum: de manu mea re quire illū. Nisi reduxero & reddi dero eum tibi: ero peccati ī tere us omni tempore. Si non inter cessisset dilatio: iaz vice altera ye nissimus. Igitur israel pater eo rum dixit ad eos: Si sic necesse ē facite qd vultis. Sumite de opti mis terre frugibus in vasis v̄fis & deferte viro munera: modicum resine & mellis & storacis & stactes h̄el cubus. & therebinthi aibor est. cu^r resina sunilitc ro catur. & therebinthi & amigdalarum. pe cuniamq; duplicez ferte vobiscū & illam quā inuenistis in sacculis reportate. ne forte errore factum sit. Sed & fratrem vestru^z tollite & ite ad virum. Deus autē meus omnipotens faciat eum vobis pla cabilem. & remittat vobiscum fra trem vestrum quē tenet in vincu lis: & hunc beniamin. Ego autez quasi orbatus absq; liberis ero.

Modicū resine
Hiero. Aliqd resine
z mellis thymiana z
stacte z therebinthū
z nuces. siue vt aqua
z sumachus transstule
runt amigdala. vbi
nostris codicibz ha
bet thymiana in he
breo est nechota. qd
aquila storacē trāstu
lit ex quo domus ne
chotha q in ysaiā le
gitur: manifeste cella
thymiamatis siue sto
racis intelligit. eo q
in illa sunt aromata
diuersa credita.

Tulerunt ergo viri munera. et pecuniam duplice: et beniam. De scenderuntque in egyptum: et steterunt coram ioseph. Quos cum ille vidisset. et beniam simul precepit dispensatori domus sue dicens. Introduc viros domum. et occide victimas. et instrue coniunctionem: quoniam hodie mecum sunt comes sturi meridie. Fecit ille sicut fuerat imperatum: et introduxerunt viros domum. Ibique exterriti direxerunt mutuo: Propter pecunias quam retulimus prius in saccis nostris introducti sumus: ut deuoluunt in nos calumniam. et violenter subiecti seruituti. et nos et asinus nostros. Quaobern in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem locuti sunt: Oramus dominum ut audias nos. Jam ante descendimus ut emeremus escas: quibus emptis cum venissimus ad diuersorium. apud uimus sacculos nostros. et inuenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportamus. Sed et aliud at tulimus argenteum: ut emamus quae necessaria sunt. Non est in nostra conscientia. quis eas posuerit in marsupiis nostris. At ille respondit: Pax vobiscum. nolite timere. Deus vester. et deus patris vestri: dedit vobis thesauros in sacculis vestris. Nam pecunias quae dedistis. probatam ego habeo. Eduxitque ad eos symeon. Et introductis domum attulit aquam. et lauerunt pedes suos: deditque pabu-

la asinis eorum. Illi vero parabat munera: donec ingredere se ioseph meridie. Audierat enim quod ibi esset comeduri panem. Ititur ingressus est ioseph domum suam. Obtuleruntque ei munera. et tenentes in manibus adorauerunt proni in terra. At ille clementer resalutatis eis. interrogauit eos dicens: Haluus ne est pater vester senex de quo dixeratis michi? Adueruntur: Qui responderunt: Sospes est seruus tuus pater noster. Adhuc vinit. Et incuruati adorauerunt eum. Attollens autem oculos ioseph vidit beniam fratrem suum veterinum. et ait: Iste est frater vester minimus de quo dixeratis michi: et rursum: Deus inquit misericordia tui fili mi. Festinauitque in domum: quae comota sunt viscera sua super fratre suo. et erumpebat lacrime: et introiens cubiculum fuit. Rursumque lata facie egressus continuit se et ait: Ponite panes quibus appositis. seorsum ioseph et seorsum fratribus. egyptis quoque qui vescebantur seorsum. Illi citum enim est egyptis comedere cum hebreis: et prophani putant huiuscmodi coniunctionem: Sed erunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua. et minimum iuxta etatem suam. Et mirabantur nimis sumptis partibus quas ab eo accepérat. Majoraque pars venit bejamin: ita ut quinq[ue] partibus ex satiatim secundum idioma hebraice lingue. cederet. Biberuntque et inebriati sunt cum eo.

Cudit ioseph et Ioseph Paulum quoniam lux circumfusa est in qui parvulus: quod nondum matutina fidei cratere gerebat. Unde etiam adolescentia legit: dum lapidantem Stephanum restinuta fuabat. scilicet ioseph. cecitas pauli fletus est Christi. lauit sacramentum Christi. quod a plurimis videndus est Christus. Aug. Affectus boni animi semper proclivus est ad pietatem. Unde et ioseph virtutum possimus considerare copiam. Castus erat: cum spem impudicitiam dñe. Sapiens cum diligenti investigatione fratrum animos explorabat. qualiter sentiret de fratre suo veterino. Justus erat in adhibitore discipline delinquentibus. Pius in conversione penitentium.

Quibus appositis seorsum ioseph quasi extraneis. quasi indigenis. et seorsum fratribus. egyptis quoque qui vescebantur seorsum. Illi citum enim est egyptis comedere cum hebreis: et prophani putant huiuscmodi coniunctionem: Sed erunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua. et minimum iuxta etatem suam. Et mirabantur nimis sumptis partibus quas ab eo acceptarunt. Hoc paulus plus omnibus laboravit. Majoraque pars venit bejamin: ita ut quinq[ue] partibus ex satiatim secundum idioma hebraice lingue. cederet. Biberuntque et inebriati sunt cum eo.

Deus vester et
Ang. Vendacium videtur. sed aliquid significare credendum est. Argentum enim quod datur et non minuit. quod et per batum appellatum est. Ind forte est de quo dicitur. Eloquia domini. eloquia casta. q. i. e. p. t. p. septuplum. i. p. batum pfecte.

Modicū resūne.
Vero Aliqd resūne:
a mellis et cibis et
stace et dextrobustis
et nuce. sive et aqua
et simachos transducere
runt amigdala. ubi
nostris codicibus ha-
bet thymianam in be-
bogo est noctua. quod
aqua floracū tristis
lit et quo conuenient
debet quod in fluis le-
guntur mandefacta et
thymianam sine sto-
ratis intelligi. eo q-
ut illa fuit aromatica
viciaria credita.

Cyphum quē
zc. Ili. Quid libi
vult q̄ inuenitus est
cyphus ioseph ī sac-
culo beniamin: nisi q̄
in corde pauli celestis
doctrinā iam p̄fulge-
bat eloquii dñi esset
eruditus in lege. S̄z
q̄ subiectus nō erat
deo intra saccū erat
cyphus doctrina in-
tra legem lucerna in-
tra modiū. Missus
tū ananias manū im-
posuit marſupiū sol-
uit: et argenti resplen-
duit: et decidentibus
squamis quasi sacci
vinculis soluto sacco
i. deposito legis ve-
lamine adeptus est gra-
tia libertatē: et reuel-
ta facie sermonis euā
gelii p̄dicat.

Can ignoratis
zc. Ang. Quid hoc
sibi velit queri solet:
An q̄ nō serio sed iο-
co dictū est vt critus
voce: non est haben-
dum mendacū. Dē-
vacia em a mendaci
bus serio agunt: non
ioco. Cū autē q̄ non
sunt tanq̄ ioco dicū-
tur: nō putant men-
dacia. Sed magis
mouet: quid sibi ve-
lit hec actio ioseph: q̄
frēs suos donec eis
apiret quis esset toti
ens ludificavit: et tan-
ta expectatione suspe-
xit: qđ licet tanto lit-
hauī cū legit: quā-
to fit illis inopinati
cū quib⁹ agit: nō sapi-
entia illius gravitate
nisi magniū aliquid
illo quasi ludo signi-
ficaret: nec ab illo sie-
ret: nec scripture dice-
ret: in qua sanctitas
tanta: et p̄bandoū
intēio futuroz. Nō
negligenter ergo con-
siderandū p̄uro tan-
tam miseriā in p̄tu-
batione fratru⁹ luoz
quā modo ioseph h̄
diu voluit tenuit: et
q̄ta voluit mora p-
duxit: et tanto eos fa-
ciēs calamitosos: q̄
to ipsoz futurā letici-
am cogitabat: et qđ
agebat ut eoz gaudi-
um differeret: ad hoc
agebat: vt dilatione
cumularet: tanq̄ nō
essent codigae passio-

D //C XLIII.
Recepit autē
ioseph dispēsatori domus suę di-
cens: Imple saccos eoz frumen-
to quātū capere possunt: et pone
pecuniam singulorū in summitate
fēsplendorē diuinī eloquii.
cyphum autē meū argenteū
um et preciū qđ dedit triticī pone
fēpauli qui minimus est apōstolū. in ore sacci iūnioris. factūq̄ est
ita. Et orto mane dimissi sunt cūz
asini suis. Jamq̄ vrbe exierant
et processerant paululum. Tunc
ioseph accersito dispensatore do-
mus ait: Surge inquit persequere
viros: et apprehensis dico:
Quare reddidistis malū pro bo-
stionis fratribus obiecta accusatio: fraterne
no: Cyphum quē furati estis ipē
renditionis expiatio est.
est in quo babit dominus me⁹: et
in quo augurari solet: Pessimaz
rem fecistis. Fecit ille vt iusserrat
et apprehensis per ordinem locu-
tus est. Qui respōderūt: Quare
sic loquitur dominus noster: vt
serui tui tantū flagitiū cōmiserint
Pecuniam quā inuenimus in sū-
mitate saccorum reportauimus
ad te de terra chanaā. Et quomō
consequens est: vt furati simus
domo domini tui aurum vel ar-
gentum: Apud quencūq̄ fuerit
inuenit seruoꝝ morū qđ que-
ris moriatur: et nos serui erimus
domini nostri. Qui dixit: fiat iu-
xta vestrā sententiā. Apud quē
cūq̄ fuerit inuenit. ipse sit ser-
uus meus: Clos autē eritis inno-
xi. Itaq̄ festinato deponētes in
terram saccos aperuerunt singu-
li. Quos scrutatus incipiēs a ma-

iore usq; ad minimum inuenit cy-
phum in sacco beniamin. At illi
scissis vestibus oneratisq; rursus
asini reuersi sunt in oppidū. Pri-
musq; iudas cum fratrib⁹ ingres-
sus est ad ioseph. Nec dum enī
de loco abierat. Omnesq; ante eū
in terra pariter corruerunt. Qui
verbā pro verberib⁹ interrogat fratrib⁹: ne re-
maneat impunitū fraternū scelus.
bus ille ait: Cur sic agere volu-
stis: an ignoratis q̄ non sit simi-
lis mei in augurandi sciētia? Cui
iudas: Quid respondebimus in
quit domino meo: vel quid loq̄
mur: aut iuste poterimus obtēde-
re? Deus inuenit iniquitatem ser-
uorum suorum. Enī omnes serui
sumus domini mei: et nos et apō
quē inuenitus est cyphus. Respo-
dit ioseph: Absit a me vt sic agaꝝ
Qui furatus est cyphum ipse sit
seruus meus: vos autē abite libe-
ri ad patrem vestrum. Accedens
autem propius iudas cōfidenter
ait: O ro domine audi me: loqua-
tur seruus tuus verbū in aurib⁹
tuis: et ne irascaris famulo tuo.
Tu es enim post pharonez domi-
nus meus. Interrogasti pri⁹ ser-
uos tuos: habetis patrez aut fra-
trem: et nos respōdimus tibi do-
mino meo: Est nobis pater senex
et puer parvulus qui in senectute
illius natus est. Cui⁹ vterinus fra-
ter quasi bic solus est superstes de matre sua: sic
ter est mortuus: et ipsum solū ha-
bet mater sua: pater vero tenere
diligit eum. Dixisti quoq; seruis
tuis: Adducite eum ad me: et po-
nam oculos meos sup illū. Sug-
gessim⁹ tibi dño meo: Nō potest

nestantilli temporis
ad futurā gloriā exul-
tationis future cogni-
to fratre quē a se per-
ditum extinabant.

Lui iudas zc.
Aug. Multa in nar-
ratione inde altera di-
cta sunt q̄ cū illis ege-
rat ioseph. q̄uis apō
eū loqueret: vt omni-
no de insimulatione
exploratoꝝ nichil di-
ceret. qđ virū consul-
to tacitū sit: an id fe-
cerit p̄turbatōis obli-
vio nō appetat. Nā
et illud qđ dixerunt
se a ioseph interroga-
tos de patre et fratre
suo: se aut illi interro-
ganti indicasse mirū
est: si vel ad sententi-
am potest ipsa pueni-
re narratio: vt cā cō-
stet eē veracē. quāq̄
et si aliqua falsa in ea
sunt: falli potius per
oblivionez potuit. q̄
auderet mētiri. Apō
eū p̄sertim cui nō sic
nescienti: sed q̄ noue-
rat eū scire: vt eū fie-
cerent ad misericor-
diam narrationi in-
serebat.

puer relinqueret patrem suū. Si em̄ illum dimiserit: morietur. Et dixistis seruis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum nō videbitis amplius faciem meā. Cum ergo ascendissem⁹ ad famulum tuū patrem nostrum. narrāmus ei om̄ia quæ locutus est dominus me⁹. Et dixit pater noster Reuertimini ⁊ emite vobis parū tritici. Cui diximus: Ite nō possumus. Si frater noster minimus descendēderit nobiscū. proficiscemur simul: Alioquin illo absente. nō audemus videre faciem viri. Ad quæ ille respondit: Vos scitis qđ duos genuerit michi uxor mea. Egressus est unus. ⁊ dixistis: Bestia deuorauit eū. ⁊ hucusq; non comparet. Si tuleritis ⁊ istum. ⁊ aliquid ei in via contigerit: deducetis canos meos cu⁹ meroze ad inferos. Igis si intrauero ad serum tuum patrem nostrum. ⁊ puer defuerit cu⁹ anima illius ex hu⁹ ius anima depēdeat. videritq; eū non esse nobiscuz. morietur: ⁊ deducent famuli tui canos eius cu⁹ dolore ad inferos. Ego proprius seruus tuus sim. qui in meaz huc recepi fidem. ⁊ spōpondi dicens: Nisi reduxero eum. peccati reus ero om̄i tempore in patrem meū. Manebo itaq; seruus tuus pro puerō in ministerio domini mei: ⁊ puer ascendat cu⁹ fratribus suis. Nō em̄ possū redire ad patrem absente puerō: ne calamitatis qđ opp̄ssura ē p̄r̄ meū testis assistā

Denc XLV.

Dicit se poterat ultra cobibere ioseph multis corā astantib⁹. vñ p̄cepit vt egredetur cūcti foras. ⁊ null⁹ interesset alienus agnitioni mutne. Eleuauitq; vocem cum fletu. quā audiuerunt egyp̄tij. ⁊ omnis domus pharaonis. ⁊ dixit fratribus suis Sic iudeis dū christū ignorantibus circa s̄i nem mūdi innotescens exhibebit se eis placitū. qui prius eū senserat iuste iratum. Ego sum ioseph. Adhuc pater meus viuit: Nō poterant responde re fratres: nimio terrore pterriti. Ad quos ille clementer: Accedit inquit ad me. Et cū accessissent prope: Ego sum ait ioseph frater vester. quem vendidistis in egyptum. Nolite p̄quere: nec durum vobis esse videatur qđ vendidi. Nisi em̄ a iudeis trastis me i big regionibus: Pro sa ditus fuisse christus saluus nō esset mundus. lute em̄ vestra misit me deus ante vos in egyptum: Bienniu⁹ est em̄ qđ fames cepit in terra esse: et adhuc quinq; anni restat: quibus nec arari poterit nec meti. Pre missis me de⁹. vt reseruemini super terram: ⁊ escas ad vivendum habere possitis. Nō vestro consilio. sed dei voluntate hic missus sum. qui fecit me quasi patrē pharonis: ⁊ dominum vniuersē dominus eius ac principem in omni terra egypti. Festinate ⁊ ascendite ad patrem meuz. ⁊ dicetis ei: hec mandat filius tuus ioseph: De me fecit dominum vniuersē terre egypti: Descende ad me ne morias. Alias moreris. qđ interpretatur propinquitas: unde patet qđ ⁊ si in egypto habitat utr̄ nō tū longe ē a deo. Alii iessen arabic: sed verius gelen dicuntur. rls: et habitabilis in terra iessen.

Misit me deus z Aug. Quid ē qđ iuxta alia exemplaria ita legit: Misit enim me deus ante vos remanere reliquias vestras sub terrā: ⁊ enī trire semē reliquiarū vestrarū magnā: hoc em̄ non v̄lquequam̄ cōsonat: vt reliquias iacob accipiam⁹ etiā filios ei⁹: cū om̄s sint incolumes. an forte il luc significat secreto mysterio qđ apls ait Reliquie p electōz gratia salutis facte sunt ad hoc em̄ occisus est xp̄s a iudeis. ⁊ traditus est gentib⁹: tanq; ioseph egyptis a fratrib⁹. Vñ Nā ⁊ ego israelita sum: vt ⁊ plenitudo gentiū intraret: ⁊ sic omnis israel saluus fieret.

Et habitabis i terra iessen ara. Additū est. Hiero. In hebreo nō habet Unde error increvit qđ terra gessen i arabiā sit. Porro sicut in nostris codicibus est p extremū m̄ scribitur iessen. qđ mibi nequaquam̄ placet terrā significare cōplutam iessen em̄ in ymbrem vertitur. ubi ⁊ in plenis gelsen referit. b

Erisq*uita me tu et filii tui. et filii filiorum tuorum: oves tuas et armata tua et vniuersa q *possides: ibi q *te pascam. Adhuc em *quinq *anni residui sunt famis: ne et tu pereas et domus tua. et omnia q *possides. En oculi vestri et oculi fratris mei beniamin videt q *os meum loquatur ad vos. Nunciate patri meo vniuersam gloriam meam: et cuncta q *vidistis in egypto. festinate et adducite eum ad me. Junq *amplexatus recidisset in collu beniamin fratris sui. flevit: Illo q *similiter fiente sunul super colum eius. Osculatus est ioseph omnes fratres suos et plorauit super singulos. Post que ausi sunt loqui ad eum. Audit *q *est et celebri sermone vulgatu in aula regis. Venerut fratres ioseph. Et ga qui typu gentilis populi gerit: qui gaudius est in fine de conversione in daici populi. uisus est pharao atq *ois familia eius. Dicit *q *ad ioseph ut imparet fratribus dicens: Onerantes hec figura sunt gentilis populi qui ignobilis postea onus chrus sponte subiit. iumenta ite in terram chanaan. et innuete ad fidem indeorum perfidiam. tollite inde patres vestrum et cognationem. et venite ad me: et ego dabo vobis omnia bona egypti. ut suavitatem spiritualis intelligentie comedatis medullam terre. Preceps etiam ut tollant plastra et terra egypti ad subuentiones parvolorum suorum et coniugium. Et dico: Tollite patrem vestrum. et proferate quatuor venientes. nec dimittatis quicq *de suppellectile vestra: q *omnes opes egypti fratres ioseph apostoli sunt fratres christi. vestre erunt. Fecerut filii israel ut eis mandatum fuerat. Quibus de-*****************

dit ioseph plastra secundu phas. et uia christus ordinavit his qui euangeliz enunciante euangelio vivere. raonis imperiu *et cibaria in itine apostolis. **R**ingulis quoq *pferri iussit Scientiam diuinitatis christi. et humanitatis predicand *et dilectionem dei et proximi. binas stolas. Beniamin vero de spacio scientia trinitatis et crucis: que per litteras representatur. c *significant *. et sc *entiam et moderationem quinq *sensuum: que amplior in paulo. dit *trecentos argenteos cu *quinq *per apostolos mittitur in stolis optimis. tantundem pecunie et vestium mittens patri suo: doctores ex gentibus decalogo m *adatis in addens ei fasnos decem qui substructos. Omni plenitudine scientie in deos imbucent. ueherent ex omnibus diuinitiis egi t. Que pseudo apostolos significare possunt de quibus dicit apostol *sive ex occasione sine ex veritate annunciet christus. pt*: et totidem fasnas triticum in itinere panesq *portantes. Dimit ergo fratres suos. et proficisci et nolite contendere de temporalibus. tibus ait: Ne irascamini in via. apostoli. Qui ascendentex egypto. venirent in terram chanaan ad patrem suum iacob. et nunciauerunt ei dientes: Joseph filius tuus viuit Christus in carne *est. dominus est orbis terrarum. ipse dominatur in omni terra egi t. Aduentu christi. i *iudeicus populus. pti. **D**uo audit *iacob: quasi de stopore carnalis vite. graui somno euigilans. tam *no sed prima suscitacionem. credebat eis. Illi ec *contra referebat agnouisset eu *gelii plenitudinem. et charis omnem ordinem rei. Lunq *vidis matum distributionem. set plastra et munera q *miserat: qui per longam cecitatem quasi mortuus fuerat resurxit spiritus eius et ait. Sufficit michi si adhuc ioseph filius meus viuit: Uad am et videbo illum ante *moriar. //* C. XLVI.**********************

Rosectusq *israel cum omnibus que habebat venit ad puteum iuramenti: et iactatis ibi victimis deo patris sui. Merito in loco pacis et concordie videatur deo ysaac. audiuit eum per visionem q *illuc mandau *deus benedictionem. nocte vocante in se et dicentem sibi: Jacob iacob. Lui resp *dit: Ecce assu*. Ait illi de*: Ego sum fortissimus.******

Beniamin vero dedit trecentos z. Hiero. Trecenti argentei dan *beniamin. quos a christo accipit qui predicit trinitatem. vel christi crucem. Un *paul *ait: Non indicaui me aliquid scire iter vos nisi christum ihesum et hunc crucifixum. Quinq *stolas accepit: i *sapientia *omni *sensuum. Precessit ergo pa *lus abundantia meritorum: sed et fratres. aliqui predicatorum habent gratiam suam. i *binas stolas: ut confitentur christum deum et hominem. Un *omnes do *mestici ei *vestiti duplicitibus. i *mystica et morali intelligentia. Mittunt *patri munera. et christi promissis muneribus mittunt populus suu*. Munera portat asini *et g^{entes} inutiles et laboriosi: nunc aut *utiles portant in typo christi munera. in eu *gelio munera largitorem.******************

Quo audit *i *z. Si. Expauit iacob. i *plebs incredula. s *postiq *gesta christi cognovit: renxit spiritus eius. et qui mortuus videbatur: fide resurrectionis christi viuificat. Vocat ergo a filiis suis: id est a petro paulo et iohanne. p *o *ls ind *o *p *ad gratiam. Occurrerat illi iudas qui interpretat confessio *q *precedit confessio quos ante perfidia possebat. et sic ioseph et christus occurrit: qui se nem iam etate suscipiat at ultimo tempore populum inde *non lecundum meritum: sed secundum electionem gratiae et imponat manu *super oculos eius: et cecitate auferat: q *distulit: ut postremus credere: qui ante non putauit esse credendum. Un *qui cecitas ex parte in israel facta est: donec plenitudo gentium subintraret. et sic o *sis *salu*s fieret.*******************

Genesis.

Deus patris tui. **N**oli timere: et
† Secur⁹ cōtra spūales nequitias pugnatur⁹
† Sumitracem fidei tue.
Descēde in egyptum. qz in gentē
magnā faciā te ibi. **E**go descendā
tecum illuc: et ego inde adducam
† ad terrā promissionis.
te reuertentez. **J**oseph quoqz po-
net manus suas super oculos tu-
os. **S**urrexit iacob a puteo iura-
menti: tuleruntqz eum filij cū par-
uulis ⁊ vxorib⁹ suis in plaustris
quę miserat pharao ad portandū
senem: et oīa quę possederat i ter-
ra chanaan. **V**enitqz in egyptum
cum om̄i seminē suo: filij ei⁹ ⁊ ne-
† **s**pluralis pro singulari. sicut pro plurali sin-
gularis solet poni. vñā cñ tñ habebat filiā no-
potes. **F**ilię ⁊ cunctę simul, pgeni-
mine dinā. vel neptes filias vocavit.
Dec sunt aut̄ nomina filiorū
israel qui ingressi sunt in egyptū.
ipse cum liberis suis. **P**rimoge-
nitus ruben. **F**ilij ruben: enoch.
⁊ phallu ⁊ esrom ⁊ charmi. **F**ilij
symeon: iamuel ⁊ iamin ⁊ iami et
ahod ⁊ iachin ⁊ saber ⁊ saul fili⁹
cananitidis. **F**ilij leui: gerson et
chaath ⁊ merari. **F**ilij iuda: her et
onan ⁊ sela ⁊ phares ⁊ zara. **M**or-
tui aut̄ sunt her ⁊ onan in terra
chanaan. **N**atiqz sunt filij phares
esrō ⁊ amul. **F**ilij ysachar thola ⁊
phua ⁊ iobab ⁊ semiron. **F**ilij za-
bulon: sareth ⁊ chelon ⁊ iahel.
† **sqz** patres eorū ibi geniti.
Difiliij lyę quos genuit in meso-
potamia syrię: cum dina. filia sua
Omnes animę filiorum eius ⁊ fi-
liarū trigitatres. **F**ilij gad: sephō
⁊ aggi ⁊ esebon ⁊ suni ⁊ beri ⁊ aro-
di ⁊ areli. **F**ilij aser iemna ⁊ iesua
⁊ iesui ⁊ beria. **S**ara quoqz soror
eoꝝ. **F**ilij beria: heber ⁊ melchiel.
Di filii zelphe quā dedit laban.

C. XLVI.

lye filię suę. ⁊ hos genuit iacob se
decim animas. **F**iliū rachel vro-
ris iacob: ioseph ⁊ beniamin. **N**a
tioꝝ sunt ioseph filii i terra egypti
quos genuit ei assenez filia phuti
pharis sacerdotis eliopoleos: ma-
nasses ⁊ ephraiz. **F**iliū beniamin
Bela ⁊ bechor et asbel et gera et
naaman et iechri et iethros ⁊ reſe
mophin ⁊ ophim ⁊ ared. **D**i filii
rachel quos genuit iacob: **O**m̄s
anime quattuordecim. **F**iliū dan
vſan. **F**iliū neptalim: iasiel ⁊ guni
⁊ ieser et salem. **D**i filii bale quam
dedit laban racheli filię suę. ⁊ hos
genuit iacob: omnes anime septem
Cuncteqꝝ anime que ingressę ſunt
cum iacob in egyptū: ⁊ egressę ſunt
de femore illius absqꝝ vroribus
filiorum eius seraginta ſex. **F**iliū
aut̄ ioseph qui nati ſunt ei in ter-
ra egypti anime due. **O**mnes iac-
domus iacob que ingressę ſunt i
† **C**ofeffio premititur ad ioseph: i christū qz
egyptū fuere septuaginta. **D**icit
ore ſit cofeffio ad ſalutē.
aut̄ iacob iudaꝝ ante ſe ad ioseph
in egyptum: vt nunciaret ei ⁊ ille
† **S**o in terrā ramesses. **I**n ſpōt cofeffione
ioſeph occurrit: qz christi mia ſubſequitur.
occurreret i lieſen. **Q**uo cū per
ueniſſet iuncto ioseph curro ſuo.
ascendit obuiam patri ad eundē
locum: **C**lidensqꝝ eum irruit ſup
collum eius: ⁊ inter amplexus fle-
uit. **D**ixitqꝝ pater ad ioseph. **J**ā
letus moriar. quia viđi faciē tuā:
⁊ ſupſtitem te relinquo. **A**t ille lo-
cutus est ad fratres ſuos ⁊ ad om-
nem domum patris ſui. **A**ſcēdaꝝ
⁊ nunciabo pharaoni. dicāqꝝ ei:
Fratres mei ⁊ domus patris mei
ā erant in terra chanaan venerū

generaret. **V**n apparet omnis animas q̄ ingressus sunt in egyptū de seminib⁹ iacob fuisse. lxx. q. lxxvi. post eū ingressus sunt. et rep̄pererunt in egypto tres Joseph. s. cū dñob⁹ filiis. Septuagesim⁹ aut̄ fuit iacob ne videtur aduersus auctoritatē scripture loqui. **E**tiam. lxx. interpt̄ tres in deutonomio transtulerunt q̄ ingressus est israel. in. lxx. animab⁹ egypti. **S**i quis igit̄ nostrę scripture refragat; scripture intra se cōtraria faciet. Ipsi enim lxx. interpt̄es q. lxxv. animas p. plepsim cū iacob et posteris eius ingressas esse dixerūt. In deutonomio. lxx tñ introisse memoria runt. **N**e si opponitur quomō in actib⁹ apostolorū dicatur. lxxv. animas ingressas esse in egyptum: facilis et easatio est. **N**ō enim debuit lucas ipsius scriptor historię ī gētes actuū apostolorū volumen emittēs cōtrariū scribere ei scripture q̄ iā fuerat diuulgata in gentibus et maioris opinionis illo tpe erat. lxx. auctoritas: q̄ lucas: qui ignotus et vilis hoc aut̄ generaliter obseruandū. q̄ vbi cūq̄ apostoli aut̄ apostoli ci niri loquunt̄ ad populos: his testimoniis abutunt̄. q̄ iā fuerant in gentibus diuulgata. licet pleriq̄ trādant lucā ut. p. selit̄. hebreas litteras igno- rasse.

Misit āt iacob zc. Hiero. iudā vero misit ātē se ad ioseph ut occurreret ei ad v̄bem beroum in terra ramesse. In hebreo nec habet v̄bem beroum. nec terram ramesse. sed tñ modo iessen v̄l gesem. **N**ō nulli indeq̄ ascrūt iessen nūc thebaiden vocari. et qđ sequit̄: dedit ei ut possideret in egypto terrā optimam ī ramesse: pagū arsenoyten sic olim vocatū autumant.

Et sunt viri p. Aug. Comendat in patriarchis q. pecor. nutritores erat a puericia sua et a parentibus suis; q. hec iusta est seruitus; et iusta domino; cum pecora homini seruit; et ipse per coram dominat. **V**nde faciam hominem ad imaginem et similitudinem et habebit potestate piscium maris et volatilium celi; et omnes pecor. q. sicut super terram, ubi inlinatur ratione tebere dominari irrationabilis vita. **S**eruit autem hominem homini vel iniquitas vel aduersitas fecit. Iniquitas sicut dicitur est. Male dictus chanaan. seruus erit fratribus suis. Aduersitas sicut ioseph a fratribus venditus alienigenae factus est seruus. Primum ergo seruos quibus non me lingua latina tradidit; bella fecerit. Qui enim supatus iure belli posset occidi; q. seruitus est; seruus appellatus est. Inde etiam mancipata sunt. Est etiam ordo naturalis in hominibus; ut seruitate fidei vires filij parentibus; q. et illuc hec iustitia est; ut infirmior ratione seruat fortiori. Hec igitur in dominis et seruitutibus clara iustitia est; ut qui excellunt ratione excellant dominatione. qd. cu in hunc seculo per iniuriam dominum perturbatur. vel per naturarum carnalium diversitatem. ferunt iusti temporale aduersitas enim in fine habitum ordinatissem et semper amam felicitatem.

C. XLVII.
Dies peregrinatio. Aug. Quid est quod dicitur iacob pharaoni dies anno vii regni mee quos incolo. Sic enim habent greci; qd latini habent agere vel habeo. Utrum ergo ideo dixit quos incolo; q. in terra natu est quam nō dum populus divina permissione hereditate accepereat; et ibi vitam ducas; utique

ad me; et sunt viri pastores ouium curamq. habent a lendaru gregu. Decora sua et armenta et omnia q. habere potuerunt adduxerunt secum. **L**unc vocauerit vos et direxit; qd est opus vestrum; respondebitis: Cliri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in hunc sens; et nos et patres nostri. Nec autem dicetis; ut habitare possitis in Merito egipci in quibus est figura huius seculi; in quo abundat iniquitas abominationum per terra iessen; qd detestatur egipci pecorum abominationis est enim iniquus vir iustus. **O**mnes pastores ouium.

C. XLVII.

Ingressus ergo ioseph nunciauit pharaoni dicens; pater meus et fratres oues eorum et armenta et cuncta q. possident venerunt de terra chanaan; et ecce consistunt in terra iessen. Extremos quoque fratum suorum quinque viros statuit coram rege: Quos ille interrogauit; quid habetis operis? Responderunt: Pastores ouium sumus servi tui; nos et patres nostri. Ad peregrinandum in terram tuam venimus; quoniam non est herba gregibus seruorum tuorum ingrauescente fame in regione chanaan. Petimusque ut esse nos inubeas seruos tuos in terra iessen. Dixit itaque rex ad ioseph: Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. Terra egipci in conspicu tuo est; in optimo loco fac eos habitare; trade eis terram iessen. q. si nosti in eis viros industrios; constitue illos magistros pecorum meorum. Post hec introduxit ioseph patrem suum ad

regem; et statuit eum coram eo.

Qui benedicens illi; et interroga-

tus ab eo: Quot sunt dies anno

Sancti adie-

rum vite tua? **R**espodit: Dies pe-

ne et peregrini super terram.

Registrationis vite meae centumtri-

ginta annorum sunt parvi et malii

et non peruerterunt vsos ad dies

patrum meorum quibus peregrini-

nati sunt. **E**t benedicto rege eges-

sus est foras. Joseph vero patri

et fratribus suis dedit possessionem

vel loco.

in egipcio in optimo terreno solo ra-

spars est thebaidis.

messes ut preceperebat pharaon: et

alebat eos omnemque domum pri-

sui. prebens cibaria singulis. In

toto enim orbe panis deerat; et op-

presserat fames terram maxime

egipci et chanaan. **E**quibus omnibus

pecuniam congregauit pro vendi-

tione frumenti; et intulit eam in

granarium regis. **L**unc defecisset em-

ptoribus precium: venit cuncta

egipcius ad ioseph dices: Da no-

bis panes: Quare morimur coram

te deficiente pecunia? quibus ille

specie pro frumento da-

respondit: Adducite pecora vras:

mus cum bestiales motus a nobis amputamus; et

et dabo vobis pro eis cibos si pre-

ciuum non habetis. **Q**ue cum ad

duxissent; dedit eis alimeta pro

equis et oibus et boibus et asinis

Gustauitque eos illo anno pro

comutatione pecorum. Cernerunt

anno secundo et dixerunt ei: Non

vel domino nostro.

celam dominum nostrum q. defi-

ciente pecunia pecora simul dese-

cerunt: nec claz te est qd absq. peco-

ribus et terra nichil habeamus.

Cur ergo morimur te vidente? et

nos et terra tui erimus. Eme-

in aliena terra erat-

no soli qm pegrina-

batur sicut in mesopo-

tamia; sed etiam qm ibi

erat ubi natu est. An-

potius secundu illud

apostoli accipiendu

est: qd sumus i cor-

poere peregrinamus a

deo. Et illud. Inqli-

nus sum ego in terra

et peregrinus sicut oes

patres mei. Itex di-

cit te omibus diebus

vite sue: no puenert

in dies annorum patrum

meorum; quos dies in-

coluerunt. **N**o em ali-

ud voluit intelligi qd

qd latini codices ha-

bet rixerunt. At p. significauit: hanc vita

esse incolatii et pegrina-

tionis habitatoez

Sed sanctis puenit

quibus eterna patria

permittit. **V**idendum est ergo quomodo d.

impis dictu est: inco-

lent et abscondent; ipsi

calcaneum meum obser-

uantur. De his enim

convenientibus accipit;

qui ut abscondit in

colunt. **N**o manent

in domo in eternu.

Joseph vero p. **Z.**

Querendus est enim

terra ramelles ipsa sit

iessen: hanc enim petier-

ant et p. pharao p. cepe-

rat dari.

Illi. All. Tradidit

ioseph patri et fratri-

bus optimam terram iess-

en: p. tens eis cibaria

q. famis terrae opes

serat; sic et dñs parei-

bus i. patriarchis et

ap. et ex quibus est

secundu carne; sine

omnibus sanctis te qui

bus i. enagelio dicit:

Hi sunt fratres mei

q. faciunt voluntate pa-

ris mei. his dat ter-

ram optimam de qua

dicit. Credo videre

bo. d. in. t. v.

Drebet ciba-

ria singulis. **M**e-

tiebat tricu pri suo

ioseph: nec tñ enz p. s

qm videt: nec qm trit-

cu accepit adoravit

quomodo ergo somnum

impleri putam: nisi

maioris rei cotineat

prophetiam.

Adducite peco-

ra z. **Q**uare cu io-

seph frumenta collige-

ret vñ hoies vineret;

Genesis.

pecora unde viuebat: cū tanta famis invaleisset. et fratres ioseph pharao nō dixerūt: Nō sunt pascua pecoribꝫ puerorum tuorꝫ zc. Si ergo ea fame pascua defecerant in terra chanaan: cur in egip̄to nō defecerat: cū eadem famis esset vbiqꝫ: An sicut phibetur ab eis qui loca sc̄iunt: in multis egip̄ti paludibꝫ poterat pa- scua nō deesse: etiam cū famis esset frumē tor: q̄ solent nili in- undatione puenire. dicitur ille paludes feracꝫ pascua gigne re q̄ aqua nili min⁹ excedit.

Emit igitur zc. Nō iniusticie vel ini- q̄atis arguit ioseph cū etiā fidelitas eius inde cōmenderet: quia null⁹ p̄sonae gratiaꝫ suscepit. Sed iuxta emporis preciū equo libramine repensauit. Misticē aut̄ signifi- cat omnes qui in spiri- tali egip̄to sunt: et ei⁹ opes ambiūt seruos esse. Null⁹ est eīn lib- egip̄ti⁹: qui carnalis est et venundat⁹ sub peccato. pharaon̄ ei⁹ eos subiecit: Vñ for- tasse dicit: Ego sum dñs de tu⁹ q̄ eduxi te: te de domo ser- uitus. Unde nō re- gnet peccatum in vīo mortali corpe zc. Et alibi: Huius estis ei⁹ cui obedistis: siue pec- cati in morte: siue obe- ditionis ad iusticiāꝫ. Egyp̄ti aut̄ volēter in leuitutem redacti sunt: hebrei vero vio- lenter. Vendiferūt aut̄ egyp̄ti semet ip- sos: nec dispensatio nō culpa est: vbi digna repensant⁹ p̄ mentis. Dic̄t̄ et paul⁹ fecit: cū illū qui indignus nu- mero sanctoꝫ vel co- sortio fuit: iathang tradidit. Nemo er- go dicat paulū dari us egip̄te: qui hoīen d̄ ecclesia eicit: vt ex pulsus disceret non blasphemare. hoīs ei voluntas est iniqua- cū amans terrena de- spicit celestia: et ppter auariciam se subiicit dyabolo. Dei aut̄ p̄missio est iusta: cum eī qui spernens meliora elegit piora: dimittit arbitrio suo vt cadat.

Emit ergo io. zc. Emptio ioseph q̄ frugibꝫ emit terrā egip̄ti. signifi- cat xp̄um doctrina et sanguinis p̄cio redimere mundū. Qd aut̄ dicit: acci- pite semina et serite agros: vt fruges habere possitis. **Q**uintā pars est verbum dei agri corpora: q̄ vomere enā gelico exarata: et semine sp̄uali seminata fra- cum virtutis germinat. Quinta pars q̄ regi dabant. quinqꝫ sensuū censul qui xp̄o regi soluend⁹. Quattuor reliquias in semente et cibos possessoribus p̄mittunt. q̄ actua in vite v̄sus vniuersit̄ p̄cedit: vt seminet virtutē opa; et fructū iusticie metat in vita eternā: qui a xp̄o nobis tribuit. Vñ ioseph

C. XLVIII.

dicit: Salus nostra in manu tua est: q̄ salus mundi in potestate xp̄i. **P**reter terrā zc. Hoc significat eccl̄sī terrā in qua veri sunt sacer- dotes liberā esse a censu mundiali que verbo domino indesinenter pascitur nec dominum panis spiritualis sustinebit.

Lūqꝫ appropi- quare cerneret. Aug. Ea filiū iura- tione costringit: qua costrinxit abraā ser- um. Ille mandans vñ vxor ducat filio suo. Iste cōmendās sepulturā corpis sui In utrāq; tñ causa nominata sunt duo q̄ magnipenda sunt in omibꝫ scripturis. misericordia et iusti- cia. vel misericordia et iudicium. vel miseri- cordia et veritas. q̄ scriptū est. Univer- sū dñi misericordia et veritas. Huius aut̄ abraā dicit: facite in dñm meū misericor- diā et iusticiā. Et iste ut facias in me mis- ricordia et veritatem. Quid aut̄ sibi velit tam sollicita corpis cōmendatio ut nō in egip̄to sepeliat: sed ī terra chanaan iuxta patres suos: mirū re- detur: nec cōueniens tante excellētē p̄b̄z si ex hominū cōlūctu- dñe metiamur. Si aut̄ sacramenta q̄ra- mus: maioris admi- rationis gaudium in- ueniemus. Cadaue- ribz em̄ mormoz pec- cata significant: cum int̄ent homines post eoz contactū tangū ab immundicia puri- ficari. Vñ q̄ baptisa- tur a mortuo: et iterū tangit illuz: qd p̄fuit lanatio ei⁹. Sepul- tura ergo mortuorū remissionē peccatorū significat. Vñ beatū quoz remissi sunt ini- quitates zc. Vbi ergo sepelienda cada- uera patriarcharum nisi in terra qua ille crucifixus est: cū? sa- guine facta est remis- sio peccatorū: morti-

Is itaqꝫ trās actis nūciatū ē ioseph q̄ egrotarꝫ

bus em̄ eoz significante peccata hominū. Dicit aut̄ a loco qui abraā in vocat: vbi cōdita sunt eoꝫ corpora: abesse locū vbi crucifixus est dñs fere triginta milibꝫ passuum: vt ipso numero significet ihesus xp̄s: qui in baptis- mo apparuit fere triginta annorum.

Quo iurante adorauit israel dominū. Aug. Qd habent la- tini codices adorauit sup caput virge eius. Nonnulli emendatiū habent Adorauit sup caput virge sue: vel in capite virge sue: vel in cacumine: vñ sup cacumen virge sue. Pallit em̄ eos grecum verbum qd cōsiderat litteris sue eins sine sue significet. Szaccen⁹ dispare sunt: et ab eis qui ista nonerint: in codicibꝫ non contemnunt. Valent em̄ ad magnā discreōez

Quis vñ plus habere possit frām si esset sūg. vt nō ait oī b̄ eai to i esset. **E**t id merito q̄d sit q̄d d̄m est. **N**ā facile intelli geret senē q̄ virgam cerebat sicut solet illa ḡas ad tē adorāndū se inclinasse super caput virge sūg. **S**ic fererat; vt sup̄ cā caput inclinādo adoraret deū. **Q**uid ē ergo adorānt super caput vel cacumē h̄ge ei? **i**. ioseph: An for te tulerat ab eo h̄gā q̄n ei iurabat; et dum eam tenet post verba iurantis nondū illa redditā adorāuit deū? **N**on em̄ pnde bat eū ferre tantisp̄ insigne potestatis filij lui; vbi figura rei future h̄signabatur.

Hie. Et adorāvit israel cōtra summa tē virge ei? **H**o etiā in loco quidā frusta sumulant adorasse iacob sumitatez sceptri ioseph. q̄. s. hono:ās filii; potestatē illius adorauerit. cū in hebreo multo aliter legat. et adorāvit israel ad caput lectuli; quia postq̄ iuravit ei filij secūrūs de petitione adorāuit deūm puer sus ad caput lectuli. **S**actus em̄ uir et do reditus; senectute op pressus sic habebat lectulū positiū: ut ip̄e iacentis habitus absq; vila difficultate ad orām esset paratus.

Qui assūptis **H**ic. Et tulit duos filios secū manasse et ephraim. **E**t apparet q̄d supra diximus q̄ ioseph ad id loco, rum duos tm̄ filios habuit ephraiz et manasse. **S**i autē post multos annos moriēte iacob duos tm̄ duxit ad benedictionem illo viiq; tempore cū filij ei? generare neq; erant parvuli atq; laetates in ingressu patris et fratrū nepotes ex his habere non potuit.

Qui cōfortatus sedit. **H**ic. Et cōfortatus israel sedit super lectulū. **Cur. lxx.**

pater suus. **Q**ui assumptis duobus filiis manasse et ephraim ire perrexit. **D**ictumq; est seni: **E**cce filius tu⁹ ioseph venit ad te. **Q**ui cōfortatus sedit in lectulo. **E**t ingresso ad se ait: **D**eūs omnipotens apparuit michi in luza. que est in terra chanaan. benedixitq; mibi et ait: **E**go augebo te et multiplico bo et faciam in turbas populoz. **D**aboq; tibi terram hanc et semi ni tuo post te in possessionem semipaternā. **D**uo ergo filii tui qui natūrā venirem ad te in egi ptō mei sunt. **H**iero. **P**atet q̄. ix. anumq; ingressi sunt in egi ptum, et q̄ ioseph co tpe nō nō. **b** duos tm̄ filios habuit. sic ipse iacob testat. **Q**uid vicit ephraim et manassem. sicut rubē et symeon dux tribus emūt et suis vocabulis appellabuntur et du os populos procreabunt et terrā pūnus nis hereditabūt. **C**ā autē dicit reliquos filios quos post mortē meā genueris: ostendit. necdū esse p̄creatos. **Q**ā vero addit. **E**t nomine fratrum suoz vocant in possessionib; suis patrum meoz abraam et ysaac: et crescent in multitudine sup terrā. **C**lēdens autē ioseph q̄ posuisset pater suus manuz dextram super caput ephraim; grauiter accepit. **E**t apprehensam patris manum leuare conat⁹ est de capite ephraim: et transferre sup caput manasse. **D**ixitq; ad patrem: **N**on ita conuenit pater: quia hic primogenit⁹. **P**one dexteram tuam sup caput eius. **Q**ui renuens ait: **S**ocio filii mi scio. **E**t iste quidem erit in populos et multiplicabitur. **S**z frater eius iunior maior illo erit: et semen illius crescat in gentes. **B**enedixitq; eis in tempore illo dicens: **I**n te benedicitur israel atq; dicetur: faciat tibi deus sicut ephraim et sicut manasse. **C**ōstitu itq; ephraim ante manassē. **E**t

ioseph & gremio patris: adorauit pronus in terra. **E**t posuit ephra im ad dexteram suam. id est ad si nistram israel. manassen vero in si nistra sua ad dextram. s. patris. **A**pplicuitq; ambos ad euz. **Q**ui extendens manum dexteram posuit sup caput ephraim iunioris fratris. **S**inistram autem sup caput manasse. qui maior natūrā erat cōmutans manus. **B**enedixitq; iacob filios ioseph et ait: **D**eūs in cui⁹ conspectu ambulauerunt patres mei abraam et ysaac: de⁹ qui pascit me ab adolescentia mea usq; in prēsentem diem: angel⁹ qui eruit me de cunctis malis bene dicat pueris istis: et inuocetur super eos nomen meū. noīa quoq; patrum meoz abraam et ysaac: et crescent in multitudine sup terrā. **C**lēdens autē ioseph q̄ posuisset pater suus manuz dextram super caput ephraim; grauiter accepit. **E**t apprehensam patris manum leuare conat⁹ est de capite ephraim: et transferre sup caput manasse. **D**ixitq; ad patrem: **N**on ita conuenit pater: quia hic primogenit⁹. **P**one dexteram tuam sup caput eius. **Q**ui renuens ait: **S**ocio filii mi scio. **E**t iste quidem erit in populos et multiplicabitur. **S**z frater eius iunior maior illo erit: et semen illius crescat in gentes. **B**enedixitq; eis in tempore illo dicens: **I**n te benedicitur israel atq; dicetur: faciat tibi deus sicut ephraim et sicut manasse. **C**ōstitu itq; ephraim ante manassē. **E**t

idem verbū aliter at q̄ aliter ediderint ne scio. sed audacter dico q̄ idem verbū ma cha: q̄d hic in lectu lum translūterū: supra rbi dixit adorans iacob virgā nomi nanerunt.

Duo ergo filii tui qui natūrā zc. **A**nc̄ venirem ad te in egi ptō mei sunt. **H**iero. **P**atet q̄. ix. anumq; ingressi sunt in egi ptum, et q̄ ioseph co tpe nō nō. **b** duos tm̄ filios habuit. sic ipse iacob testat. **Q**uid vicit ephraim et manassem. sicut rubē et symeon dux tribus emūt et suis vocabulis appellabuntur et du os populos procreabunt et terrā pūnus nis hereditabūt. **C**ā autē dicit reliquos filios quos post mortē meā genueris: ostendit. necdū esse p̄creatos. **Q**ā vero addit. **E**t nomine fratrum suoz vocant in possessionib; suis. **b** est nō accipiēt terrā sepalt⁹ nec funiculos p̄prios sed in tribz ephraim et manasse quasi appendices miscebunt.

Et sepelini ea. **J**oseph quasi nesciēti indicat rbi et quādo matrē sepelierit. forte p̄phetice cōme morans ibi sepulta⁹ esse matrem ei⁹. rbi erat xp̄s nasciturus. **L**ūq; tulisset zc. **J**is. **S**icut factum est in esau et iacob: dīcēte dño: maior: seruēt minor: ita et in filiis ioseph: maior ei⁹ manasse. i. obliuio. populū significat ius deoz̄. **M**inor: vero xp̄ianoz. **H**ic ē effraim qui fecunditatē significat. q̄d puenit populo iunior q̄ est corp⁹ xp̄i: qui fecundatus est in latitudine mundi. **J**oseph q̄dem ephraim ad sinistram. manassen ad dextram p̄stituit. **A**t ille cancellatis manibus crucis mysteriū p̄figurans: translataz in minorē dextrā: in maiorē similitrā figuraliter supposuit: vt

Genesis.

idem verbi altera
et aliter ediderit et
eo quod idem verbi ma-
tia qd. hic in letis
lum transfluerunt
qua vbi dura aduersa
le iacob ruga nomi-
nauerunt.

Do tibi partē unā. **H**ier. **E**go tedi tibi siccūmā precipuā sup fratre
trebus quā accepi d manib⁹ āmoroz⁹. in gladio meo et sagitta. **S**ic
ma iuxta grecā et latinā consuetudinē declinata est. hebrei em̄ sicut di-
citur ioh̄ euangelista testat. **L**icer viciose sibar legat. **Q**uia igit̄ sic bene-
trāfertur in humerū
pulc̄e allusit ad no-
mē dices. **E**go tedi
tibi humerū vñ. pro
papuē em̄ vñ scri-
bit in hebreo. **Q**d̄ at
se dicit in arcu et gla-
dio possedisse. arcu et
gladiū iusticiā uocat
p̄ quā meruit p̄egri-
nus et aduena interfec-
to sicut et em̄ de
periculo liberari. **T**i
mut enim ne vicina
opida et castella ob-
elevationē federate v̄
bis aduersi se cōsurgi-
gerent. **V**el sic dabo
tibi siccūmā quā em̄
in fortitudine mea. i.
pecunia quā mltō la-
bore acq̄sui sup frēs
tuos. i. ablsq̄ sorte de-
di eaz tribū ioseph. **I**bi em̄ sepult⁹ est io-
seph et māsoleū eius
ibi vsp̄ hodie cernit.

Aug. **N**ichimaz
dicit iacob p̄cipuā m-
le dare filio suo io-
seph; et addidit q̄ pos-
sederit ea in gladio et
arcu: querit quo mō
ad litteram pueniat.
Emit ei centū agnis
possessionē illā nō ce-
pit ure bellī. An q̄
do matrē iosephē
fotte p̄p̄tē come-
morans ibi lep̄ez
et matrē ō. v̄
erat̄ et ure bellī po-
nuit ei fieri. v̄ iustū
bellū cū eis videatur
q̄ priores fecerūt iniu-
riā cōgaminando ei⁹.
Filiā: Cur ergo nō te-
dit eā maiorib⁹ filijs
suis; qui b̄ fecerūt te-
inde si modo te vi-
ctori. a gloriā dāt eā ioseph; cur ei tūc displicerūt fili⁹ q̄ hoc cōmiserit?
Cur teniq̄ cū eos benediceret; id exp̄rando memorauit. **L**aret ergo hic
appetitūm sacramētū; q̄ ioseph quadā p̄cipuā significatō xp̄m signifi-
cavit; et ei daf̄ illa terra vbi obuiit iacob deos alienos. vt xp̄s intelligat
possellū gentes dīs patrū suo p̄ remiantes. et in xp̄m credentes.

Alc. In benedictionib⁹ iacob hystoria teāienda. et allegoria inuestigā-
da. hystoria te diuisione terre p̄missionis. **A**ll. **D**epō et ecclēsia q̄ in no-
vissimis temporib⁹ reuelanda. p̄t̄ t̄ historie fundamēta sunt ponenda.
Ruben. **H**iero. Ruben primogenit⁹ me⁹. tu fortitudine mea et principi-
um filio⁹ meo⁹. durus ad ferendū. et durus paciāre et iniuria sicut aqua
nō ebiliā. ascendisti em̄ sup lectū patris tui. tūc violasti stratum cū ascē-
disti. **I**n hebreo ita: Ruben primogenitus me⁹. fortitudine mea. et capitulū
literis meis. Maior ad portā dūz. et maior robore. effusus es quasi aqua.
ne adiicias. ascendisti cubile patris tui. et cōtaminasti stratum in ascensiū. Et
est sensus: Tu es primogenit⁹ me⁹ in literis maior. et tebebas iuxta ordinem
natūritatis tuę. et hereditatē q̄ primogenit⁹ debet. i. sacerdotiū et re-
guum auge. **H**oc em̄ in portando onere et qualido rotore demonstrat.
Sed q̄ peccasti; et quasi aqua q̄ vasculo non tenet. voluptate effusus es

ait ad ioseph filiū suū. **E**n ego mo-
rior. et erit deus vobiscū. reducit
q̄ vos ad terrā patrū vestrorum
Do tibi partē vnam extra fratres
tuos. quā tuli de manu āmorrei
in gladio et arcu meo.

T C. **XLIX.**
Decauit aut̄
iacob filios suos. et ait eis: **L**on-
† sp̄rophetice se loquī insinuat vel significat
littere em̄ hoc ad diuisionē terte chanaan p̄me
gregamini ut annūciē q̄ ventu-
at spiritualiter tamē ad christū qui in fine seculi
venit refrenda sunt.
ra sunt vobis diebus nouissimis

Gregamini et audite filij iacob.
† **I**udaicus populus cui dicitur: Israel p̄imo
genitus mens.
Audite israel patrē vestrū. **R**ubē
† **J**udaicus populo iure primogenitē sacerdotiū et regnū debebarū. **I**q̄ ex iudaico p̄plo
fundamentū fidei et ipse christus.
Primogenitus me⁹ tu⁹ fortitudo
† **S**ed deo patri semper iniuria irro gauit. vertēs
ad eu dōsum. et nō faciem.
mea: et principium doloris mei.
† **S**q̄ ei data eloqua dei legislatio et testamētū
† **S**uo magnitudine virū q̄ copio⁹ ceteris
Drior in donis. et maior in im-
regnauit. **S**ed peccādo in christū. **I**mpeu ro-
luptatis. **S**ed vasculo nō fenerit.
perio. **E**ffusus es sic aqua: **N**ō
† **S**qua in orbe dispersus. immunit⁹ et adbre-
uiatus. **S**cata qua hec meruit. **I**q̄ co-
pus domini in quo quescebat plenitudo diuini-
tatis in cruce suspendisti.
Trescas: et q̄r ascedisti cubile pa-

C. XLIX.

impetu; p̄cipio vt vltra nō pecces. et in fratrū numero p̄gnas peccati lnas.
quo primogeniti ordinem p̄didisti.

Symeon et leui zc. **H**ier. **x**. **S**ymeon et leui fratres consumauerūt
iniquitatē adiumentis suis. **I**n cōsilium eoz nō veniat anima mea. et in cō-
gregatione eoz ne emulex incur in me. q̄ in furore suo interficerūt homines
et in desiderio subneruauerūt thauz. **I**n hebreo aut̄ sic habet. **S**ymeon et
leui fratres. vasa iniquitatis eoz in archani eoz ne intret anima mea

et in cōmentu eoz ne
desoleat gloria mea.

q̄ in furore suo inter-
fecerūt vix. et in libi-
dine sua suffoderunt
mūr.

Symeon et leui vasa iniquitatis
† **M**ortis christi.

bellantia. **I**n cōsilium eoz nō ve-
niat anima mea: et in cētu illorū

non sit gloria mea: quia in furore
christi.

suo occiderūt virū. et in volunta-
† **L**ancea. **S**corpus christi qd̄. xlvi. dieb⁹
educatiū est in vtero virginis. **S**uo pugnacu-
lum qui custodit israel.

te sua suffoderūt murum. **M**a-

† **S**q̄ furore accensi ad tantū scelus. p̄p̄erunt
vt pilato christū offererūt dicentes. crucifige cru-
cifige. et indignatio si hunc dimittis nō es am-
icus cesaris.

Ledictus furoz eoz. q̄ pertinax:

† **S**vt barabān peterēt. et christū crucifigendum
postularent.

et indignatio illorum. quia dura.

† **S**uūt dicuntur: q̄ ab aliis segati ad fidē ve-
niunt. **S**usperī. qui vnde temploq̄ subuer-
so per orbē incredibili vagantur.

Priuidā eos in iacob: et dispergā

† **S**ic est christus. verus cōfessor. qui de tribu
iude secundū carnē natus.

Eos in israel. **J**uda te laudabūt

† **S**apostoli et ali qui p̄ adoptionē filii dei pa-
tris. **S**trophea crucis et suos liberauit. et ad
uersariā potestates curvantur.

Fratres tui: **M**an⁹ tua in cerui

† **S**q̄ multū de filiis iacob adorauerūt christū

cibus inimicorum tuoz: **A**dora

salutē p̄ electionē grē. **C**atulus

† **S**vt capiū dūctes. captiuitatē in crucē aſcē

leonis iuda: **A**d p̄cedā fili mi aſcē

disti. **S**vt lepaleto. vel quādo in passione incli-
nato capite tradidit spiritū. et velut quādā som-
ni torporis reuequit.

Disti: **R**equiescens accubuisti vt

† **S**vincēs acerbitatē mortis et impetū. **S**ni

si ipse qui ait: Soluite templū hoc zc.

Ileo. et q̄i leona. **Q**uis suscitabit

Juda te lauda-
būt zc. **H**ier. **O**

iuda cōfessio v̄ laus

interpretat. **C**ōsequē-
ter scribit. **J**uda tibi

confitebunt. vel te laudabūt fratres tui. et adorabūt te fili⁹ tui patris. **C**a-

tulus leonis iuda: ex germine fili⁹ mi ascendiſti procumbēs v̄ leo et quasi

catul⁹ leonis. **Q**uis suscitabit eū: **L**icet de xp̄o grande mysteriū sit: tñ hm̄

līam significat. q̄ reges et iuda p̄ dauid stirpē generent. et q̄ adorēt eum

om̄s trib⁹. **N**ō em̄ ait: **F**ilij matris tue: b̄ fili⁹ pris tui. et q̄ sequit⁹ et ger-
mīne f.m.a. **I**n hebreo aut̄ de captiuitatē f.m.a. vt ostēderet eū captiuos

populos eis auctur⁹. et iuxta intelligentiā sacratoriē ascēdissē in altum ca-

ptiuā dūxisse captiuitatē. **S**icut q̄ melius p̄nto. captiuitas passionē. ascē

sus resurrectionē significat. **A**lligās ad vitē pullū suū. et funiculō pullū

alīn. **I**n hebreo ita habet. alligās ad vitē pullū suū. et in sorech fili⁹ mi alī

nā suā. q̄. p̄. pullū alīn. cui sup̄ledit illesus. gentiliū populū. vinez aploz

qui ex iudeis sunt. copularent. et ad sorech. i. ad electā. vitē alligānerit alī

nam cui sup̄sedit. i. ecclēsia ex gentiliō cōgregatā. **Q**d̄ aut̄ dicit fili⁹ mi apo-

strophē facit ad iōm̄ iuda. q̄ xp̄s sit yniuersa factur⁹. **Q**d̄ aut̄ legimus

ad vitē pullū suū in hebreo potest legi vrbem suam. **J**uxta eundē sensum

alīs verbis ecclēsia monstratur. de qua dicitur: **N**ō potest ciuitas absco-

di supra montem posita.

Requiescens accubuisti zc. **J**u. **V**el catulus leonis in somno

Genesis.

C. XLIX.

contra antichristum. ante occulto aduentu humilitatis. post manifestata gloria maiestatis. **Vnde moyses:** Benedic in latitudine ead. quasi leo requiet. epigres brachii et vertice. et videt principatum suum. Christus enim in se pulcro quietus. virtute et sublimam excelso pulchritudinem humiliavit. et ei datus est principatus et honor et regnum.

Neptalin. Hiero. Virgultum dissolutum dans in natione pulchritudinem mortalitatis in eadem nascuntur tribus. **Sive**

quod sup lacum genesis retulit iordanis in rigua sit. **Hebrei** autem volvit propter tyberiadiam quod legis videt habere notitiam agri iniqui et eloqua pulchritudinis prophetari.

Vbi autem nos agrum iniquum. et lxx. virgulum resolutum posuerit hebrei ceteri emissi propter interpretari propter temporaneas fruges et velocitate terre uberioris. **Hoc** melius si ad doctrinam saluatoris cuncta referamus quia ibi maxime doctrinam salvatoris.

Isi. Neptalin certus emissus est. das eloquia pulchritudinis. **Filius** accrescens iustus speciosus fons pax filius hominum. **seph:** filius accrescens et decorus ecclesie. pulchritudine christi ascensio et spousum accipiat. et oscula charitatis adhucantur. **Egyptiorum** desiderantes videre pulchritudinem iosephi. hic concitatur quanta fuerit pulchritudo eius quia femine quarum est proprie pulchritudo admiratur. **Joseph** et regnus eius.

† **Sapientie.** Scribi vel se ipsum. quod afer delicie interpretantur. Qui bene regit se via conseruunt corpora construngunt. **Iustitiae** sunt apostoli et predicatorum quorum doctrina in latitudine mundi diffusa est. et hoc enim tribus fuerit apostoli. unde principes et ballo. principes neptalin. **Quia** ibi strutus velocitas matutina.

† **delicias regibus.** **Neptalin** certus emisus est. das eloquia pulchritudinis. **Filius** accrescens iustus speciosus fons pax filius hominum.

seph: filius accrescens et decorus ecclesie. pulchritudine christi ascensio et spousum accipiat. et oscula charitatis adhucantur. **Egyptiorum** desiderantes videre pulchritudinem iosephi. hic concitatur quanta fuerit pulchritudo eius quia femine quarum est proprie pulchritudo admiratur. **Joseph** et regnus eius.

† **Aspectu filie discurrent super munitionem.** **Salis** testimonius. **Nunquid rex noster rum sed exasperaverunt eum?** **Turris** et. **Propter Ionia.** **Sauciati iudicati sunt.** **Inuidetur illi habere.**

Inuidie. **Stimulerunt.** **Patre cui virtute ois nequicia occiditur.** In christo. **Spes Iaculi.** **Dicit in fortis arcu** pugnandi et vincendi. **Quibus** venientium eius. **Et dissoluta sunt vincula bra** duerunt ad pilatum. **Vel suspensu crucifixerunt.** **Potentiam**

chiorum et manuum illius per manus dei patris in quem creditus iacob. **Et pignus iacob.** **A parte egressus.**

Potentis iacob. **Inde pastor** natus. **Seruitus videntium deum.** **Lapis angularis.** **Pater.**

Egressus est lapis israel. **Deus** Jacob. cui dixit Jacob puer meus. suscepit eum anima mea.

patris tui erit adjutor tuus; **et omnes** in omnibus. **Subiiciens ois celestia et terrena.** **Et angelis et hominibus dicens.**

Potens et benedic tibi et benedictus es. **Et pueru seris.** **Et fertilitate terre**

creationibus celi desup. **Et benedicti**

onibus abyssi iacentis deorsum. **Multiplicatoe surpis maximus.** propter effra

hoc dicu est. cuius magnitudo magna nimis. **Souori testamentorum.** **Et in altero nunciatum**

in altero demonstratus. **Vel rbara marie benedicta.** **Potum lactis domino ministrantia.** **Vnde de**

autu venter qui te portauit. **Et rbara que luxuriantur.** **Et virginatis que dominus edidit nobis.** **Et qua**

dicitur. **Ante eum exire de vulva sacrificauit te.**

Et benedictionibus et ybez et vulue

et fortissimum. **Tribus enim effraim fortissima fuit ut in libro regnum legitur.** **O inquit fili ioseph.** **qui tam pulcer es.** **ut tota te maris et turribus ac fenestrarum puerum egipci turbam prospectet.** **Inuidetur tibi et ad iracundiam pronocauerunt fratres tui habentes linois sagittas.** **Et se**

li iaculis vulnerati. **Verum tu arcum tuum et arma pugnandi posuisti in domino.** **qui fortis est pugnator.** **et vincula tua quibus te fratres liguerunt.** **ab ipso soluta sunt.** **ut ex tuo semine nascatur tribus effraim.** **fortis et stabilis et instar lapidis durioris invicta.** **Imperans quoque deinceps tribubus israel.**

Beniaminus lupus rapax est. **Hiero.** **Mane comedet abducere.** **et ad**

vesperam dividet escam. **Quanquam de paulo manifesta prophetia sit.** **Et in adolescentia persecutus ecclesiam.** **in senectute predicatorum euangelij fuerit.** **tamen in hebreo sic legitur.** **Beniaminus lupus rapax sine capiens in matutino comedet predam.** **et ad vesperam dividet spolia.** **Quod ita hebrei expoununt.** **Altare in quo immolabant hosties.** **et sanguis ad basim illius fideatur.** **in parte tribus beniaminus fuit.** **Hoc ergo inquit significat.** **Et sacerdotes mane immolabant hostias.** **et ad vesperam dividebat ea quae sibi a populo ex lege collata sunt.** **In pum voracem super altaris interpretatione ponentes.** **et spoliorum divisionem super sacerdotibus qui servientes altari vivunt de altari.**

Celestis.

Benedictiones patris cui confor

sumit meritis patriarcharum et propheta

runt ut nullus comparentur tibi.

tae sunt benedictionibus patrum

Multi reges et prophete voluerunt videre que

videtus esse.

eius donec veniret desiderium

Sanctorum qui magno desiderio incarnationem christi expectauerunt. **qui colles dicti sunt.** **Et excellentia sanctitatis et eterni qui vitam conierunt eternam.**

Hoc omnes hi benedictos

collimus eternos. **Fiant in capite**

Christi. **Hoc** sicut unigenitus in capite quod descendit in barbam barba astuta. **Hoc** ipse est caput omnium sanctorum quos fratres vocant. **Quoniam nazareus vocabitur.** **alia** vertice teles Joseph et in ceruice Nazarei.

Hoc significatur que de beniamini qui in primordio fideles persecutus vespere diuise spiritus qui fidelis factus sacra eloqua dispensauit.

Altare vbi hostie immolabatur.

inter fratres suos. **Beniaminus lupus rapax.** **mane comedet predam.**

Et qui sacerdotes parte sua dividebat respere.

et vespere dividet spolia. **Omnes**

hi in tribubus israel duodecim. **Nec**

locutus est eis pater suus. **Bene**

diritos singulis benedictionibus

propriis. **et precepit eis dicens:**

Ego congrego ad populum me

um sepelire me cum patribus me

is in spelunca duplice que est in

agro ephron ethrei contra mabre

in terra chanaan. **qua emit abram**

am cum agro ab ephron etheo in

possessionem sepulcri. **Ibi sepeli**

erunt eum et sarai uxorem eius.

Ibi sepultus est ysaac cum rebec-

ca coniuge sua. **Ibi et lydia condita**

autem vinificat.

Omnes hi in tribubus israel est. **Queritur cur iacob oes quod de li-**

beris et ancillis genitum. **equi honore filios et heredes constituerit.** **quia sicut**

xps omni qui per fidem corporis et scilicet pari honore et gloria celestia premia largitur.

Non est enim ibi discretio. **Inde sit an grecus.** **barbarus.** **an scilicet**

servus an liber. **quia per omnia et in omnibus christus qui formam servum induit.**

et pro litero et pro seruo seruit. **et omnibus equale donum largi-**

atur. **Quicunque enim fidem domini promiserint nullis maculis carnalis**

nativitatis obscuratur. **Vnde effundam te spiritu meo super omnem**

carnem.

Genesis.

C. L.

Appositusq; est
zc. Strab. Queren-
dum de quo populo
dicat. Nā de patri-
bus nulla q̄stio est.
Notū est em q̄ abra-
am & ysaac apposi-
tusq; est sed populus mul-
titudo est. Illi autē
tam pauci non pote-
rant populū dīci. In-
telligendū ergo h̄ eti-
am de āgeliis dici ad
quoz societate. dū mū-
do transentes appo-
nuntur sancti. Und
Accessistis ad mōtez
lyon. & ad hierusalem
celestem. & ad frequē-
tiā angeloz zc. L.

Trasierunt xl.
Strab. Qui nume-
ris penitētēz h̄ humi-
litati cōuenit. Un in
lege & in euangeliō &
ap̄hetis & ab ipso do-
mino obseruatus est.

Aug. Quadragi-
ta dies sepulture q̄s
memorat scripta. For-
te p̄nitentia signifi-
cant qua sepeluntur
peccata. Nō em fru-
stra. xl. dies ieiunioz
sunt p̄stituti. quibus
moyses & helias & ip̄e
dñs ieiunauit. & ecclē-
sia p̄cipuā obseruati-
onem ieiunioz qua-
draginta vocat. Un in hebreo dñ
mūtis scriptū est. xl.
dies & nūniū subuer-
terū. vt p̄ tot dies ac
commodatos. h̄ humi-
lisatōnē p̄nitentium
intelligant in ieiunioz
sua fleuisse peccata. &
imperasse misericor-
diam. Nec tñ lucm
penitētū h̄ numerus
cōuenit. xl. em dies
post resurrectionē fe-
cit dñs cū discipulis
suis intrans & exiens
manducans & bibens
qui dies leticię fuit.
Nec. lx. interpres
errasse credendi sunt
qui dixerūt: Tridū
& nūniū e subuertetur.
Maiore em autori-
tate p̄diti q̄s inter p̄m
officiūz est. ap̄heticō
spiritu (quo etiā ore
vno in suis interpretationib; q̄d magnum miraculum fuit. consonuisse fur-
mantu) tridū posuerunt q̄nūs nō ignorarent q̄. xl. dies in hebreo lege-
rentur. vt in xp̄i clarificatione intelligentē dissolui & aboliri peccata. qui
traditus est. ppter delicta nostra. & resurrexit. ppter iustit. nostrā. Clarifi-
cationē autē dñi in resurrectionē & ascensione cognoscit. Un his q̄nūs vnu
& eundē spiritū tedit. Primo postq; resurrexit. Secundo postq; ascendit.
Et q̄ post tridū resurrexit. Post. xl. autē dies ascendi: vnu h̄ & q̄d po-
sterius factum est: p̄ numerū quadrageinta diez hebrei significant alterum.

iacet. Finitisq; mandatis quibus
filios instruebat. collegit pedes
suos sup lectulum & obiit: apposi-
tusq; ad populum suum.

Q / C. L.

Bod cernēs
ioseph ruit sup faciez patris. flēs
& deosculans eum: p̄cepitq; ser-
uis suis medicis ut aromatibus
condirent eum. Quibus iussa ex
squi nūnerus penitētē & humilitati cōuenit
plentibus transierunt quadraginta
dies. Iste quippe mos erat cada-
uerum conditorū. Fleuitq; eum
decuplato septenario. q̄i luctus mortui septē
egiptus septuaginta diebus: Ex
dies. p̄letoz planctus tempore. locu-
tus est ioseph ad pharaonis fa-
miliam: Si inueni gratiam in cō-
spectu vestro. loquimini in auri-
bus pharaonis. eo q̄ pater meus
adiurauerit me dicens: En mori-
or. In sepulcro meo q̄d fodim
chi in terra chanaan sepelies me.
Ascendam igitur & sepeliam pa-
trem meum: ac reuertar. Dixitq;
ei pharao: Ascēde & sepeli patre
tuū. sicut adiuratus es. Quo ascē-
dente ierunt cum eo omes senes
domus pharaonis. cunctiq; ma-
iores natu terra egypti. Dom⁹ ioseph
cum fratrib⁹ suis. absq; par-
uulis & gregibus atq; armentis
que dereliquerunt in terra iessen.
Habuitq; in comitatu currus et
equites: & facta est turba non mo-

Verbū murmurauit postea populus. & diuino
igne p̄sumptus est. i. Alias achad.
dica. Cleneruntq; ad areā azad
que sita est trans iordanem. Ubi
celebrātes exequias. planctu ma-
gno atq; vehementi impleuerūt
septem dies. Qd cū audissent ha-
bitatores terre chanaan dixerūt
Planctus magn⁹ est iste egypti⁹.
Et idcirco appellauerunt nomen
loci illius planctus egypti. Fece-
runt ergo filii iacob sicut p̄cepit
eis: & portantes eum in terrā cha-
naan sepelierunt in spelunca du-
plici. quā emerat abraaz cū agro
in possessionē sepulcri ab ephron
ethēo contra faciez mambre. Re-
uersusq; est ioseph in egyptum cū
fratrib⁹ suis & omni comitatu se-
pulto patre. Quo mortuo tūm en-
tes fratres ei⁹ & mutuo colloquē-
tes. ne forte memor sit uirū quā
passus est. & reddat nobis maluz
q̄d fecimus. mandauerūt ei dicē-
tes: Pater tuus p̄cepit anteq; mo-
oreretur. vt h̄ec tibi verbis illi-
us diceremus: Obsecro vt obli-
uiscaris sceleris fratrum tuorum
& peccati atq; malicie quā exercu-
erunt in te. Nos quoq; oramus
vt seruo dei patri tuo dimittas
iniquitatem hanc. Quib⁹ auditis
fleuit ioseph: Clenerūtq; ad eum
fratres sui. & proni adorantes in
terram dixerunt: Serui tui sum⁹

vero d̄ triduo qd ad
eandē rem p̄tinet. lxx
memorant nō inter-
tationis servitute. b̄
prophetis autozitate
Non ergo dicamus
vnū h̄z falsum esse:
& p̄ alijs interpretib⁹
cōtra alios litigem.
cū illi q̄ ex hebreo in-
terprantur p̄bent scri-
ptum esse qd inter-
pretantur. & lxx. autozi-
tas que tanto diuini
e factō miraculo cō-
mendat: tanta in ec-
clesijs retusitate fir-
metur.

Lxx. diebus zc.
Strab. Ethnici. ix.
diebus mortuos fle-
bant. Un s̄ nouen-
dial. nona dies vo-
bat. q̄i sepeliebātur
dei cultores. Septes
dieb⁹ exequias cele-
brabant. Un lucus
mortui septē dies: lu-
ctus aut fatui omētē
pus vite eius. Septe
narius em requies si-
gnificat. Unde septi
ma die sabbati. i. re-
quies dicitur. Celebrāt
ergo septimam diem
mortuoū. optantes
illos cum dño requie-
scere a labore. p̄sen-
tis vite. Un ergo
dicitur fleuit eum egi-
ptus. lx. dieb⁹. q̄ est
decuplatus septena-
rius. Septies em te
ni. lx. sunt.

Potest etiam dici
qua sicut tercia dies
mortui agitur a fide-
libus ut anima q̄ est
triplicis nature requi-
escat. ita septimus di-
es celebratur. ut aia
corpi reconcilietur q̄
carne illiciente pecca-
uit. In septenario ei-
tria sunt & quattuor
ternarii pertinet ad
animā q̄ irascibilis &
cupibilis & ratio-
nalis est. Quaterna-
rius ad corp⁹. q̄ quat-
tuor p̄stat elementis.
Expleto plāctu
zc. Augi. Qd manda-
vit ioseph potentes
egipti ut dicerēt pha-
roni nomine ei⁹. Pater me⁹ adiurauit me dicens: In monumento qd
ego feci michi in terra chanaan: ibi me sepelies. Queritur quomō verū sit
cū hec verba patris ei⁹ cū de sepultura mandaret: nō legantur. S; ad se-
tentia verba sūt referēda. sicut supra alia similiter iterata. Voluntati em⁹
enunciāde & in noticiā p̄ferendē oportet verba seruire. Fodisse aut̄ sibi ia-
cob sepulcrū nunq; supius legitur: b̄ forte nisi fodisset: nō modo diceretur
Clenerūtq; ad areā zc. Hic locus trans iordanē est. & distat ab le-
bōn septuaginta milib⁹. Dietergressi sunt ergo locum: in quo detebant

Genesis.

C. L.

sepelire eum. et postea
transito iordanus; redie
runt ad locum duplicit
speluncem. Unde que
ni potest quare hoc fe
cerit. Si dicit aliquis;
quia bella timebat si
cum filiis israel circuui
ti per desertum. xl. an
nis. donec transi in ioso
jordanus. venerum ad
terram promissionis. Et
maioris significantie
causa facta est illa. In
loco enim quod area azad
dicit. postea multitudi
do filiorum israel mur
muram contra dominum di
uino igne consumpta
est. Tanto ergo luctu
non tam mors iacob
quam ruina populi futu
ra legebatur.

Unusq[ue] centu
rc. Ang. Cum hos fili
os filiorum. vel nepo
tes filiorum dicat scri
ptura ioseph viven
do vidisse quomodo
iungit eos. lxx. animab[us] cum quibus iacob egipcius dicit intrasse. cum ioseph
senescendo peruenit ut eos natos videret. Cum autem iacob ingressus est in
egiptum. iunioris erat ioseph. et cum pater moriens quinquagelium sextus
fere annum agentem reliquit. Unde constat mysterij causa illi numerus
i. lxxv. scripturam commendare. Secundum historiam fidem iacob c. lxxv
animabus intrauit in egyptum. non illo uno die quo venit. sed quod in filiis
suis plerisque appellatur iacob. i. in posteris suis. et per ioseph constat cum in
trasse in egyptum. Introitus eius accipiens est quod illo die quo venit ioseph. per quem
factum est ut intraret. Toto enim illo tempore nasci et vivere potuerunt omnes
qui commemorantur. ut lxx. anime compleantur usque ad nepotes beniamini.
Sicut enim dicit hic filius iye quos pepit ipsi iacob in mesopotamia syri. lo
quens enim de his qui non erant nati. quod illuc parientes eorum ex quibus nati sunt

filii manasse nati sunt in genibus
ioseph. Quibus transactis locu
tus est fratribus suis: Post mor
tem meam deus visitabit vos. et
ascendere vos faciet de terra ista
ad terram quam iurauit abraham
ysaac et iacob. Unusq[ue] adiurasset
eos atque dixisset: deus visitabit
vos: asportate vobiscum ossa mea
de loco isto. mortuus est expletis
centum decem vite sue annis. et
conditus aromatibus repositus
In quo perenni vite reseruatur. Sua vita
est in loculo in egypto.

pepererat. ibi eos per
hibens natos: quod can
sa qua nascerent ibi
nata est. i. parientes eo
rum quos iya ibi pe
perit. Ita quoniam causas
intrandi in egyptum ia
cob in ioseph habuit
totum tempus quo in
egyptio virxit ioseph.
ingressio erat iacob in
egyptum per suam pgenie
gillo viuo propagaba
tur per quem factum est ut
ingredetur.

Asportate ossa
egipti. Strab. Ioseph
sicut pater eius terram
promissionis tota men
te desiderabat: et in
colatus egypti detesta
bat. Nos quoque mo
raliter instruit: ut quod
diu sumus in hunc mun
do terram promissio
nis i. vincentum semper
desideremus. et ibi re
quiescere optemus. quod
bene fit: si numerum

annorum ioseph mortuus imitemur. Centum enim et decem vite annis expletis
mortuus est. Nos quoque studeamus per decalogi observantiam ad eternam
beatitudinem quam centenarius significat puenire.

Conditus est aromatibus. Stra. Dux. Felix est anima que
aromatibus virtutum condita in loculo corporis regens quotidie profi
ciendo perenni vite reseruatur. Si quidem in fide ipse et charitate custo
dita fuerit: per gratiam christi peruenire merebitur ad speciem divinae con
templationis cuius adoptio perfecta est leticia. Unde adimplebis me le
ticia cum vultu tuo.

vero d[omi]n[u]s triduo q[uo]d ad
eande rem p[re]mitur. et
memorantur nos inter
tationis feminine. s[ed]
prophetis antecitate
Non ergo dicimus
m[er]ita tua. sed falso dicit
ip[s]e alius interpres
contra alios litigio[n]es.
c[on]tra illi q[uo]d ex hebreo in
terplanari p[ro]p[ter]a scri
psit. q[uo]d est inter
tantur. p[ro]p[ter]a amon
tas e[st] q[uo]d tam d[omi]n[u]s
facto mutuaculo co
menda[t]. tam a te
c[on]fessis virtutis tuae
meritorum.

Lxx. diebus x
Strab. Genes. x.
diebus mortuoscen
tibus. Unde agnou
dial non dies voca
bat. q[uo]d sepe dicitur
tri calices. Septem
dies exequias cele
brabant. Unde lucus
moysi septem dies. in
cuius autem omnia e[st]
q[uo]d non videtur. Septe
narius enim requiesci
tus. Unde ioseph
ma die sabbati. re
ques dicit. Ceteris
ergo septuaginta die
mortuorum. operantes
illos cum deo requie
scere a latrone p[ro]p[ter]
eis vita. Hinc ergo
dicitur sicut cum g[ra]m
pos. lxx. diebus q[uo]d est
tempus sepulta
rius. Septem enim de
ni[ct]i sunt.

Potest etiam dia
qua sicut tercia dies
moni agitur. si de
libus et anima que
triplicis naturae requi
escat. ita septimus de
es celebratur. ut a
scripto reconciliatur q[uo]d
cane illicente p[ro]p[ter]
ut. In septenario ei
ma sunt et quantum
terrarum pertinet ad
anima quod valde obliu
sionis et ratio
nalis est. Quaterna
nus ad corp[us] q[uo]d operat
tum. sicut elementis
Expletio placit
lxx. Ang. Q[ui] manda
uit ioseph potentes
scriptio ut dicatur p[ro]p[ter]
in monumento q[uo]d
seruit quoniam vero sit
sol legatum. Et ad se
cunda. Voluntatis em
ur. Fodile autem libet ia
cet modo exercetur
dane et collat ab be
cam quo tenebantur.